

Koersen op toekomstbestendigheid

Begroting 2025
Meerjarenraming 2026-2028

Opheusden, 1 oktober 2024

Bespreking in gemeenteraadsvergadering van 7 november 2024

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave	2
Voorwoord van het college	3
Leeswijzer	7
Programmaplan.....	10
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	11
Programma 2 Openbare orde en veiligheid	22
Programma 3 Fysieke leefomgeving.....	30
Programma 4 Economie	55
Programma 5 Wmo, jeugdzorg en participatiewet.....	66
Programma 6 Onderwijs, sport en welzijn.....	81
Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB, onvoorzien	93
Paragrafen	109
Paragraaf 1 Lokale heffingen	110
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicomanagement.....	116
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	126
Paragraaf 4 Financiering.....	140
Paragraaf 5 Verbonden partijen.....	146
Paragraaf 6 Grondbeleid.....	158
Paragraaf 7 Bedrijfsvoering	161
Paragraaf 8 Duurzaamheid	168
Paragraaf 9 Wet Open Overheid	172
Financiële begroting.....	174
A: Het overzicht baten en lasten en de toelichting	175
B: Uiteenzetting financiële positie en de toelichting	182
C: Het overzicht van lasten en baten per taakveld.....	194
Bijlagen	195

VOORWOORD VAN HET COLLEGE

Aan de raad van de gemeente Neder-Betuwe,

Hierbij bieden wij u de Begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 aan. In deze begroting staan onze beleidsvoornemens, met de financiële vertaling daarvan voor het jaar 2025 en een financiële doorkijk naar de jaren 2026 tot en met 2028.

De nu voorliggende begroting is een geactualiseerde en gedetailleerde uitwerking van de Kadernota 2025-2028. Het nieuwe beleid waartoe u bij de kadernota heeft besloten is hierin verwerkt. Zoals aangegeven in de kadernota gaan we in 2025 door met de uitvoering van het coalitieakkoord en andere vastgestelde plannen. Maar gelet op de financieel onzekere situatie vanaf 2026 zijn wij terughoudend met het uittrekken van structurele middelen voor nieuwe ambities. In lijn met de kadernota treft u in deze begroting dan ook geen omvangrijke voorstellen voor nieuw beleid aan.

Wat is het financieel effect van deze begroting?

Het financiële perspectief dat in deze begroting is opgenomen voor 2025 tot en met 2028, is opgebouwd uit drie onderdelen:

1. Het geraamd resultaat van het bestaande beleid: de financiële doorvertaling van besluiten die de raad heeft genomen tot en met de raadsvergadering van 4 juli 2024;
2. Het nieuwe beleid conform kadernota: de financiële doorvertaling van besluiten die de raad heeft genomen door het vaststellen van de Kadernota 2025-2028;
3. Het nieuwe beleid na kadernota: de financiële gevolgen van ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan na de vaststelling van de Kadernota 2025-2028. (onder andere financiële effecten van besluitvorming uit de gemeenteraad van september).

Deze drie onderdelen tellen op tot het resultaat van deze begroting:

Hoofdpijnen financiële positie gemeente Neder-Betuwe					
	begroting	begroting	Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000,-	2024	2025	2026	2027	2028
Geraamd resultaat bestaand beleid	1.675	-328	1.547	161	183
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen		603	1.262	2.522	1.981
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen en ambities	1.675	275	2.809	2.683	2.164

Een gedetailleerde toelichting op deze drie onderdelen is opgenomen in deel B van de Financiële begroting.

In deze financiële positie is overigens de septembercirculaire van het Gemeentefonds nog niet verwerkt. Dat is gebruikelijk, deze verschijnt meestal op een te laat moment om die te kunnen verwerken in het meerjarig perspectief. We analyseren de effecten van deze circulaire en gaan ervan uit u voor de begrotingsbehandeling hierover een raadinformatiebrief ter informatie aan te kunnen bieden.

Structureel sluitende begroting – niet sluitende meerjarenraming

In artikel 189 van de Gemeentewet staat dat u er als raad op toeziet dat de begroting sluitend is: reëel en structureel in evenwicht. Met dit laatste wordt bedoeld dat de structurele lasten ten minste worden gedekt door structurele baten. Hoewel het saldo van de voorliggende begroting in de jaarschijf 2025 een tekort laat zien, voldoen we met de voorliggende begroting aan genoemde vereiste. Namelijk, als wij onze financiële positie corrigeren voor incidentele lasten en incidentele baten naar structurele begrotingssaldi, zoals het BBV voorschrijft, is het begrotingsjaar 2025 structureel in evenwicht met een structureel overschot van € 329.000. De provinciaal toezichthouders hebben gemeenten toestemming gegeven om een deel van het tekort in 2025 als incidenteel te beschouwen, namelijk voor zover dit samenhangt met de eenmalige uitname door het Rijk uit het gemeentefonds in verband met het wegvallen van de opschalingskorting vanaf 2026. Als gevolg hiervan valt de algemene uitkering voor onze gemeente in 2025 eenmalig € 770.000 lager uit. Een gedetailleerde toelichting op dit onderdeel is opgenomen in deel A van de Financiële begroting.

De jaarschijven vanaf 2026 zijn niet meer structureel in evenwicht en sluiten met structurele tekorten. Dit is voornamelijk het gevolg van de korting vanuit de Rijksoverheid op de bijdrage aan gemeenten vanuit het gemeentefonds. We zijn daarin zeker niet uniek, want de problematiek speelt bij het merendeel van de Nederlandse gemeenten. Maar voor Neder-Betuwe is hiermee wel sprake van een duidelijke trendbreuk. Waar we u in eerdere jaren een sluitende meerjarenraming konden presenteren, moeten we constateren dat we op dit moment slechts voldoen aan de minimale eisen voor (normaal) repressief begrotingstoezicht. Bij de behandeling van de Kadernota 2025-2028 gaf uw raad dan ook opdracht tot het doorlopen van een ombuigingstraject. Een traject dat loopt tot aan de Kadernota 2026-2029 en dat in het voorjaar van 2025 zicht moeten bieden op een pakket aan maatregelen om onze financiële positie blijvend en structureel in evenwicht te brengen.

Hieronder is de financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe gecorrigeerd met incidentele lasten en baten weergegeven.

Financiële Positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten				
	begroting	Meerjarenraming		
Bedragen x 1000	2025	2026	2027	2028
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	275	2.809	2.683	2.164
<u>Incidentele lasten en baten</u>				
Incidentele lasten	1.613	842	10.223	
Incidentele baten	-1.009	-1.268	-10.092	
Totaal incidentele lasten en baten	604	-426	131	
Geraamd structurele begrotingspositie (Financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten)	-329	3.236	2.553	2.164

Voortgang ombuigen 2024/2025

Na het vaststellen van deze begroting start de tweede fase van het ombuigingstraject om de gemeentelijke financiën duurzaam structureel sluitend te krijgen. Over de afronding van de eerste fase, namelijk het samenstellen van een groslijst met mogelijke maatregelen bent u onlangs door ons geïnformeerd. In de komende maanden werkt het college een selectie van maatregelen nader uit zodat we een goed beeld krijgen van de consequenties van eventuele ombuigingsmaatregelen. Niet alleen financieel, maar - eigenlijk nog belangrijker - vooral ook voor wat betreft de eventuele effecten van maatregelen op onze ambities, het gemeentelijke voorzieningenniveau en op wat dit betekent voor inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Met hen gaan we waar nodig gericht het gesprek aan.

Parallel hieraan zijn we in het najaar gestart met een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie. Hierin wordt onderzocht in hoeverre de huidige inrichting en werkwijze van de ambtelijke organisatie in staat is om de wettelijke taken, lokale ambities en opgaven van de toekomst op een efficiënte en effectieve wijze tot uitvoer te brengen. De relatie tussen onze opgaven en ambities enerzijds en de hiervoor benodigde ambtelijke capaciteit anderzijds brengen we mede aan de hand van een formatie-benchmark in beeld. De informatie stellen we vervolgens beschikbaar aan uw raad, zodat dit mede kan dienen als referentiekader voor de ombuigingen.

Uiteraard brengen we uw raad tijdig in positie om keuzes te maken en om richting mee te geven voor het vervolg van het ombuigingstraject. In het vroege voorjaar van 2025 leggen wij uw raad de inhoudelijke uitwerking van ombuigingsmaatregelen voor. Op basis van de feitelijke informatie die op dat moment voorhanden is voeren we graag met u het gesprek over de wenselijkheid of juist onwenselijkheid van bepaalde ombuigingsmaatregelen. De opbrengsten hiervan zullen wij vervolgens betrekken bij de totstandkoming van de Kadernota 2026-2028. Hierin zullen wij uw raad een gericht voorstel voor een maatregelenpakket doen, waarover uw raad in de zomer van 2025 een besluit kan nemen.

Regeerprogramma Kabinet-Schoof

In het regeerprogramma heeft het Kabinet-Schoof ook de nodige aandacht voor gemeenten. Met name als het gaat om versterking van de rechtstaat en de toegankelijk van gemeenten voor hun inwoners. Het kabinet geeft daarbij aan dat de taken en middelen voor gemeenten in balans moeten komen, maar de bezuiniging op het gemeentefonds vanaf 2026 staat haaks op deze en andere ambities van het kabinet. Het kabinet zal wat ons betreft dan ook concreter moeten maken hoe de taken en middelen van gemeenten structureel beter in balans worden gebracht. Via de VNG blijven we vanzelfsprekend actief lobby voeren in Den Haag om de kortingen op het gemeentefonds van tafel te krijgen.

Wat is er nieuw in deze begroting?

In de begroting van 2025 hebben we binnen de bestaande indeling een aantal kleine veranderingen doorgevoerd die de kwaliteit en de leesbaarheid van de begroting ten goede komen. Binnen de begrotingsprogramma's worden, net als voorgaande jaren, de eerste twee W-vragen 'Wat willen we bereiken' en 'Wat gaan we daarvoor doen' beantwoord.

In deze begroting zijn de ambities gelijk gebleven maar zijn de doelstellingen en activiteiten geactualiseerd. De actualisatie heeft plaats gevonden op een drietal elementen;

1. Onderwerpen uit de Kadernota 2025-2028 zijn toegevoegd onder de vermelding '*nieuw uit de kadernota*'. Dat kunnen nieuwe beleidsdoelen zijn onder 'Wat willen we bereiken', nieuwe operationele doelen onder 'Wat gaan we daarvoor doen' of nieuwe activiteiten onder 'Activiteiten voor 2025'.
2. Toevoegingen uit andere beleidsactualisaties in het afgelopen halfjaar.
  - a. nieuwe beleidsdoelen zijn opgenomen onder 'Wat willen we bereiken' of nieuwe operationele doelen onder 'Wat gaan we daarvoor doen', onder de vermelding van '*nieuw uit...*'
  - b. inmiddels afgeronde of niet langer nagestreefde operationele doelen zijn voorzien van de vermelding '*afgerond*'. Doelen die in een eerdere fase van de coalitieperiode 2022-2026 zijn afgerond hebben we overzichtelijk op een rij gezet aan het eind van het programmaplan.

Daarnaast is er gekeken naar de formuleringen van ambities en doelstellingen en zijn deze waar nodig aangescherpt ten opzichte van de formuleringen in de begroting 2024. Dit betreft uitsluitend verbeterde formuleringen of een verplaatsing van bijvoorbeeld doelstelling naar activiteit. Deze verbeteringen worden niet expliciet vermeld.

Tot slot

U staat aan de vooravond van het vaststellen van de begroting. Een begroting die nog steeds blijk geeft van onze ambities en mooie plannen voor de gemeente Neder-Betuwe.

Om tot een structureel sluitende begroting voor het jaar 2025 te komen hebben we uw raad op dit moment nog geen lastige keuzes hoeven voorleggen. Maar voor 2026 en verder is het een ander verhaal. In lijn met het begrotingsadvies van de VNG stellen we op dit moment nog geen maatregelen voor om de vanaf 2026 voorziene tekorten in te dammen, maar de vooruitzichten op een tegemoetkoming vanuit het Rijk zijn somber en de omvang van het financiële tekort maakt dat we in de komende maanden mogelijk wél moeilijke afwegingen zullen moeten maken. De financiële realiteit dwingt ons tot keuzes omdat niet alles wat we wel zouden willen ook financieel kan.

In dat licht is het ook van belang om onszelf de vraag te stellen: 'Welke gemeente willen en kunnen we eigenlijk zijn?'. Via de bestuursopdracht 'Strategische Koers Neder-Betuwe' proberen we in de komende tijd een antwoord te formuleren op deze vraag. Deze strategische koers, die in het voorjaar van 2025 zal worden opgeleverd, dient als strategisch kompas en schetst een beeld van de belangrijkste ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en hoe we daar als gemeente op in willen spelen. In het bijzonder de opgave om groei van de kernen te faciliteren met behoud van het voorzieningenniveau en een vitale, wendbare organisatie met voldoende middelen om uit te voeren.

Het zijn complexe vragen die op ons afkomen en de ontwikkelingen vragen veel van onze inzet en verantwoordelijkheid, zowel van het college als van uw raad. Keuzes maken in tijden van schaarste is zeker niet eenvoudig. Maar wij gaan ervan uit dat we op basis van de voorbereidingen die we nu treffen straks het goede gesprek met elkaar kunnen voeren. Daarbij spreken we als college graag ons vertrouwen uit in de voortzetting van de goede en constructieve samenwerking met uw raad.

Wij zien uit naar de raadsbehandeling van deze begroting. Uw raad mag zich in het werk gesteund weten door het besef dat velen u wijsheid toewensen en met ons bidden om kracht en Gods zegen voor u.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Neder-Betuwe,

De secretaris,

De burgemeester,

Nicolien de Geus

Jan Kottelenberg

LEESWIJZER

De begroting is voor de gemeenteraad een belangrijk instrument om zijn kaderstellende rol in te vullen. In de begroting geeft de raad aan wat hij het komend jaar wil doen om bepaalde doelen te bereiken en wat dat mag kosten. Daarmee vormt de begroting een duidelijk kader waarbinnen het gemeentebestuur en de organisatie het komend jaar moeten werken.

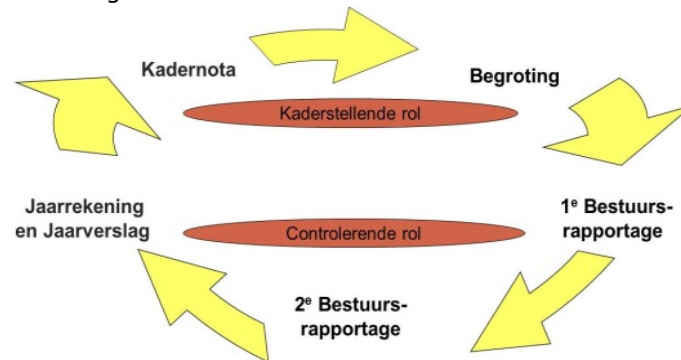
Deze begroting is voor iedereen. Het gaat immers om het gemeentelijk huishoudboekje dat ieder moet kunnen volgen. Deze leeswijzer geeft aan hoe de begroting is opgebouwd, wat waar te vinden is en welke relaties er liggen met andere documenten uit de planning en control cyclus.

De planning en control cyclus

De planning en control cyclus bevat ieder jaar een aantal documenten die elkaar opvolgen.

- De kadernota vormt een uitwerking van de bestuurlijke agenda. Deze is koersbepalend met financiële en inhoudelijke kaders voor de daaropvolgende begrotingsjaren.
- In de begroting worden de voornemens van de kadernota concreet gemaakt. De begroting is een wettelijk voorgeschreven product, waarmee de gemeenteraad het college toestemming geeft om uitgaven voor bepaalde doelen te doen.
- Na het vaststellen van de begroting geven bestuursrapportages een tussentijds overzicht van de stand van zaken van de financiën en de uitvoering van het beleid.
- De jaarstukken bieden tot slot verantwoording over het gevoerde beleid en het financiële beheer.

Schematisch ziet dit er als volgt uit.

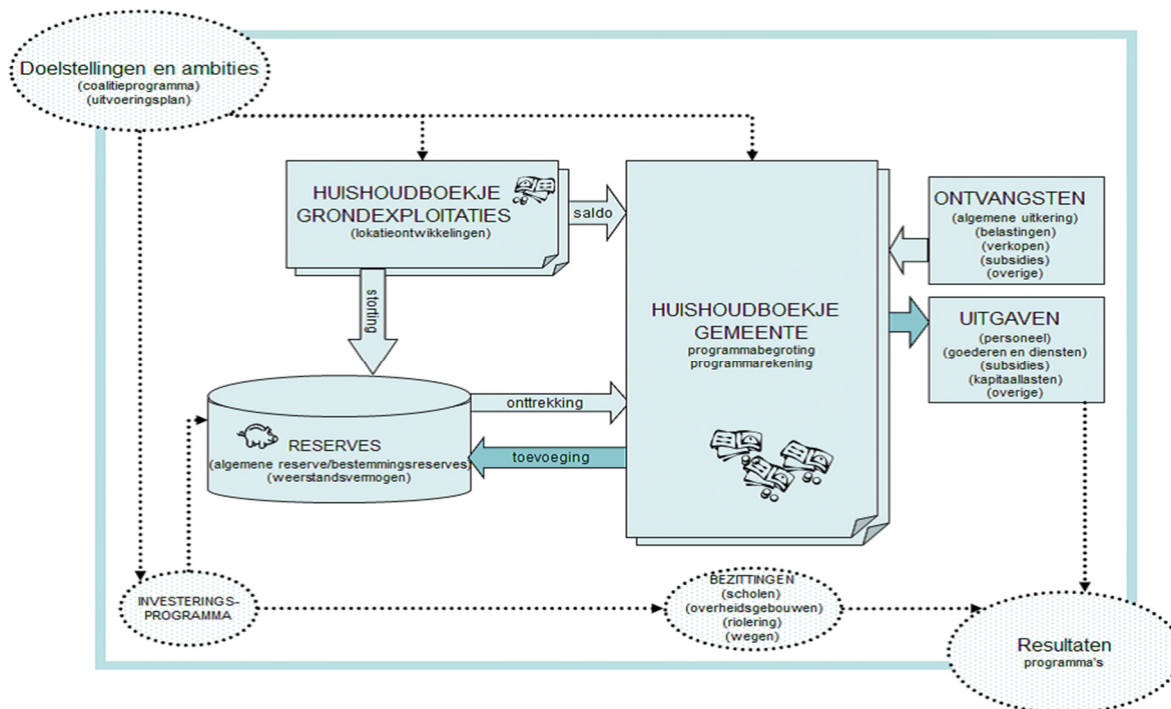

De begroting en meerjarenraming

De raad geeft het college in de begroting financiële en inhoudelijke kaders mee voor het beleid en de uitvoering daarvan. Het uitgangspunt voor deze kaderstellende rol in deze begroting is het Coalitieakkoord Zorgzaam - Duurzaam - Koersvast voor de periode 2022-2026.

In de begroting geeft de raad aan welke doelen hij wil bereiken en welke maatschappelijke effecten hij beoogt. Om deze maatschappelijke effecten tastbaar te maken, worden er doelstellingen aan gekoppeld. Tot slot benoemt de begroting wat de gemeente gaat doen om deze doelen te halen en hoeveel dat mag kosten.

Het overzicht geeft de relatie aan tussen (maatschappelijke) doelstellingen van de gemeente en de financiële vertaling daarvan. Uitgangspunt in het schema zijn de maatschappelijke doelen, die we als gemeente willen bereiken. Deze staan beschreven in het Coalitieakkoord Zorgzaam - Duurzaam - Koersvast.

In de begroting als huishoudboekje van de gemeenteraad staan de baten en lasten voor het komende jaar. Naast het huishoudboekje kent de gemeente ook 'spaarpotjes' in de vorm van reserves. Deze kunnen vanuit de begroting gevuld worden, bijvoorbeeld bij overschotten of door bewust ergens voor te sparen. Alle uitgaven die de gemeente doet – via de begroting of via investeringen – dragen bij aan het realiseren van de doelstellingen en het behalen van maatschappelijke effecten. De begroting en de meerjarenraming zijn opgezet volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincie en gemeenten (BBV). Naast deze bron zijn ook de kaders en criteria zoals genoemd in de Gemeentewet, de Algemene wet bestuursrecht en het Provinciaal Beleidskader Financieel Toezicht belangrijk. De opbouw en indeling van deze begroting zijn uitgangspunt voor de andere documenten in de planning en control cyclus, zoals de bestuursrapportages in 2025 en de jaarstukken over 2025.

Indeling en opbouw begroting

De indeling en opbouw van de begroting is zoals genoemd gebaseerd op het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV). De indeling van de begroting start met een voorwoord en een leeswijzer.

Verder bestaat de begroting uit drie delen: 1. het programmaplan (programma's) inclusief de algemene dekkingsmiddelen overhead, vennootschapsbelasting (vpb) en onvoorzien, 2. de paragrafen en 3. de financiële begroting. De eerste twee delen (programmaplan en paragrafen) worden in het BBV ook wel de beleidsbegroting genoemd.

1. Programmaplan (programma's)

Het eerste deel uit de begroting is het programmaplan. Hierin staan zes programma's, waarin alle gemeentelijke activiteiten en aandachtspunten op een bepaald beleidsterrein zijn verwoord. De indeling van de begroting in programma's is bedoeld om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te ondersteunen. Om de indeling van de begroting zo goed mogelijk bij te laten dragen aan een integrale en samenhangende uitvoering van het coalitieakkoord is er gekozen voor zes programma's.

De programma indeling is net als voorgaande jaren als volgt:

Programma	1.	Bestuur en dienstverlening
Programma	2.	Openbare orde en veiligheid
Programma	3.	Fysieke leefomgeving
Programma	4.	Economie
Programma	5.	Wmo, Jeugd en Participatiewet
Programma	6.	Onderwijs, Sport en Welzijn
- Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien.

Opbouw van de programma's:

In de missie staat de overkoepelende programmadoelstelling. Een missie maakt meteen duidelijk waar het programma over gaat. De kaderstellende beleidsnota's zijn alle beleidsstukken, die bij dit programma horen en die de gemeenteraad heeft vastgesteld. Deze nota's zijn openbaar en op www.nederbetuwe.nl beschikbaar. (In de begrotingswebsite is het mogelijk om op het betreffende beleidsstuk te klikken, dat dan opent als een PDF).

Een programma bevat een of meerdere ambities. Per ambitie staat beschreven: *Wat willen we bereiken?* en *Wat gaan we daarvoor doen?* Daarnaast zijn per ambitie de actuele ontwikkelingen weergegeven.

Onder *Wat willen we bereiken?* staan de bestuurlijke doelstellingen. Deze zijn gebaseerd op het coalitieakkoord en al eerder vastgestelde beleidsnota's en kunnen gelden voor meerdere jaren. Onder *Wat gaan we ervoor doen?* staan de prestaties die nodig zijn om deze doelstellingen te halen. In de bestuursrapportages en het jaarverslag legt het college hierover verantwoording af.

Per programma is vervolgens aangegeven of er verbonden partijen zijn die een bijdrage leveren aan de doelstellingen van dat programma. Ook voor die verbonden partijen zijn actuele ontwikkelingen opgenomen.

Per programma wordt ook de vraag *Wat mag het kosten?* beantwoord. Op programmaniveau geeft de raad immers toestemming voor de budgetten. Daarnaast zijn de verplichte beleidsindicatoren per programma opgenomen. Waar deze niet ingevuld zijn is op dit moment nog geen informatie beschikbaar.

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien.

De opbouw van dit "programma" wijkt iets af van die van de beleidsprogramma's, maar telt financieel wel mee voor de begroting. In dit "programma" staat welke algemene dekkingsmiddelen er zijn en wat het verloop daarvan is voor de komende vier jaar. Algemene dekkingsmiddelen hebben geen vooraf bepaald bestedingsdoel.

2. Paragrafen

Naast de programma's zijn acht paragrafen opgenomen. Deze gaan over onderwerpen, die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Ze bevatten een dwarsdoorsnede van de programma's vanuit bepaalde thema's waaraan politieke of financiële risico's zijn verbonden. De paragrafen gaan in op de bedrijfsvoering in brede zin.

In de paragrafen staat de 'hoe vraag' centraal:

- Hoe gaan we om met heffingen en leges? (Paragraaf 1)
- Hoe worden risico's beheerst en welke effecten hebben deze op het weerstandsvermogen? (Paragraaf 2)
- Hoe onderhouden we onze bezittingen en de openbare ruimte? (Paragraaf 3)
- Hoe lopen de geldstromen en is onze vermogenspositie? (Paragraaf 4)
- Met wie vormen wij verbonden partijen en hoe zijn de afspraken geregeld? (Paragraaf 5)
- Hoe is ons grondbeleid vormgegeven? (Paragraaf 6)
- Hoe is de bedrijfsvoering geregeld en wat kost dat? (Paragraaf 7)
- Hoe realiseren we onze klimaat- en duurzaamheidsopgave de komende jaren? (Paragraaf 8)
- Hoe gaan we om met de Wet Open Overheid (paragraaf 9)

3. Financiële begroting

De financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten, een uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van de baten en lasten per taakveld. Het overzicht van baten en lasten geeft de werkelijke baten en lasten van het vorig jaar, het lopende jaar en de komende begrotingsjaren weer. Eigenlijk is het een samenvatting van het deel *Wat mag het kosten?* dat per programma is opgenomen.

De beschrijving van de financiële positie bevat een verwachte balans en geeft inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen en het EMU-saldo. Het EMU-saldo is het financieringssaldo van een overheid die lid is van de EMU (Economische en Monetaire Unie).

PROGRAMMAPLAN

Programma 1 Bestuur en dienstverlening

Missie

Bestuur en organisatie werken voor een samenleving die voortdurend in beweging is. We staan voor uitdagingen die we alleen succesvol kunnen aanpakken als inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ons hierbij steunen. We hebben oog voor de groeiende afstand tussen inwoners en overheid die in Nederland te zien is. Zorgvuldige communicatie, participatie en een goede dienstverlening zijn daarom belangrijk. Dit verbindt de gemeente met de samenleving en zorgt voor openheid, vertrouwen en een goede onderlinge relatie. Door de omgeving te betrekken zorgen we voor betere plannen en beleid.

De opgaven waarvoor wij staan houden niet op bij onze gemeentegrenzen. Daarom werken wij nauw samen met onze buurgemeenten in gemeenschappelijke regelingen. Als dat nodig is, werken we ook samen met gemeenten en organisaties op regionaal en provinciaal niveau. Neder-Betuwe heeft een stevige positie in de regio.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- [Visie op Communicatie & Participatie Gemeente Neder-Betuwe \(2021\)](#)
- [Participatie en Inspraakverordening gemeente Neder Betuwe \(2015\) \(bijlage 1\) , \(bijlage 2\)](#)
- [Verordening burgerinitiatief Neder-Betuwe \(2016\)](#)
- [Implementatieplan Klantcontactcentrum \(2014\)](#)

Ambities

1.1 De gemeente is communicatief en participatief

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
1.1.1 De gemeentelijke dienstverlening is optimaal en goed toegankelijk	1.1.1.1 We zorgen voor een zo goed mogelijke bereikbaarheid van het Klantcontactcentrum en de Gemeentewinkel. Bij afwijkende openingstijden is informatie hierover goed te vinden.	continu
	1.1.1.2 We investeren in het verbeteren van de afhandeling van vragen en klachten. Ook de vragen en klachten die via sociale media binnenkomen.	afgerond
	1.1.1.3 Waar dat nuttig en passend is, bieden we meer diensten digitaal aan.	2025
1.1.2 De gemeente informeert haar burgers tijdig, actief en toereikend over activiteiten, beleid, rechten en plichten	1.1.2.1 We volgen ook via sociale media wat er leeft onder burgers en hebben de omgeving goed in beeld.	continu
	1.1.2.2 We communiceren helder en begrijpelijk en zoveel mogelijk op B1-niveau.	continu
	1.1.2.3 We leveren maatwerk per doelgroep door keuzes te maken in on- en offline kanalen, taal en toon.	continu
	1.1.2.4 We bouwen aan relaties met intermediairs bij specifieke doelgroepen (sleutelfiguren).	continu
	1.1.2.5 We werken cross-mediaal bij algemene boodschappen en crisiscommunicatie voor een zo groot mogelijk bereik.	continu
	1.1.2.6 We zorgen voor een vindbare en toegankelijke, up-to-date website met het Waarmark Drempelvrij.	continu
	1.1.2.7 We werken toe naar een nog meer open en actief openbaar makende overheid door een gefaseerde invoering van de Wet open overheid (Woo), de Wet elektronische publicaties (Wep) en Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wembv).	2023-2025
1.1.3 De gemeente werkt samen met burgers, bedrijven en partners voor begrip en draagvlak	1.1.3.1 We betrekken belanghebbenden of vragen hen mee te denken bij gemeentelijke initiatieven.	continu
	1.1.3.2 We stellen duidelijke kaders en zijn helder over doel en impact van participatie.	continu
	1.1.3.3 We delen actief informatie over gemeentelijke initiatieven en zijn open over de resultaten van participatietrajecten.	continu
	1.1.3.4 We delen actief kennis met initiatiefnemers over mogelijke participatieaanpak en -methodieken.	afgerond

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

1.1.1 De gemeentelijke dienstverlening is optimaal en goed toegankelijk

1.1.1.1 We zorgen voor een zo goed mogelijke bereikbaarheid van het Klantcontactcentrum en de Gemeentewinkel.

Bij afwijkende openingstijden is informatie hierover goed te vinden.

In 2024 heeft de implementatie van de nieuwe telefooncentrale en de kennisbank plaats gevonden. In 2025 gaan we verder met het inrichten en up-to-date houden van de vastgelegde informatie.

1.1.1.3 Waar dat nuttig en passend is, bieden we meer diensten digitaal aan.

De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (WMEBV) geeft aan dat gemeenten voor alle online aanvragen/aangiftes verplicht zijn e-formulieren aan te bieden. In 2025 onderzoeken we of we de E-diensten in iBurgerzaken, die in 2024 nog in ontwikkeling zijn, in gebruik kunnen/willen nemen. Voorbeelden zijn: 'melding adresonderzoek' en 'correctieverzoek'

1.1.2 De gemeente informeert haar burgers tijdig, actief en toereikend over activiteiten, beleid, rechten en plichten

In 2021 heeft uw raad de Visie op Communicatie en Participatie vastgesteld. De gemeente wil (nog steeds én meer):

- doelgroepgericht communiceren;
- vanzelfsprekende participatie aan de hand van heldere uitgangspunten, voor betere plannen en zorgvuldige besluitvorming;
- een communicatieve en participatieve organisatie zijn waarin medewerkers optimaal toegerust zijn om communicatie en participatie te integreren in hun werk;
- zich positioneren én inzicht bieden in wat ze doet: een gemeente waarin het goed leven, wonen en werken is (profilieren) en waar gewerkt wordt voor én met inwoners. Het basispakket aan communicatiewerkzaamheden is voor een groot gedeelte operationeel. Dit stelt ons voor de taak om te werken aan professionalisering en doorontwikkeling. Vanuit de vier actieprogramma's gaan we in 2025 werken aan doorontwikkeling op de volgende punten:

1.1.2.1 We volgen ook via sociale media wat er leeft onder burgers en hebben de omgeving goed in beeld.

We hebben inmiddels een monitoring van sociale media opgezet en evalueren dit periodiek. Daarnaast blijven we monitoren welke thema's er leven in de samenleving, zowel in Neder-Betuwe als ook daarbuiten.

1.1.2.2 We communiceren helder en begrijpelijk en zoveel mogelijk op B1-taalniveau.

Onze teksten schrijven we eveneens op taalniveau B1: helder en begrijpelijk. We streven ernaar alle communicatie-uitingen op dit niveau te brengen. We werken daar ook verder aan in 2025.

1.1.2.3 We leveren maatwerk per doelgroep door keuzes te maken in on- en offline kanalen, taal en toon.

We werken met een contentstrategie om te bepalen welk kanaal geschikt is voor welke doelgroep. We zijn gestart met een eerste verkenning van persona's oftewel 'ijk-personen': een zeer gedetailleerde omschrijving van een gebruiker van een product of dienst. Het helpt ons om onze communicatie beter op de doelgroep af te stemmen. We werken hieraan verder in 2025.

1.1.2.4 We bouwen aan relaties met intermediairs bij specifieke doelgroepen (sleutelfiguren).

We blijven hier onverminderd mee doorgaan. We luisteren daarbij naar de reacties van bijvoorbeeld taalambassadeurs met ervaring op het gebied van laaggeletterdheid. Bij projecten betrekken we belangrijke stakeholders vroegtijdig en persoonlijk.

1.1.2.5 We werken cross-mediaal bij algemene boodschappen en crisiscommunicatie voor een zo groot mogelijk bereik.

Wij maken in 2025 ook weer gebruik van de huidige beschikbare communicatiekanalen, zowel digitaal als analoog. Een niet-complete opsomming: website Neder Betuwe, sociale media (inclusief filmpjes), de gemeentepagina in het huis-aan-huisblad, het Neder-Betuwe Magazine, brochures en folders.

1.1.2.6 We zorgen voor een vindbare en toegankelijke, up-to-date website met het Waarmark Drempelvrij.

Ook in 2025 houden we onze website up-to-date en breiden deze uit waar nodig. Voor de website van de Kernpunten is het certificaat 'Waarmerk drempelvrij.nl' behaald. Het betekent dat de website voor iedereen goed toegankelijk is, ook voor mensen met een beperking. In 2025 werken we hier verder aan om ook het keurmerk voor onze gemeentelijke website te behalen.

1.1.2.7 We werken toe naar een overheid die nog meer open is en actief informatie openbaar maakt. Dit doen we door een gefaseerde invoering van de Wet open overheid (Woo), de Wet elektronische publicaties (Wep) en Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv).

De landelijke overheid legt de laatste jaren steeds meer de nadruk op transparantie en digitale toegankelijkheid van overheidsorganisaties: burgers en bedrijven hebben recht te weten welke informatie over hen beschikbaar is en wordt verwerkt. Zij moeten op een eenvoudige manier toegang hebben tot overheidsdiensten. In 2025 zetten we verdere stappen voor de transparantie en digitale toegankelijkheid van Neder-Betuwe:

1. de Wet open overheid (Woo), die overheden verplicht om behalve op verzoek ook proactief een aantal categorieën informatie te openbaren;
2. de Wet elektronische publicaties (Wep), die de publicatie van formele besluiten regelt;
3. de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv): deze wet verplicht ons om voor alle diensten en producten een digitaal kanaal in te richten.

1.1.3 De gemeente werkt samen met burgers, bedrijven en partners voor begrip en draagvlak

Om participatie daadwerkelijk vanzelfsprekend te maken binnen én buiten de organisatie is gedragsverandering noodzakelijk. Deze gedragsverandering borgen we door in 2025 een gedragen participatieverordening te hanteren, te trainen op een vanzelfsprekende inzet en het vergroten van vaardigheden, een online participatieplatform in te richten en operationeel te ondersteunen in projecten. Daarnaast is een participatieadviseur aangesteld die in oktober 2024 in dienst treedt en samen met de organisatie gaat werken aan het verder invoeren van participatie in onze werkwijze.

Vaardigheid ontstaat door kennis, inzicht en ondersteunend instrumentarium. We adviseren passend op vraagstukken en bieden laagdrempelige kaders om communicatie en participatie toe te passen. We investeren in herkenbare vormgeving die ondersteunend is aan onze boodschap. We zetten daarbij in op de volgende punten:

1.1.3.1 We betrekken belanghebbenden of vragen hen mee te denken bij gemeentelijke initiatieven.

We zetten daarvoor de intaketafel in, een integrale overlegvorm waarin participatie een vast onderdeel is. Bij kleinere projecten zetten we wisselende vormen van participatie in. Bij gevoelige thema's maken we gebruik van een bureau met speciale expertise.

1.1.3.2 We stellen duidelijke kaders en zijn helder over doel en impact van participatie.

De huidige visie op participatie dateert uit 2021. In de afgelopen periode zijn er ook een aantal nieuwe wetten die maken dat we opnieuw moeten kijken naar participatie en inspraak. In 2025 starten we daarom ook met de voorbereidende werkzaamheden voor het opstellen van de visie op participatie.

1.1.3.3 We delen actief informatie over gemeentelijke initiatieven en zijn open over de resultaten van participatietrajecten.

Dit gebeurt met name mondeling maar steeds meer ook schriftelijk, bijvoorbeeld via onze website. We kunnen hierin nog onze processen en aanpak verbeteren waardoor in dit verband groei mogelijk is bij de uitvoering van gemeentelijke projecten. We werken hieraan verder in 2025.

Ontwikkelingen voor 2025

Visie op dienstverlening in de maak

In 2024 zijn we gestart met het opstellen van een visie op dienstverlening om daarmee te blijven bouwen aan een duurzame en toekomstbestendige dienstverlening aan burgers, bedrijven en organisaties. De eerste stappen hierin zijn het ophalen van verwachtingen van inwoners en ondernemers over de gemeentelijke dienstverlening en het inzichtelijk maken van de bestaande

werkwijzen en keuzes op het gebied van dienstverlening bij de interne organisatie. Deze input dient als basis voor de op te stellen visie op dienstverlening. In 2025 werken we de visie op dienstverlening verder uit.

Inrichten van een online participatieplatform

Om sneller en eenduidiger onze burgers en ondernemers te betrekken bij vraagstukken of planvorming, richten we een online participatieplatform in. Daarmee investeren we in een instrument dat ons op termijn veel winst in tijd en effectiviteit zal opleveren. Online raadplegingen kunnen we via dit platform snel en makkelijk organiseren en dat op een herkenbare manier; zowel binnen als buiten onze organisatie.

Wet Versterking participatie op decentraal niveau

In 2024 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Versterking participatie op decentraal niveau. Het betekent uitbreiding van de Gemeentewet met de reikwijdte van de inspraakverordening. Via deze inspraakverordening betrekken we inwoners ook bij de uitvoering en evaluatie van beleid en niet, zoals tot nu toe, alleen bij de voorbereiding daarvan. Hiermee wil de overheid de burgerparticipatie versterken.

Met dit voorstel komt er ook een uitdaagrecht. Ook wordt het uitdaagrecht, als specifieke vorm van participatie, wettelijk verankerd. Met het uitdaagrecht kunnen inwoners de gemeente uitdagen om de uitvoering van een taak over te nemen zoals het beheer of onderhoud van een park of buurthuis.

Deze wet gaat in per 1 januari 2025. Tot 2027 hebben gemeenten de tijd om een verordening op te stellen. In 2025 inventariseren we welke stappen we wanneer moeten nemen om deze wet goed te implementeren.

Het Rijk stelt zich op het standpunt dat er geen sprake is van een taakverzwaring voor gemeenten. Gemeenten hebben via de VNG laten weten dit anders te zien. Met name het vormgeven van het in de wet verankerde uitdaagrecht vergt meer van gemeenten dan een aanpassing van de verordening alleen. De VNG heeft eerder dan ook per brief aan het Rijk laten weten dat een geslaagde uitvoering van de wetgeving alleen mogelijk is wanneer gemeenten voldoende financiële en inhoudelijke ondersteuning wordt geboden. Wij sluiten ons hierbij aan.

1.2 De gemeente is toekomstbestendig, zelfstandig en daadkrachtig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
1.2.1 Een goede samenwerking met buurgemeenten, de regio en verbonden partijen	1.2.1.1 We blijven actief bij het ontwikkelen en benutten van kansen in de regio.	continu
	1.2.1.2 Waar nodig overleggen we met buurgemeenten en regionale organisaties om beleidsmaatregelen onderling af te stemmen, gezamenlijke standpunten in te kunnen nemen en/of belangenbehartiging van de regio mogelijk te maken.	continu
	1.2.1.3 We laten taken uitvoeren door gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden wanneer dit de dienstverlening ten goede komt, de kwetsbaarheid vermindert en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering vergroot.	continu
1.2.2 Een verantwoorde in- en uitvoering van beleid, wetgeving en regelingen	1.2.2.1 We bekijken op vaste tijden of de bestaande procedures nog bijdragen aan een goede, rechtvaardige, efficiënte en rechtmatige uitvoering.	continu
	1.2.2.2 Nieuwe wet- en regelgeving voeren we in op een manier die past bij de schaal en de samenleving van Neder-Betuwe.	continu
1.2.3 Onze verantwoordelijkheid nemen in crisissituaties	1.2.3.1 Als het Rijk een beroep op ons doet in tijden van crises (stikstof-, energie-, vluchtelingen- of andere) , zijn we bereid onze bijdrage te leveren.	continu
	1.2.3.2 De gemeente ondersteunt mensen in nood en stimuleert en faciliteert waar nodig particuliere initiatieven om vluchtelingen op te vangen.	continu
1.2.4 Een effectieve ondersteuning van de gemeenteraad	1.2.4.2 We onderzoeken wat er nodig is om de raadzaal een toekomstbestendige vergaderplek van de raad te laten zijn, met een uitstraling die bij onze raad en gemeente past.	2024 en verder

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

1.2.1 Een goede samenwerking met buurgemeenten, de regio en verbonden partijen

1.2.1.1 We blijven actief bij het ontwikkelen en benutten van kansen in de regio.

Dit doen we onder andere door voort te bouwen op de RegioDeal Fruitdelta Rivierenland met de aanvraag voor de RegioDeal 6de tranche. Er is een uitgebreid programma ontwikkeld samen met andere gemeenten om samen te werken op het gebied van toekomstbestendig wonen, ondernemen en leven. In 2025 worden projecten onder dit programma verder uitgewerkt en,

indien het kabinet een nieuwe RegioDeal aangaat met Rivierenland, in gang gezet met behulp van financiering vanuit het Rijk.

1.2.1.2 Waar nodig overleggen we met buurgemeenten en regionale organisaties om beleidsmaatregelen onderling af te stemmen, gezamenlijke standpunten in te kunnen nemen en/of belangenbehartiging van de regio mogelijk te maken.

Neder-Betuwe heeft, zoals elke gemeente, te maken met grote en complexe maatschappelijke opgaven, zoals het realiseren van de woningbouwopgave, netcongestie, het behouden van de leefbaarheid van de verschillende kernen, klimaatadaptatie, energietransitie. Deze opgaven komen steeds meer samen en dit vraagt om afstemming op regionaal niveau.

Zonder regionale samenwerking kan Neder-Betuwe veel van deze opgaven niet afzonderlijk realiseren. Met name op dossiers als ruimte, ook in relatie tot stikstof, het Regio-arrangement en het programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG) wordt steeds meer samengewerkt in de regio. Ook wordt in 2025 meer ingezet op Public Affairs middels Regio Rivierenland. Door lobbyactiviteiten kunnen we onze belangen behartigen in Den Haag. Daardoor krijgt Regio Rivierenland, en daarmee Neder-Betuwe en onze opgaven, meer aandacht.

1.2.1.3 We laten taken uitvoeren door gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden wanneer dit de dienstverlening ten goede komt, de kwetsbaarheid vermindert en/of de kwaliteit en efficiëntie van de uitvoering vergroot.

Als gemeente Neder-Betuwe willen we zelfstandig blijven en regie uitvoeren op belangrijke taken. Echter, als kleine gemeente zijn we niet altijd in staat om alle taken zelfstandig uit te voeren met de kwaliteit waar onze inwoners en ondernemers recht op hebben. Dit betekent dat we voortdurend de balans zoeken in welke taken we willen, kunnen of moeten (ook vanuit wettelijke verplichting) uitbesteden aan gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden. Zie hiervoor de ontwikkelingen voor 2025. In het kader van een toekomstbestendige ambtelijke organisatie onderzoeken we ook hoe we voor de komende tien jaar om moeten gaan met het al dan niet uitbesteden van taken. De uitkomsten van dit onderzoek gaan we vanaf 2025 implementeren.

De gemeenschappelijke regelingen en andere samenwerkingsverbanden, zoals Avri, GGD en Regio Rivierenland zijn ieder meer gedetailleerd beschreven in de respectievelijke begrotingsprogramma's en in paragraaf 5 Verbonden Partijen.

1.2.2 Een verantwoorde in- en uitvoering van beleid, wetgeving en regelingen

1.2.2.1 We bekijken op vaste tijden of de bestaande procedures nog bijdragen aan een goede, rechtvaardige, efficiënte en rechtmatige uitvoering.

In 2025 verwachten wij de uitkomsten van het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie. De eventuele implementatie van besluiten die naar aanleiding daarvan worden genomen vindt mogelijk in 2025 plaatst. In het kader van de verbijzonderde interne controles voeren we regelmatig onderzoeken uit naar de rechtmatigheid van onze uitvoering.

1.2.2.2 Nieuwe wet- en regelgeving voeren we in op een manier die past bij de schaal en de samenleving van Neder-Betuwe.

In 2025 gaan we aan de slag met het vergroten van onze bestuurskracht. Hiervoor doen we enerzijds onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie en anderzijds gaan we de strategische koers voor de komende jaren (2025-2035) bepalen. De strategische koers wordt samen met de gemeenteraad, inwoners en ondernemers bepaald en hierin worden keuzes gemaakt om realistische ambities te stellen en klaar te zijn voor de uitdagingen van de toekomst. Dit stelt ons uiteindelijk in staat om wet- en regelgeving passend bij Neder-Betuwe uit te kunnen voeren.

1.2.3 Onze verantwoordelijkheid nemen in crisissituaties

1.2.3.1 Als het Rijk een beroep op ons doet in tijden van crises (stikstof-, energie, vluchtelingen- of andere), zijn we bereid onze bijdrage te leveren.

De Spreidingswet verplicht gemeenten om per 1 juli 2025 opvangplekken beschikbaar te hebben. Het streven is er op gericht om 1 juli te halen, maar de vraag is of dit realistisch is. We zorgen ervoor dat we onze bijdrage aan de vluchtelingen crisis kunnen leveren (zie verder 5.1.5). Bij de stikstofcrisis nemen we onze verantwoordelijkheid door mee te werken aan herbestemming van de locatie van bedrijven. Een van de maatregelen voor stikstofreductie is de LBV en de LBV-plus regeling. De Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties-plus is een subsidieregeling voor veehouders (piekbelasters) die willen stoppen met hun bedrijf.

1.2.3.2 De gemeente ondersteunt mensen in nood en stimuleert en faciliteert waar nodig particuliere initiatieven om vluchtelingen op te vangen.

In onze gemeentelijke opvanglocaties in IJzendoorn en Kesteren vangen wij Oekraïense ontheemden op. We hopen dat in 2025 ook de opvang in Echteld gerealiseerd is. Ook zijn er nog steeds particulieren die onderdak bieden aan Oekraïense ontheemden. Omdat de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (waar Oekraïense ontheemden onder vallen) verlengd is tot en met maart 2026, zullen deze vormen van opvang gecontinueerd worden in 2025.

1.2.4 Een effectieve ondersteuning van de gemeenteraad

1.2.4.2 We onderzoeken wat er nodig is om de raadzaal een toekomstbestendige vergaderplek van de raad te laten zijn, met een uitstraling die bij onze raad en gemeente past.

We verkennen de mogelijkheden voor een toekomstbestendige inrichting van de raadzaal. In 2024 zijn de technische voorzieningen op het vereiste niveau gebracht. In 2025 zullen er nog enkele aanvullende maatregelen m.n. op het gebied van meubilair nodig zijn om de uitbreiding van de raad gestalte te geven.

Ontwikkelingen voor 2025

Op het gebied van samenwerking in de regio is er een aantal ontwikkelingen. In 2025 worden voorbereidingen getroffen om het beheer van de openbare ruimte terug te halen van Avri en dit vanaf 2026 (of eerder) in eigen beheer te gaan doen. Anderzijds worden in 2025 voorbereidingen getroffen om de uitvoering van de Participatiewet vanaf 2026 bij de gemeenschappelijke regeling Werkzaam Rivierenland beleggen en Schuldhulpverlening in eigen beheer uit te voeren in plaats van dit door de gemeente Buren uit te laten voeren.

Verbonden partijen

Regio Rivierenland

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

In Regio Rivierenland werken acht gemeenten in de Betuwe samen: Bommelerwaard, Culemborgerwaard, Tielerwaard en het westen van het Land van Maas en Waal. De gemeenten die in de gemeenschappelijke regeling (GR) meedoen zijn Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.

Regio Rivierenland is opgericht om gemeenschappelijke belangen van gemeenten op verschillende gebieden te behartigen, onder andere op het gebied van verkeer & vervoer, economische zaken, ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en onderwijs.

Daarnaast voert Regio Rivierenland via dienstverleningsovereenkomsten voor de gemeenten taken uit die door samenwerking effectiever, efficiënter en/of minder kwetsbaar worden. Voorbeelden daarvan zijn leerplichttaken, sociale recherche, leerlingenvervoer, Wmo-vervoer, inkoopondersteuning (in het algemeen en specifiek voor de uitvoering van de Wmo en Jeugdwet) en inburgering.

Regio Rivierenland is het overheidsonderdeel van FruitDelta Rivierenland, een overkoepelende samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs/onderzoek, organisaties en ondernemende inwoners. FruitDelta Rivierenland heeft als doel om de economische speerpunten Agribusiness, Economie & Logistiek en Recreatie & Toerisme aan te moedigen en te versterken.

Een actieve samenwerking in Regio Rivierenland vormt hiermee een belangrijke voorwaarde voor Neder-Betuwe om zelfstandig en daadkrachtig te kunnen blijven opereren.

Ontwikkelingen voor 2025?

De samenwerking in Regio Rivierenland strekt zich uit over een breed aantal onderwerpen: van economie (onder andere recreatie, toerisme en arbeidsmigranten) tot mobiliteit (onder andere Rijnbrug en het Verenfonds), energie (Regionale Energiestrategie) en zorg (onder andere Wmo en Jeugd). De samenwerking vindt u dus op verschillende plaatsen in onze begroting terug. Twee belangrijke ontwikkelingen voor het komende jaar laten we hieronder zien.

Regio-arrangement en gebiedsprogramma's Fruitdelta Rivierenland

Het Rijk wil regie nemen in de ruimtelijke ordening en gaat een nieuwe Nota Ruimte opstellen. Als input daarvoor heeft de provincie Gelderland met Regio Rivierenland in 2023 een regio-arrangement opgesteld: de aanzet voor een ruimtelijke vertaling van de opgaven tot 2030 - met een doorkijk naar 2050. In 2024 is gestart met het uitwerken van de opgaven uit het regio-arrangement in gebiedsprogramma's. Neder-Betuwe is bestuurlijk en ambtelijk pro-actief betrokken bij dit proces om de belangen en ontwikkeling van de gemeente te waarborgen. Meer hierover is opgenomen in begrotingsprogramma 3, onder ambitie 3.4.

Gesprek over het takenpakket van Regio Rivierenland

Bij de behandeling van de regionale begroting voor 2024 in de gemeenteraden is opgeroepen om een goed gesprek te organiseren over Regio Rivierenland als toekomstbestendige organisatie en de bijbehorende taken en middelen. Daarnaast is er in de raden behoefte aan transparantie over de contractgestuurde dienstverlening: welke dienstverleningsovereenkomst brengt welke kosten met zich mee en wat zijn de resultaten die worden opgeleverd? Ook het Algemeen Bestuur heeft de wens om een integrale takendiscussie te voeren. Dit traject is gestart in 2023, ter voorbereiding op besluitvorming over de Kadernota 2025 en de Begroting 2025, die in 2024 aan de raden voor een zienswijze zijn voorgelegd. De beoogde resultaten van dit proces zijn:

1. Helderheid over de taken in de programma's 1 (Regionale Samenwerking) en 2 (Contractgestuurde dienstverlening)

2. Een beslisboom/afwegingskader om af te wegen of een opgave met regionale samenwerking wordt opgepakt of belegd wordt bij de GR Regio Rivierenland.
3. Helderheid over de berekeningssystematiek voor op- en afschalen van bedrijfsvoering in programma 3 om de programma's 1 en 2 te faciliteren.

Wat mag het kosten?

Programma: 1		Bestuur en dienstverlening				
	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	3.248	3.630	3.303	3.303	3.296	3.296
Baten	-689	-754	-571	-571	-571	-571
Geraamd resultaat bestaand beleid	2.559	2.876	2.733	2.732	2.725	2.725
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			88	88	88	88
Baten			-130	-130	-130	-130
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			-42	-42	-42	-42
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	2.559	2.876	2.691	2.690	2.683	2.683

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting wordt onder programma 1 Bestuur en dienstverlening voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen structureel € 88.000 aan lasten en structureel € 130.000 aan baten toegevoegd aan dit programma.

Een specificatie van de lasten en baten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen vindt u hieronder op niveau van taakveld.

Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (structureel nadeel € 31.000)

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt structureel € 31.000 nadelig. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Zoals u in onderstaand taakveld kunt lezen zit in het totaalbedrag van € 31.000 nadelig ook opgenomen het bedrag van € 95.000 nadelig als gevolg van extra capaciteit burgerzaken.

Taakveld Burgerzaken (structureel voordeel € 95.000)

De hoeveelheid werkzaamheden binnen de gemeentewinkel neemt toe vanwege de gestage groei van het aantal inwoners en daarmee het aantal mensen dat we bedienen vanuit de Gemeentewinkel. Samen met de extra inzet voor de inschrijving van Oekraïners en arbeidsmigranten alsook de toename van werkzaamheden als gevolg van nieuwe en aangepaste wetgeving is coördinatie van de werkzaamheden noodzakelijk. Ook is het noodzakelijk processen te stroomlijnen en in te kunnen spelen op knelpunten. De benodigde capaciteit is in de voorgaande periode tijdelijk ingehuurd, maar is structureel nodig (structureel nadeel € 95.000).

Bij het niet inzetten van deze extra capaciteit kan dit vertraging opleveren bij het halen van ambities, kunnen we onze klanten niet volgens afspraak van dienst zijn en is door het niet halen van wettelijke termijnen voor het vervaardigen van onder andere reisdocumenten wat ten koste gaat van de voortgang van beleid en de uitvoering daarvan.

De kosten worden gedekt door hogere legesopbrengsten (structureel voordeel € 95.000), die samenhangen met een combinatie van hogere dan nu in de begroting opgenomen aantallen en een hogere kostendekkendheid (tarieven). Overigens wordt opgemerkt dat bij de begroting 2024 een bedrag van € 0,1 mln. structureel ten gunste van de algemene middelen is gebracht in verband met de legesopbrengsten.

Binnen dit taakveld ziet u terugkomen de extra leges met een structureel voordeel van € 95.000 en het nadeel van de extra uren van € 95.000 is opgenomen in het onderdeel 'actualisatie urenrekeningen' zoals hierboven voor het gehele programma staat opgenomen.

Taakveld Bestuur (structureel nadeel € 22.000)

Het structurele nadeel van € 22.000 betreft de verhoging van de bijdrage VNG zoals is besloten op de algemene ledenvergadering.

Investerings

Binnen dit begrotingsprogramma zijn er geen investeringen.

Mutaties in reserves

Binnen dit begrotingsprogramma zijn er geen mutaties in reserves.

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Missie

In Neder-Betuwe is het fijn wonen en leven. Veiligheid is een belangrijke voorwaarde om in vrijheid te kunnen leven. Het gaat hierbij zowel om de harde cijfers als het gevoel van veiligheid. We versterken onze veiligheid door in te zetten op het tegengaan van ondermijning, het versterken van onze politiecapaciteit, het voorkomen en bestrijden van mensenhandel en het tegengaan van uitbuiting van arbeidsmigranten.

Deze missie komt overeen met de vastgestelde visie in de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein. De ambities en ontwikkelingen binnen dit programma komen deels terug in de nota of de bijbehorende uitvoeringsplannen.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- [Integrale Beleidsnota Sociaal Domein "Samen verder op de ingeslagen weg" 2021 - 2024 \(2021\)](#)
- [Uitvoeringsplan Meedoen en Samenleven \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Gezond en Vitaal \(2022\)](#)
- [Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2023-2026 \(2023\)](#)
- [Jaarplan Veiligheid 2023 \(2023\)](#)
- [Ontwerp Meerjarenbeleidplan 2024-2027 Politie Oost-Nederland \(2024\)](#)
- [Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid 2024-2027 \(2024\)](#)
- [Regionaal Risicoprofiel Veiligheidsregio Gelderland-Zuid 2024 \(2024\)](#)
- [Regionaal Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid 2024-2027 \(2024\)](#)
- [Generiek Rampbestrijdingsplan VRGZ \(2020\)](#)
- [Preventie- en Handhavingsplan Alcohol Neder-Betuwe 2022-2024 \(2021\)](#)
- [Eerste wijziging Algemene Plaatselijke Verordening Neder-Betuwe 2021 \(2022\); Bijlage 1; Bijlage 2;](#)
- [Plan van aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving \(OKO\)](#)

Ambities

2.1 Neder-Betuwe is een veilige gemeente om te wonen en te leven

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
2.1.1. Het gevoel van veiligheid wordt (samen met onze inwoners) versterkt	2.1.1.1 We werken integraal samen bij de uitvoering van de Kadernota Veiligheid 2023-2026.	2023-2026
	2.1.1.2 We ondersteunen initiatieven gericht op buurtpreventie.	continu
	2.1.1.3 We volgen en vertalen het landelijke beleid ten aanzien van vuurwerk. Vooralsnog ontwikkelen we geen eigen beleid voor een vuurwerkverbod.	continu
	2.1.1.4 We zetten ons in voor het behoud van de zondagsrust, onder andere ten aanzien van de openingstijden van winkels, het houden van evenementen en (infrastructurele) werkzaamheden.	continu
2.1.2 Het middelengebruik (alcohol, roken, drugs) onder onze (jonge) inwoners neemt af	2.1.2.2 We willen onze jeugd beschermen tegen middelengebruik door preventie en handhaving.	continu
	2.1.2.3 We zetten in op betere naleving van leeftijdsgrenzen en openingstijden bij alcoholverstrekkers.	continu
	<i>Dit beleidsdoel draagt ook bij aan de realisatie van ambitie 5.2: Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal</i>	
2.1.3 Ondermijnende criminaliteit, uitbuiting en mensenhandel wordt voorkomen	2.1.3.1 We pakken productielocaties van verdovende middelen aan en bevorderen het bewustzijn van inwoners en ondernemers op signalen van (drugs)criminaliteit.	continu
	2.1.3.2 We verhogen de (digitale) weerbaarheid van onze samenleving.	continu
	2.1.3.3 We werken samen met bedrijven om mensenhandel en arbeidsuitbuiting actief tegen te gaan.	continu
	2.1.3.4 Preventie en voorlichting van gemeentelijke organisatie op het gebied van ondermijning via opleidingen en informatiebijeenkomsten.	continu
	2.1.3.5 Preventie en voorlichting naar inwoners, ondernemers en overige specifieke doelgroepen op het gebied van ondermijning.	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

2.1.1. Het gevoel van veiligheid wordt (samen met onze inwoners) versterkt.

2.1.1.1 We werken integraal samen bij de uitvoering van de Kadernota Veiligheid 2023-2026.

We voeren het jaarplan 2024-2025 uit:

- Op het gebied van ondermijning veranderen we in De Waarden de structuur van het Intergemeentelijk Projectbureau (IGP), waarbij deze zich (meer) gaat richten op de integrale aanpak van ondermijning. Ook herzien we ons Bibob-beleid en borgen we de uitvoering. Daarvoor maken we gebruik van de aangeboden ondersteuning vanuit de provincie (project Feniks). We voeren ons plan van aanpak bewustwording uit waarbij we de interne organisatie weerbaar maken. We willen zichtbaar en aanwezig zijn in onze gemeente en daarom voeren we regelmatig integrale bestuurlijke controles uit waarbij we gebruikmaken van het proces informatiegestuurd werken.
- We geven uitvoering aan het plan van aanpak jeugdoverlast, implementeren dit in de ambtelijke organisatie en borgen dat deze aanpak voor langere tijd ingezet wordt. Zie ook programma 5. De boa met focus op jeugd speelt hierin een belangrijke rol. Door de inzet van de jeugdboa in 2024 is gebleken dat we meer aandacht kunnen besteden aan jeugd en in 2025 zal de rol sterker worden gepositioneerd en worden geëvalueerd.
- In 2025 gaan we door met de implementatie van het AVE-model binnen de aanpak zorg en veiligheid. AVE staat voor integrale Aanpak ter Voorkoming van Escalatie bij huishoudens met oplopende problematiek. Het doel is het voorkomen van een dreigende escalerende situatie en het beperken en beëindigen van een escalerende situatie. AVE geeft antwoord op de vraag wie de regie heeft als problemen in huishoudens met oplopende problematiek, waar meer professionals van verschillende organisaties bij betrokken zijn, te groot worden. Goede samenwerking is daarbij cruciaal.

2.1.1.2 We ondersteunen initiatieven gericht op buurtpreventie

Ook in 2025 denken we weer actief mee met initiatieven vanuit de samenleving. We wijzen initiatiefnemers op (on)mogelijkheden om hun initiatieven te realiseren.

2.1.2 Het middelengebruik (alcohol, roken, drugs) onder onze (jonge) inwoners neemt af.

2.1.2.2 We willen onze jeugd beschermen tegen middelengebruik door preventie en handhaving

We voeren het nieuwe preventie- en handavingsplan 2025-2028 uit waarbij we naast alcohol ook op ander middelengebruik ingaan. Ook werken we met de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO) aan het voorkomen van middelengebruik onder jongeren door beschermende factoren in de omgeving van jongeren te versterken en risicofactoren te verminderen.

2.1.2.3 We zetten in op betere naleving van leeftijdsgrenzen en openingstijden bij alcoholverstrekkers

We verhogen de toezichtfrequentie op alcoholverstrekkers en in het bijzonder op alcoholverstrekkers die meermaals alcohol hebben verstrekt aan minderjarigen. Daarnaast starten we met het controleren op openingstijden.

2.1.3 Ondermijnende criminaliteit, uitbuiting en mensenhandel wordt voorkomen.

2.1.3.1 We pakken productielocaties van verdovende middelen aan en bevorderen het bewustzijn van inwoners en ondernemers op signalen van (drugs)criminaliteit

Het bestrijden van ondermijnende criminaliteit doen we door:

- Het aanpakken van drugsproductie en -handel door het uitvoeren van het beleid op grond van artikel 13b Opiumwet en het Regionaal Henneconvenant.
- Het vergroten van bewustzijn bij onze inwoners, ondernemers en bezoekers door hen mee te nemen in de actuele problematiek en ze te stimuleren signalen te melden (waarbij we de mogelijkheid om anoniem te melden benadrukken).
- Verhoging van gericht toezicht op straat door diverse veiligheidspartners zoals boa's, politie en overige toezichthouders.
- Het uitvoeren van integrale controles.

- Met de samenwerkingspartners binnen het RIEC (Regionaal Informatie- en expertisecentrum) crimineel vermogen integraal af te pakken.

2.1.3.3 We werken samen met bedrijven om mensenhandel en arbeidsuitbuiting actief tegen te gaan

We stellen het beleidsplan aanpak mensenhandel vast en voeren dit uit. Daarnaast voeren we integrale controles uit, met name gericht op de doelgroep arbeidsmigranten.

2.1.3.4 Preventie en voorlichting van gemeentelijke organisatie op het gebied van ondermijning via opleidingen en informatiebijeenkomsten

Niet alleen de afdeling veiligheid, maar de gehele gemeentelijke organisatie krijgt te maken met (de gevolgen van) ondermijning. Dit kan variëren van intimidatie/bedreiging tot bewust wegkijken van situaties. Daarnaast kan er ook sprake zijn van het hebben van een slecht onderbuikgevoel of het onbevoegd lekken van informatie. We werken aan bewustwording en weerbaarheid op basis van het plan van aanpak bewustwording dat in 2024 is opgesteld.

2.1.3.5 Preventie en voorlichting naar inwoners, ondernemers en overige specifieke doelgroepen op het gebied van ondermijning

De meldingsbereidheid wordt als minimaal ervaren en blijft achter ten opzichte van de regio. Inwoners, ondernemers en andere doelgroepen weten niet altijd waar ze op moeten letten en weten daarnaast niet goed waar signalen (indien gewenst anoniem) kunnen worden gemeld. We zetten hier op in op basis van het plan van aanpak bewustwording dat in 2024 is opgesteld.

Ontwikkelingen voor 2025

Andere aanpak middelengebruik

Uit de GGD monitor blijkt dat er meer alcohol wordt gebruikt door minderjarigen ten opzichte van eerder onderzoek in 2019 en daarnaast ook ten opzichte van andere vergelijkbare gemeenten in de regio. Ook laat het aantal boetes voor alcoholverstrekkers aan minderjarigen zien dat verbetering mogelijk is. Daarom wordt in 2025 gestart met uitvoering van het preventie- en handavingsplan waarin een nieuwe aanpak zal worden beschreven.

Vanuit Opgroeien in een Kansrijke Omgeving wordt in april 2025 een dialoogsessie gehouden over de belangrijkste uitkomsten van het OKO-onderzoek naar welbevinden en leefstijl (waaronder middelengebruik) van jongeren. Op basis daarvan bepalen lokale professionals met elkaar waar we het eerst aan moeten werken om de cijfers rondom bijvoorbeeld alcoholgebruik en roken gunstiger te krijgen. Zie ook 5.2.2 'Het middelengebruik onder (jonge) inwoners neemt af' waarin meer wordt gezegd over de nadere uitwerking van de aanpak 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' (OKO) en de implementatie hiervan.

Handhaving recreatieparken

We geven uitvoering aan het handavingsbeleid op recreatieparken. Daarbij is mede aandacht voor de aanpak van ondermijning.

2.2 Inwoners van Neder-Betuwe kunnen vertrouwen op goede en tijdige hulp en ondersteuning van de hulpdiensten en BOA's

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
2.2.1 Bevordering van de openbare orde en veiligheid in Neder-Betuwe	2.2.1.1 We zetten in op optimale inzet van onze wijkagenten.	continu
	2.2.1.2 We evalueren jaarlijks de prioriteiten voor de inzet van de boa's.	jaarlijks
2.2.2 Behoud van een goed functionerende (vrijwillige) brandweer	2.2.2.1 We zetten in op het behoud van de huidige korpsen en hun capaciteit.	continu
	2.2.2.2 We stimuleren het behoud van de jeugdbrandweer.	continu
2.2.3 Tijdige aanrijtijden en kwalitatief hoogwaardige ambulancedienst voor onze inwoners	2.2.3.1 We zetten in op betere aanrijtijden, binnen de normtijd van de ambulance.	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambitie gaan we het volgende doen in 2025.

2.2.1 Bevordering van de openbare orde en veiligheid in Neder-Betuwe

2.2.1.1 We zetten in op optimale inzet van onze wijkagenten

We voldoen niet aan de wettelijke norm van de inzet van de wijkagenten. Dit heeft verschillende oorzaken zoals uitval door ziekte, verandering van functie, prioritering binnen de eenheid, etc.. Dit heeft negatieve invloed op de zichtbaarheid van de politie en de uitvoering van de rol van de wijkagent. In de besprekingen over de capaciteit en inzet van de politie blijkt beperkt invloed mogelijk op de prioriteit en inzet van de (wijk)agenten. Wij blijven dit continu onder de aandacht brengen in verschillende gremia op verschillende manieren en zoeken daar waar mogelijk de integrale samenwerking zoveel mogelijk op.

2.2.1.2 We evalueren jaarlijks de prioriteiten voor de inzet van de boa's

In het jaarplan veiligheid 2024-2025, voorafgegaan door een evaluatie, wordt de inzet van de boa's geprioriteerd. Daarbij is er sprake van capaciteitsgebrek bij de politie, waardoor vaker een beroep wordt gedaan op de boa's. Vooralsnog is dit voldoende afgebakend in het handhavingsarrangement. Er wordt bij de prioritering uitgegaan van minimaal 3 FTE boa's en minimaal 0,5 FTE coördinatie.

2.2.2 Behoud van een goed functionerende (vrijwillige) brandweer

2.2.2.1 We zetten in op het behoud van de huidige korpsen en hun capaciteit

Regelmatig hebben we overleg met de vertegenwoordiger van de brandweer binnen Neder-Betuwe. Hierdoor kunnen wij het behoud van de huidige korpsen en hun capaciteit monitoren.

2.2.2.2 We stimuleren het behoud van de jeugdbrandweer

De jeugdbrandweer is een belangrijke kweekvijver van talent met als doel de aanwas van de vrijwillige brandweer te stimuleren. Dit onderwerp komt ter sprake in het periodiek overleg met de brandweer.

2.2.3 Tijdige aanrijtijden en kwalitatief hoogwaardige ambulancedienst voor onze inwoners

2.2.3.1 We zetten in op betere aanrijtijden, binnen de normtijd van de ambulance.

We onderhouden contacten met de veiligheidsregio en brengen dit onderwerp regelmatig onder de aandacht middels het opvragen van rapportages.

Ontwikkelingen voor 2025

Niet van toepassing.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Winkeldiefstallen	aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	0,20	0,20	0,60	0,60	0,20	0,60	0,60
			Landelijk	2,20	2,20	2,30	2,00	1,80	2,30	2,50
Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	3,40	3,40	2,10	2,50	1,80	2,40	2,20
			Landelijk	5,00	4,80	4,90	4,60	4,40	4,60	4,30
Diefstallen uit woning	aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	1,90	2,10	1,50	1,40	0,80	0,60	1,00
			Landelijk	2,90	2,50	2,30	1,80	1,30	1,40	1,30
Verwijzingen Halt	aantal per 1.000 jongeren	Bureau Halt	Neder-Betuwe	8,00	5,00	5,00	12,00	6,00	2,00	10,00
			Landelijk	13,00	12,00	13,00	11,00	8,00	8,00	9,00

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

De Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) is een organisatie voor brandweezorg, geneeskundige hulpverlening, meldkameractiviteiten en voorbereiding en coördinatie op het gebied van (gemeentelijke) rampenbestrijding en crisisbeheersing. Dit regionale samenwerkingsverband van 14 gemeenten is gebaseerd op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) en de Wet veiligheidsregio's (Wvr).

De belangrijkste speerpunten in het beleid van de VRGZ zijn:

- een sterk netwerk;
- een wendbare en weerbare organisatie;
- informatiemanagement.

Ontwikkelingen voor 2025?

Extra aandacht voor een viertal risico's

Gezien de ontwikkelingen die op ons afkomen, onderzoekt de VRGZ een viertal risico's. Het gaat om:

- verstoring telecommunicatie en ICT;
- verstoring elektriciteitsvoorziening;
- verstoring openbare orde;
- natuurbrand nabij kwetsbaar object.

Onderzoek kostenverdeelssystematiek

Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar het mogelijk actualiseren of aanpassen van de kostenverdeelssystematiek. Dit naar aanleiding van een onderzoek door een externe partij.

Onderzoek vastgoed

De komende jaren zal zich een sterke stijging van de kosten met betrekking tot het vastgoed voordoen. Daarom wordt er onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden om de stijging van de kosten, gerelateerd aan het vastgoed van de VRGZ, te dempen.

Wat mag het kosten?

Programma: 2		Openbare orde en veiligheid				
	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	2.980	3.604	3.099	3.025	3.025	3.047
Baten	-198	-147	-78	-78	-78	-78
Geraamd resultaat bestaand beleid	2.782	3.457	3.021	2.947	2.947	2.969
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			676	366	61	61
Baten			12	12	12	12
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			688	378	73	73
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	2.782	3.457	3.709	3.325	3.020	3.042

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting wordt onder programma 2 Openbare orde en veiligheid voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen structureel € 676.000 in 2025, € 366.000 in 2026 en € 61.000 in 2027 en 2028 aan lasten toegevoegd en structureel € 12.000 aan baten onttrokken aan dit programma.

Een specificatie van de lasten en baten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen wordt hieronder weergegeven op niveau van taakveld.

Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (nadeel structureel € 65.000)

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt structureel € 65.000. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Taakveld Openbare orde en veiligheid (nadeel structureel € 623.000 voor 2025, € 313.000 voor 2026, vanaf 2027 € 8.000)

Handhaving van de geldende bestemming van het omgevingsplan voor de recreatieparken in de gemeente Neder-Betuwe (nadeel € 615.000 voor 2025 en € 305.000 voor 2026).

In de raadsvergadering van 26 september 2024 (RAAD/24/03417) heeft u besloten middelen beschikbaar te stellen voor de handhaving. De middelen voor 2025 en 2026 ziet u hier verwerkt in de begroting 2025. De lasten worden gedekt door een onttrekking uit de algemene reserve.

Het nadeel onder programma 2 dient u dan ook in relatie te zien met het voordeel gemeld onder programma algemene dekkingsmiddelen, taakveld 0.10 onttrekking aan de algemene reserve.

Digitale weerbaarheid en weerbaar tegen ondermijning (nadeel structureel € 8.000)

Vanuit het Integraal Veiligheidsplan De Waarden 2023-2026 (vastgesteld door de gemeenteraad) is digitale veiligheid één van de prioriteiten. De samenleving digitaliseert. Het bevorderen van de digitale weerbaarheid is nodig. Onze inwoners hebben instrumenten en kennis nodig om de signalen hiervan te herkennen en hier vervolgens iets mee te doen. In de kadernota 2025 is voorgesteld om hiervoor structureel een bedrag van € 8.000 op te nemen in de begroting 2025.

Investerings

Er zijn geen investeringen voor dit programma.

Mutaties in reserves

Binnen dit begrotingsprogramma zijn er geen mutaties in reserves.

Programma 3 Fysieke leefomgeving

Missie

Neder-Betuwe is een veilige, schone, aantrekkelijke en gevarieerde gemeente en staat bekend als hét laanboomcentrum van Nederland en Europa. Wij werken samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties aan het behoud en de ontwikkeling van een duurzame, leefbare en vitale gemeente. De woningvoorraad is kwalitatief op orde en we stemmen die voortdurend af op de behoefte. We ontwikkelen de mobiliteit in onze gemeente zo, dat deze de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid en de leefbaarheid versterkt.

Klimaatverandering is een urgent wereldwijd probleem. Onder invloed van klimaatverandering ontstaan maatschappelijke vraagstukken. De regierol om deze aan te pakken ligt voor een deel bij gemeenten. We werken daarom integraal aan een duurzame (lokale) leefomgeving en een gezonde leefstijl om daarmee onze bijdragen te leveren aan het beheersen van deze vraagstukken.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- [Beheerplan duurzaam meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen 2022-2025](#)
- [Landschapsontwikkelingsplan \(LOP\) Neder-Betuwe 2022-2032](#)
- [Omgevingsplan](#)
- [Nota Bovenwijkse Voorzieningen 2018 deel A \(2018\), \(deel B, actualisatie 2023\)](#)
- [Omgevingsvisie Neder-Betuwe](#)
- [Verordening Commissie Ruimtelijke Kwaliteit](#)
- [Programma Wonen 2022-2030](#)
- [Nota grondbeleid \(2016\)](#)
- [Welstandsnota \(2011\)](#)
- [VTH beleid Rivierenland 2022 \(VTH: Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving\), Bijlage 1 \(Risicoanalyse\), Bijlage 2 \(Richtlijn geharmoniseerde sancties\)](#)
- [Verordening uitvoering en handhaving Omgevingsrecht Neder-Betuwe 2023](#)
- [Programma Riolering en water 2024-2028 \(2023\)](#)
- [Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2021 \(IBOR\)](#)
- [Assetsheet Begraafplaatsen](#)
- [Assetsheet Riolering & Water \(Incl. Baggeren\)](#)
- [Duurzaamheidsvisie Neder-Betuwe 2016-2020 \(2015\)](#)
- [Klimaatnota Neder-Betuwe 2021-2025 \(2021\)](#)
- [Nota Honden\(poep\)beleid 2016 \(2016\)](#)
- [Beleidsvisie externe veiligheid Neder Betuwe 2015-2018 \(2015\)](#)
- [Bodembelastingkaart \(actualisatie 2017\)](#)
- [Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan beleidsrapportage \(2018\), \(achtergrondrapportage\)](#)
- [Speelruimteplan Neder-Betuwe 2024-2027 \(2024\)](#)
- [Vervangingsplan essentaksterfte 2019-2022 \(2019\)](#)
- [Uitvoeringsplan bomen Neder-Betuwe 2019 \(2019\)](#)
- [Beleidsplan huisvesting arbeidsmigranten 2020-2022 \(2019\)](#)
- [Woonwagengebeleid \(2020\)](#)

Ambities

3.1 Wonen voor iedereen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
3.1.1 Betaalbaar wonen voor iedereen	3.1.1.1 We gaan kleinere en goedkopere woningen bouwen	continu
	3.1.1.2 We monitoren de lokale woningmarkt.	continu
	3.1.1.3 We borgen 30% sociale huurwoningen bij elk nieuwbouwproject en meer (10%) sociale koopwoningen.	continu
	3.1.1.6 We maken meerjarenafspraken met woningcorporatie Thuis voor de periode 2024 -2027.	2024-2027
3.1.2 Beschikbare woningen voor iedereen	3.1.2.1 We zoeken naar mogelijkheden voor het verbeteren van de doorstroming op de woningmarkt.	2025
	3.1.2.2 We doen onderzoek naar mogelijke oplossingen voor woonruimte van spoedzoekers.	afgerond
	3.1.2.3 We willen meer levensloopgeschikte of zorgwoningen bouwen.	continu
	3.1.2.4 We streven naar 50% toewijzing van woningen voor lokale behoefte.	continu
3.1.3 Vindbare woningen voor iedereen	3.1.3.1 We monitoren het aanbod in de vrije sector.	continu
	3.1.3.2 We onderzoeken hoe we eerder kunnen informeren over een sociale huurwoning en de wachtlijst.	afgerond
	3.1.3.3 We gaan voorlichting geven over levensloopbestendig wonen aan senioren.	continu
	3.1.3.4 We communiceren actief over woningbouw aan inwoners.	continu
3.1.4 Voldoende aanbod wonen dichtbij werk voor arbeidsmigranten	3.1.4.1 We realiseren voldoende nieuwe verblijfplaatsen voor arbeidsmigranten.	2023-2026
	3.1.4.2 We voeren een inventarisatie uit naar het aantal arbeidsmigranten bij agrariërs (short stay).	2024
	3.1.4.3 We geven uitvoering aan het regionaal convenant arbeidsmigranten.	continu
3.1.5 Rekening houden met specifieke behoeften woonwagenebewoners	3.1.5.1 We realiseren dertien nieuwe standplaatsen voor woonwagenebewoners.	2024-2027

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

3.1.1 Betaalbaar wonen voor iedereen

3.1.1.1 We gaan kleinere en goedkopere woningen bouwen.

De gemeente bouwt zelf geen woningen. Om deze doelstelling te realiseren gaan we elke nieuwe ontwikkeling toetsen aan onze doelgroepenverordening waarin deze beleidsdoelstelling verankerd is.

3.1.1.2 We monitoren de lokale woningmarkt.

We realiseren in 2024 een woonmonitor. Deze zal begin 2025 ook online beschikbaar komen. We gaan deze monitor elke drie maanden van actuele informatie voorzien.

3.1.1.3 We borgen 30% sociale huurwoningen bij elk nieuwbouwproject en meer (10%) sociale koopwoningen.

Dit is geborgd in de doelgroepenverordening. Elke nieuwe ontwikkeling krijgt pas een akkoord als aan deze voorwaarde en andere voorwaarden uit de doelgroepenverordening is voldaan.

3.1.1.6 We maken meerjarenafspraken met woningcorporatie Thius voor de periode 2024-2027.

Eind 2024 stellen we de nieuwe jaarschijf voor 2025 vast. De voortgang wordt elke drie maanden gemonitord samen met Thius in zowel ambtelijke als bestuurlijke overleggen.

3.1.2 Beschikbare woningen voor iedereen

3.1.2.1 We zoeken naar mogelijkheden voor het verbeteren van de doorstroming op de woningmarkt.

Bij nieuwe initiatieven sturen we op het bouwen van starters- en seniorenwoningen en we onderzoeken de mogelijkheden voor woningsplitsing en stellen hier kaders voor op.

3.1.2.2 We doen onderzoek naar mogelijke oplossingen voor woonruimte van spoedzoekers.

Voor spoedzoekers is er de urgentieregeling via de woningcorporatie. Uit onderzoek blijkt dat deze regeling afdoende is. In 2025 zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk. Voor spoedzoekers die niet onder deze regeling vallen wordt altijd naar een maatwerkoplossing gezocht. Dit betreft een zeer gering aantal.

3.1.2.3 We willen meer levensloopgeschikte of zorgwoningen bouwen.

Wij stellen een woonzorgvisie op met als doel invulling te geven aan de opgave voor wonen en zorg. Daarnaast onderzoeken we of aantallen opgenomen kunnen worden in de doelgroepenverordening.

3.1.2.4 We streven naar 50% toewijzing van woningen voor lokale behoefte.

We hebben hierover periodiek contact met de woningcorporatie. Deze doelstelling staat voor 2024 maar dit is een doelstelling voor meerdere jaren en is vastgelegd in de prestatieafspraken met Thius. De 50% toewijzing heeft betrekking op sociale huurwoningen. In 2025 wordt wetgeving verwacht waarmee gemeenten instrumenten krijgen om meer regie op de volkshuisvesting te krijgen. Deze zullen in 2025 in een huisvestingsverordening aan de raad voorgelegd worden.

3.1.3 Vindbare woningen voor iedereen

3.1.3.1 We monitoren het aanbod in de vrije sector.

Vanaf begin 2025 zal de woonmonitor online beschikbaar komen. Deze zal elke 3 maanden met actuele cijfers aangevuld worden.

3.1.3.2 We onderzoeken hoe we eerder kunnen informeren over een sociale huurwoning en de wachtlijst.

Op onze website is hierover alle informatie te vinden en er staan directe links naar de websites van de betrokken organisaties. Het systeem van de wachtlijst bestaat al zo lang dat dit bij de inwoners goed bekend is. Hierop is in 2025 geen actie vereist.

3.1.3.3 We gaan voorlichting geven over levensloopbestendig wonen aan senioren.

In 2025 gaan we in overleg met de woningcorporatie kijken hoe we hier vorm aan geven. Het wordt opgenomen in de jaarschijf 2025 die bij de meerjarenprestatieafspraken met Thius hoort.

3.1.3.4 We communiceren actief over woningbouw aan inwoners.

We communiceren hierover via de openbare bekendmakingen en in de lokale media. Participatie door de omgeving is een vast onderdeel van elk woningbouwproject en wordt per project vastgelegd in overeenkomsten met de ontwikkelaars.

3.1.4 Voldoende aanbod wonen dichtbij werk voor arbeidsmigranten

3.1.4.1 We realiseren voldoende nieuwe verblijfplaatsen voor arbeidsmigranten.

De gemeente realiseert zelf geen verblijfplaatsen maar is afhankelijk van initiatieven van derden. Er is een aantal initiatieven die de gemeente op wenselijkheid en haalbaarheid toetst. In de gemeente zijn structureel meer verblijfplaatsen nodig om de internationale werknemers die nu bij ons werken te huisvesten. Hier wordt ook in 2025 actief aan gewerkt. Onder andere in een samenwerking met Tiel om een locatie voor arbeidsmigranten te realiseren. Wij blijven voor het realiseren van huisvesting voor internationale werknemers afhankelijk van initiatieven van derden die bij ons worden ingediend. Deze initiatieven beoordelen wij op haalbaarheid en faciliteren en begeleiden wij bij een 'go!' zo goed als mogelijk naar de eindstreep (realisatie).

3.1.4.2 We voeren een inventarisatie uit naar het aantal arbeidsmigranten bij agrariërs (short stay).

Wij willen onze lokale agrariërs waar mogelijk ondersteunen bij het huisvesten van arbeidsmigranten op eigen terrein, zowel als het gaat om short stay als een langer verblijf (bv. in het geval van de inzet van arbeidsmigranten bij laanboombedrijven). Voor kortdurend verblijf gelden andere beleidsregels en normen. Vanuit de Rijksoverheid wordt dit aangescherpt. Het gaat in eerste instantie om een inventarisatie van de omvang van de benodigde huisvesting en om de voorwaarden waaronder deze huisvesting mogelijk is. Bij de inventarisatie in 2025 vragen we de benodigde informatie op om dit te kunnen doen.

3.1.4.3 We geven uitvoering aan het regionaal convenant arbeidsmigranten.

Regionaal (Regio Rivierenland) werken we met de gemeenten samen om het goed te organiseren voor de internationale werknemers en de ondernemers. Deze samenwerkingen en afspraken zijn geborgd in een convenant. In de komende jaren gaan we die afspraken omzetten naar de praktijk. Een belangrijk punt hierbij is of we aansluiten bij een regionaal digitaal nachtregister voor arbeidsmigranten die hier minder dan 4 maanden verblijven. Een aantal gemeenten in de regio overweegt dit.

3.1.5 Rekening houden met specifieke behoeften woonwagewoners

3.1.5.1 We realiseren dertien nieuwe standplaatsen voor woonwagewoners.

De beoogde locaties zijn bekend en openbaar gemaakt. De omwonenden worden meegenomen in de plannen. In 2025 zullen de haalbaarheidsonderzoeken afgerond worden en bij een positief ambtelijk advies wordt gestart met de realisatie.

Ontwikkelingen voor 2025

Wet betaalbare huur ingevoerd

In juli 2024 is de Wet goed verhuurderschap uitgebreid met de Wet betaalbare huur. Dit geeft de gemeente extra taken op het gebied van naleving en handhaving.

Wet versterking regie volkshuisvesting verwacht

In 2025 wordt de Wet versterking regie volkshuisvesting verwacht. Dit geeft de gemeente meer sturingsinstrumenten op hoeveel, waar en voor wie er gebouwd gaat worden. Deze instrumenten moeten we als gemeente vastleggen in een Huisvestingsverordening en mogelijk een vergunningsstelsel.

3.2 Onze openbare ruimte is heel, schoon en veilig en bereikbaar voor iedereen

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
-------------------------	----------------------------	---------------------

3.2.1 Veilig en goed onderhouden wegennet	3.2.1.1 We continueren de uitvoering van het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan.	continu
	3.2.1.2 We realiseren een randweg Opheusden voor het ontlasten van de kern Opheusden en de ontsluiting van het Tree Valley Business Centre. Daarnaast creëren we de mogelijkheid om wijk Herenland aan te sluiten op de randweg.	2024-2027
	3.2.1.3 We volgen de ontwikkelingen rond de verbreding van de Rijnbrug	2024 e.v.
	3.2.1.4 We onderzoeken een betere ontsluiting van Ochten-Oost en -Noord.	2023 e.v.
	3.2.1.5 We onderzoeken een goede verbinding voor langzaam verkeer tussen Casterhoven en andere delen van het dorp Kesteren.	2024 e.v.
3.2.2 Goede bereikbaarheid openbaar vervoer	3.2.2.1 We lobbyen voor korte reistijden naar de centrumgemeenten.	2023 e.v.
	3.2.2.2 We zetten ons in voor behoud van goede en duurzame veerverbindingen.	2023 e.v.
3.2.3 Effectieve en efficiënte inrichting en beheer openbare ruimte	3.2.3.1 We gaan uitvoering geven aan het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR).	continu
	3.2.3.2 Bij nieuwbouwlocaties houden we rekening met voldoende en aaneengesloten speelplekken.	2025 en 2026
	3.2.3.3 We voeren een communicatiecampagne uit met het doel zwerfafval tegen te gaan.	2024 e.v.
	3.2.3.4 We onderzoeken hoe we op een respectvolle manier voldoende ruimte kunnen houden op de gemeentelijke begraafplaatsen.	continu
	3.2.3.5 We onderzoeken hoe we de kwaliteit van het openbaar groen kunnen verbeteren tegen lagere beheerkosten.	continu
	3.2.3.6 We gaan uitvoering geven aan de 1e fase van het baggerplan voor de B- en C-watgangen.	2023-2025
	3.2.3.7 We geven een vervolg aan de doorstart van het honden(poep)beleid	2023-2025
	3.2.3.8 We halen de beeldbepalende beheertaken weg bij AVRI-IBOR en gaan deze onder eigen regie uitvoeren.	2025 e.v.

	3.2.3.9 We geven uitvoering aan het Speelruimteplan 2024-2027 (11 speelplekken herinrichten)	2025
	3.2.3.10 We starten in 2025 met de revitalisering van de Nassaulaan, De Leede en Dichterswijk in Kesteren.	2025 e.v.
	3.2.3.11 We gaan de brug Betuwesingel Echteld vervangen.	2025-2026
	3.2.3.12 We gaan een voetgangersbrug met aansluitende paden, aanleggen (ommetje Casterhoven). Dit draagt ook bij aan de ambitie 4.2 We vergroten de aantrekkelijkheid van ons gebied voor inwoners en bezoekers	2025
3.2.4 Sober en doelmatig beheer gemeentelijke gebouwen	3.2.4.1 We voeren het Beheerplan duurzaam meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen uit. <i>(Deze activiteiten zijn verder uitgewerkt in Programma 6.)</i>	2022-2025
3.2.5 De groene uitstraling van de gemeente verhogen	3.2.5.1 Om het aanzien rond de toegangswegen en dorpscentra te verhogen gaan wij het onderhoudsniveau van groen en verharding naar A niveau brengen/verhogen.	2025 e.v.

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

3.2.1 Veilig en goed onderhouden wegennet

3.2.1.1 We continueren de uitvoering van het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan.

Voor 2025 staat onder meer gepland dat wij de volgende 60 km-wegen veiliger gaan inrichten; Leigraafseweg (Dodewaard), Lageveldseweg (Kesteren) en Marktstraat-Verlengde Melkdreef (Ochten). Ook de Spoorstraat in Kesteren wordt duurzaam veilig(er) ingericht. Verder gaan wij pro-actief laadpalen plaatsen. Tot slot worden actuele knelpunten naar aanleiding van meldingen opgelost en vinden reguliere campagnes plaats.

3.2.1.2 We werken verder aan het opstellen van een definitief ontwerp voor de randweg Opheusden.

Het bestemmingsplan Randweg Opheusden is onherroepelijk geworden. In 2025 werken we verder aan het Definitief Ontwerp en de opdrachten uit het grondverwervingsdossier.

3.2.1.3 We volgen de ontwikkelingen rond de verbreding van de Rijnbrug

Het is de ambitie van de beide provincies om nog in deze statenperiode de uitvoering van de verbreding te starten. Via reguliere overleggen en contacten zullen we de voortgang hiervan monitoren en waar nodig adequaat faciliteren (bijv. aanleveren van gevraagde input voor procedures e.d.).

3.2.1.4 We onderzoeken een betere ontsluiting van Ochten-Oost en -Noord.

In 2025 zal de gebiedsvisie worden afgerond en worden gestart met het opstellen van een tracébesluit en een omgevingsplan.

3.2.1.5 We onderzoeken een goede verbinding voor langzaam verkeer tussen Casterhoven en andere delen van het dorp Kesteren

In het verleden bent u middels raadsinformatiebrieven op de hoogte gebracht over het onderzoek en de gesprekken die hebben plaatsgevonden. De uitkomsten bieden voldoende ruimte om in 2025 met ProRail verder te werken aan de voorbereiding van de verbreding van de spoorwegovergang aan de Hoofdstraat.

3.2.2 Goede bereikbaarheid openbaar vervoer

3.2.2.1 We lobbyen voor korte reistijden naar de centrumgemeenten.

In december 2024 gaat de nieuwe provinciale OV-concessie in Rivierenland van start. Op dit moment is de (nieuwe) concessiehouder/vervoerder niet bekend. In het eisenpakket is vastgelegd dat er aandacht moet zijn voor de bereikbaarheid van het platteland. Begin 2025 zullen we met de concessiehouder in gesprek gaan over diens voornemens m.b.t. de nieuwe concessie (o.a. voorgenomen dienstregeling 2026) en bekijken wat de consequenties zijn voor de bereikbaarheid van de gemeente.

3.2.2.2 We zetten ons in voor het behoud van goede en duurzame veerverbindingen.

We hebben twee keer per jaar een overleg met de gemeente Wageningen en de veerexploitant over een gezonde(re) financiële exploitatie van het veer Opheusden - Wageningen. We ondersteunen het veer financieel en vragen ook subsidie aan bij de provincie. De provinciale ondersteuning is alleen voor veren met een tekort boven € 50.000. Dit is voor het veer Opheusden - Wageningen het geval.

3.2.3 Effectieve en efficiënte inrichting en beheer openbare ruimte

3.2.3.1 We gaan uitvoering geven aan het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR).

Het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR) is doorontwikkeld in een Meerjarig Investeringsprogramma (MJIP). In Paragraaf 3 Onderhoud Kapitaallasten van deze Programmabegroting gaan we uitgebreid in op het IBOR en de verschillende onderdelen daarvan.

3.2.3.2 Bij nieuwbouwlocaties houden we voldoende rekening met aaneengesloten speelplekken.

In 2024 heeft de raad het nieuwe speelruimteplan vastgesteld. Hierdoor is er een goede basis om in 2025 de ambitie om te zetten in de daadwerkelijke aanleg van voldoende bruikbare speelplekken bij nieuwbouwprojecten. De komende twee jaren gaan we de speelplekken ontwerpen en aanleggen in Casterhoven (nieuwbouwontwikkeling).

3.2.3.3 We starten een communicatiecampagne met het doel zwerfafval tegen te gaan.

Communicatie rond zwerfafval is een doorlopend proces. Met name voor schoolgaande jeugd en jongeren kan bewustwording een verschil maken. Wij zetten de eerder gestarte campagnes in 2025 voort.

3.2.3.4 We onderzoeken hoe we op een respectvolle manier voldoende ruimte kunnen houden op de gemeentelijke begraafplaatsen.

De beschikbare capaciteit wordt continu gemonitord conform beheerplan.

3.2.3.5 We onderzoeken hoe we de kwaliteit van het openbaar groen kunnen verbeteren tegen lagere beheerkosten.

In 2025 continueren we de samenwerking met het Tree Center Opheusden om het snoeiplan van gemeentelijke bomen te optimaliseren. We gaan verder met de plantvakrenovaties om beheerkosten te drukken. Hiervoor wordt onderhoudsvriendelijke beplanting gekozen. (Zie ook 3.2.3.8)

3.2.3.6 We gaan uitvoering geven aan de 1e fase van het baggerplan voor de B- en C-watergangen.

De 1e fase van de baggerwerkzaamheden is in 2024 uitgevoerd en afgerond. Voor 2025 staan er geen werkzaamheden gepland. De volgende en laatste fase staat, conform het Meerjaren Baggerplan, gepland vanaf 2029.

3.2.3.7 We maken een doorstart met het honden(poep)beleid

In 2025 gaan we verder met de uitvoering van het honden(poep)beleid. We zijn bezig met het optimaliseren van bestaande hondenvoorzieningen en het toevoegen van extra voorzieningen.

3.2.3.8 We halen de beeldbepalende beheertaken weg bij AVRI-IBOR en gaan deze onder eigen regie uitvoeren.

Na een positief besluit van de raad kan worden gestart met de transitie. Inzet is om de contracten met derden op 1 januari 2025 weer in eigen beheer uit te voeren. De overgang van het personeel en bijbehorende taken naar Neder-Betuwe zal uiterlijk op 1 januari 2026 plaatsvinden. De bestaande Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Avri blijft, in aangepaste vorm, van kracht. In overleg met Avri worden taken gefaseerd teruggehaald.

3.2.3.9 Conform het speelruimteplan gaan we totaal 11 speelplekken herinrichten (uitvoering Speelruimteplan 2024-2027)

Bij de herinrichting van 11 bestaande speelplekken houden we rekening met impulsen voor groen, bewegen en inclusiviteit. En bij de voorbereiding kijken we naar wensen vanuit andere beleidsvelden voor een slimme samenwerking.

3.2.3.10 We starten in 2025 met de revitalisering van de Nassaulaan, De Leede en Dichterswijk in Kesteren.

De nutsbedrijven (gas, elektra, water, telecommunicatie) zijn gestart met de werkzaamheden aan de Dichterswijk en Romeinsebuurt. Ook is het bestek, samen met de bijbehorende tekeningen opgesteld. De uitvoering van het project begint in april 2025 en wordt in twee fasen opgesplitst. De werkzaamheden gaan het eerst van start in de Romeinsebuurt. In 2025 zullen de werkzaamheden aan De Nassaulaan en De Leede van start gaan. Nadat de nutsbedrijven na de zomer aan de slag gaan, zullen vervolgens de civiele werkzaamheden beginnen.

3.2.3.11 We gaan de brug Betuwesingel Echteld vervangen.

In samenwerking met de belangenvereniging Lingemeer zal in 2025 het ontwerp en de werkvoorbereiding plaatsvinden. De uitvoering van de werkzaamheden staat gepland voor 2026.

3.2.3.12 We gaan een voetgangersbrug met aansluitende paden, aanleggen (ommetje Casterhoven).

We gaan een ommetje realiseren, waarin een wandelbrug is opgenomen in de wijk Casterhoven. De wandelroute en wandelbrug zijn niet bedoeld voor fietsers, auto's enz. De brug wordt aangelegd over de A-watgang aan de noordzijde in Casterhoven. Aansluitend komt er een wandel-/struinp pad richting de Hoofdstraat. De voorbereidingen staan gepland voor de eerste helft van 2025 (o.a. een burgerparticipatieproject). De realisatie zal in de tweede helft van het jaar plaatsvinden.

3.2.4 Sober en doelmatig beheer gemeentelijke gebouwen

3.2.4.1 We voeren het Beheerplan duurzaam meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen uit. (Deze activiteiten zijn verder uitgewerkt in Programma 6.)

Naast het dagelijks monitoren op storingen bij gemeentelijke gebouwen, ligt de focus op het meerjarig groot onderhoud aan diverse welzijns-, binnensport- en gemeentelijke gebouwen (gemeentehuis en gemeentewerven) en cultureel en historisch erfgoed zoals kerktorens en monumenten in de openbare ruimte. We continueren in 2025 de voorbereidingen voor het nieuwe beheerplan (2026-2029). Onafhankelijk uit te voeren inspecties moeten daarbij een beeld verschaffen over de staat van de gemeentelijke gebouwen en daarbij behorende installaties en terreinen.

3.2.5 De groene uitstraling van de gemeente verhogen

3.2.5.1 Om het aanzien rond de toegangswegen en dorpscentra te verhogen gaan wij het onderhoudsniveau van roen en verharding naar A niveau brengen/verhogen.

In de komende maanden werken we hiervoor een bestuursopdracht uit. Daaropvolgend zal de planvorming (een visie op de toegangswegen) met een extern ontwerp bureau opgesteld worden. Een afbakening en scope van de toegangswegen wordt dan gemaakt. We verwachten dat, op basis van deze visie, de uitvoering in 2026 van start kan gaan om het aanzien van de toegangswegen en dorpscentra te verbeteren.

Ontwikkelingen voor 2025

Nieuwe concessie openbaar vervoer

In december 2025 gaat de nieuwe concessie van het openbaar vervoer in, die loopt tot eind 2035. Een optie tot verlenging is mogelijk. Er zijn drie inschrijvingen waaronder ook de huidige vervoerder Arriva. In de loop van 2025 zal meer duidelijk worden wat dit betekent voor de nieuwe dienstregeling.

Dijkversterking Waalbandijk

In 2025 zal daadwerkelijk gestart worden met de werkzaamheden t.b.v. de dijkversterking Waalbandijk. Er wordt gestart aan de westkant van de gemeente.

De weg zal ingericht worden volgens het concept van de Gastvrije Waaldijk.

Actualiseren assetsheets

De assetsheets die bij het IBOR-plan horen, worden geactualiseerd om ervoor te zorgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze weer aansluiten bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen.

3.3 We willen een duurzame gemeente zijn, klaar voor de toekomst

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
3.3.1 Duurzame en gezonde leefstijl	3.3.1.1 We geven eenvoudige oplossingen voor een duurzame leefstijl. <i>(Meer over gezondheid vindt u terug onder ambitie 5.2 Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal).</i>	2023-2026
	3.3.1.2 We realiseren meer openbare laadpalen voor elektrisch vervoer.	2023-2026
3.3.2 Verlagen van het energieverbruik	3.3.2.1 We stimuleren het gebruik van subsidieregelingen voor het uitvoeren van maatregelen die bijdragen aan een laag energieverbruik.	2023-2026
	3.3.2.2 We voeren onze Warmtetransitievisie uit.	2023-2026
	3.3.2.3 We zetten ons in voor de bestrijding van energiearmoede bij onze inwoners.	2023-2026
	3.3.2.4 Wij maken een energievisie en programma warmte en energie	2024-2025
	3.3.2.5 Via de pilot Energie Expertteam Rivierenland ondersteunen wij samen met VNO NCW en S-tec ondernemers bij de verduurzamingsopgave.	2024 - 2026
3.3.3 Toekomstbestendige leefomgeving	3.3.3.1 We bevorderen een groene, schaduwrijke leefomgeving.	continu
	3.3.3.2 Bij de herinrichting van wijken treffen we klimaatbestendige maatregelen die zijn afgestemd op extremer weer.	continu
	3.3.3.3 We plaatsen meer groen in woonwijken, vooral met bomen.	2023-2026
3.3.4 Circulaire samenleving	3.3.4.1 We stimuleren hergebruik van verpakkingen (en het minder gebruik maken van wegwerpverpakkingen).	2023-2026
	3.3.4.2 We stimuleren de recycling van grondstoffen.	2023-2026
	3.3.4.3 We verminderen ons restafval.	continu

3.3.5 Nieuwe energievormen	3.3.5.1 We stimuleren het overschakelen van fossiele energie naar duurzame bronnen.	continu
	3.3.5.2 We zetten in om bij windmolens op land minimaal 50% ten goede te laten komen aan de lokale gemeenschap.	2023-2026
	3.3.5.3 We gaan in overleg om knelpunten op het elektriciteitsnet te verminderen en de situatie te verbeteren.	2023-2026
	3.3.5.4 We stimuleren innovatie samen met lokale ondernemers.	continu
3.3.6 Een klimaat-adaptief Neder-Betuwe	3.3.6.1 We intensiveren de samenwerking in regionaal verband, zodat we effectief kunnen werken en samen kansen verzilveren om Rijkssubsidies voor klimaatadaptatie binnen te halen.	2025 e.v.

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

3.3.1 Duurzame en gezonde leefstijl

3.3.1.1 We geven eenvoudige oplossingen voor een duurzame leefstijl.

In 2025 continueren we de communicatiecampagne 'samendetoekomst.nl'. De huidige ondersteunende voorzieningen als de duurzaamheidsleningen, het Energieloket en de subsidieregelingen lopen in 2025 door. Met deze campagne geven we concrete handvatten (en financieringsmogelijkheden) aan inwoners en ondernemers voor duurzame en gezonde keuzes.

3.3.1.2 We realiseren meer openbare laadpalen voor elektrisch vervoer.

Zoals vastgesteld in de concessie worden jaarlijks 12 tot 16 laadpalen proactief geplaatst. Daarnaast plaatsen we palen op verzoek van bewoners met een laadbehoefte.

3.3.2 Verlagen van het energieverbruik

3.3.2.1 Maatregelenpakket inwoners energiebesparende maatregelen

In 2025 voeren we het Nationaal IsolatieProgramma (NIP) en de lokale subsidieregeling voor duurzaamheidsmaatregelen door woningeigenaren uit. We bereiden de aanvraag voor de tweede tranche NIP voor.

3.3.2.2 We voeren onze Warmtetransitievisie uit.

Wij voeren het uitvoeringsprogramma Warmtetransitie 1.0 uit met als doel Neder-Betuwe uiterlijk in 2050 van het aardgasnet af te kunnen sluiten. In de eerste fase ligt de focus op het verminderen van het verbruik van energie door onder andere beter geïsoleerde woningen. Ook moeten we verplicht onze warmtetransitievisie actualiseren in een programma Warmte (zie 3.3.2.4). In 2025 verkennen en bereiden wij een soortenmanagementplan (SMP) voor dat moet leiden tot het verbeteren en in stand houden van beschermde dieren- en plantensoorten in relatie tot onder andere isolatiemaatregelen.

3.3.2.3 We zetten ons in voor de bestrijding van energiearmoede bij onze inwoners.

In navolging op het fixproject geven we in 2025 verder uitvoering aan het programma EnergieVitaal, waarbij inwoners met energiearmoede ondersteund worden met gemiddelde tot grote maatregelen (isolatie, ventilatieboxen, energiezuinige apparaten, etc.). Deze regeling stopt per eind 2025 (rijksoverheid).

3.3.2.4 Wij maken een energievisie en programma Warmte & Energie

Onder deze activiteit is ook de ambitie Actualiseren en herijken programma duurzaamheid uit de kadernota2025 opgenomen.

De energievisie vervangt de Klimaatnota die in 2025 afloopt. In de energievisie focussen we ons op het energiesysteem van de toekomst en welke keuzes Neder-Betuwe daarin kan en moet maken. De energievisie vertalen wij in een programma Warmte & Energie. Dit is verplicht

gesteld door het Rijk (voorheen bekend als aardgasvrije wijken). In het programma concretiseren wij de acties en maatregelen die nodig zijn om de visie uit te voeren.

3.3.2.5 Via de pilot Energie Expertteam Rivierenland ondersteunen wij samen met VNO-NCW en S-tec ondernemers bij de verduurzamingsopgave.

Ondernemers kunnen energieadvies krijgen om hun bedrijfsvoering te verduurzamen. In 2025 bekijken wij de financiering voor de komende jaren via het groeifonds.

3.3.3 Toekomstbestendige leefomgeving

3.3.3.1 We bevorderen een groene, schaduwrijke leefomgeving.

Om voorbereid te zijn op het veranderend klimaat volgen wij de lijn die is ingezet door de lokale adaptatiestrategie. In de openbare ruimte hebben wij hiervoor nadrukkelijk aandacht (zie 3.3.3.3) en daarnaast hebben we een subsidieregeling voor inwoners die hun eigen terrein willen vergroenen.

3.3.3.2 Bij de herinrichting van wijken treffen we klimaatbestendige maatregelen die zijn afgestemd op extremer weer.

Bij de herinrichting van wijken kijken we integraal naar de toekomstige opgaven waar we voor staan, waaronder grotere weersextremen. Om deze te ondervangen vragen wij aandacht voor waterberging, afwatering en het tegengaan van potentiële hitte-problematiek (zie ook 3.3.3.1). Daarnaast zorgen wij voor beplanting die beter bestand is tegen droogte.

3.3.3.3 We plaatsen meer groen in woonwijken, vooral met bomen.

In lijn met 3.3.3.1 en met aandacht voor de lokale biodiversiteit breiden wij het bestaande groen waar mogelijk uit en pakken wij bij de herinrichting van wijken verdere vergroening mee in alle projectfasen. Door participatie komen we samen met de inwoners tot een groenere, toekomstbestendige en leefbare omgeving waar het prettig wonen is.

3.3.4 Circulaire samenleving

3.3.4.1 We stimuleren hergebruik van verpakkingen (en het minder gebruik maken van wegwerpverpakkingen).

Naar aanleiding van de recente discussies die spelen rond PMD-afval heeft de VNG begin 2024 de Ketenovereenkomst Verpakkingen 2020-2029 tussentijds opgezegd. Via Avri zijn nieuwe onderhandelingen voor betere afspraken gestart. Wij haken aan bij landelijk beleid dat voorziet in het stimuleren van een betere omgang met onder andere verpakkingen.

3.3.4.2 We stimuleren de recycling van grondstoffen.

Samen met lokale verenigingen proberen wij het recyclen en hergebruiken van materialen te stimuleren. Hiervoor verkennen wij in samenwerking met Avri de "Geef het door"-tas voor kleine afvalstromen. In 2025 gaan wij hiermee verder. We hebben de ambitie om uiteindelijk in alle dorpskernen deze mogelijkheid te bieden. Uiteindelijk moet deze manier van inzamelen ook helpen 3.3.4.3 te verwezenlijken.

3.3.4.3 We verminderen ons restafval.

Samen met Avri zijn we trots op de relatief lagere hoeveelheid restafval van onze inwoners in vergelijking met landelijke cijfers. Maar tegelijkertijd zien we een stagnatie in het scheidingspercentage en de hoeveelheid vervuiling in bijvoorbeeld het PMD-afval baart zorgen. Om deze cijfers te verbeteren werken we samen met Avri aan betere communicatie over afval en het belang van afvalscheiding. In 2025 gaan we verder met de reeds opgezette handhavingscampagnes en de samenwerking met verenigingen (o.a. "Geef het door" - tas, zwerfafvalroutes en adoptie containers).

3.3.5 Nieuwe energievormen

3.3.5.1 Afbouwen afhankelijkheid van fossiele brandstoffen

We geven verdere uitvoering aan het Plan verduurzaming gemeentelijke gebouwen dat door uw raad is vastgesteld op 8 februari 2024. Door onze gebouwen te verduurzamen kunnen de CO₂ uitstoot en de energiekosten verlaagd worden. In en op de gemeentelijke gebouwen zoeken we naar energiezuinige oplossingen zoals verdere toepassing van LED verlichting en -waar mogelijk- de uitbreiding van het aantal zonnepanelen. In 2025 bereiden we de verduurzaming van de sporthal De Leede, Gymzaal Echteld en Gymzaal Hoenderik voor.

3.3.5.2 We zetten in om bij windmolens op land minimaal 50% ten goede te laten komen aan de lokale gemeenschap.

Bij Energiepark Echteld-Lienden en Windpark Midden Betuwe zetten wij in op een goede financiële participatie. Dit doen we samen met energiecoöperaties Betuwewind en Echteld-Lienden.

3.3.5.3 We gaan in overleg om knelpunten op het elektriciteitsnet te verminderen en de situatie te verbeteren.

Met Liander zijn wij in overleg om het onderstation Dodewaard te verzwaren. Wij voeren de ruimtelijke procedure uit. Samen met Liander en Tennet verkennen wij locaties voor een nieuw 380 kV station voor het landelijke netwerk. Via het regionale traject integraal programmeren werken wij aan de inrichting van het energiesysteem in de regio. Het gaat hierbij om een perspectief voor de lange termijn en tegelijkertijd korte termijn acties voor het oplossen van de huidige knelpunten.

3.3.5.4 We stimuleren innovatie samen met lokale ondernemers.

Ondernemers kunnen terecht bij Duurzaam Ondernemers Energieteam (DOE) voor onafhankelijk advies over energiemaatregelen (ook in relatie tot nestcongestie). De advisering wordt ook ingezet om ondernemers te ondersteunen en te ontzorgen bij het realiseren van plannen.

3.3.6 Een klimaat-adaptief Neder-Betuwe

3.3.6.1 We intensiveren de samenwerking in regionaal verband, zodat we effectief kunnen werken en samen kansen verzilveren om Rijkssubsidies voor klimaatadaptatie binnen te halen.

Het regionale samenwerkingsverband Klimaat Actief Rivierenland weet door gezamenlijk op te trekken resultaten te boeken. Hiervoor is budget gereserveerd. Maar om nog beter aan onze opgave te voldoen gaan we intensiever samenwerken. In 2025 pakken we regionaal projecten op, en kunnen we door de Samenwerkingsagenda 2024-2030 structureler rekenen op inzet van de partners in de regio. De raad informeren wij over ontwikkelingen via nieuwsberichten, naast een jaarlijks verslag van de voortgang.

3.3.7 Actualiseren en herijken programma duurzaamheid

3.3.7.1 De ontwikkelingen binnen klimaat en duurzaamheid gaan razendsnel. We zorgen ervoor dat we onze middelen zo efficiënt mogelijk af kunnen stemmen op de mogelijkheden.

Deze ambitie komt uit de Kadernota 2025. We stellen voor deze niet zelfstandig op te nemen maar te integreren in ambitie 3.3.2.4.

Ontwikkelingen voor 2025

Medio 2025 loopt de (regionale) concessie met Vattenfall InCharge voor de realisatie van publieke laadpalen af.

Vanuit de deelnemende partijen (w.o. gemeenten) was er brede consensus om dit met 2 jaar te verlengen. Inmiddels is hierover met Vattenfall een akkoord gesloten. Dit houdt in dat per 1 juli 2025 de plaatsingstermijn van de concessie met Vattenfall met 2 jaar wordt verlengd. De komende twee jaren kunnen er dus via Vattenfall openbare laadpalen gerealiseerd worden. Dit kunnen zowel proactieve palen zijn, als palen op aanvraag van bewoners. Vanuit de kant van de aanbieder wordt ook gekeken naar netbewust (slim) laden.

3.4 We zorgen voor samenhang tussen de huidige omgevingskwaliteit en toekomstige functies ter vervulling van maatschappelijke behoeften

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
3.4.1 Gezonde en kwalitatieve	3.4.1.1 De bodemkwaliteit wegen we integraal mee. (aanvullingsspoor Bodem Omgevingswet).	2024 e.v.

leefomgeving	3.4.1.2 Actualiseren Welstandsnota.	2024 e.v.
	3.4.1.3 We hebben zorg voor een schone lucht (o.a. stookbeleid).	continu
3.4.2 Omgaan met de schaarse ruimte	3.4.2.1 Keuzes maken welke functies wel/niet in het buitengebied.	2024 e.v.
	3.4.2.2 Regionaal samenwerken aan complexe opgaven.	2024 e.v.
	3.4.2.3 De gemeente draagt als stakeholder bij aan een integrale afweging voor de drinkwaterreserveringsgebieden.	2024 e.v.
3.4.3 Planvorming en regels Omgevingswet op orde	3.4.3.1 Eén gemeentedeekkend Omgevingsplan in fases.	2024 e.v.
	3.4.3.2 Juridische regels omzetten in 'toepasbare regels': gebruiksvriendelijk en leesbaar.	2024 e.v.
	3.4.3.4 We gaan (bestaande) regelgeving en (lokale) beleidsdoelen vertalen naar toepasbare regels in het omgevingsplan.	2025 e.v.
3.4.4 Nuchter natuur- en stikstofbeleid	3.4.4.1 Toekomstperspectief bieden voor agrariërs, met ruimte voor bedrijfsontwikkeling en innovatie.	continu
3.4.5 Werkende en werkbare digitale systemen	3.4.5.2 Een stabiele en functionele (regionale) keten van systemen.	2024-2025
3.4.6 Ruimtelijke initiatieven helder en duidelijk	3.4.6.1 We streven naar een goede dienstverlening door integrale beoordeling ruimtelijke initiatieven.	afgerond
	3.4.6.2 We zorgen voor een goede dienstverlening door het inrichten van een intake- en omgevingstafel.	afgerond
	3.4.6.3 We richten het proces van vergunningverlening en vooroverleg opnieuw in naar de eisen van de Omgevingswet.	afgerond

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

3.4.1 Gezonde en kwalitatieve leefomgeving

3.4.1.1 De bodemkwaliteit wegen we integraal mee (aanvullingsspoor Bodem Omgevingswet).

Het aanvullingsspoor Bodem zorgt ervoor dat bodem en ondergrond een integraal onderdeel worden van de Omgevingswet. De nieuwe regels komen in de plaats van de bestaande regels voor het beheer van bodemkwaliteit (onder andere de Wet bodembescherming, het Besluit bodemkwaliteit en het Besluit uniforme saneringen). In 2025 verwachten wij de nieuwe regels op te stellen en af te ronden in samenwerking met de ODR. Zodra de regels klaar zijn kunnen ze worden opgenomen in het omgevingsplan.

3.4.1.2 Actualiseren Welstandsnota.

In de Woningwet is opgenomen dat bestaande en nieuwe bouwwerken niet in strijd mogen zijn met redelijke eisen van welstand. Om dit te kunnen beoordelen is er een Welstandsnota. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden en daarmee vervallen de artikelen over welstand in de Woningwet. Voor de Welstandsnota geldt overgangsrecht. Deze beleidsregel blijft voorlopig gelden.

In het omgevingsplan kan de gemeente regels opnemen over het uiterlijk en de plaatsing van bouwwerken. De uitleg van de regels kan worden vastgelegd in beleidsregels. Om de stap te maken van Welstandsnota naar regels in het omgevingsplan en/of beleidsregels is het noodzakelijk om de huidige Welstandsnota te actualiseren en aan te passen conform de Omgevingswet.

In 2024 zijn de eerste stappen gezet (plan van aanpak en inhuur externe partij), zodat we in 2025 concreet aan de slag gaan om te komen tot beleidsregels over het uiterlijk van bouwwerken. Hierbij betrekken we de raad en er zal ook participatie plaatsvinden.

3.4.1.3 We hebben zorg voor een schone lucht (o.a. stookbeleid).

Door de invoering van de Omgevingswet is het niet langer toegestaan om in de openlucht hout te stoken. Deze verandering heeft echter geen invloed op het gebruik van kachels binnenshuis. De wijziging heeft grote gevolgen voor ondernemers in de gemeente die te maken hebben met boomziekten, omdat het zieke hout normaal gesproken direct verbrand moet worden. In overleg met de ODR en TCO werken we aan een nieuw stookbeleid, waarbij een flitsvergunning het mogelijk maakt om zieke bomen toch in de openlucht te verbranden. Naar verwachting wordt dit beleid eind 2024 vastgesteld zodat wij hier in 2025 uitvoering aan kunnen geven.

3.4.2 Omgaan met de schaarse ruimte

3.4.2.1 Keuzes maken welke functies wel/niet in het buitengebied

De gemeente heeft op verschillende beleidsvelden ambities en opgaven. Het grondgebied van de gemeente is te klein om al deze ambities en opgaven te realiseren. Daarom moeten wij als gemeente keuzes maken hoe we omgaan met de schaarse ruimte. Om deze keuzes te kunnen maken is een programma Buitengebied opgesteld. Dit programma wordt in het eerste kwartaal 2025 door het college vastgesteld. Het programma Buitengebied is één van de bouwstenen voor het opstellen van het omgevingsplan, deelgebied Buitengebied.

3.4.2.2. Regionaal samenwerken aan complexe opgaven

- Regioarrangement en gebiedsprogramma's Fruitdelta Rivierenland

Het Rijk wil regie nemen in de ruimtelijke ordening en gaat een nieuwe nota Ruimte opstellen. Hiervoor heeft zij input nodig van de andere overheden. De provincies hebben opdracht gekregen om samen met de gemeenten en waterschappen de opgaven voor de periode tot 2030 - met een doorkijk naar 2050 - ruimtelijk te vertalen, in te passen en te combineren met de provinciale opgaven. De provincie Gelderland heeft per regio een regio-arrangement opgesteld. Zo ook voor de regio Rivierenland. Het regio-arrangement Fruitdelta Rivierenland is opgesteld samen met de regio, de gemeenten en het waterschap en is agenderend van aard. In 2024 is een eerste aanzet opgesteld voor een plan van aanpak voor het opstellen van gebiedsprogramma's. Waarschijnlijk kunnen in 2025 de eerste stappen gezet worden voor het opstellen van twee gebiedsprogramma's in de regio. We zijn proactief betrokken bij dit proces om de belangen van de gemeente te waarborgen.

- Vitaal Landelijk gebied Gelderland

Het Rijk heeft in het Nationaal programma Landelijk gebied ambities, doelen en opgaven opgenomen om de natuur te versterken, stikstofuitstoot te verminderen, waterkwaliteit te verbeteren en meer te doen tegen klimaatverandering. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is ruimte voor een duurzame en sterke landbouw. Het is aan de provincies om dit verder per gebied uit te werken.

De provincie Gelderland heeft de ambitie, doelen en opgaven per regio vertaald in het (ontwerp) programma Vitaal landelijk Gebied Gelderland (VLGG). Samen met het waterschap, gemeenten, maatschappelijke partners grondeigenaren en gebruikers wil ze opzoek naar oplossingen.

In 2024 is gebleken dat er minder financiële middelen beschikbaar zijn om de gewenste ambitie, doelen en opgaven in de provincie te behalen. Het is nog niet duidelijk wat dit betekent voor de besluitvorming van het VLGG en voor de benoemde opgaven. We zijn proactief betrokken bij dit de totstandkoming van het VLGG en de eventuele uitwerking ervan om de belangen van de gemeente te waarborgen.

- Deelname aan de gebiedsagenda Fruitdelta Rivierenland

De Fruitdelta Gebiedsagenda is een werkwijze om de complexe opgaven in onze regio integraal aan te kunnen pakken. Het is een samenwerking tussen ondernemers, organisaties, onderwijs / onderzoek, ondernemende inwoners en overheden. Door met elkaar in gesprek te blijven worden ieders belangen vroegtijdig herkend en ontwikkelen we gezamenlijk een oplossing. Op deze wijze worden de risico's, kosten en opbrengsten evenwichtig verdeeld. Ook hierbij zijn we proactief betrokken om de belangen van de gemeente te waarborgen.

3.4.2.3 De gemeente draagt als stakeholder bij aan een integrale afweging voor de drinkwaterreserveringsgebieden.

De gemeente neemt deel aan een ambtelijke begeleidingsgroep die op initiatief van Vitens is opgericht. Dit is een proces van jaren en loopt dus door in 2025. Komend jaar wordt de nota Reikwijdte en Detailniveau (NRD) opgesteld welke ter beoordeling wordt voorgelegd aan de klankbord- en begeleidingsgroep. Wanneer deze is afgerond wordt de MER-procedure (milieueffectrapportage) opgestart.

3.4.3 Planvorming en regels Omgevingswet op orde

3.4.3.1 Eén gemeentedekkend omgevingsplan in fases.

Als de omgevingsplansoftware zich blijft doorontwikkelen volgens planning kan het omgevingsplan Kern en in 2025 worden vastgesteld en kan een start worden gemaakt met het buitengebied. Te beginnen met een veld- en beleidsinventarisatie.

3.4.3.2 Juridische regels omzetten in 'toepasbare regels': gebruiksvriendelijk en leesbaar.

Synchroon aan het opstellen van de juridische regels van het omgevingsplan Kern en worden er toepasbare (machineleesbare) regels opgesteld. Zodra het omgevingsplan wordt vastgesteld zullen ook de toepasbare regels beschikbaar komen in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Bij elke omgevingsplanwijziging zullen toepasbare regels beschikbaar komen en bestaande regels aangepast worden. Uiteindelijk zal voor 2032 een complete set aan toepasbare regels ontstaan. De toepasbare regels die in gebruik zijn worden continue gemonitord door de ODR op werkbaarheid en bruikbaarheid.

3.4.3.4 We gaan bestaande regelgeving en (lokale) beleidsdoelen vertalen naar toepasbare regels in het omgevingsplan.

Veel gemeentelijke verordeningen bevatten regels over de fysieke leefomgeving. Deze regels moeten ook in het Omgevingsplan worden opgenomen. Voor het aanpassen en overzetten is een aanzienlijke capaciteitsinzet nodig. Omdat gemeentelijke verordeningen veelal de hele gemeente als werkingsgebied hebben is omzetting pas mogelijk als er één omgevingsplan is voor de hele gemeente. De periode tussen nu en 2032 moet gebruikt worden om deze verplichting, te weten het verhuizen van (gemeentelijke) regels naar het Omgevingsplan maar ook het toepasbaar maken van de regels, uit te kunnen voeren. Daarnaast is er (juridische) coördinatie nodig vanwege de afstemming in de volle breedte van regelgeving. Dus niet alleen (andere) gemeentelijke regelgeving, maar ook met de regelgeving van andere overheden. Deze coördinatie is een structurele en blijvende taak voor de gemeente. Vooruitlopend op vaste invulling van deze nieuwe functie hebben we in 2024 voor deze functie een tijdelijke kwartiermaker ingehuurd.

3.4.4 Nuchter natuur- en stikstofbeleid

3.4.4.1 Toekomstperspectief bieden voor agrariërs, met ruimte voor bedrijfsontwikkeling en innovatie

Stikstofreductie is opgegaan in het programma Vitaal Landelijk gebied Gelderland (VLGG) en is daarmee geen losstaand onderwerp meer.

We zijn proactief betrokken bij het VLGG om de belangen van de gemeente te waarborgen. Daarbij letten we onder andere op de gevolgen van het bepalen van de doelen voor de agrarische sector.

3.4.5 Werkende en werkbare digitale systemen

3.4.5.2 Een stabiele en functionele (regionale) keten van systemen

De landelijke standaarden voor het omgevingsplan en de omgevingsplansoftware moeten op onderdelen worden doorontwikkeld om een goed werkend systeem te realiseren. Dit zal nog wel enkele jaren in beslag nemen. In 2025 moet de omgevingsplansoftware zover klaar zijn dat we meerdere wijzigingen van het omgevingsplan tegelijk in procedure kunnen hebben. De ontwikkelingen en de implementatie ervan zullen op de voet worden gevolgd.

3.4.6 Ruimtelijke initiatieven helder en duidelijk

3.4.6.1 We streven naar een goede dienstverlening door integrale beoordeling ruimtelijke initiatieven.

Er zijn geen concrete activiteiten voor 2025 te benoemen. Onze werkwijze is per 1-1-25 definitief geïmplementeerd en daarmee is onze dienstverlening bij complexe nieuwe ruimtelijke initiatieven geborgd.

3.4.6.2 We zorgen voor een goede dienstverlening door het inrichten van een intake- en omgevingsstafel.

Onze werkwijze is uiterlijk per 1-1-25 definitief geïmplementeerd en daarmee is onze dienstverlening bij complexe nieuwe ruimtelijke initiatieven geborgd.

3.4.6.3 We richten het proces van vergunningverlening en vooroverleg opnieuw in naar de eisen van de Omgevingswet.

Dit is in 2023 door de ODR ter hand genomen om bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1-1-2024 gesteld te staan.

Ontwikkelingen voor 2025

Voor dit programma zijn geen overige ontwikkelingen voor 2025.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Omvang huishoudelijk restafval	Kg per inwoner	CBS	Neder-Betuwe	116,00	115,00	86,00	63,00		51,00	
			Landelijk	178,00	172,00	163,00	171,00	164,00	148,00	
Hernieuwbare elektriciteit	percentage	RWS	Neder-Betuwe	14,10	15,60	14,10	24,00	22,60	36,60	
			Landelijk	16,20	17,50	20,10	26,80	33,30	41,30	
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	aantal per 1.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	3,40	3,60	2,90	4,50	4,30	4,00	3,30
			Landelijk	6,00	5,40	5,90	6,30	6,10	6,00	5,80
Nieuw gebouwde woningen	aantal per 1.000 woningen	Basis registratie adressen en gebouwen	Neder-Betuwe		12,80	11,50	5,20	11,70	9,50	9,12
			Landelijk		8,60	9,20	8,90	8,90	9,30	9,30

* de verplichte BBV-indicatoren moeten wij overnemen van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Als deze indicatoren in bovenstaande tabel niet zijn gevuld, betekent het dat ze op het moment van schrijven nog niet beschikbaar waren op deze website.

Verbonden partijen

Afvalverwijdering Rivierenland (Avri)

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Waarvoor is Avri verantwoordelijk?

In opdracht van de acht gemeenten: Neder-Betuwe, West Betuwe, West Maas en Waal, Maasdiel, Tiel, Culemborg, Zaltbommel en Buren, werkt Avri aan een schoon Rivierenland. Dit doet Avri door de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en grondstoffen te verzorgen. Ook ontwikkelt Avri het gemeentelijke afvalstoffenbeleid en verzorgt ze de voorlichting over het scheiden en aanbieden van afval. Dit alles doet Avri met een sterke visie op circulariteit en duurzaamheid.

Hiernaast beheert Avri voor de gemeenten Neder-Betuwe, Buren, Tiel en West Betuwe de openbare ruimte. Denk hierbij aan het onderhouden van de wegen en de riolering. In 2025 vallen hier de beeldbepalende taken van onze openbare ruimte ook nog onder.

Ontwikkelingen voor 2025?

Is Avri voorbereid op de maatschappelijke uitdagingen van 2025?

Met de stijgende kosten, personeelstekorten en de groeiende focus op duurzaamheid staat Avri in 2025 voor nieuwe uitdagingen. De organisatie zet belangrijke stappen om flexibel en toekomstbestendig te blijven en zich aan te passen aan de veranderingen in de maatschappij.

Programma Grip en het Strategisch Koersplan

In 2025 blijft het programma Grip een belangrijk onderdeel van Avri's strategie. Het programma is gericht op kostenverlaging en het verbeteren van de efficiency binnen de afvalketen. Avri wil haar invloed op de afval- en grondstofverwerking vergroten en blijft werken aan schonere grondstofstromen. Dit sluit aan bij de bredere doelstellingen van het Strategisch Koersplan, dat ook inzet op een duurzame en circulaire bedrijfsvoering. De samenwerking met gemeenten blijft hierbij cruciaal.

Stijgende kosten voor Avri en inwoners

In 2025 stijgt de gemiddelde afvalstoffenheffing met 6,7%. Deze stijging is het gevolg van hogere loonkosten, autonome prijsstijgingen en toenemende verwerkingskosten voor restafval en grondstoffen. Avri blijft investeren in beter afvalscheiding om de kostenstijgingen op de lange termijn te beperken.

Nieuwe milieustraat op Medel

De ontwikkeling van de nieuwe milieustraat op Medel gaat in 2025 verder. Avri werkt samen met de regiogemeenten om een toekomstbestendige milieustraat te realiseren. Deze nieuwe faciliteit moet innovatie en efficiëntie in afvalverwerking combineren, met oog voor betere service aan bezoekers en verbetering van de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen.

Focus op duurzaamheid en circulaire economie

De overgang naar een circulaire economie blijft een speerpunt in 2025. Avri wil niet alleen afvalverzamelaar zijn, maar ook een drijvende kracht achter circulaire oplossingen in de regio. Door samenwerking met gemeenten, bedrijven en inwoners streeft Avri ernaar de afvalstromen verder te verduurzamen en de hoeveelheid restafval te verminderen.

Focus op schonere afvalstromen en handhaving

In 2025 zet Avri versterkt in op het verbeteren van de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen. De vervuiling in stromen zoals gft, papier en kunststof neemt landelijk toe, waardoor de kans op afkeur en financiële gevolgen stijgt. Om dit tegen te gaan, zet Avri in op intensievere communicatie, voorlichting en handhaving. De afvalcoaches blijven actief in het informeren en motiveren van inwoners om afval beter te scheiden. Tegelijkertijd wordt handhaving strenger toegepast op huishoudens die afvalstromen vervuilen. Minder vervuiling van grondstoffen leidt niet alleen tot financiële voordelen, maar draagt ook bij aan een schonere leefomgeving en betere recyclingresultaten

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Waarvoor is de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) verantwoordelijk?

In opdracht van de acht gemeenten - Neder-Betuwe, West Betuwe, West Maas en Waal, Maasdriel, Tiel, Culemborg, Zaltbommel, Buren - en provincie Gelderland werkt de omgevingsdienst van regio Rivierenland aan een prettige, veilige en duurzame leefomgeving. Dit doet de ODR door de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht. De ODR is klantgericht en adviseert gemeenten en inwoners over leefomgeving, milieu, bouw, natuur en energie. De uitvoering vindt plaats via een jaarlijks door het college vast te stellen werkprogramma, het regionale VTH-beleid.

De gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners en overheid voor onze fysieke leefomgeving wordt gedragen door een stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De Omgevingswet bundelt de wetten en regels op het gebied van ruimte, bouwen, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water waarmee uitvoering kan worden gegeven aan het VTH-beleid.

Ontwikkelingen voor 2025?

Is ODR voorbereid op de uitdagingen van 2025?

Met de voortdurende invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), gecombineerd met de toenemende aandacht voor duurzaamheid en energietransitie, staat de Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) ook in 2025 voor belangrijke uitdagingen. De organisatie zet stappen om flexibel te blijven en haar dienstverlening verder te ontwikkelen.

Omgevingswet en Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen

In 2025 heeft ODR een jaar ervaring opgedaan met de Omgevingswet. Dit geeft meer inzicht in hoe de nieuwe regelgeving in de praktijk wordt toegepast. In 2025 ligt de focus op het verder optimaliseren van de uitvoering en het aanpassen van werkprocessen waar nodig. De Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen brengt nieuwe taken met zich mee, maar zorgt er ook voor dat sommige bestaande taken verdwijnen. Dit zal effect hebben op de legesinkomsten en het takenpakket van de ODR.

Toezicht op milieubelastende activiteiten

In 2025 wordt het toezicht op milieubelastende activiteiten en de controle op naleving van milieuregels versterkt. Er wordt extra aandacht besteed aan het aanpakken van risicovolle milieubelastende activiteiten. ODR zet in op ketentoezicht en het gebruik van datagestuurde handhaving om de naleving te verbeteren en grotere milieuschade te voorkomen. Hiermee blijft ODR bijdragen aan een duurzame en veilige leefomgeving.

Versterking van de robuustheid en kostenbeheersing

Om te voldoen aan de robuustheidseisen van het Interbestuurlijk Programma (IBP) blijft de ODR in 2025 werken aan de uitbreiding van haar milieutaken. De nadruk ligt op samenwerking met de provincie en gemeenten om deze nieuwe taken effectief te integreren in de dienstverlening. Door taken te bundelen wordt gezocht naar efficiencyvoordelen die de ODR versterken, zodat de organisatie zelfstandig kan blijven functioneren en voldoet aan de landelijke robuustheidseisen.

Tegelijkertijd zijn er financiële uitdagingen die ons dwingen om samen met de ODR te zoeken naar kostenbesparingen. Hierbij ligt de focus op besparingen die de milieutaken zo min mogelijk raken, om de kwaliteit en robuustheid van de omgevingsdienst te waarborgen. Deze aanpak moet ervoor zorgen dat we zowel financieel gezond blijven als onze kerntaken effectief blijven uitvoeren.

Wat mag het kosten?

Programma: 3

Fysieke leefomgeving

Bedragen x € 1.000,-	Rekening	Begroting	Meerjarenraming			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	19.497	25.362	22.921	20.896	20.467	20.467
Baten	-10.216	-12.081	-12.389	-10.773	-10.773	-10.773
Geraamd resultaat bestaand beleid	9.281	13.281	10.531	10.123	9.694	9.693
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			-581	2.642	2.074	1.145
Baten			1.542	-2.079	-1.488	-520
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			962	563	587	625
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	9.281	13.281	11.493	10.686	10.280	10.318

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting voegen we onder programma 3 Fysieke leefomgeving toe aan lasten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen:

- voor 2025 € 1.108.000
- voor 2026 € 709.000
- voor 2027 € 733.000
- voor 2028 € 771.000

aan baten:

- voor 2025 en verdere jaren € 146.000

(Wijzigingen m.b.t. de grondexploitaties zijn hierin niet meegenomen)

Wij geven hierna een specificatie van de lasten en baten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen op niveau van taakveld.

Actualisatie urencalculaties (structureel nadeel € 150.000) en kostendekkendheid leges met effecten (structureel voordeel € 124.000) voor alle taakvelden die onder dit programma vallen.

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt € 26.000 nadelig voor 2025, 2026, 2027 en 2028. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Taakveld Verkeer en vervoer (structureel nadeel € 164.000 voor 2025, € 172.000 voor 2026, € 180.000 voor 2027 en € 202.000 voor 2028)

Effectieve en efficiënte inrichting en beheer openbare ruimte

De AVRI IBOR heeft de werkbegroting voor de beeldbepalende beheertaken aangepast. De werkzaamheden voor o.a. vegen verhardingen, onkruidbestrijding, zwerfvuil en blad verwijderen zorgen voor een structureel nadeel van € 164.000.

Kunstwerken bruggen en viaducten (structureel nadeel € 5.000 vanaf 2026)

Met de realisatie van de woningen in Casterhoven komt de wens om in de wijk een ommetje te realiseren als recreatieve voorziening. Het gaat om een voetgangersbrug, waardoor er een ommetje kan worden gemaakt. De investering is € 175.000, de daarmee samenhangende kapitaallasten nemen vanaf 2026 structureel toe met € 5.000.

Rehabilitatieopgave (MJIP en afronding projectenkalender) (nadeel € 3.000 voor 2026, € 9.000 voor 2027 en € 27.000 voor 2028)

We staan de komende jaren voor een omvangrijke rehabilitatieopgave in de openbare ruimte. Om onze infrastructuur op peil te houden en onze kapitaalgoederen duurzaam in stand te houden, zijn (vervangings)investeringen noodzakelijk. Hiervoor hebben wij een Meerjaren Investeringsplan (MJIP) uitgewerkt. We voorzien in het kader van het MJIP de komende jaren in ieder geval de navolgende projecten:

- Rehabilitatie Bagijnestraat Ochten
- Rehabilitatie Dodewaard Zuid te Dodewaard
- Rehabilitatie Fruitstraat Kesteren
- Rehabilitatie IJzendoorn Oud IJzendoorn
- Rehabilitatie Molendam Ochten
- Rehabilitatie Schenkhofstraat Kesteren

Voor de rehabilitatie van de wegen worden vanaf 2026 kapitaallasten geraamd.

Brug Betuwe Singel Echteld (structureel nadeel € 2.000 voor 2027, € 6.000 voor 2028)

De gemeente Neder-Betuwe draagt de verantwoordelijkheid voor het beheer van een brug die zich bevindt op het Lingemeer te Echteld. Na vele jaren heeft deze brug echter zijn technische levensduur bereikt en staat nu op het punt vervangen te worden. Dit project maakt deel uit van een samenwerking tussen de gemeente Neder-Betuwe en de gemeente Buren. In dit partnerschap zal de gemeente Buren zich bezighouden met de vervanging van vijf bruggen, waaronder de brug op het Lingemeer. De samenwerking tussen beide gemeenten is belangrijk om ervoor te zorgen dat de infrastructuur in goede staat blijft en voldoet aan de behoefte.

De investering is € 100.000, de daarmee samenhangende kapitaallasten nemen vanaf 2026 structureel toe tot € 5.000.

Taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel structureel € 282.000 voor 2025, € 340.000 voor 2026, € 356.000 voor 2027, € 372.000 voor 2028. Voor 2025 is een incidenteel nadeel van € 425.000)

Effectieve en efficiënte inrichting en beheer openbare ruimte (structureel nadeel van € 265.000)

De AVRI IBOR heeft de werkbegroting voor de beeldbepalende beheertaken aangepast. De werkzaamheden voor o.a. bomen, cultureelrijke beplanting, hagen, maaien watergangen, gazons zorgen voor een nadeel van € 265.000.

Openbare speelplaatsen (incidenteel nadeel € 75.000 voor 2025; structureel nadeel vanaf 2026 € 42.000)

Voor de speelplekken worden in 2025 een aantal impulsen gegeven. Hiervoor wordt € 75.000 begroot. De lasten hiervan worden gedekt door een bijdrage uit de reserve Bovenwijkse voorzieningen.

In 2025 gaan we uitvoering geven aan het Speelruimteplan 2024-2027: 11 speelplekken worden gerevitaliseerd, oftewel heringericht. De kapitaallasten van de investeringen voor de speelplaatsen zijn vanaf 2026 structureel € 42.000.

Verhogen groene uitstraling van de gemeente (structureel nadeel €17.000 voor 2025, € 33.000 voor 2026, € 49.000 voor 2027, € 65.000 voor 2028)

De toegangswegen richting de kernen zijn veelal buiten de bebouwde kom. We gaan kijken naar een passende investering om het openbaar groen rond de toegangswegen en dorpscentra beter aan te laten sluiten. Het vigerende onderhoudsregime is op B of C niveau. Door o.a. het niveau van ons openbaar groen en de wegen (verharding) naar een hoger niveau te brengen (A niveau) kan het aanzien vergroot worden. Hier is een investeringsbedrag van € 600.000 voor begroot. De daarmee samenhangende kapitaallasten zijn voor 2025 € 2.000, voor 2026 € 3.000, voor 2027 € 4.500, en voor 2028 € 5.000. We verwachten dat de investering in 2028 gereed is.

De kosten voor beheer en onderhoud nemen vanaf 2025 (€ 15.000) jaarlijks toe met € 15.000 tot en met 2028 (€ 60.000).

Beeldbepalende beheertaken AVRI IBOR (incidenteel nadeel van € 350.000 voor 2025)

Vanaf 1 januari 2026 worden de beeldbepalende beheertaken openbare ruimte, zoals de AVRI deze uitvoert, teruggehaald naar de gemeente. De hiermee samenhangende frictiekosten voor begeleiding van dit proces, worden voor 2025 geraamd op € 350.000.

Taakveld Milieubeheer (structureel effect nadeel € 25.000 vanaf 2025. Het incidentele nadeel voor 2025 is € 40.000)

Programma duurzaamheid (incidenteel nadeel 2025 € 40.000)

We actualiseren en herijken het programma Duurzaamheid zodat ambities, rijksopgaven, capaciteit en beschikbare middelen weer met elkaar in balans zijn. Hiervoor ramen we € 40.000 in 2025. Dekking vindt plaats door een bijdrage uit de Reserve Duurzaamheid van € 40.000

Klimaatadaptatie (structureel nadeel vanaf 2025 € 25.000)

Het regionale samenwerkingsverband Klimaat Actief Rivierenland weet door gezamenlijk op te trekken resultaten te boeken. Hiervoor is budget gereserveerd, maar om nog beter aan de wensen van de gemeenten te voldoen is een intensivering wenselijk. In regionaal verband kunnen onder andere subsidies worden aangevraagd (DPRA-subsidie), kennis en ervaring gedeeld, en kunnen we als Rivierenland gezamenlijk naar buiten treden.

Investerings

Programma 3: Fysieke leefomgeving				
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Jaar van Realisatie	Investeringsbedragen
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)				x € 1000
Lopend	Nassaulaan - Kesteren 2020	2024	2025	363
Lopend	De Leede II - Kesteren 2021	2024	2026	392
Lopend	Dichterswijk/Romeinsebuurt - Kesteren 2021	2024	2026	1.100
	<i>vGRP 2019-2023</i>			1.855
Lopend	Dichters/Romeinsebuurt Kesteren	2024	2026	1.400
Lopend	Nassaulaan eo Kesteren	2024	2026	520
Lopend	Bermverharding 2023-2025	2023	2026	450
	<i>Wegenbeheer op basis, rehabilitatie en bermverhardingen</i>			2.370
Lopend	Verv.Lichtmasten ikv verduurz. 2023	2023	2025	127
Lopend	Verv.Lichtmasten ikv verduurz. 2024	2025	2025	140
Lopend	Verv.armaturen ikv verduurz 2021	2021	2025	173
Lopend	Verv.armaturen ikv verduurz 2022	2022	2026	173
Lopend	Verv.armaturen ikv verduurz 2023	2023	2026	173
Lopend	Verv.armaturen ikv verduurz 2024	2024	2027	173
Toekomstig	Verv.armaturen ikv verduurz 2025	2025	2027	173
Toekomstig	Verv.armaturen ikv verduurz 2026	2026	2027	173
Toekomstig	Verv.armaturen ikv verduurz 2027	2027	2027	173
Toekomstig	Pilot smartcity ikv verduurz 2022	2022	2027	40
Toekomstig	Pilot smartcity ikv verduurz 2023	2023	2027	50
Toekomstig	Pilot smartcity ikv verduurz 2024	2024	2027	50
	<i>Lichtmasten, armaturen ikv verduurzamen</i>			1.619
Toekomstig	Dorpsstraat (Opheusden)	2025	2025	100
Lopend	Hoofdstraat, Fruitstraat- rotonde Broekdijk (Kesteren)	2019 naar 2022	2025	200
Lopend	Wijk De Leede - oud Kesteren	2024 naar 2025	2025	75
Toekomstig	Spoorstraat (Kesteren)	2020 naar 2025	2025	200
Lopend	Molenstraat-Heuningstraat (IJzendoorn)	2021 naar 2026	2026	250
Toekomstig	Dorpsstraat (IJzendoorn)	2022 naar 2026	2026	40
Toekomstig	Eldik, diverse wegen	2022 naar 2026	2026	50
Toekomstig	Oude Broekdijk (Kesteren)	2023 naar 2027	2027	32
Toekomstig	44 RI-straat (Ochten)	2024 naar 2027	2027	40
Nieuw	Brug Betuwe Singel Echteld	2025	2025	100
Nieuw	Ommetje Casterhoven, aanleg brug	2025	2025	175
	<i>Uitvoeringsprogramma NBVVP</i>			1.262
Lopend	Herinrichting buitenruimte dorps huis IJzendoorn	2021		300
Lopend	Vorbereidingskrediet Randweg Opheusden	2021 en 2023 en 2024		1.100
Lopend	Aankoop strat.gronden Rondweg Oph.	2022 tm 2025		5.500
Lopend	Heesters en bodembedekkers 2023-2025	2023	2025	52
Lopend	Plantvakken 2023-2025	2023	2025	155
Toekomstig	Urnenmuur Markstraat	2025	2025	40
Lopend	Afvalbakken 2023-2025	2023	2026	255
Nieuw	Verhogen groene uitstraling gemeente	2025	2028	600
Nieuw	Speelruimteplan 2024-2027	2025	2027	552
	<i>Diverse investeringen</i>			8.553
Nieuw	Riolering Rehab Bagijnestraat Ochten	2026	2029	215
Nieuw	Riolering Rehab Dodewaard Zuid	2027	2030	3.600

Nieuw	Riolering Rehab Fruitstraat Kesteren	2026	2029	850
Nieuw	Riolering Rehab IJzendoorn Oud	2028	2031	1.045
Nieuw	Riolering Rehab Molendam Ochten	2027	2030	40
Nieuw	Riolering Rehab Schenkhofstraat Kesteren	2026	2029	335
	<i>Riolering op basis van MJIP</i>			6.085
Nieuw	Verkeer Rehab Fruitstraat Kesteren	2025	2028	20
Nieuw	Verkeer Rehab IJzendoorn Oud	2028	2031	40
Nieuw	Verkeer Rehab De Leede kesteren	2025	2028	75
Nieuw	Verkeer Rehab Dichterswijk/Rom. buurt	2025	2028	50
	<i>Verkeer op basis van MJIP</i>			185
Nieuw	Wegen Rehab Bagijnestraat Ochten	2026	2029	135
Nieuw	Wegen Rehab Dodewaard Zuid	2027	2030	1.190
Nieuw	Wegen Rehab Fruitstraat Kesteren	2025	2028	270
Nieuw	Wegen Rehab IJzendoorn Oud	2028	2031	770
Nieuw	Wegen Rehab Molendam Ochten	2027	2030	175
Nieuw	Wegen Rehab Schenkhofstraat Kesteren	2026	2029	355
Nieuw	Wegen Rehab De Leede kesteren	2025	2028	722
	<i>Wegen op basis van MJIP</i>			3.617
Nieuw	Groen Rehab Bagijnestraat Ochten	2026	2029	160
Nieuw	Groen Rehab Dodewaard Zuid	2027	2030	125
Nieuw	Groen Rehab Fruitstraat Kesteren	2025	2028	40
Nieuw	Groen Rehab IJzendoorn Oud	2028	2031	55
Nieuw	Groen Rehab Molendam Ochten	2027	2030	25
Nieuw	Groen Rehab Schenkhofstraat Kesteren	2026	2029	110
Nieuw	Groen Rehab De Leede kesteren	2025	2028	170
Nieuw	Groen Rehab Dichterswijk/Rom. buurt	2025	2028	75
Nieuw	Groen Rehab Nassaulaan Kesteren	2025	2028	35
	<i>Groen op basis van MJIP</i>			795
	Totaal investeringsbedragen			26.341

Financiële vaste activa		Startjaar	Investeringsbedragen x € 1000
Lopend	Startersleningen	2014	450
Lopend	Duurzaamheidsleningen (SVn)	2016	250
Lopend	Duurzaamheidsleningen (asbestsanering)	2019	500
Lopend	Duurzaamheidsleningen (toekomst bestendig wonen VVE)	2023	1.000
Lopend	Duurzaamheidsleningen (toekomstbestendig wonen)	2023	1.000

Mutaties reserves

Programma 3 Fysieke Leefomgeving						
Bedragen x € 1.000	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand Beleid						
Lasten	3.311	831	757	44	619	19
Baten	-750	-1.739	-1.472	-684	-760	-160
Geraamd resultaat bestaand beleid	2.561	-908	-715	-640	-141	-141
Nieuw Beleid						
Lasten			55			
Baten			-185	-4	-108	-4
Geraamd resultaat nieuw beleid			-130	-4	-108	-4
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	2.561	-908	-845	-644	-249	-145

Bestaand beleid

BESTEMMINGSRESERVE BOVENWIJKSE VOORZIENINGEN

- Onttrekking aan de reserve bovenwijkse voorzieningen om te besteden aan bovenwijkse voorzieningen in 2025 € 452.500 en in jaar 2027 € 600.000.
- Toevoeging aan de reserve bovenwijkse voorziening te ontvangen voor bovenwijkse voorzieningen in 2025 € 215.275, in 2026 € 25.000.

BESTEMMINGSRESERVE RUIMTELIJKE INVESTERINGEN

- Onttrekking aan de reserve ruimtelijke investering om te besteden aan ruimtelijke investeringen in 2025 € 140.000 en vanaf 2026 jaarlijks € 40.000.
- Toevoeging aan de reserve ruimtelijke investering, te ontvangen voor besteding aan ruimtelijke investeringen in 2025 € 214.058 en vanaf 2026 jaarlijks € 18.750.

BESTEMMINGSRESERVE VERKEER EN VERVOER

- Onttrekking aan de reserve verkeer en vervoer om te besteden aan beheerplan verkeer en vervoer in 2025 € 149.000.

BESTEMMINGSRESERVE KAPITAALLASTEN

- Onttrekking reserve kapitaallasten voor de dekking van afschrijvingen op investeringen in 2025 € 21.470, in 2026 € 28.973 en vanaf 2027 jaarlijks € 5.077.
- Toevoeging aan de reserve kapitaallasten in 2025 € 327.500 en in 2027 € 600.000.

BESTEMMINGSRESERVE OMGEVINGSWET

- Onttrekking aan de reserve Omgevingswet voor de implementatie van de Omgevingswet jaarlijks een bedrag van € 115.000.

BESTEMMINGSRESERVE ESSENTAKSTERFTE

- Onttrekking aan de reserve Essentaksterfte voor bestrijding van de Essentaksterfte een bedrag van € 94.050 in 2025.

BESTEMMINGSRESERVE DUURZAAMHEID

- Onttrekking aan de reserve Duurzaamheid voor uitvoering subsidieregulering Verduurzamen woning een bedrag van € 500.000 in 2025 en 2026.

Nieuw Beleid

BESTEMMINGSRESERVE DUURZAAMHEID

- Onttrekking aan de reserve Duurzaamheid voor het actualiseren en herijken programma duurzaamheid een bedrag van € 40.000 in 2025.

BESTEMMINGSRESERVE BOVENWIJKSE VOORZIENINGEN

- Voor het jaar 2025 is een voor de uitvoering van het in 2024 vastgestelde speelruimtebeleid een bijdrage noodzakelijk vanuit de reserve Bovenwijkse voorzieningen voor een bedrag van € 75.000.
- Voor het beweegpark wordt een bedrag van € 55.000 overgeheveld van de reserve bovenwijkse voorzieningen naar de reserve kapitaallasten ter dekking van een deel van de kapitaallasten. Voor de reserve bovenwijkse voorziening betreft dit een eenmalige onttrekking van € 55.000 voor het jaar 2025. Aanvullend vindt voor het beweegpark een eenmalige onttrekking plaats van € 15.000 vanuit de reserve bovenwijkse voorziening ter dekking van 50% van de lasten voor de realisatie van het beweegtoestel in 2025. in totaliteit wordt € 70.000 onttrokken uit de reserve bovenwijkse voorziening voor de realisatie van het beweegpark.

BESTEMMINGSRESERVE KAPITAALLASTEN

- Voor het beweegpark is een bedrag van € 55.000 overgeheveld van de reserve bovenwijkse voorziening naar de reserve kapitaallasten. Zodoende vindt een eenmalige toevoeging plaats in 2025 voor een bedrag van € 55.000 en vanaf 2026 een jaarlijkse onttrekking van € 3.667 ter dekking van een deel van de kapitaallasten.

BESTEMMINGSRESERVE OMGEVINGSWET

- Voor het jaar 2027 vindt een eenmalige onttrekking plaats ter dekking van de noodzakelijke formatie 'Regisseur Omgevingsplan' voor een bedrag van € 104.000. Na 2027 komt deze formatie ten laste van de financiële positie.

Programma 4 Economie

Missie

De komende jaren investeren we verder in een goed ondernemersklimaat, een goede ondernemersdienstverlening en een goede kwaliteit van onze werklocaties. We willen daarmee welvaart en werkgelegenheid behouden en bevorderen. Lokale ondernemers verdienen onze speciale aandacht. Zij zijn immers belangrijk voor de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in onze dorpen. Recreatie en toerisme zijn belangrijk voor onze gemeente en de omliggende regio. Ook dat levert een bijdrage aan het behoud van het voorzieningenniveau in de kernen. We stimuleren activiteiten op het gebied van toerisme en recreatie en richten ons op het aantrekken van meer recreanten. De agrarische sector steunen wij. Waar mogelijk ondersteunen we innovatie.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

- [Neder-Betuws Verkeer-en Vervoerplan, beleidsrapportage \(2018\), \(achtergrondrapportage\)](#)
- [Detailhandelsstructuurvisie Neder-Betuwe \(2016\)](#)
- [Kadernota basismobiliteit \(2015\)](#)
- [Intergemeentelijke Strategische Visie Laanboomcentrum Betuwe \(2016\)](#)
- [Regionaal Ambitiedocument 2022-2025](#)
- [Ruimtelijke Strategische Visie Regio Rivierenland \(2019\)](#)
- [Regionaal Programma Werklocaties 2019-2024 \(2020\)](#)
- [Structuurvisie Agro Business Centre Opheusden \(2014\)](#)
- [Ruimtelijk Kwaliteitskader Agro Business Centre Opheusden \(2017\)](#)
- [Beleidsrichtlijnen Kantoren op bestaande bedrijventerreinen \(2020\)](#)
- [Omgevingsvisie](#)

Ambities

4.1 We zorgen voor een veerkrachtige economische structuur

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
4.1.1 Goed ondernemersklimaat	4.1.1.1 We versterken de ondernemersdienstverlening.	continu
	4.1.1.2 We werken planmatig aan de versterking van de lokale economie.	continu
	4.1.1.3 We bevorderen een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. <i>(Dit draagt ook bij aan 6.1 Goed en passend onderwijs voor alle inwoners in Neder-Betuwe).</i>	continu
4.1.2 Ondersteuning en innovatie agrarische sector	4.1.2.1 We nemen deel aan het Laanboompact en voeren projecten uit.	2024 e.v.
	4.1.2.2 We vernieuwen de handreiking voor de teeltondersteunende voorzieningen (TOV).	afgerond
	4.1.2.3 We stimuleren biodiversiteit. <i>(Dit wordt verder uitgewerkt in ambitie 4.2).</i>	continu
4.1.3 Goed vestigingsklimaat	4.1.3.1 We maken ons sterk voor (uitbreidings)ruimte voor onze lokale ondernemers.	continu
	4.1.3.2 We plannen een voldoende aanbod van nieuwe bedrijventerreinen binnen onze mogelijkheden.	continu
	4.1.3.3 We zorgen ervoor dat onze bedrijventerreinen duurzaam en toekomstbestendig zijn.	continu
	4.1.3.4 We gaan verder met de planvorming van fase 2 van het Tree Valley Business Centre.	continu
4.1.4 Florerende dorpen en kernen	4.1.4.1 We zetten actief in op de winkelconcentratieplannen.	continu
	4.1.4.2 We hebben een faciliterende rol bij het voorzieningenniveau in de dorpen.	continu
	4.1.4.3 We faciliteren de initiatiefnemers in het centrum van Ochten bij de herontwikkeling van een nieuwe supermarkt, een dorpshuis en de toevoeging van nieuwe centrumfuncties. We investeren in de herinrichting van de openbare ruimte zodat het plein een kwaliteitsverbetering ondergaat.	2023 e.v.
	4.1.4.4 We zorgen voor een economische inbreng bij de ontwikkeling van het Omgevingsplan Kernen.	afgerond

4.1.5 Afstemming met regionale economische agenda	4.1.5.1 Als regiogemeente zijn we betrokken bij de uitvoering van het Regionaal Economisch Ambitiedocument.	2023 e.v.
--	--	-----------

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

4.1.1 Goed ondernemersklimaat

4.1.1.1 We versterken de ondernemersdienstverlening.

We werken continu aan een goede dienstverlening voor onze ondernemers. Dit doen we voornamelijk door proactief het contact met ondernemers op te zoeken. Via ambtelijke en bestuurlijke bedrijfsbezoeken maar ook in verschillende overleggen met de bedrijventerrein- en ondernemersverenigingen. Bijvoorbeeld via het overkoepelende bestuurlijke platform voor Ondernemers, Onderwijs en Overheid (PVO). We zijn aanwezig bij lokale en regionale bijeenkomsten voor en door ondernemers. Daarnaast faciliteren wij ondernemers reactief door binnenkomende vragen en verzoeken snel en zorgvuldig te beantwoorden. Dit gebeurt via persoonlijk contact met medewerkers van de afdeling economie als ook via het ondernemersloket.

4.1.1.2 We werken planmatig aan de versterking van de lokale economie.

Door uitvoering te geven aan de concrete acties in het Programma Economie wordt planmatig gewerkt aan het versterken van de lokale economie.

4.1.1.3 We bevorderen een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

We willen de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt bevorderen. We maken ons sterk om een editie van de Techniekdag Rivierenland te laten plaatsvinden in Neder-Betuwe. Daarnaast nemen we als werkgever deel aan het School & Jobs evenement. Samen met de drie voortgezet onderwijs scholen uit Neder-Betuwe en het lokale bedrijfsleven onderzoeken we hoe de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt verbeterd kan worden. De drie vo-scholen starten in 2025 een gezamenlijk project om een digitale stagemarkt op te richten. De gemeente en de Ondernemersvereniging Neder-Betuwe (OVNB) zijn als partners betrokken bij het project.

4.1.2 Ondersteuning en innovatie agrarische sector

4.1.2.1 We nemen deel aan het Laanboompact en voeren projecten uit.

Beoogd is de samenwerking via het Laanboompact voort te zetten. Samen met Gemeente Buren, Gemeente Overbetuwe, de Provincie Gelderland en het bedrijfsleven financieren wij het Laanboompact. In 2025 zijn geen projecten voorzien met de gemeente als trekker. Waar mogelijk speelt de gemeente een faciliterende rol in bestaande en nieuwe projecten die door de sector worden uitgevoerd.

4.1.2.2 We vernieuwen de handreiking voor de teeltondersteunende voorzieningen (TOV).

De handreiking voor teeltondersteunende voorzieningen (TOV) is vernieuwd en wordt gebruikt als inspiratiedocument en bouwsteen voor het Omgevingsplan Buitengebied.

4.1.2.3 We stimuleren biodiversiteit.

Via het Laanboompact wordt ingespeeld op actuele ontwikkelingen. De nieuwe pact periode vanaf 2025 legt nog meer focus op duurzaamheid en milieuvriendelijke teelt in onderzoeken en implementatieprojecten (*zie ook ambitie 4.2.3.2*).

4.1.3 Goed vestigingsklimaat

4.1.3.1 We maken ons sterk voor (uitbreidings)ruimte voor onze lokale ondernemers.

In 2025 is gronduitgifte voor Poort van Ochten beoogd met een focus op het huisvesten van lokale bedrijven. Daarnaast worden Bonegraaf-Oost en Walenhoek-West ontwikkeld. De initiatiefnemers voor deze ontwikkelingen zijn nog in afwachting van afronding van de ruimtelijke procedures.

4.1.3.2 We plannen een voldoende aanbod van nieuwe bedrijventerreinen binnen onze mogelijkheden.

De gemeente laat onderzoek doen naar vraag- en aanbod van ruimte op bedrijventerreinen in Neder-Betuwe. In 2025 maken we via het Regionaal Programma Werklocaties 2025 t/m 2030

nieuwe afspraken met de regio en de provincie over ruimte voor bedrijven in Neder-Betuwe. We zetten ons actief in voor voldoende ruimte voor lokaal gewortelde (MKB) bedrijven.

4.1.3.3 We zorgen ervoor dat onze bedrijventerreinen duurzaam en toekomstbestendig zijn.

Op bestaande bedrijventerreinen faciliteren we (ruimtelijke) initiatieven van ondernemers door mee te werken aan bestemmingsplanwijzigingen en omgevingsvergunningen (binnen de integrale beleidskaders en financiële kaders van de gemeente). Hierbij moet gedacht worden aan initiatieven op het gebied van verduurzaming, modernisering en revitalisering van bedrijventerreinen en het oplossen van problematiek door netcongestie.

4.1.3.4 We gaan verder met de planvorming van fase 2 van het Tree Valley Business Centre.

Op het Tree Valley Business Centre (TVBC) is ruimte beschikbaar voor doorontwikkeling van laanboomgerelateerde bedrijvigheid. De gemeente faciliteert ruimtelijke initiatieven van ondernemers.

4.1.4 Florerende dorpen en kernen

4.1.4.1 We zetten actief in op de winkelconcentratieplannen.

We zetten in op de doorontwikkeling van de winkelconcentratiegebieden. Hiertoe zijn we afhankelijk van (ruimtelijke) initiatieven van ondernemers. Bijvoorbeeld het openen van een nieuwe winkel of restaurant. Ook in 2025 faciliteren we initiatieven van ondernemers gericht op het aanbod van winkels en voorzieningen. Mits deze initiatieven zich voordoen en deze aansluiten bij onze integrale beleidskaders en de detailhandelsstructuurvisie (DSV).

4.1.4.2 We hebben een faciliterende rol bij het voorzieningenniveau in de dorpen.

Zie 4.1.4.1 en ontwikkelingen 2025; Herijking Detailhandelstructuurvisie.

4.1.4.3 We faciliteren de initiatiefnemers in het centrum van Ochten bij de herontwikkeling van een nieuwe supermarkt, een dorpshuis en de toevoeging van nieuwe centrumfuncties.

In 2025 starten we met de werkzaamheden voor de herinrichting van het Dr. M. Van Drielleplein en de bouw van een nieuw dorpshuis en een nieuwe supermarkt.

4.1.5 Afstemming met regionale economische agenda

4.1.5.1 Als regiogemeente zijn we betrokken bij de uitvoering van het Regionaal Economisch Ambitiedocument.

In 2025 wordt het Regionaal Economisch Ambitiedocument herijkt. De gemeente spant zich in voor een goede aansluiting op ons eigen Programma Economie. We richten ons in de samenwerking op het thema economie op acties waar de regio een meerwaarde biedt ten opzichte van de gemeente.

Ontwikkelingen voor 2025

Herijking Detailhandelstructuurvisie

Om onze faciliterende rol ten aanzien van florerende dorpen en kernen met een goed voorzieningenniveau te kunnen uitvoeren is een actueel inzicht in ontwikkelingen in de detailhandel van belang. De detailhandelstructuurvisie dateert uit 2016. Sindsdien is er veel veranderd. In 2025 willen we laten onderzoeken of ons beleid nog actueel is. Indien nodig wordt de detailhandelstructuurvisie geactualiseerd.

Actieplan Netcongestie Gelderland

Het elektriciteitsnetwerk in Nederland zit vol. Dit noemen we ook wel netcongestie. Bedrijven staan hierdoor al vanaf november 2022 in de wachtrij voor een aansluiting of verzwaaring op het netwerk. Echter, het blijkt dat het plaatsen van bedrijven op de wachtlijst onvoldoende effect heeft op het kunnen garanderen van een betrouwbare elektriciteitsvoorziening. TenneT, Liander en de provincies Gelderland en Flevoland hebben daarom op 10 juli 2024 maatregelen aangekondigd, net als provincie Utrecht eerder dit jaar. Ook is het niet uit te sluiten dat er in de nabije toekomst als uiterste maatregel wachtlijsten ontstaan voor consumenten en het MKB. De drie grootste maatregelen uit het actieplan zijn:

- Netefficiënte installaties in bestaande bouw: hybride warmtepompen in plaats van elektrische bij vervanging van installaties in bestaande woningbouw.

- Netbewust laden van elektrische voertuigen: laadpalen die tijdens grote drukte op het net langzamer of inden nodig niet laden.
- Netbewuste woningbouw: nieuwbouwwoningen die minder stroom verbruiken, bijvoorbeeld door de inzet van wijkbatterijen en (collectieve) warmteopslag.

4.2 We vergroten de aantrekkelijkheid van ons gebied voor inwoners en bezoekers

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
4.2.1 Goed omgaan met ons (cultureel) erfgoed	4.2.1.1 We maken de beschikbare informatie over ons erfgoed toegankelijk.	2025
	4.2.1.2 We herijken de gemeentelijke monumentenlijst en voegen waardevol landschap en ensembles toe.	2024-2025
	4.2.1.3 We benutten kansen die erfgoed biedt.	continu
	4.2.1.4 We borgen ons erfgoedbeleid in regels in het nieuwe Omgevingsplan.	2024 e.v.
	4.2.1.5 We vergroten de zichtbaarheid van het cultureel en historisch erfgoed. (Regioplan Inspirerend Rivierenland)	continu
4.2.2 Bevorderen van recreatie en toerisme	4.2.2.1 We richten ons op het aantrekken van meer recreanten.	2023 e.v.
	4.2.2.2 We zorgen voor voldoende mogelijkheden om te ontspannen, onder meer door aantrekkelijke fiets- en wandelpaden. We verkennen de realisatie van een fietsverbinding tussen Echteld en Tiel.	2023-2025
	4.2.2.3 We vergroten de bekendheid van het merk De Betuwe.	2023-2025
	4.2.2.4 We stellen een samenwerkingsagenda Boven-Linge op en voeren deze uit.	2023-2025
	4.2.2.5 We integreren het project Gastvrije Waaldijk in het dijkversterkingsproject.	2023-2027
	4.2.2.6 We werken samen in de regio aan de opgaven agrotourisme en cultuurhistorische landmarks.	2023-2025
	4.2.2.7 We werken aan de ontwikkeling van Veerhaven Ochten.	2023 e.v.
4.2.3 Ons landschap aantrekkelijker maken	4.2.3.1 We geven uitvoering aan het Landschapsontwikkelingsplan (LOP).	continu
	4.2.3.2 We zetten in op meer biodiversiteit.	continu

	4.2.3.3 We planten meer bomen in het openbaar gebied en stimuleren dit op particulier terrein.	continu
	4.2.3.4 We zijn zuinig op onze bijzondere landschappelijke ensembles.	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

4.2.1 Goed omgaan met ons (cultureel) erfgoed

4.2.1.1 We maken de beschikbare informatie over ons erfgoed toegankelijk.

We gaan ons erfgoed toegankelijk maken via een webviewer. Hierin zullen zowel de herijkte, gemeentelijke monumentenlijst als de planregels ten aanzien van cultuurhistorie opgenomen worden. Er kan dan op perceelsniveau bekeken worden wat er met betrekking tot cultuurhistorie geldt. Uit de planregels moet duidelijk blijken wat we wel en niet aan cultuurhistorie willen behouden, wat de mogelijkheden zijn om van de planregels af te wijken en wat er precies wordt vrijgesteld. Medio 2025 zal de webviewer beschikbaar zijn. Tot de herijking van de monumentenlijst heeft plaatsgevonden zal de webviewer gevuld worden met de op dat moment beschikbare informatie.

4.2.1.2 We herijken de gemeentelijke monumentenlijst en voegen waardevol landschap en ensembles toe.

In 2025 gaan we de gemeentelijke monumentenlijst herijken. Dit betekent dat de aan- en afwijzingsprocedures van alle nieuwe monumenten en alle bestaande af te voeren monumenten moeten worden doorlopen. Voor de integrale ensembles/beschermde dorpsgezichten loopt dit al. De procedures voor het overige deel van de gemeente worden in 2025 gestart. Los daarvan zijn er in 2024 planregels voor de integrale ensembles/beschermde dorpsgezichten opgesteld. In 2025 gaan we dit doen voor de losse bebouwde ensembles/dorpsgezichten en de losse landschappen voor het overige deel van de gemeente.

4.2.1.3 We benutten kansen die erfgoed biedt.

Bij de initiatieven die worden voorgelegd aan de regiekamer wordt het aspect erfgoed beoordeeld. Indien er cultuurhistorische onderdelen zijn die we op basis van vastgestelde waarderings- en waardekaarten willen behouden, zal een gesprek over het behoud hiervan worden aangegaan. Uitgangspunt hierbij is dat aan de voorkant wordt gekeken of en op welke wijze de cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk kunnen worden behouden en of er compensatiemogelijkheden zijn.

4.2.1.4 We borgen ons erfgoedbeleid in regels in het nieuwe Omgevingsplan.

In 2024 is het paraplubestemmingsplan 2023 voor de integrale ensembles vastgesteld. Dit zal worden doorvertaald in het omgevingsplan. In 2025 worden de planregels voor het overige deel van de gemeente opgesteld. Daarna worden deze doorvertaald in het omgevingsplan.

4.2.1.5 We vergroten de zichtbaarheid van het cultureel en historisch erfgoed. (Regioplan Inspirerend Rivierenland)

De zichtbaarheid wordt vergroot door een eenduidig beleid in planregels en waardekaarten in de webviewer, die voor iedereen toegankelijk is. Op de waardekaarten is aangegeven wat we aan cultuurhistorie willen behouden. Wat niet op de waardekaarten staat heeft geen cultuurhistorische bescherming. Daarnaast wordt de zichtbaarheid vergroot door bij ruimtelijke initiatieven inzichtelijk te maken dat we (enkele) cultuurhistorische onderdelen behouden.

4.2.2 Bevorderen van recreatie en toerisme

4.2.2.1 We richten ons op het aantrekken van meer recreanten.

Bureau Toerisme zal, als uitvoeringsorganisatie van de regio, zich hierop richten met de activiteiten uit hun jaarplan. Dit wordt afgestemd met de acht deelnemende gemeenten.

4.2.2.2 We zorgen voor voldoende mogelijkheden om te ontspannen, onder meer door aantrekkelijke fiets- en wandelpaden.

Het beheer en onderhoud van de wandelpaden wordt uitgevoerd door Uiterwaarde. In 2025 gaan we een nieuwe overeenkomst afsluiten.

4.2.2.3 We vergroten de bekendheid van het merk De Betuwe.

Eind 2024 is een start gemaakt met de verkenning naar regiopromotie van de Betuwe door een extern bureau. Dit wordt gedaan met alle Betuwse gemeenten (uit Regio Rivierenland en Over Betuwe en Lingewaard). In 2025 wordt het eindadvies opgeleverd.

4.2.2.4 We stellen een samenwerkingsagenda Boven-Linge op en voeren deze uit.

De samenwerkingsagenda is inmiddels vastgesteld en in 2025 wordt er verder gewerkt aan de doelen/plansporen die in de agenda zijn opgenomen.

4.2.2.5 We integreren het project Gastvrije Waaldijk in het dijkversterkingsproject.

In 2025 zal een begin gemaakt worden met het eerste deeltraject van de dijkversterking door het Waterschap waar ook de Veerhaven Ochten onderdeel van uitmaakt.

4.2.2.6 We werken samen in de regio aan de opgaven agrotourisme en cultuurhistorische landmarks.

In 2025 werken we verder aan de opgaven die opgesteld zijn naar aanleiding van het Regionaal Ambitiedocument 2022-2025. Bureau Toerisme zal uitvoering geven aan het marketingcommunicatieplan Agrotourisme. Ook zal de rapportage van de inventarisatie van de verschillen tussen gemeenten in regelgeving en vergunningen met betrekking tot agrotourisme opgeleverd worden. Tot slot zal content van cultuurhistorische landmarks verzameld en online ontsloten worden. Omdat dit het laatste jaar van de opgaven betreft zal een evaluatie plaatsvinden.

4.2.2.7 We werken aan de ontwikkeling van Veerhaven Ochten.

Fase 2 van dit project, de publiek-private ontwikkeling, zal in 2025 verder opgepakt worden.

4.2.3 Ons landschap aantrekkelijker maken

4.2.3.1 We geven uitvoering aan het Landschapsontwikkelingsplan (LOP).

In het kader van het project Versterken identiteit en herkenbaarheid cultuurhistorische elementen hebben wij in 2024 eerst noodzakelijk onderzoek uitgevoerd. Met de uitkomsten kan in 2025 gestart worden met het beschermen en zichtbaar maken van de Betuwelinie en de Spanjaardsdijk. Van beide zijn slechts restanten overgebleven, zoals bijvoorbeeld fort De Spees, het inundatiesluisje in de Linge, diverse kazematten en een enkel dijklichaam.

Daarnaast hebben wij bij het cultuurfonds een aanvraag ingediend voor een kidsklompenpad/natuurpad ter hoogte van verdedigingslinie De Spees (Kesteren/Opheusden). Het doel is kinderen op een speelse manier te betrekken bij de natuur. De centrale ligging moet het voor scholen aantrekkelijk maken om hier gebruik van te maken. Als deze subsidie toegekend wordt gaan we hier in 2025 mee starten.

Tot slot volgen wij nauwlettend de subsidiemogelijkheden bij de Provincie Gelderland en bereiden wij subsidieaanvragen voor.

4.2.3.2 We zetten in op meer biodiversiteit.

We continueren het maken van sortiment keuzes met een meerwaarde voor vogels, vlinders en wilde bijen. Ook wordt ingezet op bloeiende bermen voor de natuurlijke bestrijding van plaagdieren.

4.2.3.3 We planten meer bomen in het openbaar gebied en stimuleren dit op particulier terrein.

In 2025 continueren wij het planten van meer bomen bij wijkrenovaties en zetten wij het vervangingsplan voort. Daarnaast willen we beplanting op particulier terrein stimuleren door in het voorjaar van 2025 uitvoering te geven aan het project erfbeplanting voor particulieren. Via de huis-aan-huisbladen is gecommuniceerd dat inwoners zich voor dit project in kunnen laten schrijven.

4.2.3.4 We zijn zuinig op onze bijzondere landschappelijke ensembles.

Zie hiervoor 4.2.3.1 We geven uitvoering aan het Landschapsontwikkelingsplan (LOP).

Ontwikkelingen voor 2025

Europese subsidie programma LEADER (programma voor plattelandontwikkeling)

In 2024 is het Europese subsidie programma LEADER in regio Rivierenland van start gegaan. Met deze regeling kunnen vernieuwende initiatieven, die vanuit de streek zelf worden opgestart, ondersteund worden met subsidie en kennis. Samenwerking en innovatie staat hierbij centraal en projecten die worden goedgekeurd kunnen ook bijdragen aan ambities van de gemeente.

Ook in 2025 kunnen aanvragen gedaan worden. Waar mogelijk zullen we vanuit de gemeente initiatieven stimuleren om een aanvraag te doen.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Functiemenging	percentage	LISA	Neder-Betuwe	55,70	56,40	57,40	57,30	57,60	58,50	59,50
			Landelijk	52,50	52,90	53,30	53,20	53,30	53,80	54,20
Vestiging (van bedrijven)	aantal per 1.000 inwoners	LISA	Neder-Betuwe	142,90	146,60	151,50	156,00	156,90	165,20	171,00
			Landelijk	139,70	145,30	151,20	157,80	164,50	173,30	181,80

Verbonden partijen

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Het recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openlucht recreatie en het toerisme in het gebied, met bescherming van het landschappelijk karakter.

Ontwikkelingen voor 2025?

Zoals in programma 1 is aangegeven, is het noodzakelijk alle gemeenschappelijke regelingen in 2024 aan te passen aan de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen. Voor de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal gebruiken we dit traject om fundamenteel na te denken over de vorm van deze verbonden partij: is het nog altijd logisch dat we voor dit doel samenwerken in de vorm van een gemeenschappelijke regeling, of ligt een andere samenwerkingsvorm meer voor de hand? De voorbereiding hiervan is gestart in 2023, in 2024 is het besluitvormingstraject in de colleges en de raden aan de orde.

Industrieschap Medel

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

- Het uitgeven van bouwrijpe kavels op het bovenregionale bedrijventerrein.
- Participeren in en bijdragen aan de Logistics Valley Rivierenland. Dit is een samenwerkingsverband tussen overheid, onderwijs en ondernemers. Dit is opgezet om de economische ontwikkeling langs de Gelderse corridor te stimuleren door versterking van de logistieke activiteiten.

Ontwikkelingen voor 2025?

In 2024 zijn alle kavels van Medel Afronding verkocht. In 2025 zijn de eerste bouwwerkzaamheden zichtbaar.

Waterbedrijf Vitens N.V.

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Deze verbonden partij zorgt ervoor dat de inwoners van Neder-Betuwe voorzien worden van kwalitatief goed drinkwater tegen een zo laag mogelijke prijs.

Ontwikkelingen voor 2025?

Als punt van zorg willen wij meegeven dat de beschikbaarheid van voldoende drinkwater onder druk staat.

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

De Gemeenschappelijke Regeling (GR) Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR) is een samenwerkingsverband van zeven gemeenten: Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel. Het doel van deze samenwerking is de uitrol van een breedbandnetwerk (glasvezel) voor internet in het buitengebied. De GR UBR is hiervoor opdrachtgever namens de zeven gemeenten. Daarnaast verzorgt GR UBR het beheer en de exploitatie van dat gedeelte van het netwerk dat al is aangelegd. Vanaf het 4e kwartaal 2020 zijn de eerste aansluitingen operationeel en genereert de GR UBR inkomsten uit de exploitatie van het breedbandnetwerk. Dit gebeurt via de verhuur van glasvezelparen. Door de realisatie van het breedbandnetwerk hebben inwoners in het buitengebied een toekomstbestendig netwerk voor internet dat op termijn het oude netwerk, 'de koperaanluiting', vervangt. Voor inwoners in het buitengebied betekent dit dat zij, net als inwoners in de dorpskernen, gebruik kunnen maken van een snelle, toekomstbestendige internetverbinding op hun adres.

Ontwikkelingen voor 2025?

De werkzaamheden voor de uitrol van het netwerk zijn in 2020 gestart. Inmiddels is deze uitrol van het netwerk ver gevorderd: de hoofdinfrastructuur is af en de adressen zijn grotendeels aangesloten. De GR UBR heeft bijna alle aangemelde adressen in Neder-Betuwe aangesloten. Daarmee is de GR UBR in onze gemeente overgegaan van een accent op 'realisatie' naar een accent op 'beheer en exploitatie'. De GR UBR rondt in 2025 ook de uitrol van het netwerk in andere gemeenten af.

Wat mag het kosten?

Programma: 4	Economie					
	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	858	4.013	3.897	1.466	1.460	1.407
Baten	-341	-3.056	-3.278	-1.046	-1.046	-1.046
Geraamd resultaat bestaand beleid	517	958	619	420	414	361
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			-923	760	-21	-816
Baten			940	-743	38	833
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			17	17	17	17
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	517	958	636	437	431	378

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In programma 4 Economie worden wordt in totaliteit € 17.000 aan minder baten toegevoegd voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen.

Actualisatie urenrekeningen en kostendeckendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (structureel nadeel € 17.000)

Het effect van deze twee onderwerpen voor dit programma bedraagt structureel € 17.000 nadelig. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Investerings

Programma 4 Economie		Startjaar	Jaar van Realisatie	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig) Beschikbaar te stellen investering (nieuw)				
Lopend	Ontwikkeling Veerhaven Ochten	2018	2025	111
Lopend	Herinrichting v Drielplein Ochten	2022	2026	1.673
Totaal investeringsbedragen				1.785

Mutaties in reserves

Programma 4 Economie						
Bedragen x € 1.000	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand Beleid						
Lasten						
Baten	-54	-54	-54	-54	-54	
Geraamd resultaat bestaand beleid	-54	-54	-54	-54	-54	
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-54	-54	-54	-54	-54	

Bestaand beleid

BESTEMMINGSRESERVE BOVENWIJKSE VOORZIENINGEN

Onder bestaand beleid onttrekken wij jaarlijks € 54.000 uit de reserve Laanboomhuis ter dekking van de exploitatie Laanboomhuis te Opheusden. Conform afspraak vindt de onttrekking in 2027 voor het laatst plaats.

Programma 5 Wmo, jeugdzorg en participatiewet

Missie

In Neder-Betuwe doet iedereen ertoe. De inwoners in onze gemeente zijn zorgzaam en waar mogelijk helpen zij elkaar en zorgen zij voor elkaar. Om inwoners hiertoe in staat te stellen, ondersteunen wij vormen van informele zorg en versterken wij de samenwerking met en tussen onze maatschappelijke partners. Zo stellen we inwoners in staat om zoveel mogelijk zelf de regie te voeren over hun leven vanuit eigen kracht en met steun van de omgeving.

Zelfredzaam zijn, dat lukt niet iedereen. Wij bieden dan zorg en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet. Zorgvragers hebben keuzevrijheid, zodat de hulp past bij hun levensovertuiging.

Wij zetten steeds meer in op preventie, omdat we willen voorkomen dat mensen zorg nodig hebben. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Deze missie komt overeen met de vastgestelde visie in de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein. De ambities en ontwikkelingen binnen dit programma komen grotendeels terug in de nota of de bijbehorende uitvoeringsplannen.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- [Raadsvisie 2030 \(2019\)](#)
- [Integrale Beleidsnota Sociaal Domein "Samen verder op de ingeslagen weg" 2021 - 2024 \(2021\)](#)
- [Uitvoeringsplan Meedoen en Samenleven \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Gezond en Vitaal \(2022\)](#)
- [Algemene subsidieverordening Neder-Betuwe 2019 \(2019\)](#)
- [Nadere regel subsidies voor vrijwilligersorganisaties \(2019\)](#)
- [Nadere regel belangenbehartiging sociaal domein 2019 \(2019\)](#)

Wmo/Jeugd

- [Nota Kernpunten \(2013\)](#),
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Neder-Betuwe 2024
- [Verordening Jeugdhulp gemeente Neder-Betuwe 2023 \(2023\)](#)
- [Dienstverleningsovereenkomst Wmo/Jeugd door de regio Rivierenland \(2019\)](#)
- [Nadere regel subsidie vervanging buurtbus Klaartje en Swobrik 2019 \(2019\)](#)
- [Nadere regels Maatschappelijke ondersteuning gemeente Neder-Betuwe 2019 \(2019\)](#)
- [Beleidsregels huishoudelijke ondersteuning Wmo gemeente Neder-Betuwe 2020 \(2020\)](#)
- [Beleidsregels woonvoorzieningen, vervoersvoorzieningen en rolstoelen Neder-Betuwe 2021 \(2021\)](#)

Participatie

- [Vangnetregeling Participatiewet \(2015\)](#)
- [Re-integratieverordening \(2023\)](#)
- [Verordening individuele studietoelage Participatiewet \(2022\)](#)
- [Verordening meedoenregeling Neder-Betuwe 2024 \(2023\)](#)
- [Afstemmingsverordening Participatiewet \(2016\)](#)
- [Verordening individuele inkomensvoorziening \(2024\)](#)
- [Gemeenschappelijke regeling Werkzaam Rivierenland \(2024\)](#)

Volksgesondheid

- [Gemeenschappelijke regeling GGD Gelderland-Zuid \(2020\)](#)
- [Meerjarenstrategie GGD Gelderland-Zuid 2020-2023 \(2020\)](#)
- [Preventie- en Handhavingsplan Alcohol Neder-Betuwe 2022-2024 \(2021\)](#)
- [Uitvoeringskader gezond opgroeien in Neder-Betuwe 2019-2024 \(2019\)](#)
- [Monitor Neder-Betuwe Bloeit! 2019-2024 \(2020\)](#)
- [Hoofdlijnennotitie Aanpak eenzaamheid Neder-Betuwe \(2019\)](#)
- [Nadere regel subsidie voorkomen en/of verminderen van eenzaamheid \(2023\)](#)
- Nadere regel subsidie voorkomen en/of verminderen van eenzaamheid

Overige

- [Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten \(2018\)](#)
- [Beleidsplan Schuldhelpverlening 2018-2021 \(2018\), bijbehorende beleidsregels \(2022\)](#)
- [Verordening beslistermijn Schuldhelpverlening Neder-Betuwe 2022 \(2021\)](#)
- [Beleidsregels Bijzondere Bijstand 2023 \(2023\)](#)
- [Plan van aanpak bestrijding kinderarmoede \(2018\)](#)
- [Beleidsplan GGZ Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018-2020 'Samen Dichtbij' \(2018\)](#)
- [Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland \(2021\)](#)

Ambities

5.1 Inwoners zijn zoveel mogelijk zelfredzaam en kunnen deelnemen aan de samenleving

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
5.1.1 Inwoners met een hulpvraag ontvangen passende ondersteuning	5.1.1.1 We bieden een helpende hand bij het formuleren van een hulpvraag, door onder andere onafhankelijke cliëntondersteuning, het welzijnswerk en de Kernpunten	continu
	5.1.1.2 Wij borgen de kwaliteit en beschikbaarheid van ondersteuning	continu
	5.1.1.3 We zorgen dat inwoners keuzevrijheid hebben zodat de geboden hulp aansluit bij hun levensovertuiging en identiteit	continu
	5.1.1.4 We ondersteunen vormen van informele zorg en blijven hiervoor in gesprek met onze (lokale) partners	continu
5.1.2 Inwoners zijn zoveel mogelijk financieel zelfredzaam	5.1.2.1 We bieden ondersteuning aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het vinden en behouden van passend werk	continu
	5.1.2.2 We organiseren een toekomstbestendige uitvoering van de Participatiewet en Schuldhulpverlening	2025 e.v.
	5.1.2.3 We geven uitvoering aan maatregelen ter bestrijding van armoede en koopkrachtverlies (<i>zie ook ambitie 3.3: We willen een duurzame gemeente zijn, klaar voor de toekomst</i>)	continu
	5.1.2.4 Problematische schulden worden waar mogelijk voorkomen door vroegtijdig signaleren en een breed ondersteuningsaanbod	continu
5.1.3 Iedereen kan deelnemen aan de samenleving	5.1.3.1 We zetten ons in voor een dementievriendelijk Neder-Betuwe	continu
	5.1.3.2 We dragen bij aan het voorkomen en verminderen van eenzaamheid onder inwoners	continu
	5.1.3.3 We bieden goede ondersteuning op het gebied van o.a. huisvesting, taal, scholing, werk en ontmoeting aan nieuwkomers conform de Wet Inburgering	continu
	5.1.3.4 We zorgen ervoor dat iedereen, van oud tot jong, ongeacht geloofsachtergrond, geardeerdheid, afkomst, beperkingen en met welke idealen dan ook kan deelnemen aan onze samenleving	continu

	5.1.3.5 We zorgen voor een passend woningaanbod in de wijk voor kwetsbare inwoners (<i>zie verder ambitie 3.1: Wonen voor iedereen</i>)	continu
5.1.4 Voldoende opvangplekken voor asielzoekers conform opgave Spreidingswet	5.1.4.1 We realiseren voldoende opvangplekken voor asielzoekers en zoeken daarbij zoveel mogelijk de samenwerking met gemeenten in Regio Rivierenland	2024 e.v.

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambitie gaan we het volgende doen in 2025.

5.1.1 Inwoners met een hulpvraag ontvangen passende ondersteuning

5.1.1.1 We bieden een helpende hand bij het formuleren van een hulpvraag, door onder andere onafhankelijke cliëntondersteuning, het welzijnswerk en de Kernpunten

De huidige contracten voor cliëntondersteuning lopen eind 2025 af. Daarom kopen we deze dienst in 2025 opnieuw in om de ondersteuning te borgen voor de inwoners. Daarbij zetten we in op het verder verbeteren van de kwaliteit van de onafhankelijke cliëntondersteuning.

5.1.1.2 Wij borgen de kwaliteit en beschikbaarheid van ondersteuning

Monitoring draagt bij aan het krijgen van meer grip op de kwaliteit, beschikbaarheid en kosten van de Wmo en Jeugdwet. In 2024 heeft monitoring een grotere rol gekregen binnen het sociaal domein. Er is een nieuw dashboard geïmplementeerd en we zijn aan de slag gegaan met periodieke rapportages. In 2025 gaan we verder op de ingeslagen weg. Het dashboard wordt ingezet om trends en ontwikkelingen te monitoren.

In 2023 en 2024 zagen we met name bij de uitvoering van de Jeugdwet een stijging in de kosten. Dit leidt tot overschrijdingen op het budget die met name hun oorsprong hebben in prijsstijgingen en inzet van intensieve jeugdhulptrajecten. Voor zover uit de trendanalyse blijkt dat er sprake is van een structurele lastenuitzetting zal de meerjarenbegroting via de tweede bestuursrapportage 2024 worden aangepast.

We zetten tevens in op doorontwikkeling van de cliëntervaringsonderzoeken. De inzichten uit het dashboard en de cliëntervaringsonderzoeken worden vervolgens ingezet ter verbetering van de ondersteuning aan onze inwoners.

In 2025 ronden we de aanbesteding huishoudelijke ondersteuning af. Daarmee borgen we de voortzetting van deze voorziening. Per 1 april 2025 gaan de nieuwe contracten in.

5.1.1.3 We zorgen dat inwoners keuzevrijheid hebben zodat de geboden hulp aansluit bij hun levensovertuiging en identiteit

Zowel bij de inkoop van voorliggende voorzieningen als bij geïndiceerde ondersteuning blijven we continu kijken naar de wensen en behoeften van onze inwoners. Dit resulteert in een divers ondersteuningsaanbod. Bij de recente aanbesteding van schoolmaatschappelijk werk is er gekozen voor het contracteren van zowel identiteitsgebonden als niet-identiteitsgebonden ondersteuning. De nieuwe contracten gaan in januari 2025 in. Ook binnen het gecontracteerde aanbod van voorzieningen voor Wmo en Jeugd zijn meerdere identiteitsgebonden zorgaanbieders actief.

5.1.1.4 We ondersteunen vormen van informele zorg en blijven hiervoor in gesprek met onze (lokale) partners

We merken dat er bij inwoners behoefte is aan ondersteuning vanuit het lokale netwerk. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de hoeveelheid aanvragen voor initiatieven zoals Buurtgezinnen of de activiteiten van Humanitas. Ook de ondersteuningsvragen bij eenzaamheid en mantelzorg nemen toe. We werken continu samen met onze partners om op deze vragen te kunnen inspelen.

Met de methode Welzijn op Recept kunnen huisartsen patiënten met milde psychosociale klachten doorverwijzen naar een welzijnscoach. Hierbij begeleidt de welzijnscoach de patiënt naar het lokale welzijnsaanbod. Deze interventie stimuleert deelname aan (collectieve) welzijnsactiviteiten en het leidt ertoe dat huisartsen minder vaak een medisch recept hoeven uit te schrijven. We streven er naar om in 2025 te starten met de uitvoering. Om Welzijn op Recept op te zetten hebben we vanuit de Brede SPUK regeling rijksmiddelen ontvangen.

5.1.2 Inwoners zijn zoveel mogelijk financieel zelfredzaam

5.1.2.1 We bieden ondersteuning aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het vinden en behouden van passend werk

Mensen met een bijstandsuitkering worden zoveel als mogelijk naar betaald werk begeleid. Als dit een stap te ver is, worden zij ondersteund bij sociale activering. Voor mensen met een arbeidsbeperking wordt werk met ondersteuning gezocht. Dit kan zijn loonkostensubsidie aan de werkgever en/of coaching op de werkvloer. Streven is dat dit aantal "garantiebanen" in 2025 en 2026 minimaal op peil blijft en bij voorkeur toeneemt. Voor uitstroomleerlingen op het Praktijkonderwijs en Voortgezet Speciaal onderwijs wordt naar een passend vervolg op hun schoolcarrière gezocht. Dit kan ook passend werk met ondersteuning zijn.

5.1.2.2 We organiseren een toekomstbestendige uitvoering van de Participatiewet en Schulpverlening

In 2025 werken we aan de implementatie van het scenario waarbij uitvoering van de Participatiewet wordt ondergebracht bij Werkzaak Rivierenland vanaf 2026. De uitvoering van Schuldhulpverlening wordt dan in eigen beheer uitgevoerd, in samenhang met de bestaande taken vroegsignalering betalingsachterstanden en minimabeleid. In het verband van de arbeidsmarktregio wordt in 2025 de komst van een regionaal werkcentrum voorbereid. Daar waar eerder de dienstverlening aan werkgevers al is samengevoegd in een regionaal Werkgeversservicepunt, zal vanaf 2026 ook dienstverlening aan werkzoekenden hierin regionaal worden opgepakt. Hiermee zijn in coronatijd positieve ervaringen opgedaan, waarna het Rijk besloten heeft dit structureel vorm te geven. Financiering hiervan loopt via centrumgemeente Tiel.

5.1.2.3 We geven uitvoering aan maatregelen ter bestrijding van armoede en koopkrachtverlies

We monitoren het gebruik van minimaregelingen. Waar nodig nemen we belemmeringen weg voor inwoners om hiervan gebruik te maken. Bijvoorbeeld door extra communicatie in te zetten en tijdens een aanvraagprocedure de inwoner te wijzen op andere minimaregelingen.

5.1.2.4 Problematische schulden worden waar mogelijk voorkomen door vroegtijdig signaleren en een breed ondersteuningsaanbod

Signalen van betalingsachterstanden worden door vaste lastenpartners aan de gemeente gemeld. De gemeente pakt deze signalen op en doet altijd een (vrijblijvend) hulpaanbod. Dit kan bestaan uit informatie, hulp bij administratie of doorverwijzing naar schuldhulpverlening. Dit alles om te voorkomen dat betalingsachterstanden leiden tot problematische schulden.

5.1.3 Iedereen kan deelnemen aan de samenleving

5.1.3.1 We zetten ons in voor een dementievriendelijk Neder-Betuwe

We zetten de uitvoering van het plan van aanpak Dementievriendelijk Neder-Betuwe in 2025 voort. In 2025 wordt ingezet op het vergroten van de kennis over dementie in de samenleving. Daarnaast vinden we het belangrijk dat er voldoende mogelijkheden zijn waarbij inwoners met dementie (sociaal) actief kunnen blijven en mantelzorgers tijdig voldoende informatie en ondersteuning krijgen.

5.1.3.2 We dragen bij aan het voorkomen en verminderen van eenzaamheid onder inwoners

Met welzijnspartners, vrijwilligers en inwoners werken we aan een activiteiten- en ondersteuningsaanbod om eenzaamheid onder inwoners te bestrijden. We doen dit onder de

vlag van Samen is Leuker. Samen is Leuker versterkt de mentale gezondheid van inwoners, door sociaal isolement tegen te gaan. Met de start met de methode Welzijn op Recept (zie 5.1.1.4) wordt ook een bijdrage geleverd aan het tegengaan van eenzaamheid bij inwoners met psychosociale klachten.

5.1.3.3 We bieden goede ondersteuning op het gebied van o.a. huisvesting, taal, scholing, werk en ontmoeting aan nieuwkomers conform de Wet Inburgering

Gemeenten zijn gehouden aan het huisvesten van nieuwkomers met een verblijfsvergunning (statushouders). Statushouders worden in het eerste jaar na hun verhuizing ondersteund door Welzijn Rivierstroom. De eerste periode is deze begeleiding vooral gericht op de praktische zaken die horen bij de huisvesting. Daarna worden statushouders begeleid om te leren hoe onze (lokale) samenleving werkt. Als statushouders inburgeringsplichtig zijn, begeleidt een inburgeringsconsulent vanuit de GR Regio Rivierenland hen bij het vinden en volgen van een passend taaltraject. Deze taaltrajecten worden aangeboden door ROC Rivor. In 2025 bestaat de nieuwe Wet inburgering drie jaar. Op basis van de ervaringen in de afgelopen jaren, worden vanaf 2025 de afspraken met onze uitvoeringspartners geëvalueerd en (waar nodig) aangepast.

5.1.3.4 We zorgen ervoor dat iedereen, van oud tot jong, ongeacht geloofsachtergrond, geaardheid, afkomst, beperkingen en met welke idealen dan ook kan deelnemen aan onze samenleving

In de Nota sociaal domein is opgenomen dat we gaan werken aan een inclusie agenda. We onderzoeken hoe we hier uitvoering aan kunnen geven.

5.1.3.5 We zorgen voor een passend woningaanbod in de wijk voor kwetsbare inwoners

In 2025 maken we een start met het uitvoeren van de woonzorgvisie, waarin de woonopgave voor diverse groepen kwetsbare inwoners in kaart is gebracht.

5.1.4 Voldoende opvangplekken voor asielzoekers conform opgave Spreidingswet

5.1.4.1 We realiseren voldoende opvangplekken voor asielzoekers en zoeken daarbij zoveel mogelijk de samenwerking met gemeenten in Regio Rivierenland

In de tweede helft van 2024 ronden we het locatie-onderzoek voor mogelijke asiellocaties af en eind 2024 maakt de gemeenteraad een keuze voor een asiellocatie waar 150 asielzoekers opgevangen kunnen worden. In 2025 starten de voorbereidingen zoals ruimtelijke procedures en bouwwerkzaamheden. De Spreidingswet verplicht gemeenten per 1 juli 2025 opvangplekken beschikbaar te hebben. Het streven is er op gericht om 1 juli te halen. De vraag is of dit realistisch is.

Landelijke ontwikkelingen ten aanzien van de Spreidingswet en het Kabinetsovoornemen deze mogelijk in te trekken, volgen we op de voet.

Ontwikkelingen voor 2025

Niet van toepassing

5.2 Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
5.2.1 Er is toegenomen aandacht voor preventie op de gebieden gezond leven en vitaal zijn	5.2.1.1 We zetten ons in voor een gezonde leefstijl voor jongeren en volwassenen	continu
	5.2.1.2 We zetten in op het versterken van de mentale gezondheid van onze inwoners	continu
	5.2.1.3 We zetten in op het vroegtijdig signaleren van (verborgen) problemen bij ouderen en bieden preventieve ondersteuning	2024 e.v.
5.2.2 Het middelengebruik onder (jonge) inwoners neemt af	5.2.2.1 We werken de aanpak 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' (OKO) - voorheen IJslands Preventiemodel - nader uit en implementeren deze	2024-2026
5.2.3 Jeugdigen groeien op in een stabiele en veilige (thuis)omgeving	5.2.3.1 We zetten in op het versterken van relaties en het bieden van tijdige ondersteuning bij scheidingen	continu
	5.2.3.2 We zetten in op kwalitatief goede jeugdbescherming en hoog specialistische jeugdzorg	continu
	5.2.3.3 We voeren de jeugdzorg zo effectief en efficiënt mogelijk uit, samen met relevante partners	continu
	5.2.3.4 We zetten in op een duurzame aanpak van jeugdoverlast	2024-2026
	5.2.3.5 We zetten in op normaliseren en een stevige leefomgeving voor jeugdigen	continu
5.2.4 Kinderen maken een goede start in het leven en hebben daarin gelijke kansen	5.2.4.1 We creëren een stevige basis tijdens de eerste 1000 dagen van een kind	2024-2026
	5.2.4.2 We blijven inzetten op de versterking tussen zorg en onderwijs	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambitie gaan we het volgende doen in 2025.

5.2.1 Er is toegenomen aandacht voor preventie op de gebieden gezond leven en vitaal zijn

5.2.1.1 We zetten ons in voor een gezonde leefstijl voor jongeren en volwassenen

Onder het programma Gezond op eigen wijze bundelen we partners, initiatieven en campagnes om een gezonde leefstijl bij inwoners te stimuleren. In 2025 gaan we Gezond op eigen wijze verstevigen en versterken, door naamsbekendheid te vergroten en meer partners te binden en activeren. Het nieuwe team van buurtsportcoaches (zie 6.2.1.3 Verbreden inzet buurtsportcoaches) gaat als ambassadeur hiervan opereren. Zij hebben de opdracht om meer

samenhang te creëren tussen bestaande thema's en programma's zoals valpreventie, mentale gezondheid, JOGG en Gezond op eigen wijze. Dit heeft tot doel een gezonde leefstijl te stimuleren en de ervaren gezondheid te verbeteren. De buurtsportcoaches stimuleren daartoe bewegen, sporten, gezonde voeding en mentale gezondheid in al onze kernen door verschillende activiteiten.

Op het gebied van valpreventie is daarbij een samenwerking tussen verschillende partners vanuit het zorgdomein en het sociaal domein van belang. Naast het organiseren van een goede samenwerking, zetten we in op het signaleren van valrisico's, het geven van voorlichting en het organiseren van specifieke valtrainingen. Hiervoor maken we gebruik van rijksmiddelen vanuit de Brede Spuk.

5.2.1.2 We zetten in op het versterken van de mentale gezondheid van onze inwoners

We ondersteunen in 2025 activiteiten en initiatieven om mentale gezondheid bespreekbaar te maken en te verbeteren. Denk hierbij aan welzijnsactiviteiten, de aanpak eenzaamheid en sport. Waar mogelijk doen we dit onder de vlag van Gezond op eigen wijze. In het bijzonder gaat aandacht uit naar jongeren, die we met de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving weerbaarder en veerkrachtiger willen maken.

5.2.1.3 We zetten in op het vroegtijdig signaleren van (verborgen) problemen bij ouderen en bieden preventieve ondersteuning

In 2023 zijn we gestart met preventieve huisbezoeken bij ouderen door vrijwilligers van Welzijn Rivierstroom. In 2025 gaan we verder met dit project. We willen hiermee mogelijke hulp- of leefvragen bij ouderen tijdig te signaleren door met de ouderen zelf in gesprek te gaan en waar mogelijk op te lossen door inzet van een preventieve voorziening.

5.2.2 Het middelengebruik onder (jonge) inwoners neemt af

5.2.2.1 We werken de aanpak 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' (OKO) - voorheen IJlands Preventiemodel - nader uit en implementeren deze

In 2024 zijn we gestart met de aanpak Opgroeien in een Kansrijke Omgeving om alcohol- en middelengebruik bij jongeren tegen te gaan. In 2025 bespreken we de uitkomsten van de monitor (najaar 2024) met alle betrokken partners. Op basis hiervan zullen activiteiten worden opgezet en/of versterkt om positieve omgevingsfactoren te creëren in de vier domeinen rondom jongeren: gezin, leeftijdsgenoten, school en vrije tijd.

5.2.3 Jeugdigen groeien op in een stabiele en veilige (thuis)omgeving

5.2.3.1 We zetten in op het versterken van relaties en het bieden van tijdige ondersteuning bij scheidingen

In 2025 geven we verdere invulling aan het relatieloket: we bieden op laagdrempelige wijze toegang aan ouders voor het stellen van vragen over opvoeden en relaties en indien nodig tijdige en passende ondersteuning om relatieproblematiek en (complexe) scheidingen te voorkomen. Hiervoor zetten we verder in op de samenwerking met verschillende maatschappelijke partners zoals scholen en kerken. Daarnaast besteden we aandacht aan het verbeteren van (de vindbaarheid van) het aanbod dat bijdraagt aan het versterken van de veerkracht van gezinnen. Dit alles om escalatie na een (complexe) scheiding en de onnodige inzet van jeugdhulp te voorkomen.

5.2.3.2 We zetten in op kwalitatief goede jeugdbescherming en hoog specialistische jeugdzorg

Op (boven)regionaal niveau worden er continu stappen gezet om de jeugdbescherming en hoogspecialistische jeugdzorg te verbeteren. Zo wordt in 2024 het bovenregionale inkooptraject voor de Essentiële Functies afgerond zodat de meest kwetsbare kinderen met een complexe hulpvraag per 2025 beter passende zorg kunnen ontvangen. Daarnaast wordt eind 2024 bepaald of de pilots driemilieusvoorzieningen per 2025 structureel doorgang vinden. Met deze pilots werken we sinds 2021 aan de ambitie om meer kleinschalige en gezinsgerichte woonvormen te realiseren. Tot slot wordt in het kader van het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming een Regionaal Veiligheidsteam gerealiseerd om de bescherming en hulp aan huishoudens en gezinnen die dit nodig hebben beter te organiseren.

5.2.3.3 We voeren de jeugdzorg zo effectief en efficiënt mogelijk uit, samen met relevante partners

Om de jeugdzorg zo effectief en efficiënt mogelijk te kunnen uitvoeren, is een nauwe samenwerking tussen de acht regiogemeenten cruciaal. In 2025 is er daarom aandacht voor de uitvoering van de regiovisie die in 2024 is vastgesteld. De regiovisie is een breed gedragen visie

binnen regio Rivierenland, waarin ambities vastgelegd zijn rondom (regionale) samenwerking voor goede en betaalbare jeugdhulp. In de uitvoering van de regiovisie worden tevens de opgaven vanuit de Hervormingsagenda Jeugd meegenomen. Daarnaast blijven we trends en ontwikkelingen op het gebied van de regionaal ingekochte jeugdhulp monitoren. Tot slot zetten we in op het mogelijk maken van nieuwe initiatieven binnen het zorglandschap. Een voorbeeld hiervan is de pilot eetstoornissen waarin gemeenten en zorgaanbieders samen kijken hoe we escalatie bij eetstoornissenproblematiek onder jeugdigen kunnen verminderen.

5.2.3.4 We zetten in op een duurzame aanpak van jeugdoverlast

Begin 2024 is er een convenant Jeugdgroepenaanpak ondertekend met als doel om de samenwerking tussen de betrokken partijen (Gemeente Neder-Betuwe, politie, Openbaar Ministerie en Jongerenwerk) te verstevigen en te continueren. Voor 2025 is het doel om de jeugdgroepenaanpak voort te zetten en daarnaast in te zetten op preventieve activiteiten voor jongeren in de leeftijd van 10-23 jaar met als doel het voorkomen van overlast en het bieden van gewenste alternatieven wat betreft vrijetijdsbesteding, onderling contact en het bieden van passende ondersteuning.

5.2.3.5 We zetten in op normaliseren en een stevige leefomgeving voor jeugdigen

Normaliseren en een stevige leefomgeving zijn de basis van ons jeugdbeleid waarop de laatste jaren flink geïnvesteerd is. Succesvolle initiatieven, zoals de Eerst Hulp Bij Opgroeien (EHBO) opvoedavonden, de uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk, de inzet van de POH-Jeugd en Buurtgezinnen, worden in 2025 voortgezet. In 2025 werken we daarnaast aan een laagdrempelige toegang voor opvoed- en opgroevragen, zodat opvoeders snel weer op eigen kracht verder kunnen. Dit doen we o.a. door middel van de pilot jeugd 0-4 (zie ook 6.1.3.2.). Daarnaast willen we nog beter samenwerken met onder andere verenigingen en kerken, zodat we samen bijdragen aan het veilig en prettig opgroeien van jeugdigen. Ook onderzoeken we in 2025 de mogelijkheden voor kinderopvang plus en bso plus. Dit zorgt ervoor dat meer kinderen met een ondersteuningsbehoefte in de eigen leefomgeving terecht kunnen op opvangvoorzieningen.

5.2.4 Kinderen maken een goede start in het leven en hebben daarin gelijke kansen

5.2.4.1 We creëren een stevige basis tijdens de eerste 1000 dagen van een kind

We blijven in 2025 samen met onze lokale partners in het medische en sociale domein inzetten op goede samenwerking en het bieden van passende ondersteuning aan jonge, kwetsbare gezinnen in onze gemeente. We bouwen daarbij voort op de reeds ingezette initiatieven zoals de lokale coalitie Kansrijke Start, de netwerkbijeenkomsten, moedergroepen en prenatale huisbezoeken. Daarnaast gaan we in 2025 samen met onze partners aan de slag met nieuwe initiatieven zoals het Babystartpakket, de pilot jeugd 0-4, en voorlichtingsbijeenkomsten over opgroeien en opvoeden voor ouders van peuters.

5.2.4.2 We blijven inzetten op de versterking tussen zorg en onderwijs

In 2025 zetten we bestaande succesvolle initiatieven voort zoals de ondersteuningsteams (ot's) op de scholen, de uitbreiding van het schoolmaatschappelijk werk, de schoolcontactpersonen en de weerbaarheidstrainingen op scholen. Daarnaast krijgt de succesvolle pilot 'Jeugdhulp op school' op een aantal scholen vervolg in de vorm van extra schoolmaatschappelijk werk en inzet van een orthopedagoog. Ook blijven we investeren in de samenwerking tussen Kernpunt, het onderwijs, leerplicht en het regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te dringen. Daarnaast gaan we in 2025 aan de slag met een kwaliteitsslag van het schoolmaatschappelijk werk en het verstevigen van de samenwerking op het gebied van ondersteuning en zorg op alle schoollocaties.

Ontwikkelingen voor 2025

Niet van toepassing

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	percentage	CBS	Neder-Betuwe	8,90	8,70	9,10	8,30	12,60	10,50	12,70
			Landelijk	11,40	11,80	12,30	11,90	13,20	10,70	13,50
Jongeren met jeugdbescherming (tot 18 jaar)	percentage	CBS	Neder-Betuwe	0,80	1,00	0,90	1,10	1,20	0,90	0,90
			Landelijk	1,20	1,20	1,20	1,20	1,20	1,10	1,10
Jongeren met jeugdreclassering (van 12 tot 23 jaar)	percentage	CBS	Neder-Betuwe	0,30	0,00		0,30			
			Landelijk	0,40	0,40	0,40	0,30			
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	aantal per 10.000 inwoners	GMSD	Neder-Betuwe	490,00	490,00	510,00	560,00	570,00	560,00	550,00
			Landelijk	620,00	640,00	680,00	700,00		710,00	700,00
Jongeren van 12 t/m 21 jaar met een delict voor de rechter	percentage	Verwey Jonker Instituut Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	1,00	
			Landelijk	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
Kinderen tot 18 jaar in uitkeringsgezin	percentage	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	3,00	3,00	3,00	3,00	2,00	3,00	
			Landelijk	7,00	7,00	6,00	6,00	6,00	6,00	
Netto arbeidsparticipatie (werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	percentage	CBS	Neder-Betuwe	70,40	71,10	72,50	72,90	74,60	75,30	76,40
			Landelijk	67,90	69,10	70,00	69,60	70,40	72,20	73,10
Werkloze jongeren tussen 16 en 22 jaar	percentage	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	Neder-Betuwe	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
			Landelijk	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	1,00	
Personen met een bijstandsuitkering	aantal per 10.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	207,80	199,00	189,00	207,70	170,20	154,10	163,10
			Landelijk	418,60	401,10	381,70	459,70	431,20	366,70	344,80
Lopende reïntegratievoorzieningen voor inwoners van 15 - 64 jaar	aantal per 10.000 inwoners	CBS	Neder-Betuwe	198,20	203,60	113,50	112,40	137,30	141,90	153,70
			Landelijk	271,30	305,20	196,20	199,10	197,70	197,70	191,50
Banen van inwoners tussen 15 en 64 jaar	aantal per 1.000 inwoners	LISA	Neder-Betuwe	730,70	756,70	785,50	785,90	791,30	820,70	858,20
			Landelijk	763,90	778,60	795,10	795,70	805,10	824,70	836,60

* de verplichte BBV-indicatoren dienen wij over te nemen van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Daar waar deze in bovenstaande tabel niet gevuld zijn, zijn deze op dit moment nog niet beschikbaar op deze website.

Verbonden partijen

Werkzaam Rivierenland

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Monitoring van de uitvoering van de sociale werkvoorziening door Werkzaam Rivierenland, waarbij Werkzaam bijdraagt aan het doel: passend werk voor iedereen.

Vanuit onze gemeente werken circa 33 inwoners in de sociale werkvoorziening (SW) van Werkzaam. Instroom in de SW is sinds 2015 niet meer mogelijk. Door natuurlijk verloop zal het aantal SW-ers daarom steeds verder dalen met 5-6% per jaar.

Werkzaam biedt een werkplek met begeleiding op de werkvloer aan onze inwoners met een SW-dienstverband. Dat kan zijn intern bij Werkzaam zelf of bij werkgevers met behulp van loonkostensubsidie.

Ontwikkelingen voor 2025?

Instroom van SW-ers in de sociale werkvoorziening is niet meer mogelijk. SW-ers maken echter nog tot zij met pensioen gaan, aanspraak op deze voorziening. De verwachting bij invoering van de Participatiewet was, dat de natuurlijke krimp van de SW deels opgevangen wordt met instroom vanuit de nieuwe indicatie "beschut werk". In de praktijk blijkt echter dat deze nieuwe instroom veel lager is dan gedacht. Dit leidt (landelijk) tot grote uitdagingen om de infrastructuur van Sociaal Werkbedrijven op een betaalbare manier in stand te houden. Het Rijk heeft daarom in 2024 eenmalig de rijksbijdrage SW verhoogd. Voor Regio Rivierenland gaat dit om een bedrag van €753.000. Deze middelen zijn bedoeld voor planontwikkeling om de toekomstbestendigheid van de infrastructuur te bestendigen. Werkzaam zal in het najaar 2024 en voorjaar 2025 hiertoe voorstellen uitwerken.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

De GGD is als gemeentelijke gezondheidsdienst van de 14 gemeenten in Gelderland-Zuid het gezicht van de publieke gezondheid in onze regio. De publieke gezondheidszorg richt zich op het bevorderen van gezond en vitaal leven van haar inwoners, het verminderen van risico's en het bieden van zorg en bescherming aan kwetsbare groepen.

Taken die vanwege de Wet publieke gezondheid (Wpg), of vanwege andere wetten, zijn opgedragen aan de GGD Gelderland-Zuid zijn:

- monitoring, signalering en advisering op het gebied van publieke gezondheid;
- infectieziektebestrijding;
- technische hygiënezorg;
- medische milieukunde;
- jeugdgezondheidszorg;
- ouderengezondheidszorg;
- gezondheidsbevordering en leefstijl;
- bevorderen van psychosociale hulp bij incidenten, rampen en crises;
- toezicht op organisaties voor kinderopvang.

Taken (afkomstig uit Wpg of andere wetten) die vanwege beleidsmatige keuzes zijn neergelegd bij de GGD door de deelnemende gemeenten zijn:

- reizigersadvies en vaccinaties;
- openbare geestelijke gezondheidszorg;
- forensische geneeskunde;
- het voorzien in een Advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling;
- toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van de Wmo 2015;
- jeugdgezondheidszorg;
- toezicht & handhaving kinderopvang;
- advisering in het kader van toegang tot beschermd wonen.

Voor de uitvoering van de taken werkt de GGD vanuit twee leidende principes:

1. Aansluiting bij de gemeenten, waarbij gemeenten zowel opdrachtgever zijn als netwerkpartner. De GGD is de gezondheidsdienst van en voor gemeenten, waarbij lokale nabijheid een vereiste is.
2. Netwerkaanpak, waarbij verbinden van kennis en samenwerking met partners, op lokaal, regionaal en landelijk niveau, centraal staat. De netwerkaanpak kan leiden tot het samen organiseren van dienstverlening (netwerkorganisatie) om kwaliteit en integraliteit voor de inwoners te verhogen en/of dienstverlening te kunnen borgen.

De maatschappelijke opgave van gemeenten, de gezondheidssituatie van de inwoners, de lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen en het takenpakket van de GGD vormen de uitgangspunten voor de Meerjarenstrategie 2024-2027.

De strategische thema's waar de GGD in de periode 2024-2027 op inzet zijn:

1. Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering.
2. Adviseren over preventie en vormgeven van groepsgerichte preventie.
3. Versterken samenwerking zorg en veiligheid ten behoeve van een betere inwonerondersteuning.
4. Gezondheidsbescherming en -bevordering in het sociale en fysieke domein.

Met de wettelijke taken opgedragen aan de GGD, de wettelijke taken beleidsmatig belegd bij de GGD en de facultatieve taken die de GGD voor ons uitvoert (maatwerk per gemeente, bv. rond jeugdgezondheidszorg), draagt de GGD bij aan het realiseren van onze ambitie dat de inwoners van Neder-Betuwe gezond leven en vitaal zijn. Ook draagt de GGD met toezicht op organisaties voor kinderopvang bij aan het realiseren van onze ambitie voor goed en passend onderwijs voor alle inwoners in Neder-Betuwe.

Ontwikkelingen voor 2025?

Vaccinaties en pandemische paraatheid

Corona heeft laten zien dat voorbereiding op een potentiële uitbraak van een infectieziekte van groot belang is. Landelijk stijgt ook het aantal uitbraken van infectieziekten. De GGD zet daarom in op het versterken van de basis hieromtrent: de pandemische paraatheid. In een geval van een uitbraak is het van belang dat er snel opgeschaald en doelmatig gehandeld kan worden. Hiervoor krijgt de GGD ook SPUK middelen vanuit het Rijk.

Door toenemend onderzoek en kennis over vaccineren wordt het mogelijk inwoners te beschermen tegen meer infectieziekten. Er wordt veelvuldig met de Gezondheidsraad bekeken welke vaccinaties in het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) behoren. Zo werd in 2024 de vaccinatie tegen het Rotavirus opgenomen in het RVP. De vaccinaties zelf worden bekostigd door het RIVM; via het gemeentefonds krijgen gemeenten middelen om uitvoering te geven aan de vaccinaties. De GGD, wetenschappers en beleidsmakers blijven onderzoeken welke vaccinaties thuishoren in het RVP.

Toenemende aandacht en vragen op terrein van gezondheid en milieu

Vanuit de Wet publieke gezondheid heeft de GGD een publieke taak op het gebied van medische milieukunde. Daartoe behoren onder meer het signaleren van ongewenste situaties, het adviseren over risico's rondom bijvoorbeeld gevaarlijke stoffen, het beantwoorden van vragen van inwoners en het uitvoeren van onderzoek. De GGD stelt een medisch milieukundige aan om tegemoet te komen aan het toenemende aantal vragen vanuit overheden, bedrijven en inwoners met betrekking tot een gezonde leefomgeving (Omgevingswet), klimaatverandering, hitte, houtstook en binnenmilieu.

Data-en informatiegestuurd werken

De 'Informatiegestuurde aanpak als basis voor betrouwbare advisering' wordt in de Meerjarenstrategie 2024-2027 genoemd als een van de vier strategische thema's. Datagestuurd werken is van belang voor de GGD om de taken effectiever en efficiënter uit te voeren, nu en in de toekomst. Daarnaast moet worden tegemoet gekomen aan (veranderende) wetgeving op het gebied van digitale veiligheid. Datagestuurd werken ondersteunt gemeenten bij het maken van keuzes in het lokale (preventieve) gezondheidsbeleid. Een structurele investering in data-specialistische kennis en infrastructuur is van belang voor de taakuitvoering van de GGD.

Wat mag het kosten?

Programma: 5		WMO, jeugdzorg en participatiewet				
	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	29.431	30.010	26.662	26.294	25.891	25.891
Baten	-9.395	-7.870	-5.183	-5.210	-4.993	-4.993
Geraamd resultaat bestaand beleid	20.037	22.139	21.479	21.084	20.898	20.898
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			1.524	1.138	1.144	1.014
Baten			-86	-101	-101	-101
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			1.439	1.037	1.043	913
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	20.037	22.139	22.918	22.121	21.941	21.811

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting wordt onder programma 5 Wmo, jeugdzorg en participatie voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen voor 2025 € 1.524.000, voor 2026 € 1.138.000, voor 2027 € 1.144.000 en voor 2028 € 1.014.000 aan lasten toegevoegd.

Voor 2025 wordt er € 86.000 en vanaf 2026 € 101.000 meer aan baten toegevoegd aan dit programma.

Een specificatie van de lasten en baten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen wordt hieronder weergegeven op niveau van taakveld.

Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (nadeel structureel € 220.000)

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt structureel € 220.000 nadelig. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Meicirculaire 2024 (nadeel structureel € 862.000 voor 2025, € 153.000 voor 2026, € 160.000 voor 2027, € 161.000 voor 2028)

De toename van het budget voor 2025 wordt voornamelijk veroorzaakt door het afboeken van de stelpost te realiseren bezuiniging op de jeugdbudgetten voor het jaar 2025 (€ 700.00). Daarnaast zijn er middelen beschikbaar gesteld door het Rijk via de Algemene uitkering. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief (Z/24/101421/223107) over de meicirculaire 2024. De nadelen onder programma 5 dient u in relatie te zien met de voordelen benoemd onder programma Algemene dekkingsmiddelen, taakveld Algemene Uitkering.

Taakveld Samenkracht en burgerparticipatie (voordeel structureel € 84.000 voor 2025, € 74.000 voor 2026, € 65.000 voor 2027 en € 65.000 voor 2028)

Bekostiging projectleider sociaal domein (voordeel structureel € 96.000)

De uitbreiding formatie projectleider Sociaal Domein vermeld onder programma algemene dekkingsmiddelen, taakveld 0.4 Overhead zal primair gedekt/bekostigd worden vanuit budgetten die de gemeente in de toekomst ontvangt (m.n. rijksmiddelen) dan wel die de raad beschikbaar stelt voor een specifiek project. In 2025 kan hiervoor gebruik worden gemaakt van rijksmiddelen t.b.v. de opvang van Oekraïense ontheemden. Vanaf 2026 is hiervoor een stelpost opgenomen.

Vervanging vervoersbussen (nadeel structureel € 10.000 voor 2026, € 19.000 voor 2027 en € 19.000 voor 2028)

De vervoersbussen Klaartje en Swobrik komen voor vervanging in aanmerking. Op basis van "Nadere regel subsidie vervanging buurtbus "Klaartje" en "Swobrik" 2019" is een subsidie verleend. In de regeling is sprake van vervanging na 6 jaar. Dit betekent dat in 2025 en 2026 beide bussen voor vervanging in aanmerking komen. Hiervoor wordt u gevraagd een investeringsbudget van € 55.000 per bus beschikbaar te stellen. Conform wet- en regelgeving (BBV) dienen deze bijdragen aan activa in eigendom van derden te worden geactiveerd. Hierdoor ontstaan er structurele kapitaallasten in de begroting voor afschrijving en rente.

Toezicht en handhaving kinderopvang (nadeel structureel € 12.000)

Volgens de IV3 richtlijnen moeten de baten en lasten voor het toezicht op de kinderopvang worden verantwoord onder taakveld Samenkracht en burgerparticipatie, binnen programma 5. Voorheen stonden deze lasten en baten onder taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken, binnen programma 6. Deze verschuiving ziet u hier budgettair neutraal verwerkt en dient u in relatie te zien met het voordeel onder programma 6, taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd (nadeel structureel € 40.000)

Verhogen subsidiebudget preventief

Binnen onze gemeente vinden we het belangrijk dat iedereen mee kan doen, is er aandacht voor de mentale gezondheid van onze jeugdigen en zetten we in op normaliseren. Om dit te bereiken is het van belang dat er een laagdrempelig, collectief en preventief aanbod beschikbaar is voor onze inwoners. Investeren in preventief jeugdbeleid wordt daarnaast onderstreept door de Hervormingsagenda Jeugd en sluit naadloos aan op onze Nota Sociaal Domein. Op dit moment worden er een aantal succesvolle initiatieven in het kader van preventief jeugdbeleid met incidentele middelen bekostigd. Om dit te continueren en om in te kunnen spelen op lokale behoeften is een verhoging van het subsidiebudget essentieel.

Taakveld Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal (nadeel structureel € 44.000)

Samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein

De acht gemeenten in de regio Rivierenland sluiten een samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein. De reeds bestaande samenwerking tussen de gemeenten op diverse opgaven binnen het Sociaal Domein (Jeugwet, Wmo, IZA/GALA, etc.) wordt hiermee bestendig. Er komt meer overzicht en structuur in de diverse ambtelijke en bestuurlijke gremia en er komt meer inzicht en grip op de kosten van de samenwerking. Er komt een jaarlijks uitvoeringsprogramma met bijbehorend budget, waarmee op voorhand keuzes gemaakt kunnen worden op welke opgaven men zich wil gaan richten en welke ambtelijke capaciteit en kosten daarbij horen.

Op 1 juli 2023 is opnieuw een DVO afgesloten met de Regio Rivierenland, waar de gemeenten Maasdriel en Zaltbommel ook gedeeltelijk aan deelnemen. De structureel extra benodigde middelen bestaan uit een structurele correctie van de overhead (€ 15.000) en de inzet van de functies van programmamanager en -secretaris (€ 29.000).

Taakveld Inkomensregelingen (nadeel structureel € 166.000 voor 2025, € 490.000 voor 2026, vanaf 2027 € 400.000)

Toekomstbestendige uitvoering Participatiewet en Schuldhulpverlening

In de kadernota 2025 bent u geïnformeerd over toekomstige uitvoering en de toename van de kosten van de Participatiewet en Schuldhulpverlening. Het voorkeursscenario is om de uitvoering van de Participatiewet onder te brengen bij GR Werkzaam en Schuldhulpverlening in eigen beheer uit te voeren. Deze nieuwe situatie zal dan vanaf 2026 gaan gelden. De huidige samenwerking met gemeente Buren zal in het jaar 2025 worden voortgezet. Hiervoor zijn incidenteel extra middelen (€ 90.000) noodzakelijk. Er zal een addendum op de huidige dienstverleningsovereenkomst ten grondslag liggen aan deze verstrekking, waarin voorwaarden worden gesteld ten aanzien van de kwaliteit van dienstverlening en samenwerking. De verwachting is dat in ieder scenario de uitvoeringskosten voor de Participatiewet zullen stijgen, hiervoor is een richtbedrag opgenomen van structureel € 400.000 vanaf 2026.

Inmiddels zijn de in de kadernota opgenomen PM-posten voor de implementatie verder uitgewerkt. Om het genoemde voorkeursscenario uit te werken en de implementatie daarvan voor te bereiden gaan we uit van een benodigd budget van € 25.000 in 2024, € 76.000 voor 2025 en € 90.000 in 2026 voor procesbegeleiding en incidentele kosten Werkzaam. Eventuele frictiekosten zijn op dit moment nog niet te kwantificeren. Dit zal bij de nadere uitwerking van het scenario verder duidelijk worden. De benodigde middelen voor 2024 worden in de 2e bestuursrapportage van 2024 verwerkt.

Taakveld Arbeidsparticipatie (nadeel incidenteel € 91.000 voor 2025, 2026 en 2027, vanaf 2028 nadeel structureel € 74.000)

Inburgering

De gemeente Neder-Betuwe heeft, in samenwerking met vier andere gemeenten in de regio, de Gemeenschappelijke Regeling Regio Rivierland belast met de uitvoering van de Wet Inburgering 2021. Op regionaal niveau is een nieuwe dienstverleningsovereenkomst opgesteld voor de uitvoering van deze wet. De kosten voor de uitvoering van de Wet Inburgering 2021 zullen structureel stijgen met € 74.000 in de nieuwe overeenkomst ten opzichte van de huidige. Deze stijging is het gevolg van met name het hogere aantal statushouders en gezinsmigranten, wat resulteert in een toename van de benodigde personeelsformatie en dus ook de uitvoeringskosten.

Daarnaast is er incidenteel voor de jaren 2025 - 2027 een bedrag van € 17.000 noodzakelijk voor VluchtelingenWerk Nederland voor de Juridische ondersteuning bij gezinshereniging en procedures. Statushouders die reeds in Nederland verblijven, kunnen te maken krijgen met ingewikkelde juridische procedures, zoals gezinshereniging of verblijfsrecht. Goede begeleiding is hierbij belangrijk. Men is vaak onvoldoende op de hoogte van de relevante wet- en regelgeving en beheerst het Nederlands (nog) niet voldoende om complexe juridische procedures bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) te doorlopen. Voorlichting, ondersteuning en advies zorgen ervoor dat zij op de juiste manier deze procedures doorlopen en zich goed kunnen richten op het integratieproces.

Taakveld Jeugdhulp met verblijf regionaal (nadeel structureel € 38.000)

Mobile brigade en integrale zorg

Zowel op landelijk als regionaal niveau werken we aan de ambitie "geen kinderen in de jeugdzorg plus na 2030". Om dit mogelijk te maken kopen we als gezamenlijke Gelderse jeugdhulpregio's (de G7) zogenoemde essentiële functies in. De zorgvormen binnen de essentiële functies zijn schaars. Door de afbouw van de jeugdzorgplus, zal deze schaarste de komende jaren toenemen. We gaan daarom aan de slag met het verbeteren van de beschikbaarheid en kwaliteit van deze zorgvormen. De inkoop van de essentiële functies moet per 1 januari 2025 rond zijn. De kosten voor deze vormen van individuele, specialistische en daarmee dure zorg zijn lastig te voorspellen. Het plan voor deze essentiële functies bevat twee onderdelen waarvan we nu al weten dat deze kosten met zich meebrengen. Dit zijn de opzet van een mobile brigade (een team dat actief en snel handelt en alles inzet wat nodig is voor het voorkomen van een onvrijwillige overplaatsing) en de realisatie van integrale hoog specialistische zorg (het samenvoegen van expertise, ervaring, vaardigheden en houding vanuit de verschillende disciplines). Beide zaken dragen bij aan het realiseren van de ambitie om de jeugdzorg plus af te bouwen.

Taakveld Volksgezondheid (nadeel incidenteel € 62.000 voor 2025, € 35.000 voor 2026 en € 114.000 voor 2027)

Opgroeien in een kansrijke omgeving (voorheen IJslands model)

In 2024 is gestart met de aanpak Opgroeien in Kansrijke omgeving (OKO). In deze meerjarige, preventieve aanpak, beogen we met omgevingsfactoren jongeren ervan te weerhouden toe te grijpen naar alcohol- en middelgebruik. In de kadernota 2024 zijn middelen aan uw raad gevraagd en toegekend voor deze aanpak. De kosteninschatting zoals opgesteld in de kadernota van 2024 was op basis van beperkte informatie met nog enkele PM-posten. Bij de Begroting 2024 (vanuit de kadernota 2024) zijn er middelen toegekend voor 2024 (€ 105.000), 2025 (€ 68.500) en 2026 (€ 68.500). Inmiddels is duidelijk welke middelen er noodzakelijk zijn in de komende jaren voor het voortzetten van de OKO-aanpak. Hierbij zijn begrotingen van andere OKO-gemeenten als uitgangspunt genomen. Dit resulteert in extra benodigde middelen voor de jaren 2025 t/m 2027.

Verplichte aanpassing taakvelden vanaf 2025 (budgettair neutraal)

Vanaf 2023 geldt voor gemeenten een verfijnde administratieve indeling voor Jeugd en WMO (volgens de zogeheten IV3-indeling). De begroting 2023 is destijds aangepast op deze verfijning waarbij de ramingen zijn verdeeld over de nieuwe indeling/taakvelden. Deze wijziging heeft echter tot knelpunten geleid bij gemeenten. Daarom hebben VWS, BZK en de VNG gewerkt aan een (verplichte) aangepaste indeling Jeugd en WMO per 2025. Dit resulteert wederom in een wijziging binnen programma 5 van het aantal taakvelden waarop de uitgaven geraamd en verantwoord moeten worden. Het doel hiervan is dat afspraken uit de Hervormingsagenda Jeugd gemonitord kunnen worden en er een betere aansluiting met andere databronnen, en in de toekomst ook met het berichtenverkeer, gemaakt kan worden. De bestaande budgetten op de "oude taakvelden" zijn in de begroting 2025 verdeeld over nieuwe taakvelden. Het betreft een budgettair-neutrale administratieve verwerking. Om die reden worden de verschuivingen over de taakvelden niet nader toegelicht onder de 3W-vraag (wat mag het kosten). Door de wijzigingen op de taakvelden in de afgelopen jaren, en de verdeling van de budgetten daarover, is er geen of nauwelijks nog een vergelijkbaarheid op de uitgaven over afgelopen jaren op taakveld niveau.

Investerings

Mutaties in reserves

Binnen dit begrotingsprogramma zijn er geen mutaties in reserves.

Programma 6 Onderwijs, sport en welzijn

Missie

Goede onderwijshuisvesting verbetert de kwaliteit van het onderwijs. Daarom heeft de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Scholen voor ons topprioriteit. Wij stimuleren een goede aansluiting tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt en brengen actief de betrokken partijen bij elkaar. Kansengelijkheid op de arbeidsmarkt is belangrijk voor onze inwoners. Wij blijven ons inzetten om laaggeletterdheid tegen te gaan.

Sport, spel en bewegen dragen bij aan een gezonde leefstijl. We ondersteunen activiteiten die een aantoonbaar positief effect hebben op de leefstijl en het welbevinden van onze inwoners.

Wij blijven investeren in verenigingen en maatschappelijke organisaties in de gemeente, want zij bevorderen het maatschappelijk welzijn en de sociale omgang tussen inwoners. Bovendien dragen zij bij aan een verantwoorde en gezonde vrijetijdsbesteding. Vrijwilligers zijn de drijvende kracht achter onze verenigingen, stichtingen, instellingen en besturen. Wij waarderen hun inzet en zelfredzaamheid. Wij ondersteunen waar dat past bij onze rol als gemeentelijke overheid.

Deze missie komt overeen met de vastgestelde visie in de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein. De ambities en ontwikkelingen binnen dit programma komen grotendeels terug in de nota of de bijbehorende uitvoeringsplannen.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

Algemeen

- [Raadsvisie 2030 \(2019\)](#)
- [Integrale Beleidsnota Sociaal Domein "Samen verder op de ingeslagen weg" 2021 - 2024 \(2021\)](#)
- [Uitvoeringsplan Meedoen en Samenleven \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien \(2022\)](#)
- [Uitvoeringsplan Gezond en Vitaal \(2022\)](#)
- [Algemene subsidieverordening gemeente Neder-Betuwe \(2019\)](#)
- [Nadere regel subsidies voor vrijwilligersorganisaties \(2019\)](#)
- [Strategische visie accommodatie \(2010\)](#)

Onderwijs/leesbevordering

- [Verordening Voorziening huisvesting onderwijs \(2015\)](#)
- [Verordening bekostiging leerlingenvervoer \(2022\)](#), [Beleidsregels leerlingenvervoer \(2023\)](#)
- [Nadere regels subsidie voorschoolse educatie Neder-Betuwe \(2019\)](#)
- [Onderwijsachterstandenbeleidsplan Neder-Betuwe 2023-2026 \(2023\)](#)
- [Beleidsregels handhaving wet Kinderopvang Neder-Betuwe \(2022\)](#)
- [Beleidskader toezicht en handhaving kinderopvang Neder-Betuwe 2022 \(2022\)](#)
- [Integraal Huisvestingsplan onderwijs \(2019\)](#)
- [Uitvoeringsplan IHP financieel \(2021\)](#)
- [Convenant uitvoering bibliotheekwerk 2023 t/m 2026 "Samen maken we de bieb" \(2022\)](#)
- [Subsidieverordening Basisbibliotheek Neder-Betuwe \(2007\)](#)
- [Statuten "Stichting Fluvium Openbaar Onderwijs" \(2018\)](#)
- [Nadere regel subsidie kinderopvang op grond van sociaal-medische indicatie Neder-Betuwe \(2019\)](#)
- [Nadere regeling subsidie Onderwijsachterstandenbeleid \(2023\)](#)
- Sport
- [Sport en Beweeg visie Neder-Betuwe 2019-2030 \(2019\)](#)
- [Monitor Neder-Betuwe Bloeit! 2019-2024 \(2020\)](#)
- [Nadere regel projectsubsidie sportstimulering 2019-2022 \(2019\)](#)
- [Beheerplan onderhoud sportvelden 2016-2025 \(2019\)](#), [Beheerplan duurzaam meerjarig onderhoud gemeentelijke gebouwen 2022-2025 \(2021\)](#)

Ambities

6.1 Goed en passend onderwijs voor alle inwoners in Neder-Betuwe

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
6.1.1 Passende onderwijshuisvesting in de nabijheid van de doelgroep die bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs	6.1.1.1 Uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Scholen	continu
	6.1.1.2 We stimuleren de verbinding van onderwijs met andere (kind)voorzieningen	continu
6.1.2 Een goede aansluiting tussen het onderwijs en de (lokale) arbeidsmarkt	6.1.2.1 We bevorderen de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en ondernemers <i>Dit wordt ook uitgewerkt onder ambitie 4.1: We zorgen voor een veerkrachtige economische structuur</i>	continu
	6.1.2.2 Waar mogelijk stimuleren wij de samenwerking tussen lokale VO-scholen en MBO, HBO en Universitaire opleidingen	2025
6.1.3 Jeugdigen hebben de mogelijkheid om zich optimaal en breed te ontwikkelen binnen het onderwijs	6.1.3.1 We faciliteren scholen om invulling te geven aan natuur- en cultuureducatie	2024
	6.1.3.2 Wij zetten de rijksmiddelen ten behoeve van het terugdringen van onderwijsachterstanden zo effectief en efficiënt mogelijk in	continu
6.1.4 Inwoners beschikken over voldoende basisvaardigheden om te kunnen deelnemen aan de samenleving	6.1.4.1 We versterken de basisvaardigheden van inwoners door laaggeletterdheid, samen met partners, bespreekbaar te maken, de drempel naar ondersteuning te verlagen en aanbod te faciliteren	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

6.1.1 Passende onderwijshuisvesting in de nabijheid van de doelgroep die bijdraagt aan de kwaliteit van het onderwijs

6.1.1.1 Uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan Scholen

We werken verder aan het realiseren van toekomstbestendige schoolgebouwen. Het Integraal Huisvestingsplan (IHP) 2019 biedt het kader voor de uitvoering van het onderwijshuisvestingsbeleid tot en met 2035. Het IHP is vertaald in een Uitvoeringsplan voor de periode 2021-2025, waarin huisvestingsprojecten- en onderzoeken zijn opgenomen. Huisvestingsprojecten en -onderzoeken die worden vervolgd in 2025 zijn:

- Realisatie van de uitbreiding van het Pantarijn in Kesteren met als doel ingebruikname eind 2025;
- Realisatie van de nieuwbouw van basisschool De Bornput in Kesteren met als doel ingebruikname vanaf schooljaar 2026-2027;
- Realisatie van de nieuwbouw van De Hien en De Bellefleur, als onderdeel van het MFC Dodewaard met als doel ingebruikname vanaf schooljaar 2026-2027;
- Het starten van een project voor toekomstbestendige huisvesting voor basisschool de Wegwijzer in samenhang met een visie op de huisvesting(sopgave) van Het Kompas en Het Palet in Kesteren. We streven naar een integrale oplossing waarbij sprake is van de vorming van een Integraal Kindcentrum en scenario's voor huisvesting van andere maatschappelijke voorzieningen worden onderzocht.

Het IHP 2019 wordt in 2025 geactualiseerd tot een nieuw IHP 2026-2041 waarin de actuele verwachtingen rondom de groei van Neder-Betuwe wordt verwerkt. Een nieuw beleidskader dat moet leiden tot inzicht in te verwachten toekomstige huisvestingsprojecten voor het onderwijs.

6.1.1.2 We stimuleren de verbinding van onderwijs met andere (kind)voorzieningen

In 2025 wordt per kern structureel overleg gevoerd tussen onder andere onderwijs en kinderopvang om samen de doorgaande leerlijn te verbeteren.

Ook wordt er bij plannen voor ver- of nieuwbouw van scholen gekeken naar mogelijke andere voorzieningen die in hetzelfde gebouw gehuisvest kunnen worden. Samen met de schoolbesturen zetten we in op vorming van Integrale Kindcentra (IKC).

6.1.2 Een goede aansluiting tussen het onderwijs en de (lokale) arbeidsmarkt

6.1.2.1 We bevorderen de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en ondernemers

In 2025 starten de drie voortgezet onderwijs scholen in Neder-Betuwe met het opzetten van een digitale stagemarkt. Dit geeft bedrijven inzicht in welke stage perioden er zijn en aan wat voor stageplekken behoefte is. De Ondernemersvereniging Neder-Betuwe (OVNB) is hierbij betrokken (zie ook 4.1.1.3. We bevorderen een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt).

6.1.2.2 Waar mogelijk stimuleren wij de samenwerking tussen lokale VO-scholen en MBO, HBO en Universitaire opleidingen

In 2025 volgen we de ontwikkelingen rondom de Techniekdag en de HAN HUB Rivierenland. Het doel van HUB is om een brug te slaan tussen studenten van de HAN en het werkveld. Waar mogelijk brengen we de gemeente, haar leerlingen en studenten, en bedrijven in positie.

6.1.3 Jeugdigen hebben de mogelijkheid om zich optimaal en breed te ontwikkelen binnen het onderwijs

6.1.3.1 We faciliteren scholen om invulling te geven aan natuur- en cultuureducatie

Via het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) ondersteunen we scholen om in hun lesaanbod aandacht te hebben voor cultuur.

6.1.3.2 Wij zetten de rijksmiddelen ten behoeve van het terugdringen van onderwijsachterstanden zo effectief en efficiënt mogelijk in

In 2025 gaan we verder met de uitvoering van het onderwijsachterstandenbeleidsplan 2023-2026. Samen met de partners (zoals bibliotheek, JGZ, kinderopvang en onderwijs) bepalen we per jaar waar we aan werken.

In 2025 richten we ons onder andere op het verbeteren van de informatievoorziening rondom onderwijsachterstanden en voor- en vroegschoolse educatie (VVE), de zorgstructuur voor kinderen van 0 t/m 4 jaar en het versterken van de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang.

In 2024 zijn we gestart met de Resultatenmonitor. Hierbij worden per kinderopvang- en schoollocatie de resultaten van kinderen, met een indicatie voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE), op het gebied van taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling gevolgd. Deze gegevens worden op populatieniveau gemonitord en niet individueel. Zo kunnen we bijvoorbeeld per kern kijken welke huidige aanpakken effectief zijn en of er, het liefst gezamenlijke, nieuwe interventies nodig zijn. 2025 zal in het teken staan van het verbreden van succesvolle bestaande aanpakken en het eventueel ontwikkelen van nieuwe aanpakken.

Eind 2024 zijn we gestart met een pilot jeugd 0-4 waarbij we een sociaal werker inzetten voor de kinderen van 0 t/m 4 jaar. Hierbij ligt de focus onder andere op het vroegtijdig afvangen van hulpvragen, laagdrempelig en snel in kunnen zetten van kortdurende ondersteuning, het vormen van een brugfunctie tussen ouders en betrokken partners en bijdragen aan de doorlopende leerlijn door partners met elkaar te verbinden. In 2025 wordt deze pilot tot aan de zomervakantie voortgezet. Daarna vindt de evaluatie plaats.

6.1.4 Inwoners beschikken over voldoende basisvaardigheden om te kunnen deelnemen aan de samenleving

6.1.4.1 We versterken de basisvaardigheden van inwoners door laaggeletterdheid, samen met partners, bespreekbaar te maken, de drempel naar ondersteuning te verlagen en aanbod te faciliteren

Met de komst van het Taalhuis Neder-Betuwe/Buren in 2024 is het aanbod voor versterking van basisvaardigheden gebundeld onder één dak. In 2025 werken we aan naamsbekendheid en versterking van het Taalhuis zodat inwoners en professionals deze weten te vinden. Daarnaast werkt de stuurgroep laaggeletterdheid, waarin verschillende partners op het gebied van laaggeletterdheid samenwerken met de gemeente, een jaarplan uit en zoekt daarbij aansluiting met regionale acties ter bestrijding en voorkoming van laaggeletterdheid. Tenslotte hopen we met de verhuizing van de bibliotheek Dodewaard naar het MFC Dodewaard meer inwoners te bereiken en een geschikte locatie voor extra (groeps)activiteiten voor leesbevordering te realiseren.

Ontwikkelingen voor 2025

Niet van toepassing

6.2 Sport, spel en bewegen stimuleren

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
6.2.1 Een ruim aanbod van mogelijkheden die onze inwoners stimuleren tot sporten en bewegen	6.2.1.1 Uitvoeren van het Lokaal Akkoord 'Gezond op eigen wijze'	continu
	6.2.1.2 We ondersteunen (sport)verenigingen middels een sportverenigingscoach en toekomstgericht beheer	2024 e.v.
	6.2.1.3 We verbreden de inzet van de buurtsportcoaches en versterken daarmee sport en bewegen in Neder-Betuwe	2024 e.v.
	6.2.1.4 Herijking van het beleid voor sportaccommodaties tot een integraal plan sportvoorzieningen	2025 - 2026
	6.2.1.5 Uitvoeren van een beweegpark in één of meer kernen, dorpsommetjes en mountainbikepaden in de uiterwaarden. In 2025 betreft dit het realiseren van het Beweegpark in Dodewaard <i>Dit heeft relatie met ambitie 4.2: We vergroten de aantrekkelijkheid van ons gebied voor inwoners en bezoekers</i>	2023 e.v.
	6.2.1.6 We richten de buitenruimte in zodat deze uitnodigt om te bewegen	2025 en 2026
6.2.2 Voldoende en passende speelplekken voor jeugdigen	6.2.2.1 Bij omvangrijke nieuwbouwlocaties wordt voldoende rekening gehouden met aaneengesloten speelplekken, bij de invulling ervan worden jeugdigen betrokken	2025 en 2026
	6.2.2.2 Wij zorgen dat (nieuwe) speelplekken een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie. <i>Dit draagt bij aan ambitie 3.3: We willen een duurzame gemeente zijn, klaar voor de toekomst</i>	2025 e.v.
6.2.3 Verlagen van het energieverbruik van gemeentelijke gebouwen	6.2.3.1 We maken onze sportaccommodaties toekomstbestendiger en brengen de CO2-uitstoot verder terug.	2025 e.v.

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambitie gaan we het volgende doen in 2025.

6.2.1 Een ruim aanbod van mogelijkheden die onze inwoners stimuleren tot sporten en bewegen

6.2.1.1 Uitvoeren van het Lokaal Akkoord 'Gezond op eigen wijze'

We zetten de uitvoering van het Lokaal Akkoord voort en vergroten de zichtbaarheid middels het platform Gezond op eigen wijze. We brengen het Lokaal Akkoord onder de aandacht bij (potentiële) partners en evenementen op basis van een activiteitenkalender.

6.2.1.2 We ondersteunen (sport)verenigingen middels een sportverenigingscoach en toekomstgericht beheer

In 2025 is er meer aandacht voor het thema 'Sociaal Veilige Sport' bij (sport)verenigingen, waarmee we stimuleren dat verenigingen een veilig sportklimaat realiseren waar iedereen welkom is en grensoverschrijdend gedrag geen plek kent. We agenderen het open club gedachtegoed en nodigen clubs uit zich breed maatschappelijk te profileren. Onderdeel van de opdracht van de buurtsportcoaches is verenigingsondersteuning.

6.2.1.3 We verbreden de inzet van de buurtsportcoaches en versterken daarmee sport en bewegen in Neder-Betuwe

De buurtsportcoaches hebben een bredere opdracht gekregen, waarbij bewegen en inzet op een gezonde leefstijl centraal staan. Vanuit deze opdracht dragen zij bij aan preventie binnen het brede sociaal domein, met als doel:

- meer inwoners van de gemeente Neder-Betuwe voldoen aan de beweegnorm. Vooral kwetsbare doelgroepen hebben meer ondersteuning en aandacht nodig (bijv. senioren, kwetsbare jongeren en mensen met een beperking);
- meer aandacht voor sport en bewegen in ál onze kernen;
- meer samenhang tussen onze bestaande programma's vanuit het sociaal domein zoals valpreventie, mentale gezondheid, JOGG en Gezond op eigen wijze. Zo stimuleren we met deze inzet niet alleen meer bewegen maar een algehele gezonde leefstijl;
- meer ondersteuning voor het onderwijs rondom bewegen. Niet alleen tijdens de gymlessen maar ook buiten onderwijstijd liggen kansen om onze jongste inwoners in beweging te brengen en daarmee motorische vaardigheden te versterken;
- sterke en verbonden sportverenigingen op vitale sportparken in elke kern van onze gemeente.

Buurtsportcoaches zijn daarbij ambassadeurs van het platform Gezond op eigen wijze waarmee ook aandacht wordt gevestigd op thema's als gezonde voeding, mentale gezondheid en vitaal ouder worden.

6.2.1.4 Herijking van het beleid voor sportaccommodaties tot een integraal plan sportvoorzieningen

De groei van onze gemeente vraagt om voldoende, prettige en veilige sportfaciliteiten. Een actueel plan/visie is nodig om de nabijheid, de aantrekkelijkheid en voldoende aanbod te borgen op de langere termijn.

Daarbij zal de uitkomst van de harmonisatie beheer en onderhoud de basis vormen voor toekomstbestendig beheer door sportverenigingen van onze sportparken. Dit project wordt in het voorjaar 2025 afgerond en borgt een goed en gelijk kwaliteitsniveau van elk sportveld. De harmonisatie geeft een actueel en transparant beeld van alle onderhoudslasten.

6.2.1.5 Uitvoeren van een beweegpark in één of meer kernen, dorpsommetjes en mountainbikepaden in de uiterwaarden.

In 2025 realiseren wij het Beweegpark Neder-Betuwe in Dodewaard. Hiermee zal een belangrijke ambitie uit het coalitieakkoord worden behaald.

6.2.1.6 We richten de buitenruimte in zodat deze uitnodigt om te bewegen

De aanleg van het beweegpark Neder-Betuwe in Dodewaard geeft ons de kans deze te voorzien van een goede gebruiksagenda voor verenigingen en individuen (dankzij activiteitenagenda en openstelling voor iedereen). Daarmee versterken we de aantrekkelijkheid van het beweegpark. Een evaluatie van de aantrekkelijkheid en bruikbaarheid van de buitenruimte in Casterhoven geeft ons de kans om te zoeken naar verbeteringen en aanpassingen, waarmee de leefbaarheid en de betrokkenheid van de inwoners in de wijk wordt verbeterd.

6.2.2 Voldoende en passende speelplekken voor jeugdigen

6.2.2.1 Bij omvangrijke nieuwbouwlocaties wordt voldoende rekening gehouden met

aaneengesloten speelplekken, bij de invulling ervan worden jeugdigen betrokken

In 2024 heeft de raad het nieuwe speelruimteplan vastgesteld. Hierdoor is er eene goede basis om in 2025 de ambitie om te zetten in daadwerkelijke aanleg van voldoende bruikbare speelplekken bij nieuwbouwprojecten. De komende twee jaren gaan we de speelplekken ontwerpen en aanleggen in Casterhoven (nieuwbouwontwikkeling).

6.2.2.2 Wij zorgen dat (nieuwe) speelplekken een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie

In het nieuwe uitvoeringsplan speelplekken is klimaatadaptatie als ambitie stevig verankerd. Bij elke herinrichting worden klimaataandachtspunten in en rond de speelplek meegenomen.

6.2.3 Verlagen van het energieverbruik van gemeentelijke gebouwen

6.2.3.1 We maken onze sportaccommodaties toekomstbestendiger en brengen de CO²-uitstoot verder terug

We starten met de verduurzaming van Sporthal De Leede, gymzaal Kesteren alsmede gymzaal Echteld in 2025. Dit is verder uitgewerkt in paragraaf 3 'Onderhoud kapitaalgoederen'.

Ontwikkelingen voor 2025

Actualisatie beheerplan sportvelden

In 2025 wordt het beheerplan voor onze sportvelden geactualiseerd, vanaf 2026 is er een actuele planning van de te renoveren sportvelden met een meerjareninvesteringsoverzicht.

6.3 Actieve en leefbare kernen binnen de gemeente

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
6.3.1 Toekomstbestendige (sport)verenigingen en stichtingen	6.3.1.1 Wij ondersteunen lokale verenigingen en stichtingen om hun bestuurskracht op peil te houden en toekomstbestendig te blijven	continu
6.3.2 In elke kern is voldoende plek voor activiteiten en ontmoeting	6.3.2.1 Wij zetten het accommodatiebeleid voort waarbij aandacht is voor goede aansluiting bij de behoefte van inwoners en gezonde exploitatie <i>Dit draagt ook bij aan de realisatie van ambitie 3.2: In onze openbare ruimte is het heel, schoon en veilig en bereikbaar voor iedereen</i>	continu
6.3.3 Neder-Betuwe kent een sterk maatschappelijk middenveld om onze inwoners te ondersteunen	6.3.3.1 Wij subsidiëren (lokale) organisaties doelgericht en maken heldere afspraken met subsidieontvangers, waar wenselijk sluiten we meerjarige subsidieovereenkomsten waarbij we aansluiten bij het Kwaliteitskompas	continu
	6.3.3.2 Wij onderzoeken de doelmatigheid van ingezette subsidies bij grote organisaties	2025
	6.3.3.3 We dragen bij aan de beschikbaarheid van maatschappelijke vervoersdiensten door tijdige vervanging van de bussen Klaartje en Swobrik	2025 en 2026
6.3.4 De zichtbaarheid van het cultureel en historisch erfgoed is toegenomen	6.3.4.1 Verhaallijnen uit 'Inspirerend Rivierenland' en 'Een schatkist met toekomstwaarde' worden zichtbaar gemaakt voor inwoners en bezoekers. <i>Dit draagt ook bij aan de realisatie van ambitie 4.2: We vergroten de aantrekkelijkheid van ons gebied voor inwoners en bezoekers</i>	continu

Activiteiten 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambitie gaan we het volgende doen in 2025:

6.3.1 Toekomstbestendige (sport)verenigingen en stichtingen

6.3.1.1 Wij ondersteunen lokale verenigingen en stichtingen om hun bestuurskracht op peil te houden en toekomstbestendig te blijven

In de nieuwe aanbesteding buurtsportcoaches is een uitbreiding van de (sport)verenigingscoach opgenomen. De coach heeft meer uren om verenigingen te ondersteunen en zal oriënteren op welke manier verenigingen een grotere rol in het maatschappelijke veld kunnen spelen. Door bijvoorbeeld verbindingen met onderwijs, zorg en preventie partners.

We evalueren het leefbaarheidstraject in Echteld en bekijken het resultaat. Want dankzij inwoners en verenigingen is er een diverse opbrengst van ambities, die het dorp wil realiseren. We gaan daarover ook graag met het dorp in overleg.

6.3.2 In elke kern is voldoende plek voor activiteiten en ontmoeting

6.3.2.1 Wij zetten het accommodatiebeleid voort waarbij aandacht is voor goede aansluiting bij

de behoefte van inwoners en gezonde exploitatie.

In 2025 start de bouw van het nieuwe multifunctionele centrum Dodewaard. Naast aandacht voor de bouw is er ook aandacht voor de toekomstige gebruikers: verenigingen en inwoners. We werken aan een passende programmering voor een brede doelgroep. We volgen de voortgang van de nieuwbouw van het dorps huis Ochten, evenals de gezamenlijke ambitie van het bestuur en de verenigingen om de centrale plek voor het dorp te blijven.

6.3.3 Neder-Betuwe kent een sterk maatschappelijk middenveld om onze inwoners te ondersteunen

6.3.3.1 Wij subsidiëren (lokale) organisaties doelgericht en maken heldere afspraken met subsidieontvangers, waar wenselijk sluiten we meerjarige subsidieovereenkomsten waarbij we aansluiten bij het Kwaliteitskompas

Het Kwaliteitskompas van Movisie is een instrument om de doelstellingen van gesubsidieerde organisaties goed aan te laten sluiten op de gemeentelijke doelstellingen. In 2025 blijven we met partners volgens de werkwijze van het Kwaliteitskompas samenwerken en willen we ons subsidiebeleid stroomlijnen en herijken.

6.3.3.2 Wij onderzoeken de doelmatigheid van ingezette subsidies bij grote organisaties

We vragen subsidiepartners om hun bijdragen aan de gemeentelijke doelstellingen op heldere wijze zichtbaar te maken om een juiste inschatting te kunnen maken van de doelmatigheid van de subsidies. We zien de bijdragen van de organisaties in relatie tot de maatschappelijke resultaten die geformuleerd zijn in de nota sociaal domein.

6.3.3.3 We dragen bij aan de beschikbaarheid van maatschappelijke vervoersdiensten door tijdige vervanging van de bussen Klaartje en Swobrik

De bussen Klaartje en Swobrik vervullen een belangrijke functie in de lokale vervoersmogelijkheden van inwoners. We geven uitvoering aan de vastgestelde Nadere regel subsidie vervanging buurtbus Klaartje en Swobrik 2019. Dit houdt in dat we in 2025 en in 2026 een bijdrage leveren aan de vervanging van de bussen Klaartje en Swobrik.

6.3.4 De zichtbaarheid van het cultureel en historisch erfgoed is toegenomen

6.3.4.1 Verhaallijnen uit 'Inspirerend Rivierenland' en 'Een schatkist met toekomstwaarde' worden zichtbaar gemaakt voor inwoners en bezoekers.

Samen met regiogemeenten en de provincie Gelderland werken we een nieuw cultuur- en erfgoedpact Rivierenland uit waar we ons aan conformeren en van waaruit culturele activiteiten tot stand komen.

Ontwikkelingen voor 2025

Inzet Dorpendeal provincie Gelderland

Bij grote maatschappelijke investeringen door verenigingen en gemeente kan subsidie vanuit provincie Gelderland een optie zijn. We kijken naar kansen om dankzij subsidie voor een zogeheten *Dorpendeal* onze dorpen leefbaarder te maken. Concreet geldt dit voor het MFC Dodewaard en het Beweegpark. Voorwaarde voor een Dorpendeal is co-financiering door de gemeente. Bij de genoemde ontwikkelingen draagt de gemeente reeds bij.

Daarbij kijken we ook hoe we dit samen met inwoners en verenigingen kunnen oppakken. Altijd ligt het initiatief voor zo'n deal bij inwoners of verenigingen. En er is altijd samenwerking nodig tussen de betrokkenen uit een dorp met de gemeente. Het afsluiten van een dorpendeal vraagt om een actieve houding vanuit de gemeente.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	percentage		Neder-Betuwe	1,40	1,10	1,40	0,80	1,40	1,30	1,70
			Landelijk	1,80	1,90	2,00	1,70	1,90	2,40	2,40
Niet sporters (vanaf 19 jaar)	percentage	RIVM	Neder-Betuwe				62,80		63,90	
			Landelijk				49,20		46,40	
Absoluut verzuim (leerlingen 5 - 18 jaar)	aantal per 1.000 leerlingen	Ingrado	Neder-Betuwe	2,50	2,50	3,00	3,70	1,10	11,40	8,90
			Landelijk	1,80	2,10	2,40	2,70	2,70	4,20	6,30
Relatief verzuim (leerlingen 5 - 18 jaar)	aantal per 1.000 leerlingen	Ingrado	Neder-Betuwe	12,00	12,00	7,00	11,00	8,00	10,00	14,00
			Landelijk	27,00	25,00	25,00	20,00	20,00	24,00	27,00

* de verplichte BBV-indicatoren dienen wij over te nemen van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Daar waar deze in bovenstaande tabel niet gevuld zijn, zijn deze op dit moment nog niet beschikbaar op deze website.

Wat mag het kosten?

Programma: 6		Onderwijs, sport en welzijn				
Bedragen x € 1.000,-	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	7.215	7.089	7.227	7.824	7.550	7.549
Baten	-2.408	-2.076	-2.020	-2.063	-1.913	-1.913
Geraamd resultaat bestaand beleid	4.806	5.013	5.207	5.761	5.637	5.637
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			-80	-118	201	196
Baten			-9	-1	-15	-15
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			-89	-119	186	182
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	4.806	5.013	5.118	5.642	5.823	5.818

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting wordt onder programma 6 Onderwijs, sport en welzijn voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen voor 2025 € 80.000, voor 2026 € 118.000 aan lasten onttrokken en voor 2027 € 201.000, voor 2028 € 196.000 aan lasten toegevoegd. Aan baten wordt voor 2025 € 9.000, voor 2026 € 1.000, voor 2027 en 2028 € 15.000 toegevoegd aan dit programma.

Een specificatie van de lasten en baten voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen wordt hieronder weergegeven op niveau van taakveld.

Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (voordeel structureel € 22.000)

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt structureel € 22.000 voordelig. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken (voordeel incidenteel € 97.000 voor 2025, € 184.000 voor 2026, nadeel structureel € 108.000 voor 2027, € 103.000 voor 2028).

Actualisatie integraal huisvestigingsplan scholen (voordeel € 85.000 voor 2025, voordeel € 172.000 voor 2026, nadeel structureel € 120.000 voor 2027, € 115.000 voor 2028).

In de raadsvergadering van 26 september 2024 (RAAD/24/03481) heeft u ingestemd met het beschikbaar stellen van aanvullende kredieten voor de Seba school (VCOG) Kesteren, Pantarijn Kesteren en De Hien Dodewaard. Daarnaast zijn de benodigde middelen in de tijd weggezet en de ingebruikname van het Pantarijn en het VCOG geactualiseerd. Deze actualisatie heeft een effect op de eerder geraamde rente en afschrijving. Het voordeel voor 2026 wordt grotendeels veroorzaakt doordat de afschrijvingslast voor het VCOG een jaar later gaat plaatsvinden dan eerder gedacht. Het nadeel vanaf 2027 wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kapitaallasten van de aanvullende kredieten. De kapitaallasten vanaf 2027 worden gedekt vanuit de aanwezig stelpost kapitaallasten i.r.t. scholen. U dient dit nadeel in relatie te zien met het voordeel benoemd onder programma algemene dekkingsmiddelen, taakveld 0.8 overige baten en lasten. Dit resulteert in een budgettair neutrale verwerking in deze begroting.

Handhaving kinderopvang (voordeel structureel € 12.000).

De geraamde budgetten voor handhaving kinderopvang staan geraamd onder programma 6. Volgens de wet-en regelgevingen informatie voor derden (IV3) dienen deze lasten geraamd te worden onder taakveld Samenkracht en burgerparticipatie, programma 5. Het voordeel onder programma 6 dient u in relatie te zien met het nadeel benoemd onder programma 5. Dit resulteert in een budgettair neutrale verwerking in deze begroting.

Taakveld Sportaccommodaties (nadeel structureel € 30.000 voor 2025, € 87.000 voor 2025, € 100.000 voor 2027, € 100.000 voor 2028)

Realisatie van het Bewegepark Neder-Betuwe (nadeel structureel € 30.000 voor 2025, € 13.000 voor 2026, € 13.000 voor 2027, € 13.000 voor 2028).

Het haalbaarheidsonderzoek inzake de ontwikkeling van het beweegpark Neder-Betuwe heeft aangetoond dat een uitbreiding en renovatie van het beweegpark Neder-Betuwe ruimtelijk en financieel haalbaar is. In de Kadernota 2025 is het beweegpark opgenomen, inclusief raming voor de basisvariant. Voor 2025 is er een bedrag van € 30.000 opgenomen voor de realisatie van het beweegtoestel.

Vanuit de reserve bovenwijkse voorziening komt er een bijdrage van € 15.000 voor het beweegtoestel. U dient het nadeel van € 30.000 in programma 6 dan ook in relatie te zien met het voordeel van € 15.000 benoemd onder programma 3, mutaties in reserve (reserve bovenwijkse Voorziening).

Daarnaast wordt u gevraagd 2 investeringskredieten beschikbaar te stellen voor de skatevoorziening (€ 150.000) en voor het verleggen van de inrit (€ 50.000). Vanaf 2026 resulteert dit in structureel benodigde kapitaallasten voor deze investeringen van afgerond € 13.000 per jaar.

Gedeeltelijk worden deze kapitaallasten (€ 3.667) gedekt door een bijdrage vanuit de reserve bovenwijkse voorziening, welke gestort wordt in de reserve kapitaallasten. Voor meer informatie verwijzen wij u naar programma 3 mutaties in reserves.

Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (nadeel structureel voor 2026 € 74.000, voor 2027 € 87.000, voor 2028 € 87.000)

Op 8 februari 2024 heeft u de aanpak voor het versneld verduurzamen van de vastgoedportefeuille vastgesteld. Vanwege de hoge energieprijzen en de vervangingsopgave van conventionele installaties is het nodig om de gemeentelijke gebouwen sneller te verduurzamen. In de kadernota 2025 bent u gevraagd 3 investeringsbudgetten beschikbaar te stellen voor de verduurzaming van 3 gemeentelijke gebouwen (€ 770K De Leede/€ 190K voor Gymzaal ECH/€ 190K gymlokaal KST.)

Vanaf 2026 resulteert dit in structureel benodigde kapitaallasten voor deze investeringen. Aan de voorgestelde investeringen ligt een positieve business case ten grondslag; de daling van de energielasten zal de kapitaallasten gedurende de looptijd van de investering compenseren.

Investerings

Programma 6 Onderwijs, Sport en Welzijn		Startjaar	Jaar van Realisatie	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig) Beschikbaar te stellen investering (nieuw)				
Lopend	1e inrichting 2024 Sebaschool	2024	2025	49
Lopend	1e inrichting 2024 Pantarijn	2024	2025	202
Lopend	Scheidingswand De Eng	2023	2025	39
Lopend	Sportvloer De Eng	2022	2025	29
Lopend	Valbeveiliging De Leede	2022	2025	30
Lopend	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen Sporthal DeLeede	2025	2026	770
Lopend	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen Gymzaal Echteld	2025	2026	190
Toekomstig	Verduurzaming gemeentelijke gebouwen Kesteren/Hoenderik	2026	2027	190
Lopend	Realisatie Skatevoorziening incl. inrit	2025	2026	200
Lopend	Sebaschool VCOG Kesteren	2023	2027	12.323
Lopend	MFC Dodewaard *	2023	2026	13.015
Lopend	Pantarijn (uitbreiding)	2023	2026	4.097
	Totaal investeringsbedragen			31.134

* op deze investeringen is er een bijdrage van derden van toepassing ter dekking van de gedeeltelijke kapitaallasten.

Mutaties in reserves

Programma 6 Onderwijs, Sport en Welzijn						
Bedragen x € 1.000	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand Beleid						
Lasten						
Baten	-196	-196	-196	-281	-281	-281
Geraamd resultaat bestaand beleid	-196	-196	-196	-281	-281	-281
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten						
Geraamd resultaat nieuw beleid						
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-196	-196	-196	-281	-281	-281

Bestaand Beleid:

BESTEMMINGSRESERVE HUISVESTING VAN LODENSTEIN COLLEGE

Onder bestaand beleid wordt jaarlijks de volgende onttrekking zichtbaar:

- Onttrekking aan de reserve huisvesting Van Lodenstein College (VLC) in verband met afschrijvingen totaal € 196.000.

Totaal jaarlijks te onttrekken uit de reserve huisvesting Van Lodenstein College € 196.000.

BESTEMMINGSRESERVE AFSCHRIJVING UITBREIDING PANTARIJN (2022)

In 2022 is er een bedrag van € 3.422.000 gestort in de reserve ter dekking van de toekomstige afschrijvingslasten voor de uitbreiding Pantarijn.

Onder bestaand beleid wordt jaarlijks vanaf 2026 de volgende onttrekking zichtbaar:

- Onttrekking aan de reserve-uitbreiding Pantarijn ter dekking van de afschrijvingen totaal € 85.550 per jaar vanaf 2026.

Totaal vanaf 2026 jaarlijks te onttrekken uit de reserve Uitbreiding Pantarijn € 85.500.

Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB, onvoorzien

Missie

Overhead en bedrijfsvoering zijn geen doel op zich, het zijn belangrijke middelen om de voornemens uit deze begroting daadwerkelijk te realiseren. Ofwel: de organisatie en de financiën moeten passen bij en afgestemd zijn op de ambities en doelstellingen die raad en college voor ogen hebben.

Wij kiezen voor een structureel sluitende begroting, maar dat is mede afhankelijk van de bereidheid van het Rijk om de structurele financiële middelen van gemeenten te verhogen tot een omvang die past bij de taken van de gemeenten. Een ander belangrijk uitgangspunt is dat structurele uitgaven structurele financiering hebben. Eenmalige uitgaven financieren we eventueel uit incidentele middelen. Waar mogelijk realiseren wij onze ambities op projectbasis met de beschikbare financiering voor de genoemde periode.

De gemeente is gebaat bij een goed bemenste ambtelijke organisatie, die berekend is op haar taak en de inwoners met respect tegemoet treedt. Een gezonde en professionele organisatiecultuur zorgt voor een voortdurende verbetering van de kwaliteit van het beleidswerk en de dienstverlening, borging van de continuïteit en een doelmatige bedrijfsvoering. En een stabiele en robuuste ICT is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende gemeentelijke organisatie en voor een betrouwbare en veilige digitale dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Actuele kaderstellende beleidsnota's

[Financiële verordening Neder-Betuwe 2023](#)

[Legesverordening](#)

[Belastingverordeningen](#)

[Controleverordening gemeente Neder-Betuwe 2023](#)

[Budgethoudersregeling Neder - Betuwe \(2023\)](#)

[Beleidsnota garantstellingen \(2021\)](#)

[Treasurystatuut gemeente Neder-Betuwe \(2016\)](#)

[Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2019\)](#)

Ambities

7.1 Neder-Betuwe is financieel krachtig en een duurzaam financieel gezonde gemeente

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
7.1.1 Een goede balans tussen ambities en een structureel gedekte begroting	7.1.1.1 De financiële positie is voldoende robuust om externe en interne ontwikkelingen op te vangen.	continu
	7.1.1.2 We streven naar een verantwoorde belastingdruk voor onze inwoners, die bij voorkeur gemiddeld is ten opzichte van andere gemeenten.	continu
	7.1.1.3 We streven naar een weerstandsvermogen dat minimaal voldoende is om de risico's af te dekken; dus een weerstandsratio van minimaal 1.	continu
	7.1.1.4 De tarieven voor leges moeten kostendekkend zijn, maar ook logisch en goed uit te leggen.	continu
	7.1.1.6 We streven naar een verantwoorde en evenwichtige inzet van middel uit de stelpost prijsstijgingen. Creëren stelpost prijsstijgingen voor Verbonden Partijen	2025 e.v.
7.1.2 De opbrengsten van de precarioheffing komen ten goede aan de samenleving	7.1.2.1 Minimaal drie miljoen euro van de precariomiddelen reserveren we voor maatregelen om energielasten van inwoners te verlagen (zie ook programma 3, onder ambitie 3.3).	2023 en verder
	7.1.2.3 We vormen een groeifonds om initiatieven uit de samenleving mogelijk te maken.	2023 en verder
7.1.3 Voldoende benutten van middelen van hogere overheden en andere instellingen	7.1.3.1 We zetten ons in voor het binnenhalen van subsidiegelden en het doelmatig benutten ervan, zolang de administratieve last daarvan acceptabel is.	continu
	7.1.3.2 We onderzoeken of we beter inzichtelijk kunnen maken wat we met de inzet van subsidiegelden hebben bereikt.	2025

Activiteiten voor 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

7.1.1 Een goede balans tussen ambities en een structureel gedekte begroting

7.1.1.1 De financiële positie is voldoende robuust om externe en interne ontwikkelingen op te vangen.

De financiële positie staat onder druk. Wij zijn een heroverwegingstraject gestart om een goede balans tussen ambities en een structureel gedekte begroting te kunnen handhaven,

7.1.1.2 We streven naar een verantwoorde belastingdruk voor onze inwoners, die bij voorkeur gemiddeld is ten opzichte van andere gemeenten.

Meer hierover leest u in de paragraaf 1 Lokale Heffingen.

7.1.1.3 We streven naar een weerstandsvermogen dat minimaal voldoende is om de risico's af te dekken; dus een weerstandsratio van minimaal 1.

Meer hierover leest u in de paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

7.1.1.4 De tarieven voor leges moeten kostendekkend zijn, maar ook logisch en goed uit te leggen.

Ten aanzien van de leges is het streven om in 2025 zoveel mogelijk kostendekkend te zijn. De leges zijn op dit moment niet 100% kostendekkend. Dit heeft de maken met maximumtarieven die wettelijk zijn vastgesteld, zoals bij reisdocumenten en rijbewijzen of met gemaakte politieke keuzes zoals bijvoorbeeld bij de marktgelden. Meer hierover leest u in de paragraaf 1 Lokale Heffingen.

7.1.1.6 We streven naar een verantwoorde en evenwichtige inzet van middel uit de stelpost prijsstijgingen. We creëren een stelpost prijsstijgingen voor Verbonden Partijen.

Door geen automatische prijscompensatie toe te passen op onze budgetten voorkomen we dat er lucht in de begroting wordt opgebouwd. De budgetten in onze begroting worden alleen voor prijsontwikkelingen gecorrigeerd als de noodzaak hiervan uit een analyse van onze budgetten blijkt. De huidige stelpost prijsstijgingen splitsen we in een stelpost voor onze eigen budgetten en afzonderlijke stelpost voor verbonden partijen. Hierdoor krijgen we beter zicht op het beslag dat onze verbonden partijen leggen op de reserveringen voor prijsontwikkeling.

7.1.2 De opbrengsten van de precarioheffing komen ten goede aan de samenleving

7.1.2.1 Minimaal drie miljoen euro van de precariomiddelen reserveren we voor maatregelen om energielasten van inwoners te verlagen

€ 2 miljoen is gelabeld voor de regeling verduurzaming koopwoningen Neder-Betuwe.

€ 1 miljoen is gereserveerd voor ondersteuning van inwoners met een huurwoning. Voor huurders maken wij eerst gebruik van rijksmiddelen, voordat we onze eigen middelen inzetten.

7.1.2.3 We vormen een groeifonds om initiatieven uit de samenleving mogelijk te maken.

Het groeifonds bestaat uit drie pijlers: Vitale Leefomgeving, Vitale Samenleving en Vitale Economie. We verwachten begin 2025 meer duidelijkheid te hebben over de besteding en activiteiten die horen bij de pijler Vitale Samenleving en de pijler Vitale Economie. Op dit moment zijn we nog bezig met de planvorming.

7.1.3 Voldoende benutten van middelen van hogere overheden en andere instellingen

De inzet van subsidies van Rijk, provincie en Europa maakt het mede mogelijk om diverse initiatieven in Neder-Betuwe te realiseren. Zie bijvoorbeeld de mogelijkheid om subsidie vanuit de Provincie te verkrijgen voor de Dorpendeal (ambitie 6.3). In de Begroting 2022 was het voornemen opgenomen om een subsidie-adviseur in te schakelen, zodat we subsidiemogelijkheden nog effectiever en efficiënter kunnen benutten. In januari 2022 lieten we u weten dat de oplopende werkdruk in de organisatie noopte tot prioriteitstelling. Een van de besluiten was om voorlopig geen subsidioloog te contracteren. Deze situatie is nog steeds aan de orde.

7.1.3.1 We zetten ons in voor het binnenhalen van subsidiegelden en het doelmatig benutten ervan, zolang de administratieve last daarvan acceptabel is.

7.1.3.2 We onderzoeken of we beter inzichtelijk kunnen maken wat we met de inzet van subsidiegelden hebben bereikt.

7.2 De ambtelijke organisatie is robuust en toekomstbestendig

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Wanneer speelt het?
7.2.1 De ambtelijke organisatie is berekend op haar taken	7.2.1.1 We brengen de capaciteit en hoeveelheid werk met elkaar in balans.	continu
	7.2.1.2 We versterken de kwaliteit van de organisatie nog verder door te investeren in projectmatig en programmatisch werken, verbinding, wendbaarheid, vitaliteit en opleiding/ontwikkeling.	2025
	7.2.1.3 Door te blijven investeren in arbeidsmarktbeleid en strategische personeelsplanning versterken we de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie.	2025
	7.2.1.4 We benutten kansen voor samenwerking in de bedrijfsvoering, als dat de toekomstbestendigheid versterkt.	continu
	7.2.1.5 De organisatie maakt gebruik van een <i>flexibele schil</i> van medewerkers voor fluctuerende werkzaamheden en/of voor werk dat zeer specifieke expertise vraagt.	continu
7.2.2 Een veilige digitale dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners, die wordt ondersteund door een stabiele en robuuste ICT	7.2.2.1 We zorgen voor moderne, snelle en betrouwbare I&A-voorzieningen, die kunnen meebewegen met veranderende behoeften uit de ambtelijke organisatie en de samenleving.	continu
	7.2.2.2 We blijven de I&A-voorzieningen optimaliseren, zodat de bestuurlijke processen, organisatieprocessen en de gemeentelijke dienstverlening goed ondersteund worden.	continu
	7.2.2.3 Met de inrichting en uitvoering van I&A ondersteunen we de ontwikkeling naar meer transparantie, zodat we nieuwe wetten als de Wet open overheid (Woo), de Wet elektronische publicaties (Wep) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) goed kunnen uitvoeren.	continu
	7.2.2.4 Informatie van de gemeente en haar inwoners is goed beveiligd; we zorgen ervoor dat persoonsgegevens en andere vertrouwelijke informatie veilig worden ontsloten, verwerkt en bewaard.	continu
	7.2.2.5 De kwetsbaarheid van onze systemen voor inbreuk van buitenaf of binnenuit is minimaal; we zorgen voor een adequate back-up and recovery maar ook een goede bewustwording binnen en buiten de organisatie.	afgerond

Activiteiten voor 2025

Voor het bereiken van bovenstaande ambities gaan we het volgende doen in 2025.

7.2.1 De ambtelijke organisatie is berekend op haar taken

7.2.1.1 We brengen de capaciteit en hoeveelheid werk met elkaar in balans.

In 2024 is gestart met een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie (inclusief formatiebenchmark). Ook is het traject Strategische koers Neder-Betuwe gestart. Dit geeft zicht in de balans van het werk en de capaciteit. Op basis hiervan kan er indien nodig bijgestuurd worden.

7.2.1.2 We versterken de kwaliteit van de organisatie nog verder door te investeren in projectmatig en programmatisch werken, verbinding, wendbaarheid, vitaliteit en opleiding/ontwikkeling.

De organisatie gaat aan de slag met het opstellen van afspraken over projectmatig- en programmatisch werken en versterkt de verbinding tussen de medewerkers door het verder structureren van verbindingsactiviteiten, de interne communicatie en de onboarding van nieuwe collega's. Er is een strategisch opleidingsplan ontwikkeld om zowel nieuwe als huidige collega's adequaat en continu te ontwikkelen.

Daarnaast blijven we investeren in het welbevinden en de vitaliteit van medewerkers. In 2024 is een risico-inventarisatie en -evaluatie uitgevoerd en uiterlijk in 2025 bieden we alle medewerkers ook een periodiek medisch onderzoek aan dat inzicht geeft in gezondheid, leefstijl en eventuele gezondheidsrisico's. Ook zal het periodieke medewerkertevredenheidsonderzoek weer worden uitgevoerd.

Rondom het hybride werken zijn in 2024 nadere werkafspraken gemaakt, waaronder het efficiënt gebruik van het gemeentehuis als werkomgeving. Hiervoor wordt een beperkt aantal, maar noodzakelijke, aanpassingen aan het gemeentehuis gerealiseerd. In 2025 worden de ambitie en mogelijkheden voor het toekomstgericht digitaal samenwerken verder onderzocht.

7.2.1.3 Door te blijven investeren in arbeidsmarktbeleid en strategische personeelsplanning versterken we de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie.

Door strategische personeelsplanning, verdere professionalisering van onze arbeidsmarktcommunicatie en door te investeren in het binden en boeien van onze medewerkers versterken we de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie. Ook brengen we met het instrument strategische personeelsplanning in meer detail de toekomstbestendigheid van onze afdelingen, teams en medewerkers in kaart in relatie tot concrete verwachte ontwikkelingen. Per afdeling creëren we daarvoor gemiddeld eens per jaar middels een quickscan inzicht in de verwachte ontwikkelingen en hoe we die ontwikkelingen aankunnen. Daarnaast worden de voorbereidingen getroffen om onze arbeidsmarktcommunicatie verder te professionaliseren door in 2025 nieuw wervingsmateriaal te ontwikkelen en de werken bij-pagina te professionaliseren. Ook wordt in 2025 – in aanvulling op wat we al doen om medewerkers aan ons te binden en blijven boeien – een aantal instrumenten ontwikkeld.

7.2.1.4 We benutten kansen voor samenwerking in de bedrijfsvoering, als dat de toekomstbestendigheid versterkt.

In het kader van een toekomstbestendige ambtelijke organisatie onderzoeken we in hoeverre we voor de komende tien jaar om moeten gaan met al dan niet uitbesteden van taken. De uitkomsten van dit onderzoek pakken we vanaf 2025 verder op.

7.2.1.5 De organisatie maakt gebruik van een flexibele schil van medewerkers voor

fluctuerende werkzaamheden en/of voor werk dat zeer specifieke expertise vraagt.

Naast de inzet van eigen medewerkers wordt waar nodig - en op basis van zorgvuldige beoordeling - inhuur ingezet om de taken van de organisatie op een goede manier uit te voeren.

7.2.2 Een veilige digitale dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners, die wordt ondersteund door een stabiele en robuuste ICT

7.2.2.1 We zorgen voor moderne, snelle en betrouwbare I&A-voorzieningen, die kunnen meebewegen met veranderende behoeften uit de ambtelijke organisatie en de samenleving.

Voor de ondersteuning van het KCC implementeren we in Q3/Q4 van 2024 een klantcontactstelsel. Hiermee worden medewerkers van het KCC en Kernpunten ondersteund in het (uniform) beantwoorden van vragen en verkrijgen we inzicht in niet alleen de aantallen klantcontacten maar ook over de specifieke vragen en onderwerpen. Vanaf 2025 gaan we hiervan de vruchten plukken.

We werken aan verdergaande digitalisering van de aanvraag- en meldingsprocessen met behulp van e-formulieren en geven een nieuwe impuls aan het zaakgericht werken. Met het oog op de aanbesteding van het zaakstelsel in 2025/2026 stellen we vooraf een visie op over hoe we als organisatie willen (samen)werken. Samen met de in de maak zijnde Visie Dienstverlening

Daarnaast onderzoeken we hoe we als organisatie naar de toekomst toe met het hybride werken willen omgaan en worden daarvoor richtlijnen opgesteld. Daarbij komt in de eerste helft van 2025 een stappenplan hoe daar invulling aan te geven qua I&A-voorzieningen.

7.2.2.2 We blijven de I&A-voorzieningen optimaliseren, zodat de bestuurlijke processen, organisatieprocessen en de gemeentelijke dienstverlening goed ondersteund worden.

Ten aanzien van de bestuurlijke processen onderzoeken we hoe het gebruik van de huidige systemen die dit ondersteunen geoptimaliseerd kan worden of dat we hiervoor wellicht beter een alternatieve oplossing kunnen inzetten.

7.2.2.3 Met de inrichting en uitvoering van I&A ondersteunen we de ontwikkeling naar meer transparantie, zodat we nieuwe wetten als de Wet open overheid (Woo), de Wet elektronische publicaties (Wep) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) goed kunnen uitvoeren.

Meer hierover leest u in de paragraaf bedrijfsvoering.

7.2.2.4 Informatie van de gemeente en haar inwoners is goed beveiligd; we zorgen ervoor dat persoonsgegevens en andere vertrouwelijke informatie veilig worden ontsloten, verwerkt en bewaard.

Meer hierover leest u in de paragraaf bedrijfsvoering.

7.2.2.5 De kwetsbaarheid van onze systemen voor inbreuk van buitenaf of binnenuit is minimaal; we zorgen voor een adequate back-up and recovery maar ook een goede bewustwording binnen en buiten de organisatie.

Deze doelstelling is gerealiseerd.

Ontwikkelingen voor 2025

In 2024 hebben we het Informatiebeleidsplan 2025-2028 vastgesteld. In 2025 gaan we aan de slag met uitwerking ervan.

Beleidsindicatoren

Naam Indicator:	Eenheid:	Bron:		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Formatie	aantal per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe	5,17	5,01	5,76	5,97	5,84	5,86	6,59
			Landelijk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Bezetting	aantal per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	Neder-Betuwe	4,49	4,43	4,96	5,14	5,02	4,81	5,50
			Landelijk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Apparaatskosten	cijfer	Eigen gegevens	Neder-Betuwe	498,00	495,00	576,00	557,00	567,00	667,00	757,00
			Landelijk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Externe inhuur	cijfer	Eigen gegevens	Neder-Betuwe	0,00	14,50	18,06	18,90	19,29	24,13	30,23
			Landelijk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Overhead	percentage	Eigen gegevens	Neder-Betuwe	0,00	11,20	12,00	11,00	10,00	10,70	12,45
			Landelijk	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Gemiddelde WOZ waarde (koop & huur woningen)	cijfer	CBS	Neder-Betuwe	224,00	232,00	247,00	261,00	283,00	308,00	355,00
			Landelijk	217,00	230,00	250,00	271,00	290,00	317,00	368,00
Demografische druk	percentage	CBS	Neder-Betuwe	81,40	82,50	82,20	81,90	81,50	81,20	83,20
			Landelijk	69,00	69,60	69,80	70,00	70,10	70,30	70,30
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Euro	COELO	Neder-Betuwe	796,00	800,00	818,00	867,00	912,00	1011,00	1060,00
			Landelijk	644,00	649,00	669,00	700,00	733,00	826,00	860,00
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Euro	Coelo	Neder-Betuwe	848,00	840,00	855,00	910,00	926,00	1023,00	1080,00
			Landelijk	723,00	721,00	740,00	776,00	811,00	904,00	942,00

Verbonden partijen

N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Zorgen dat wij tegen zo min mogelijke kosten voor korte of lange periode financieringen kunnen krijgen

De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met specifieke financiële dienstverlening draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.

Ontwikkelingen voor 2025?

Er zijn geen actuele ontwikkelingen.

Regionaal Archief Rivierenland

Wat is de betrokkenheid van deze verbonden partij bij (de realisatie van doelen in) het begrotingsprogramma?

Het Regionaal Archief Rivierenland vervult de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis en vervult daartoe de volgende taken:

- de zorg voor en het beheren van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden van de deelnemers.
- het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht.
- de zorg voor het beheer van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden van instanties die niet bestuurlijk in de regeling participeren en waaraan op contractbasis diensten worden verleend.
- het stimuleren van de lokale en regionale geschiedbeoefening en het daartoe aanleggen, beheren en bewaren van een zo compleet mogelijke collectie relevant bronnenmateriaal op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis.

Ontwikkelingen voor 2025?

De basis voor de begroting 2025 is het beleidsplan 2022 - 2025. Het thema van dit beleidsplan is data. En wel data in al haar facetten: duurzaamheid data, ketendata, metadata, gebruik van data en presentatie van data. Het RAR komt dagelijks in aanraking met al deze facetten in haar werkzaamheden. Hierin moeten toekomstbestendige keuzes gemaakt worden. De uitgebreide toelichting en de speerpunten zijn opgenomen in de programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 van het RAR.

Algemene dekkingsmiddelen

Van het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting (vpb) en onvoorzien, wijkt de opbouw af van die van de programma's. Het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen, overhead, vpb en onvoorzien is wel onderdeel van het totale programmaplan.

De omvang van de algemene dekkingsmiddelen en de toelichting daarop worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Algemene dekkingsmiddelen zijn middelen, die geen vooraf bepaald bestedingsdoel hebben. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld specifieke uitkeringen vanuit de rijksoverheid of de rioolheffing, waar ontvangsten en uitgaven direct aan elkaar zijn gekoppeld.

De volgende algemene dekkingsmiddelen zijn te onderscheiden:

- de algemene uitkering uit het Gemeentefonds;
- de lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden zijn;
- beleggingen, deelnemingen en financieringsfunctie;
- verhuur en diensten van derden (het beheer van activa, die voor de openbare dienst bestemd zijn).

Deze inkomsten zijn vrij besteedbaar en daarom niet rechtstreeks aan een programma toe te rekenen.

Specificatie van Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht van Algemene Dekkingsmiddelen 2025						
Bedragen x € 1.000,-	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lasten						
0-5 Treasury	606	234	462	1.123	1.078	1.005
0-61 OZB woningen	283	295	297	297	297	297
0-62 OZB niet-woningen	61	58	63	63	63	63
0-64 Belastingen overig	256	2.087	85	85	85	85
0-7 Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF						
0-8 Overige baten en lasten		1.245	788	1.261	1.114	1.577
Totaal Lasten	1.205	3.919	1.694	2.828	2.637	3.027
Baten						
Lokale heffingen waarvan besteding niet gebonden is						
0-61 OZB woningen	-3.769	-3.830	-4.005	-4.146	-4.255	-4.358
0-62 OZB niet-woningen	-1.710	-1.759	-1.874	-1.938	-1.986	-2.032
0-64 Belastingen overig	-364	-254	-284	-284	-284	-284
Totaal Baten	-5.843	-5.843	-6.163	-6.368	-6.524	-6.674
Algemene uitkering						
0-7 Alg.uitkeringen en ov. uitkeringen GF	-42.047	-41.771	-45.407	-46.654	-44.845	-45.601
Totaal Baten	-42.047	-41.771	-45.407	-46.654	-44.845	-45.601
Overig						
0-5 Treasury	-58	-36	-36	-36	-36	-36
0-8 Overige baten en lasten						
Totaal Baten	-58	-36	-36	-36	-36	-36
Subtotaal Baten	-47.948	-47.650	-51.607	-53.059	-51.406	-52.312
Totaal Lasten en Baten	-46.742	-43.731	-49.913	-50.231	-48.769	-49.284

Overhead

Veel van onze werkzaamheden zijn gericht op onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Om dit op een adequate en efficiënte wijze te kunnen blijven doen, dienen de interne dienstverlening en bedrijfsvoering binnen onze ambtelijke organisatie goed op orde te zijn. Daar waar nodig zullen efficiency-maatregelen genomen worden om de interne dienstverlening te verbeteren. Een belangrijk kenmerk van het onderdeel bedrijfsvoering binnen de gemeentelijke organisatie is het feit dat dit ondersteunend van aard is. De overhead betreft alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De gemeente Neder-Betuwe verdeelt de kosten van de overhead in elf categorieën, in navolging van de Notitie Overhead van het BBV. Voor elk van deze categorieën is in onderstaande tabel het budget voor 2025 weergegeven. Vervolgens is weergegeven waar de kosten voor de overhead aan toegerekend worden.

Categorie overhead	Begroting 2025
Leidinggevende primair proces	€ 1.062.260
Financiën, toezicht en controle	€ 1.444.076
P&O	€ 2.895.778
Inkoop	€ 86.000
Communicatie en voorlichting	€ 601.142
Juridische zaken	€ 243.400
Bestuurszaken en bestuur ondersteuning	€ 162.096
Informatievoorziening en automatisering	€ 2.633.356
Facilitaire zaken en huisvesting	€ 808.591
DIV	€ 689.800
Managementondersteuning primaire proces	€ 1.404.794
Totaal	€ 12.031.293

Doorverdeling van overhead	
Exploitatie	€ 11.309.871
Grondexploitatie	€ 40.438
Rioolheffing	€ 165.667
Taakveld Ruimtelijke ordening (M3 overeenkomsten)	€ 383.411
Taakveld Ruimtelijke ordening (M3 leges)	€ 57.812
Fysieke bedrijfsinfrastructuur incl. Medel	€ 74.093
Totaal	€ 12.031.293

Ten opzichte van begrotingsjaar 2024 zijn de overheadkosten 2025 in totaliteit gestegen. Het betreft een bedrag van € 2,6 miljoen.

Voor een groot deel heeft dit te maken met de loonontwikkeling conform het CAO en de verwachte loonstijging 2025. In de eerste bestuursrapportage 2024 hebben we hier een nadeel gemeld van afgerond € 0,4 miljoen vanaf 2025. Gevolg van het feit dat de werkelijke loonontwikkeling conform het CAO hoger was dan de bijstelling van de algemene uitkering. In de kadernota 2025 is op basis van de verwachte loonontwikkeling 2025 (meicirculaire 2024) een nadeel gemeld van € 0,6 miljoen voor 2025. Deze € 0,6 miljoen is in de meicirculaire 2024 gecompenseerd door een hogere algemene uitkering. Per saldo is hier sprake van een nadeel van € 1 miljoen ten opzichte van 2024 dat gerelateerd is aan de loonontwikkeling.

In de kadernota 2025-2028, verwerkt in deze begroting, is tevens melding gemaakt van de kosten voor het nieuwe informatiebeleidsplan. Dit betreft een bedrag van € 0,7 miljoen voor 2025. Ook is in de kadernota extra budget gevraagd voor de formatie-uitbreiding inzake ondersteunende werkzaamheden van € 0,4 miljoen.

Eerder zijn in de tweede bestuursrapportage van 2023, na behandeling van de begroting 2024, diverse overige personeelsbudgetten met € 0,3 miljoen opgehoogd voor 2025 en verdere jaren. De overige € 0,2 miljoen betreffen diverse bijstellingen die in de verschillende planning en control documenten zijn bijgewerkt en betrekking hebben op het onderdeel overhead.

De overhead ten opzichte van de totale lasten bedroeg bij de primaire begroting 2024 een percentage van 12,5%. Voor 2025 is nu sprake van een percentage van 15,0%. Dit betekent een toename van 2,5%.

Vennootschapsbelasting (VPB)

In Nederland zijn overheidsondernemingen sinds 2016 belastingplichtig voor de Nederlandse vennootschapsbelasting. Uit jaarlijkse inventarisaties van de activiteiten binnen de reguliere exploitatie blijkt één vpb-plichtig cluster van activiteiten aanwezig te zijn. De inventarisatie wordt gebaseerd op de laatst vastgestelde jaarrekeningen. Daar waar binnen bepaalde clusters van activiteiten overschotten worden behaald, wordt voldaan aan de criteria voor toetreding tot vpb-ondernemerschap. De criteria om als ondernemer te kwalificeren, zijn:

- een duurzame organisatie van kapitaal en arbeid;
- en deelname aan het economisch verkeer;
- en een winsttoegmerk/structurele overschotten.

Vooraf door de laatste twee criteria vallen de meeste activiteiten binnen de gemeentelijke exploitatie buiten de vpb-plicht. Uitzondering hierop zijn de bouwgronden in exploitatie (BIE Grexen).

Bij de vpb-vraag of er sprake is van door de gemeente te verrichten ondernemersactiviteiten, is het antwoord voor de BIE Grexen positief. Over de resultaten van BIE Grexen is per 1-1-2024, afhankelijk van de hoogte van de jaarlijkse cashflow, een percentage van 19% tot een bedrag van € 200.000 verschuldigd als vpb. Daarboven bedraagt dit percentage 25,8% en wordt berekend over het jaarlijks winstsaldo van de mutaties in dat jaar. In 2024 kijkt het kabinet opnieuw naar het lage tarief.

De jaarlijkse cashflow is het verschil tussen gerealiseerde inkomsten en gerealiseerde uitgaven. Hiertoe wordt een fiscale exploitatiebegroting opgesteld, die volledig voldoet aan de wet- en regelgeving van de Wro- en Bro-uitgangspunten, de BBV-voorschriften en de vpb-wetgeving. Financiële effecten van de door de Belastingdienst in rekening gebrachte vpb, komen ten laste van het gerealiseerde resultaat van de grondexploitatiebegroting van de betreffende BIE Grex projecten. In de laatste actualisatie per 1-1-2024 is rekening gehouden met de te verwachten af te dragen vpb voor zover van toepassing.

Specificatie budget onvoorziene lasten

De raming voor onvoorziene lasten is een wettelijk verplichte lastenpost. Voor 2025 en verder is voor onvoorziene lasten een bedrag opgenomen van € 50.000. Zie onderstaande tabel.

Budget onvoorziene uitgaven				
	begroting	Meerjarenraming		
	2025	2026	2027	2028
Budget onvoorziene uitgaven	50.000	50.000	50.000	50.000

Wat mag het kosten?

Programma: AD	Overhead, vpb, onvoorzien					
	Rekening	Begroting	Meerjarenraming			
Bedragen x € 1.000,-	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	12.868	12.676	12.381	11.563	11.889	11.889
Baten	-51.931	-52.535	-53.579	-51.695	-53.266	-53.266
Geraamd resultaat bestaand beleid	-39.063	-39.859	-41.199	-40.132	-41.377	-41.377
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			555	1.900	2.461	3.127
Baten			-1.585	-1.645	-1.603	-2.911
Saldo nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			-1.030	255	858	216
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	-39.063	-39.859	-42.229	-39.877	-40.520	-41.161

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In deze begroting wordt onder Algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB, onvoorzien voor nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen voor 2025 € 555.000, voor 2026 € 1.900.000, voor 2027 € 2.461.000 en voor 2028 € 3.127.000 aan lasten toegevoegd. Aan baten wordt voor 2025 € 1.585.000, voor 2026 € 1.645.000, voor 2027 € 1.603.000 en voor 2028 € 2.911.000 toegevoegd aan dit programma.

Een specificatie van de extra lasten en baten aan nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen wordt hieronder weergegeven op niveau van taakveld.

Actualisatie urenrekeningen en kostendekkendheid leges met effecten voor alle taakvelden die onder dit programma vallen (structureel voordeel € 457.000)

Het effect voor dit programma van deze twee onderwerpen bedraagt structureel € 457.000 voordelig. Voor een overzicht van het totale effect over alle programma's verwijzen wij naar het onderdeel uiteenzetting van de financiële begroting en dan specifiek de toelichting op het onderdeel nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen van de financiële begroting.

Taakveld Overhead (nadeel € 1.652.000 in 2025 oplopend naar € 2.642.000 in 2028)

Uitbreiding formatie (nadeel structureel € 521.000 in 2025 oplopend naar € 666.600 in 2028)

Dit betreft formatie-uitbreiding zoals u is toegelicht in de kadernota 2025:

- Versterking ondersteuning primair proces € 330.000 vanaf 2025
- Projectleider sociaal domein voor € 96.000 vanaf 2025
- Coördinator gemeentewinkel voor € 95.000 vanaf 2025
- Trekker deelopgave circulariteit en klimaatadaptatie € 42.000 vanaf 2027
- Regisseur Omgevingsplan € 104.000 vanaf 2027

De uitbreiding van de formatie die u hierboven ziet wordt voor een groot deel weer doorverdeeld naar de betreffende taakvelden binnen de verschillende programma's. Vandaar dat u bij het onderdeel actualisatie urenrekeningen hiervoor een fors voordeel terugziet.

Bestaande structurele formatiebehoefte zonder structurele dekking (nadeel structureel € 697.000 vanaf 2026)

In de Begroting 2023 is inzichtelijk gemaakt wat er in de komende jaren nodig is om de organisatie op peil te brengen en blijvend te versterken. Op dat moment zagen we dat er op een aantal terreinen extra versterking nodig was, maar was nog niet duidelijk of die benodigde extra inzet ook blijvend nodig is. In de begroting 2023 is daarom een formatie-uitbreiding ten laste van de algemene reserve voor de duur van drie jaar opgenomen (2023-2025). Vanaf 2026 is er op dit moment dus nog geen dekking voor deze formatie. Omdat in de afgelopen periode is gebleken dat de formatie noodzakelijk is om uitvoering te kunnen geven aan onze taken wordt voorgesteld om de formatie-uitbreiding na 2025 structureel te continueren.

Inzet groeiformatie (voordeel structureel € 160.000 in 2025 oplopend naar € 240.000 in 2028)

Bij de begroting 2023 heeft uw raad in de meerjarenbegroting een raming opgenomen voor het meegroeien van de ambtelijke organisatie met de groei van de gemeente. Bij de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 is de groei van deze stelpost per 2026 teruggebracht naar 1 fte per jaar en vanaf 2027 is geen groei formatie meer opgenomen. Bij de kadernota 2025-2028 is voorgesteld om deze stelpost te gebruiken ter gedeeltelijke dekking van de voorgestelde formatie-uitbreidingen. De dekking bedraagt voor 2025 € 160.000 en voor de jaren daarna € 240.000. Met deze inzet als dekking is deze stelpost volledig benut.

Informatiebeleidsplan (nadeel € 683.000 in 2025, € 519.000 in 2026 en € 92.000 in 2027)

Een informatiebeleidsplan is opgesteld om richting te geven aan de noodzakelijke- en gewenste richting van de organisatie voor de komende drie jaar. Voor de uitvoering van het informatiebeleidsplan ramen wij in 2025, 2026 en 2027 bij. Om deze ontwikkeling invulling te geven werken we een uitwerking op basis van de volgende sporen.

- Data gedreven organisatie (bestaand beleid)
- Visie Dienstverlening (bestaand)
- Zaakgericht werken - Participatie
- Hybride werken (1.0)

In eerste instantie is sprake van vervanging van de applicatie sociaal domein en het zaakstelsel met de daarbij noodzakelijke ondersteuning. Voor uitgebreide informatie hieromtrent verwijzen wij u naar de toelichting in de kadernota 2025. Per saldo gaat het om een extra last van € 683.000 in 2025, € 519.000 in 2026 en € 92.000 in 2027.

Stelpost loonstijging (nadeel structureel € 608.000 in 2025 oplopend naar € 1.518.000 in 2028)

Als onderdeel van de uitwerking van de meicirculaire 2024 is de stelpost loonstijging als onderdeel van dit taakveld bijgewerkt. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief meicirculaire 2024. Het betreft hier een bedrag van € 608.000 in 2025 oplopend naar € 808.000 in 2028. Aanvullend is in de kadernota 2025 aangegeven deze stelpost extra op te hogen vanwege de nieuwe financieringsystematiek van de algemene uitkering. Het betreft hier een bedrag van € 370.000 in 2026 oplopend naar € 710.000 in 2028.

In totaliteit is derhalve sprake van een structurele ophoging van de stelpost loonstijging van € 608.000 in 2025 oplopend naar € 1.518.000 in 2028.

Taakveld Algemene uitkering gemeentefonds (voordeel structureel € 1.585.000 in 2025 oplopend naar € 2.911.000 in 2028)

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2024. De toename van de algemene uitkering betreft een bedrag van € 1.585.000 in 2025 oplopend naar een bedrag van € 2.911.000 in 2028. Als tegenhanger van deze positieve bedragen vallen met name de structurele bijstellingen van de stelposten prijsstijging (zie taakveld overige baten en lasten) en loonstijging (zie taakveld overhead) op. Incidenteel valt op het afboeken van de stelpost te realiseren bezuiniging op de jeugdbudgetten voor het jaar 2025 (zie programma 5).

Taakveld overige baten en lasten (voordeel € 504.000 in 2025, nadeel € 43.000 in 2026, nadeel € 620.000 in 2027 en een nadeel van € 1.024.000 in 2028)

Stelpost Beleidsvoornemens (voordeel € 744.000 voor 2025 en € 397.000 voor 2026).

Bij de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2027 heeft u een stelpost "beleidsvoornemens" als dekkingsmiddel gevormd voor toekomstige nieuwe beleidsvoornemens. Bij deze begroting stellen wij u voor vanuit deze stelpost voor het jaar 2025 € 744.000 in te zetten alsmede voor het jaar 2026 € 397.000. Met deze inzet als dekking is deze stelpost volledig benut.

Stelpost prijsstijging (structureel nadeel € 240.000 in 2025 oplopend naar € 1.040.000 in 2028)

Als onderdeel van de uitwerking van de meicirculaire 2024 is de stelpost prijsstijging als onderdeel van dit taakveld bijgewerkt. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de raadsinformatiebrief over de meicirculaire 2024. Het betreft een structureel nadeel van € 240.000 in 2025 dat oploopt naar € 440.000 in 2028.

Aanvullend is bij de kadernota 2025 voorgesteld om de stelpost prijsstijging extra op te hogen vanwege de wijziging in financieringsmethodiek van de algemene uitkering. Voor meer informatie verwijzen wij u naar de kadernota 2025. Het betreft een structureel nadeel van € 200.000 in 2026 dat oploopt naar € 600.000 in 2028.

Stelpost kapitaallasten (structureel voordeel € 20.000 voor 2027 en vanaf 2028 € 16.000)

Voorgesteld wordt het IHP investeringsbudget scholen Kesteren op te hogen naar € 13 miljoen. Voor meer informatie hieromtrent verwijzen wij u naar de kadernota 2025. Per saldo betekent dit een extra kapitaallast van structureel € 100.000 vanaf 2027. Hiermee is de stelpost kapitaallasten binnen dit taakveld verhoogd vanaf 2027.

In de raad van september 2024 heeft u ook besloten om bij het onderwerp 'Actualisatie Uitvoeringsplan 2021-2025 onderwijshuisvesting' aanvullende kredieten beschikbaar te stellen voor diverse scholen in onze gemeente. De extra kapitaallasten die u ziet terugkomen binnen programma 6 worden gedekt door verlaging van de stelpost kapitaallasten in dit programma. Zodoende heeft dit een structureel voordeel van € 120.000 voor 2027 en vanaf 2028 € 116.000. Hiermee is de stelpost kapitaallasten binnen dit taakveld verlaagd vanaf 2027.

Taakveld treasury (structureel voordeel van € 136.000 in 2025, aflopend naar € 81.000 in 2028)

De actualisatie van de financieringspositie heeft geleid tot een voordeel van € 136.000 in 2025 aflopend naar € 81.000 in 2028. De belangrijkste reden van deze positieve bijstelling van de totale rentelasten is met name het gevolg van een dalende rente in relatie tot onze lopende en toekomstige investeringen. Voor meer detailinformatie verwijzen wij u naar de paragraaf financiering.

Investerings

Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB en Onvoorzien				
Beschikbaar gestelde investering (lopend/toekomstig)		Startjaar	Jaar van Realisatie	Investeringsbedragen x € 1000
Beschikbaar te stellen investering (nieuw)				
Lopend	Vervanging meubilair Gemeentehuis (Beheerpl gebouwen)	2022	2026	142
Lopend	Noodstroomvoorziening gemeentehuis	2023	2027	147
Totaal investeringsbedragen				289

Mutaties in reserves

Algemene dekkingsmiddelen overhead VPB onvoorzien						
Bedragen x € 1.000	rekening	begroting	begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand Beleid						
Lasten	656	294			10.000	
Baten	-8.773	-5.326	-1.668	-412	-10.300	-300
Geraamd resultaat bestaand beleid	-8.117	-5.032	-1.668	-412	-300	-300
Nieuw Beleid						
Lasten						
Baten			-1.298	-824	-92	
Geraamd resultaat nieuw beleid			-1.298	-824	-92	
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	-8.117	-5.032	-2.966	-1.236	-392	-300

Bestaand Beleid:

ALGEMENE RESERVE

- De onttrekking aan de algemene reserve op basis van besluiten die u eerder heeft genomen ter dekking van incidentele lasten voor het jaar 2025 € 1.018.186 en voor het jaar 2026 € 352.100.
- De onttrekking tot bijstelling van het investeringsbudget "Randweg Opheusden" ter dekking van kosten voor het jaar 2025 € 600.000.
- De onttrekking aan de algemene reserve ter dekking voor het vormen van een reserve dekking toekomstige afschrijvingen van toekomstige investeringen voor het jaar 2027 € 10 miljoen.

RESERVE PRECARIO

- Onttrekking aan de reserve precario voor het jaar 2025 € 50.000 en voor het jaar 2026 € 60.000 ter dekking van lasten voor het groeifonds subsidie vitale leefomgeving.

RESERVE DEKKING TOEKOMSTIGE AFSCHRIJVINGEN VAN TOEKOMSTIGE INVESTERINGEN

- In 2027 wordt op basis van besluiten € 10 miljoen ten laste van de algemene reserve toegevoegd aan de reserve dekking toekomstige kapitaallasten van toekomstige investeringsbudgetten.
- Vanaf 2027 is er sprake van een onttrekking aan de reserve dekking toekomstige kapitaallasten van toekomstige investeringsbudgetten van € 300.000 ter dekking van afschrijvingslasten toekomstige investeringen.

Nieuw Beleid:

ALGEMENE RESERVE

- Onder nieuw beleid wordt voorgesteld de incidentele lasten voor 2025, 2026 en 2027 te dekken door een onttrekking uit de algemene reserve. Zodoende is voor het jaar 2025 een onttrekking opgenomen van € 683.000, voor 2026 een onttrekking van € 519.000 en voor 2027 een onttrekking van € 92.000.
- Onder nieuw beleid is ook uw besluit verwerkt om vanuit de algemene reserve middelen beschikbaar te stellen voor de gebiedsvisie Resort Rivierendal. Voor 2025 € 615.000 en voor 2026 € 305.000.

Afgeronde ambities

Naarmate de periode van het Coalitieakkoord 2022-2026 vordert, worden steeds meer doelstellingen behorend bij onze ambities afgerond. Om het programmaplan tot aan 2026 overzichtelijk te houden worden doelstellingen die zijn afgerond verwijderd uit het programmaplan en verplaatst naar onderstaand overzicht.

Doelstellingen die in een eerder P&C-document op afgerond zijn gezet zijn naar dit overzicht verplaatst. Zo houden we overzichtelijk wat we allemaal hebben bereikt. Doelstellingen die na de 1e Bestuursrapportage 2024 zijn afgerond staan niet in onderstaand overzicht, maar staan nog in het programmaplan met een toelichting voor afronding omdat we u nog niet eerder hierover hadden geïnformeerd. Bij een volgend P&C-document worden de recent afgeronde doelstellingen toegevoegd aan het overzicht van afgeronde doelstellingen.

Programma	Ambitie	Deelambitie
P1	1.2.1 Een goede samenwerking met buurgemeenten, de regio en verbonden partijen.	1.2.1.4 We dragen bij aan de opgaven en doelstellingen uit de Regio Deal FruitDelta Rivierenland
P1	1.2.4 Een effectieve ondersteuning van de gemeenteraad	1.2.4.1 We brengen het onderzoeksbudget van de Rekenkamer naar een niveau waarop die effectief zijn onderzoeken kan uitvoeren ter ondersteuning voor de raad.
P2	2.1.1 Het gevoel van veiligheid wordt (samen met onze inwoners) versterkt.	2.1.1.1 We onderzoeken de mogelijkheden van de toepassing van het IJslands preventiemodel in onze gemeente.
P3	3.1.1 Betaalbaar wonen voor iedereen	3.1.1.4 We proberen een juridische borging te vinden voor de realisatie van betaalbare woningbouw.
P3	3.1.1 Betaalbaar wonen voor iedereen	3.1.1.5 We doen onderzoek naar koopondersteuning voor starters.
P3	3.1.2 Beschikbare woningen voor iedereen	3.1.2.5 We doen onderzoek naar woningsplitsing in het buitengebied.
P3	3.4.3 Planvorming en regels Omgevingswet op orde	3.4.3.3 De archivering van onze bestemmingsplannen/omgevingsplannen is op orde.
P3	3.4.5 Werkende en werkbare digitale systemen	3.4.5.1 We zorgen dat we aangesloten zijn op het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
P3	3.4.5 Werkende en werkbare digitale systemen	3.4.5.3 We zorgen voor inzichtelijke regels en een vereenvoudiging van de vergunningenprocedure via het DSO (een-loketgedachte).
P7	7.1.1 Een goede balans tussen ambities en een structureel gedekte begroting	7.1.1.5 We richten onze organisatie en werkprocessen zo in dat het college in staat is om een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
P7	7.1.2 De opbrengsten van de precarioheffing komen ten goede aan de samenleving	7.1.2.2 We geven een deel van de precariogelden via lokale heffingen terug aan inwoners.

PARAGRAFEN

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Algemeen

Conform artikel 10 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten bevat de paragraaf 'Lokale heffingen' de volgende zaken:

- het beleid rond de lokale heffingen;
- de geraamde inkomsten;
- een overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen. Hieruit blijkt hoe we ervoor zorgen dat bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, de geraamde baten niet hoger uitvallen dan de geraamde lasten. Dit zijn de beleidsuitgangspunten voor de tariefstelling, waarop deze berekeningen gebaseerd zijn;
- een beschrijving van het kwijscheldingsbeleid;
- een aanduiding van de lokale lastendruk. Dit is een overzicht van de belastingdruk en vergelijking met andere gemeenten.

Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Het totale pakket van de gemeentelijke belastingen en heffingen bestaat uit verschillende belastingen/heffingen. De rechtvaardiging hiervoor is beschreven in de belastingverordeningen die de gemeenteraad heeft vastgesteld.

Voor de hoogte van de tarieven en leges gelden de volgende uitgangspunten:

- In beginsel streven naar een volledige kostendekking bij leges en andere rechten.
- De opbrengst van leges en rechten niet meer laten stijgen dan de inflatiecorrectie. Vooralsnog is de stijging beperkt to de algemene prijsinflatie zoals vermeld in de meicirculaire 2024 voor het jaar 2025 ter hoogte van 2,2%.
- In het kader van de heroverwegingsoperatie zoals beschreven in de Kadernota 2022-2025 is gebleken dat een meeropbrengst van de verblijfsbelasting van € 10.000 haalbaar geacht moet worden. Om dit te bewerkstelligen is het forfaitaire bedrag afgeschaft en is er in het voorjaar van 2023 een intensieve controle uitgevoerd door bureau Legitiem op de nachtverblijf verschaffende bedrijven. Uit de opbrengstprognose voor het jaar 2023 is gebleken dat er vanaf 2024 een structurele verhoging van de opbrengst van € 25.000 kan worden opgenomen.

Geraamde Inkomsten

Totaaloverzicht lokale heffingen 2025						
Begroting		2024	2025	2026	2027	2028
ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN:						
1	Onroerende-zaakbelastingen:					
	OZB eigenaar woningen	4.001.029	4.142.442	4.250.904	4.354.237	4.354.237
	OZB eigenaar niet-woningen	1.176.438	1.286.021	1.316.541	1.353.208	1.353.208
	OZB gebruikers niet-woningen	676.487	745.930	762.942	772.942	772.942
2	Forensenbelasting	14.776	14.776	14.776	14.776	14.776
3	Verblijfsbelasting	63.338	63.338	63.338	63.338	63.338
4	Hondenbelasting	185.838	185.838	185.838	185.838	185.838
HEFFINGEN MET EEN BESTEMMING:						
5	Rioolheffing woningen	2.227.099	2.227.099	2.227.099	2.227.099	2.227.099
	Rioolheffing niet-woningen	209.166	209.166	209.166	209.166	209.166
6	Afvalstoffenheffing	3.297.877	3.601.742	3.601.742	3.601.742	3.601.742
7	Lijkbezorgingrechten	273.835	348.382	348.382	348.382	348.382
8	Staangelden markten en kermissen	3.551	3.629	3.629	3.629	3.629
9	Leges:					
	Hoofdstuk 1					
	Algemene dienstverlening	721.289	857.052	857.052	857.052	857.052
	Hoofdstuk 2					
	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning	964.058	983.661	983.661	983.661	983.661
	Hoofdstuk 3					
	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder hoofdstuk 2	35.663	23.279	23.279	23.279	23.279
		13.850.444	14.692.355	14.848.349	14.998.349	14.998.349

Overzicht op hoofdlijnen van de lokale heffingen

1. Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting (OZB) is veruit de voornaamste gemeentelijke belasting. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting bij woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting bij niet-woningen. De OZB is een algemene belasting en de opbrengst is bedoeld voor het dekken van de lasten van de gemeente. De grondslag voor de berekening van de OZB in 2025 is de WOZ-waarde per prijspeildatum van 1 januari 2024.

Voor het jaar 2025 is in ons bestaand beleid een stijging van de totale OZB opbrengst van afgerond 3% opgenomen. Dit op basis van besluiten die genomen zijn bij de begroting 2024.

In de eerste bestuursrapportage van 2024 is melding gemaakt van een eenmalige hogere stijging in 2025 (ten opzichte van 2024) voor niet-woningen. Dit vanwege te laag gehanteerde tarieven voor niet-woningen in 2024 waardoor de eigenaren en gebruikers van niet-woningen in 2024 een eenmalig voordeel hebben genoten. Deze eenmalige stijging van 10% voor niet-woningen is doorgevoerd in de begroting 2025.

Uw raad zal de OZB tarieven in december 2024 voor het jaar 2025 vaststellen, aangezien dan ook de WOZ waarden met waardepeildatum 1 januari 2024 bekend zijn.

Begroting	2024	2025	2026	2027	2028
Eigenaars woningen	4.001.029	4.142.442	4.250.904	4.354.237	4.354.237
Eigenaars niet-woningen	1.176.438	1.286.021	1.316.541	1.353.208	1.353.208
Gebruikers niet-woningen	676.487	745.930	762.942	772.942	772.942
Totale heffing OZB	5.853.954	6.174.393	6.330.387	6.480.387	6.480.387

2. Forensenbelasting

Forensenbelasting wordt geheven van eigenaren van zogenaamde tweede woningen zoals chalets op de campings. Deze belasting is bedoeld om eigenaren van deze tweede woningen mee te laten betalen aan de gemeenschapsvoorzieningen in onze gemeente. De gedachte hierachter is, dat de eigenaren van deze tweede woningen een groot deel van het jaar in onze gemeente zijn en daarom ook gebruik maken van de gemeenschapsvoorzieningen. De heffing geldt alleen voor chalets in eigendom van natuurlijke personen, die niet in de gemeente Neder-Betuwe wonen. Zij moeten meer dan negentig dagen per jaar de beschikking hebben over een (gemeubileerde) woning voor zichzelf of voor hun gezin. De aanslag wordt opgelegd aan de eigenaar van de woning. We zien een afname van deze opbrengst door verkoop of verhuur van chalets.

3. Verblijfsbelasting

Onder de naam 'verblijfsbelasting' wordt een directe belasting geheven voor het overnachten binnen de gemeente op campings, in hotels, pensions, bed & breakfast en dergelijke tegen vergoeding in enige vorm. Verblijfsbelasting is een algemene belasting die een gemeente kan heffen. Deze belasting geldt alleen voor personen die verblijven in een gemeente waar zij niet zijn ingeschreven. De ondernemer die de overnachting mogelijk maakt houdt een nachtregister bij en ontvangt op basis daarvan jaarlijks de aanslag voor de verblijfsbelasting.

In de kadernota 2022-2025 was de opdracht opgenomen te onderzoeken hoe de opbrengst verhoogd kan worden. Hieruit is gebleken dat een verhoging van € 10.000 haalbaar geacht kan worden. Hiertoe is met ingang van 2023 het forfaitaire bedrag afgeschaft en is er in de eerste helft van 2023 een intensieve controle op de nachtverblijf verschaffende ondernemers uitgevoerd door Legitiem. Uit de opbrengstprognose voor belastingjaar 2023 is gebleken dat er een meeropbrengst van afgerond € 25.000 gerealiseerd wordt. Deze budgetbijstelling zal structureel opgenomen worden in de tweede bestuursrapportage 2024 en is daarom in deze begroting nog niet zichtbaar.

De toenemende inschrijvingen in de BRP door arbeidsmigranten bemoeilijken de voorgenomen meeropbrengst maar de inschrijvingen leveren daarentegen wel een vergoeding op in de algemene uitkering gemeentefonds.

4. Hondenbelasting

Onder de naam hondenbelasting wordt op basis van artikel 226 van de Gemeentewet een directe belasting geheven voor het aantal honden dat iemand houdt binnen de gemeente. Er worden verschillende tarieven gehanteerd voor de eerste hond, de tweede en volgende honden en voor kennels. Jaarlijks wordt er een controle uitgevoerd op de aangifte van aanwezige honden.

5. Rioolheffing

Onder de naam rioolheffing wordt een recht geheven van de eigenaar van een eigendom van waaruit afvalwater direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. De belasting wordt geheven met een vast bedrag per perceel. De rioolheffingen (inkomsten) moeten 100% kostendekkend en in balans zijn met de uitgaven. De heffing wordt jaarlijks bij de vaststelling van het tarief geïndexeerd op basis van de consumentenindex volgens het CBS.

Met de vaststelling van het Programma Riolering en Water (PRW) in september 2023 heeft de raad besloten om vanaf 2024 een grondslag voor de riool- en waterzorgheffing te hanteren die bijdraagt aan het versterken van bewustzijn omtrent duurzaam leven. Het voornemen is met ingang van 2025 over te gaan naar een heffing bestaande uit een vast bedrag per perceel gecombineerd met een heffing naar waterverbruik voor objecten met een waterverbruik van meer dan 500m³.

De nieuwe grondslag en tariefstaffels worden momenteel uitgewerkt tot een conceptverordening. Deze verordening ligt eind 2024 aan uw raad ter vaststelling voor. Parallel daaraan start de aanpassing van de administratie om de inning volgens de nieuwe grondslag per 1 januari 2025 mogelijk te maken.

Berekening kostendekkendheid rioolheffing 2025	
Totaal opbrengsten (rechten)	2.436.265
Totaal kosten	2.436.265
Dekkingspercentage	100%

6. Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van huishoudens in de gemeente Neder-Betuwe die hun huishoudelijke afval moeten inzamelen, omdat hun perceel valt onder de Wet milieubeheer. De heffing geldt per perceel. De inzameling van huishoudelijke afvalstoffen, het vaststellen van de tarieven en het innen van de heffing wordt uitgevoerd op regionaal niveau (Avri / Belastingssamenwerking Rivierenland (BSR)).

Afvalstoffenheffing	2024	2025	2026	2027	2028
<u>Basistarief (voor iedereen gelijk)</u>	318,00	341,00	364,00	386,00	399,00
Per extra grijze container	50,00	50,00	50,00	50,00	50,00
<u>Variabel tarief (per keer)</u>					
- grijze container 140 liter	4,67	4,67	4,67	4,67	4,67
- grijze container 240 liter	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00
- gft-container (140 en 240 liter)	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- papiercontainer (140 en 240 liter)	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- variabel tarief aanbieding 30ltr (hoogbouw)	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
- variabel tarief aanbieding 30ltr (laagbouw)	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
- container (140 en 240 liter) en zakken voor plastic verpakkingen en drinkpakken	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- brengcontainers voor glas en blik, papier, textiel	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- milieubox	gratis	gratis	gratis	gratis	gratis
- restafval op milieustraat per huisvuilzak (60 liter)	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
- voorrijtarief voor aan huis ophalen van grof huishoudelijk afval	€ 20,-	20,00	20,00	20,00	20,00
- een containerwisseling van 240 liter grijze container naar een 140 liter grijze container is gratis. Alle andere containerwisselingen, per container (via factuur)	35,00	35,00	35,00	35,00	35,00
Gemiddelde tarief afvalstofheffing per betalende huisaansluiting*	343,00	366,00	387,00	409,00	422,00

* Bron: concept AVRI begroting 2025 en meerjarenraming tm 2028

* Basis- en variabel tarief vanaf 2024-2028 o.b.v. de tarieven 2025 worden eind 2024 vastgesteld.

7. Lijkbezorgingsrechten

Op basis van een verordening worden rechten geheven voor het gebruik van de algemene begraafplaatsen en voor gemeentelijke diensten, die daarmee samenhangen. De aanvrager, gebruiker of begunstigde betaalt de rechten. Het Beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2022 -2025 heeft geleid tot een toekomstbestendig begraafplaatsenbeleid.

Berekening kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten 2025	
Totaal opbrengsten (rechten)	348.382
Totaal kosten	377.480
Dekkingspercentage	92%

8. Marktgelden

Onder de naam marktgelden wordt een recht voor een marktstandplaats geheven, zoals bedoeld in de marktgeldverordening. Daaronder vallen ook de diensten, die de gemeente hiervoor verleent. Het recht wordt geheven aan de houder van de marktstandplaats.

Berekening kostendekkendheid marktgelden per 2025	
Totaal opbrengsten (rechten)	3.629
Totaal kosten	5.240
Dekkingspercentage	69%

9. Leges

De naam leges staat voor veel verschillende rechten voor diensten door het gemeentebestuur. De aanvrager of degene voor wie de dienst is verleend, betaalt.

Uitgangspunt is dat de tarieven voor leges kostendekkend zijn, tenzij ze wettelijk zijn gemaximeerd of er een politieke keuze is gemaakt om ze lager vast te stellen.

In december 2024 worden de tarieven voor de Legesverordening 2025 vastgesteld. De kostendekkendheid van de leges over het belastingjaar 2025 per titel van de legesverordening is zoals onderstaand weergegeven vastgesteld. De tarieven van 2025 zijn met 2,2% geïndexeerd (met uitzondering van de wettelijke tarieven en enkele uitzonderingen). De leges zijn niet 100% kostendekkend. Dit heeft de maken met maximum tarieven die wettelijk zijn vastgesteld, zoals bij reisdocumenten en rijbewijzen of met gemaakte politieke keuzes zoals bijvoorbeeld bij de marktgeden.

Recapitulatie kostendekkendheid leges 2025 gemeente Neder-Betuwe				
		Totale kosten x € 1.000	Opbrengsten x € 1.000	Kostendekkend- heidspercentage
Totaal		2.396	1.859	78%
Hoofdstuk 1	Algemene dienstverlening	1.072	852	79%
Paragraaf 1.1	Burgerlijke stand	289	228	79%
Paragraaf 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	321	303	95%
Paragraaf 1.3	Rijbewijzen	124	128	103%
Paragraaf 1.4	Verstrekkingen in het kader van de basisregistratie persoonsgegevens	15	3	18%
Paragraaf 1.7	Overige publiekszaken	36	17	49%
Paragraaf 1.9	Bijzondere wetten	288	173	60%
Hoofdstuk 2	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	1.285	984	77%
Paragraaf 2.2	Voorfase	289	68	23%
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	435	439	101%
Paragraaf 2.4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	11	23	211%
Paragraaf 2.5	Milieubelastende activiteiten	262	269	103%
Paragraaf 2.6	Lozingsactiviteiten	37	14	37%
Paragraaf 2.7	Aanlegactiviteiten	2	2	97%
Paragraaf 2.8	Overige activiteiten	11	2	21%
Paragraaf 2.9	Maatwerkvoorschriften	9	10	103%
Paragraaf 2.11	Overige tarieven	93	80	86%
Paragraaf 2.12	Modaliteiten	128	78	61%
Paragraaf 2.13	Vermindering	8		0%
Hoofdstuk 3	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2	39	23	60%
Paragraaf 3.1	Horeca	19	11	59%
Paragraaf 3.4	Organiseren evenement of markt	4	2	58%
Paragraaf 3.5	Standplaatsen	10	6	59%
Paragraaf 3.7	In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	5	3	63%

Tarieven

De aanvrager van door de gemeente verleende of nog te verlenen diensten moet hiervoor betalen. De bedragen zijn vermeld in de Tariefverordening bedrijfsmatig verstrekte diensten.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de kwijtschelding van heffingen wordt in Neder-Betuwe de 100% norm van de relevante bijstandsnorm gehanteerd. Voor de overige regels volgen we het Rijksbeleid. Dit betekent dat kwijtschelding kan gelden voor de hondenbelasting, de rioolheffing en de onroerende zaakbelastingen. Voor overige heffingen en rechten geldt geen kwijtschelding. Het aantal verzoeken om kwijtschelding in 2025 is geraamd op 20. Dit aantal is gebaseerd op het aantal aanvragen in 2024.

Een aanduiding van de lokale lastendruk

Belastingdruk per huishouden (bewoner/eigenaar)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2024	€ 498	€ 358	€ 241	€ 1.097
Gemeente Neder-Betuwe 2025	€ 513	€ 366	€ 209	€ 1.088
Vershil 2024/2025	3%	2%	-13%	-1%

Belastingdruk per huishouden (bewoner/huurder)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe 2024	€ 0	€ 358	€ 0	€ 358
Gemeente Neder-Betuwe 2025	€ 0	€ 366	€ 0	€ 366
Vershil 2024/2025		2%		2%

Uitgangspunten:

- Het tarief voor de afvalstoffenheffing is afkomstig uit de begroting 2025 Avri inclusief meerjarenraming t.m. 2028. De tarieven voor 2025 worden eind 20243 vastgesteld. Uw raad zal de OZB tarieven in december 2024 voor het jaar 2025 vaststellen, aangezien dan ook de WOZ waarden met waardepeildatum 1 januari 2024 bekend zijn. Op dat moment informeren wij u ook wat de tariefsbepaling betekent voor de lastendruk per huishouden.
- Uit de cijfers gepubliceerd door Coelo.nl (het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) blijkt, dat voor 2024 de gemiddelde waarde van een woning binnen de gemeente Neder-Betuwe afgerond € 424.133 bedraagt.
- Vanaf 2019 is er gestart met Afval scheiden, heel gewoon, een andere manier van afval aanbieden door de inwoners van Neder-Betuwe. Het scheiden van afval wordt hiermee verder gestimuleerd. Elk huishouden betaalt een gelijk basisbedrag en daarnaast een bedrag per aanbieding van restafval in een ondergrondse container. Het aanbieden van plastic en drinkpakken, papier en gft afval is gratis.
- Om de vergelijking te kunnen maken met de buurgemeenten zijn de ingevulde tarieven 2024 aangeleverd door Coelo.nl. Het gaat om de gemiddelde belastingdruk voor een meerpersoonshuishouden. Het gemiddelde tarief voor de afvalstoffenheffing kan afwijken van de gehanteerde gemiddelden van de gemeente, omdat Coelo voor het aantal ledigingen historische cijfers van het CBS hanteert.

Vergelijking belastingdruk huishouden 2024 (bewoner/eigenaar)				
	OZB	Afval	Riool	Totaal
Gemeente Neder-Betuwe	€ 498	€ 358	€ 241	€ 1.097
Gemeente Buren	€ 619	€ 363	€ 250	€ 1.232
Gemeente Overbetuwe	€ 370	€ 315	€ 107	€ 792
Gemeente West Maas en Waal	€ 361	€ 341	€ 273	€ 975
Bron: Coelo				

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicomanagement

Algemeen

Het kader voor de uitvoering van het risicomanagement en de bepaling van het weerstands-vermogen worden gevormd door de [Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2019](#) die op 4 juli 2019 is vastgesteld. Deze paragraaf geeft aan op welke wijze het risicomanagement wordt uitgevoerd, welke risico's er zijn en of het weerstandsvermogen voldoende is.

Risicomanagement

Risicomanagement is een hulpmiddel om op een systematische en uitgesproken manier risico's in kaart te brengen, te beoordelen en door een proactieve houding beter te beheersen.

De werkwijze is: risico's in kaart brengen, mogelijke beheermaatregelen bepalen en de (overgebleven) financiële gevolgen van de risico's in cijfers uitdrukken. Door bij beleidsvorming al heel vroeg na te denken over de mogelijke risico's van bepaalde keuzes zijn deze mogelijk te voorkomen of te verminderen of kan beleid worden bijgesteld. Het managen van risico's voorkomt geen gebeurtenissen met een negatief gevolg. Het biedt wel de geruststelling, dat tevoren alles is gedaan om de risico's te voorkomen of het effect bewust te verminderen. Het biedt ook de zekerheid, dat er voldoende financiële middelen zijn als een risico werkelijkheid wordt.

Risicomanagement is een systematisch en regelmatig terugkerend proces om risico's te onderkennen, te analyseren en te beoordelen en op basis daarvan maatregelen te nemen en het eindresultaat te bekijken. Daarbij ligt het accent op de financiële, personele en organisatorische risico's, grondexploitatie- en risico's van deelnemingen en verbonden partijen. De genoemde nota beoogt het risicomanagement op een meer systematische manier uit te voeren met een breed bereik. Daarbij gaat het ook om juridische, maatschappelijke en politieke risico's (imago), technische risico's en risico's in het sociaal domein. Risicomanagement beschouwen we hierbij niet als een doel op zich. Met meer inzicht in de risico's kunnen we ons weerstandsvermogen beter bepalen. Het weerstandsvermogen speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het financieel perspectief.

Om een financieel gezonde gemeente te blijven, wordt verstandig en verantwoord met risico's omgegaan. Deze risico's zijn onlosmakelijk verbonden met de uitvoering van bedrijfsprocessen en kunnen nooit helemaal worden uitgesloten. Het gaat om het bewustzijn van de risico's en aandacht voor de beheersingsmaatregelen. Bij de beheersing van de risico's is de beleidslijn, dat er sprake moet zijn van een evenwicht tussen praktische uitvoerbaarheid, effectiviteit en kosten (efficiency) van een maatregel. Het streven is om geen onnodige risico's te lopen en financieel verantwoord risico's af te dekken door verzekeringen. Er zijn verzekeringen afgesloten voor aansprakelijkstelling door derden, schade aan opstallen en tegen fraude. Risico's die niet worden afgedekt door een verzekering of een voorziening moeten kunnen worden opgevangen door de beschikbare weerstandscapaciteit.

Binnen ons Planning & Control instrumentarium gaan wij zo met risicomanagement om:

- Bij de kadernota en de begroting inclusief meerjarenraming actualiseren wij onze risico's.
- Bij bestuursrapportages informeren wij u, indien nodig, over wijzigingen die zich op basis van het risicomanagement voordoen.
- Bij de jaarstukken leggen wij verantwoording af over het gevoerde risicomanagement van het betreffende jaar.

De definitie van een risico luidt als volgt: de kans op een gebeurtenis, die zowel negatieve als positieve gevolgen voor de gemeente kan hebben en waarvan de grootte op dit moment onbekend is, maar van grote betekenis kan zijn. Voor het opnemen van een risico wordt een ondergrens van € 100.000 gehanteerd.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit het verschil tussen:

- De beschikbare weerstandscapaciteit; de middelen waarover de gemeente kan beschikken om onverwachte en hoge kosten te dekken en
- De financieel in cijfers uitgedrukte risico's: het totaal van de financieel in cijfers uitgedrukte risico's die de gemeente loopt ondanks de beheersmaatregelen.

Verhouding benodigde weerstandscapaciteit

De verhouding wordt uitgedrukt in de hieronder gepresenteerde waarderingstabel, die opgenomen is in de 'Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing 2019'.

Verhouding	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 tot 2,0	Ruim voldoende
1,0 tot 1,4	Voldoende
0,8 tot 1,0	Matig
0,6 tot 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Actuele berekening weerstandscapaciteit en weerstandsratio

Meerjarig verloop weerstandsratio

In de afgelopen jaren heeft de verhouding tussen de benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit, de weerstandsratio, zich positief ontwikkeld. Deze positieve ontwikkeling is voornamelijk ontstaan door winstuitkeringen van grondexploitaties, het industrieschap Medel en door overschotten bij de jaarstukken.

Uitgangspunt op basis van het nieuwe coalitieprogramma is een weerstandsratio van minimaal 1,0.

De weerstandsratio geeft voor het jaar 2024 een stand van 2,0 aan wat gekwalificeerd wordt als "ruim voldoende". De weerstandsratio daalt in de jaren daarna naar 0,7 in 2028 wat gekwalificeerd wordt als "Onvoldoende".

Binnen de begrotingsjaren schommelt de hoogte van de weerstandsratio. Deze schommelingen ontstaan enerzijds door onttrekkingen en toevoegingen aan de algemene reserve die per jaar in hoogte verschillen en anderzijds door de verwachte begrotingsoverschotten die ook per jaar in hoogte verschillen.

De daling van het weerstandscapaciteit en de weerstandsratio vanaf 2024 komt door het vormen van een bestemmingsreserve van € 10 miljoen ten laste van de algemene reserve voor dekking van toekomstige afschrijvingslasten van toekomstige investeringen (Integraal onderwijsHuisvestingsPlan (IHP) en de Randweg Opheusden.

De door het Rijk doorgevoerde wijziging van financieringssysteem binnen de algemene uitkering en de nog door te voeren kortingen op de algemene uitkering zorgen voor forse jaarlijkse tekorten op de financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe.

Bij het vaststellen van de Kadernota 2025-2028 is daarom opdracht gegeven tot een ombuigingstraject dat bij de kadernota 2026-2029 zicht moet bieden op een pakket aan maatregelen om de financiële positie vanaf 2026 structureel in evenwicht te brengen. Gelet op het ingezette ombuigingstraject wordt voor de doorrekening van de *beschikbare* weerstandscapaciteit in deze risicoparagraaf vanaf 2026 uitgegaan van ten minste sluitende begrotingssaldi (€ 0). We gaan er dus vanuit dat we voldoende maatregelen nemen om de financiële positie vanaf 2026 structureel sluitend te maken. Daar staat tegenover dat er in de realisatie van ombuigingen sprake is van onzekerheden. De omvang van de besparingen is gebaseerd op een inschatting en kan in de praktijk anders uitvallen en ook in de snelheid waarmee maatregelen effect sorteren schuilt een risico. Voor besparingsverliezen in het kader van de ombuigingen nemen we daarom vanaf 2025 een risico van € 2 miljoen op.

Opgemerkt moet worden dat het kwantificeren, bepalen en beheersen van risico's een continu proces is en moet zijn. Zoals u ziet zijn bij de 'overige risico's' nieuwe risico's beschreven. Voor een aantal hiervan is het kwantificeren van en het bepalen van de financiële impact nog niet in financiële zin uit te drukken. Daarom is hiervoor ook geen risicoprofiel opgenomen.

Overzicht van risico's gelijk of groter dan € 100.000

Risico	Begroting	Begroting	Vershil
	2025	2024	B2025-B2024
Grondexploitaties:			
Algemene risico's grondexploitaties	365.000	348.000	17.000
Specifieke risico's grondexploitaties	30.000	30.000	-
Verbonden partijen:			
Risico's verbonden partijen	76.000	149.000	-73.000
Openeinderegelingen:			
Uitvoering 3 Decentralisaties	750.000	750.000	-
Overige risico's			
Personeel & organisatie (bedrijfsvoering)	1.631.000	1.336.000	295.000
Boven formatief/formatie uitbreiding met tijdelijke dekking	-	350.000	-350.000
Cybersecurity incident	288.000	225.000	63.000
Ontwikkelingen gemeentefonds	480.000	452.000	28.000
Tekort stelpost loon- en prijscompensatie	-	400.000	-400.000
Crisisbeheersing en rampenbestrijding	100.000	100.000	-
Renteontwikkeling	250.000	250.000	-
Besparingsverliezen ombuigingen	2.000.000	-	2.000.000
Ontvlechtingskosten Avri-Ibor	200.000	-	200.000
Ontwikkeling Verzekeringen	-	-	-
COVID-19 (Coronapandemie)	-	-	-
Huisvesting voorzieningen onderwijs	-	-	-
Specifieke Uitkering stimulering sport (SPUK)	-	-	-
Structurele financiële effecten Omgevingswet	-	-	-
Oorlog Oekraïne en opvang van vluchtelingen	-	-	-
Totaal	6.170.000	4.390.000	1.780.000
Waarschijnlijkheidsfactor 90%	5.553.000	3.951.000	1.602.000

Op basis van de vastgestelde Nota Weerstandsvermogen en risicobeheersing 2019 wordt een waarschijnlijkheidsfactor van 90% op het totaal van de becijferde risico's toegepast. Niet alle risico's doen zich namelijk gelijktijdig voor. Hiermee wordt het totaal van het geldelijke gevolg van alle risico's gecorrigeerd.

Grondexploitaties

Algemene risico's grondexploitaties

Grondexploitaties kennen algemene en specifieke risico's. De algemene risico's bestaan onder andere uit rentestijgingen, stijging van het inflatiecijfer, aanbestedingsrisico's, marktontwikkelingen en vertragingen in de planvorming of in de gronduitgifte. Voor de dekking van algemene, niet gespecificeerde risico's, die de gemeente met de huidige exploitaties loopt, is een risico inschatting opgenomen van € 365.000. Voor een verdere specificatie van de boekwaarden verwijzen wij u naar het overzicht 'Actuele prognose van de verwachte resultaten diverse grondcomplexen' in paragraaf 6 Grondbeleid. In dit overzicht zijn de contante waarden van de verwachte verliezen en winsten opgenomen. De verliezen zijn conform het BBV afgedekt via de verliesvoorziening.

Specifieke risico's grondexploitaties

Specifieke risico's worden geraamd als daar een directe aanleiding voor is en dit in aanvulling op de algemene risico's noodzakelijk is. De onderstaande specifieke risico's zijn opgenomen:

- Herenland-west € 30.000

De hier genoemde risico's sluiten aan op de informatie in paragraaf 6 Grondbeleid.

Verbonden partijen

Nr. Verbonden Partijen		Bijdrage	Bijdrage	Risico	Risico	
		2025	2024	2025	inschatting 2024	
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid	GR	2.098.000	1.973.000	-	33.000
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	GR	1.712.000	1.561.000	76.000	73.000
3	Gemeensch. Regeling Regio Rivierenland	GR	297.000	306.000	-	-
4	AVRI	GR	-	-	-	40.000
5	Omgevingsdienst Rivierenland	GR	2.495.000	2.189.000	-	-
6	Regionaal archief Rivierenland	GR	321.000	309.000	-	-
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	GR	-	-	-	-
8	Werkzaak Rivierenland	GR	1.384.000	1.198.000	-	3.000
9	Industrieschap Medel	GR	-	-	-	-
10	Waterbedrijf Vitens N.V.	Venn	-	-	-	-
11	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Venn	-	-	-	-
12	Uitv. Org. Breedbandnetwerk Rivierenland	GR	-	-	-	-
			8.307.000	7.536.000	76.000	149.000

Risico's verbonden partijen

De gemeente heeft te maken met verbonden partijen zoals de gemeenschappelijke regelingen waaraan wij deelnemen. Daarnaast zijn er externe partijen, waarbij de gemeente via het aandelenbezit risico's kan lopen. Bij deze laatste partijen gaat het om schommelingen in de waarde van de aandelen of het dividend. Bij risico's van een verbonden partij gaat het in hoofdzaak om financiële en bestuurlijke risico's, die mede verband houden met de structuur, organisatie en bedrijfsvoering van een verbonden partij. Het risico is per verbonden partij bepaald met oog voor het beleid dat de gemeenschappelijke regeling zelf voert op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement. De gemeenschappelijke regeling moet zelf aan risicomanagement doen en de eigen risico's voldoende afdekken. Als dat niet het geval is, moeten de gemeenten het niet afgedekte deel compenseren. De uitkomst en toelichting hierop zijn in de paragraaf verbonden partijen per gemeenschappelijke regeling vermeld.

Uit de tabel blijkt dat in 2025 alleen de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) zelf over onvoldoende weerstandscapaciteit beschikt om de gekwantificeerde risico's af te dekken. Via de zienswijzen, die worden ingediend op de begrotingen en jaarverslagen, worden gemeenschappelijke regelingen die zelf over onvoldoende weerstandscapaciteit beschikken verzocht de weerstandscapaciteit op voldoende hoogte te brengen. De risico's rond Industrieschap Medel wordt hierna afzonderlijk toegelicht.

Industrieschap Medel

De Tender voor de uitgifte van de twee resterende kavels is gestart en is in augustus 2024 afgerond. Na deze Tender zal naar verwachting alle kavels van Medel Afronding verkocht zijn. De Grondexploitatie Medel Afronding zal naar verwachting een positief resultaat opleveren. Dat positieve resultaat wordt aan de deelnemende gemeenten uitgekeerd. Er is geen sprake van een risico omdat ook het huidige resultaat van de grondexploitatie (zonder de 2 genoemde kavels) reeds positief is. Er hoeft geen voorziening te worden getroffen.

Uitv. Org. Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)

Voor de aanleg van een breedbandnetwerk is een langlopende financieringsovereenkomst afgesloten met een looptijd van 50 jaar. De zeven gemeenten die deelnemen in de UBR zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan of de UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen. Restant aandeel aansprakelijkheid van de gemeente Neder-Betuwe per ultimo 2023 bedraagt afgerond € 6.405.000. Gelet op de fase waarin de aanleg van het breedbandnetwerk zich bevindt en de liquiditeitsprognose van de UBR is het niet waarschijnlijk dat de deelnemende gemeenten aangesproken worden op de garantstelling. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5 verbonden partijen.

Open eindregelingen

3D (Jeugd, Wmo en Participatie)

Voor het uitvoeren van de regelingen Wmo, Jeugd en Participatie zijn de volgende risico's onderkend:

- Het openeinde-karakter van de regelingen. Vanwege de complexiteit en de beperkte beïnvloedbaarheid (resultaat en effect) zijn de uitgaven en inkomsten moeilijk voorspelbaar.
- Onduidelijkheid over het verloop en de omvang van de rijksbijdragen voor Wmo, Jeugdwet (zie gevolgen Hervormingsagenda Jeugd), Participatie en de Wet Inburgering. Voor de Participatiewet stelt het rijk jaarlijks het landelijke macrobudget bij op het bijstandsvolume in Nederland. Gelijktijdig wordt rekening gehouden met een inflatiecorrectie van het sociaal minimum. Het is lastig in te schatten of deze bijstelling in 2025 voldoende gaat zijn om de stijgende uitgaven BUIG te dekken in verband met de toename van bijstandsuitkeringen. De rijksbijdrage die wij ontvangen voor de Wet Inburgering sluit mogelijk niet aan bij de werkelijke instroom van asielmigranten. Het Rijk heeft geen harde toezegging gedaan de uitvoeringskosten aan te passen aan de realiteit. Ook is ongewis hoeveel statushouders zich werkelijk zullen vestigen in onze gemeente.
- Op Jeugd vormt met name de individuele, specialistische zorg met verblijf een risico. Hoewel het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van individuele specialistische zorg met verblijf zeer laag is, blijft deze doelgroep een risico vanwege de hoge kosten die verbonden zijn aan dit type zorg. Daar tegenover staat dat voor deze zorgvormen (boven)regionaal meerdere initiatieven lopen die moeten leiden tot meer passende plaatsingen, duurzaam herstel en - op termijn - zo dicht mogelijk bij nul uithuisplaatsingen.
- Onduidelijkheid over het effect van de doordecentralisatie van Beschermd Wonen. Het woonplaatsbeginsel en het financieel verdeelmodel zijn inmiddels uitgesteld naar 1 januari 2026. Dit houdt in dat Nijmegen ook in 2025 alle financiële middelen ontvangt voor beschermd wonen, terwijl wij inhoudelijk verantwoordelijk zijn. Daarmee bestaat het risico dat gemeente Nijmegen niet alle benodigde middelen aan ons beschikbaar stelt.

De uitgaven en het beschikbare budget worden via de vaste P&C-cyclus nauwgezet gevolgd. Waar noodzakelijk worden zij bijgesteld met voorgestelde maatregelen. Omdat er een mate van onvoorspelbaarheid zit in de uitgaven in inkomsten voor het Sociaal domein is het risicoprofiel gesteld op € 0,75 miljoen.

Gevolgen Hervormingsagenda Jeugd

In juni 2023 is de Hervormingsagenda Jeugd vastgesteld. In de Hervormingsagenda zijn zowel inhoudelijke als financiële maatregelen opgenomen om de Jeugdwet uitvoerbaar en betaalbaar te houden. Er blijven onzekerheden bestaan rond de haalbaarheid van deze maatregelen. Dit levert de gemeente een onzekerheid op ten aanzien van het budget dat we vanaf 2026 voor de uitvoering van de Jeugdwet ontvangen. Daarnaast geldt dat diverse besparende maatregelen die het Rijk in de Hervormingsagenda heeft benoemd, reeds op lokaal niveau in Neder-Betuwe worden uitgevoerd. Denk hierbij aan de inzet op normaliseren, POH-jeugd, een goede samenwerking met het onderwijs en kwaliteitseisen rondom (regionaal) gecontracteerde jeugdhulp. Dit maakt het ingewikkeld om precies te duiden welke besparingen gerealiseerd worden als gevolg van lokale en regionale interventies, en welke vanuit rijksmaatregelen. Tot slot constateren we dat (voornamelijk grote) jeugdzorgaanbieders steeds vaker kampen met financiële moeilijkheden. Personeelskosten blijven stijgen en het aantal jeugdhulpaanbieders dat verlies lijdt neemt toe. De maatregelen uit de Hervormingsagenda zouden op den duur moeten bijdragen aan het kostenefficiënter inrichten van de jeugdzorg en het verminderen van de financiële problematiek, maar lossen deze problemen op korte termijn niet op. Hiermee ontstaat een financieel risico voor de gemeente waar het gaat om het borgen van de beschikbaarheid en continuïteit van passende zorg voor enerzijds bestaande cliënten en anderzijds mogelijke toekomstige cliënten.

Overige risico's

Personeel en Organisatie (bedrijfsvoering)

Het betreft specifieke risico's zoals wachtgeld en pensioenen van politieke ambtsdragers, ontslag (bijvoorbeeld van werk naar werktrajecten) en WW en ZW-uitkeringen van medewerkers. Ook kunnen er beëindigingsovereenkomsten gesloten worden met medewerkers om uiteenlopende redenen en kan er vanaf 2024 gebruik gemaakt worden van de regeling vervroegd uittreden (RVU) mits medewerkers aan de voorwaarden voldoen. Voor genoemde risico's hebben wij een inschatting gemaakt van € 1.631.000 (8,5% van de totale personeels- en bestuurskosten uit de begroting). Daarnaast staat de kwantiteit en kwaliteit van de instroom van nieuw personeel en inhuur onder druk vanwege de krapte op de arbeidsmarkt. Dit kan mogelijk leiden tot extra kosten (bijv. hogere uurtarieven van inhuur of kosten i.v.m. personeelstekort bij projecten en werkzaamheden

Cybersecurity incident

Daarnaast zijn er risico's rond informatieveiligheid, privacy en hardware. De gemeente heeft geen verzekering afgesloten voor dit risico. Gebeurtenissen kunnen leiden tot financiële, juridische en imagoschade. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken zijn diverse beheersmaatregelen getroffen op het terrein van informatiebeveiliging. Denk aan penetratietesten, stimuleren van de bewustwording van medewerkers door voorlichting en training, back-up, uitwijkfaciliteiten en verzekeringen. Daarom is een risicoschatting gemaakt. Deze komt uit op € 288.000 uitgaande van een financieel risico van € 2.880.000 per cybersecurity incident, ramp of crisis met een kans van 10% (1x per 10 jaar). Deze risico inschatting komt overeen met 1,5% van de totale personeels- en bestuurskosten uit de begroting.

Ontwikkeling gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn aan schommelingen onderhevig. Dit komt doordat de definitieve uitkering aan de gemeenten beïnvloed wordt door de rijksuitgaven ten opzichte van de begroting. Om deze schommelingen op te vangen is een risicoservering van € 480.000 opgenomen (1% van de algemene uitkering).

Naast de algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen gemeenten via specifieke uitkeringen middelen van het Rijk. Deze middelen kennen een specifiek bestedingsdoel waarover jaarlijks in de jaarrekening verantwoording dient te worden afgelegd (SISA). Het tijdelijke karakter van deze regelingen maakt dat we als gemeente geen zekerheid hebben over de langjarige financiering van de taken en werkzaamheden die we met deze middelen uitvoeren. Hierin schuilt een risico voor de gemeentelijke taakuitoefening. In verband met de steeds verder toenemende verantwoordingslasten heeft het nieuwe kabinet het voornemen geuit om de specifieke uitkeringen over te hevelen naar de algemene uitkering. Er hoeft dan geen verantwoording meer over de besteding van deze middelen te worden afgelegd. Daarbij is gemeenten een budgetkorting van 10% in het vooruitzicht gesteld. De wijze waarop dit verder vorm zal krijgen moet nog verder worden uitgewerkt. De VNG is hierover namens gemeenten in gesprek met het kabinet.

Crisisbeheersing en rampenbestrijding

In de gemeente kunnen zich allerlei crises en rampen voordoen. Denk bijvoorbeeld aan alle vormen van natuurgeweld en explosie/brand met gevaarlijke stoffen. Een extra risico voor onze gemeente vormen belangrijke transportaders zoals de Betuweroute, Rijn, Waal en een drukke snelweg als de A15. Als voorbeelden van crises worden de hoge waterstanden in 1995 en de wateroverlast in de kern van Opheusden in 2014 genoemd. Als zich een crisis voordoet, kan de gemeente te maken krijgen met (hoge) beheerskosten. Daarom is een risicoschatting gemaakt, die uitkomt op € 100.000 uitgaande van een financieel risico van € 500.000 per ramp of crisis met een kans van 20% (1x in de 5 jaar).

Beheersmaatregelen zijn o.a.:

- actueel houden van de regionale en lokale rampen- en incidentbestrijdingsplannen;
- oefenen van rampenscenario's met de medewerkers, die een rol hebben in de lokale crisisorganisatie;
- in- en uitvoeren van het Regionaal Crisisplan.

Renteontwikkeling

De rente is de afgelopen jaren fors gestegen. Voor de fluctuatie van rentestanden hebben wij het risico geschat op € 250.000. Een beheersmaatregel is onder andere het opstellen van een overzicht van toekomstige inkomsten en uitgaven.

Besparingsverliezen ombuigingen

De meerjarenraming van deze begroting laat vanaf 2026 structurele tekorten zien. Zonder aanvullende compensatie vanuit het Rijk zijn er maatregelen nodig om het tekort op te lossen. Bij het vaststellen van de Kadernota 2025-2028 is daarom opdracht gegeven tot een ombuigingstraject dat bij de kadernota 2026-2029 zicht moet bieden op een pakket aan maatregelen om de financiële positie vanaf 2026 structureel in evenwicht te brengen. Gelet op het ingezette ombuigingstraject wordt voor de doorrekening van de *beschikbare* weerstandscapaciteit in deze risicoparagraaf vanaf 2026 uitgegaan van ten minste sluitende begrotingssaldi (€ 0). We gaan er dus vanuit dat we voldoende maatregelen nemen om de financiële positie vanaf 2026 structureel sluitend te maken. Daar staat tegenover dat er in de realisatie van ombuigingen sprake is van onzekerheden. De omvang van de besparingen is gebaseerd op een inschatting en kan in de praktijk anders uitvallen en ook in de snelheid waarmee maatregelen effect sorteren schuilt een risico. Voor besparingsverliezen in het kader van de ombuigingen nemen we daarom een risico van € 2 miljoen op.

Ontvlechtingskosten AVRI-IBOR

Uw gemeenteraad heeft op 26 september besloten om de beheertaken groen, reiniging en gladheidsbestrijding van de AVRI, uiterlijk per 1 januari 2026 in eigen beheer terug te nemen. De eenmalige kosten die horen bij de terugname van deze taken zijn in de begroting opgenomen. Aangezien er met de AVRI nog nadere afspraken moeten worden gemaakt over de ontvlechting en de

overname van personeel is er sprake van een risico op frictiekosten. Het gaat dan om doorlopende kosten bij de AVRI nadat de beheertaken zijn overgegaan naar de gemeente Neder-Betuwe. Bijvoorbeeld de kosten van medewerkers in het primair proces die niet in dienst komen van de gemeente of overhead die niet ineens kan worden afgebouwd binnen de AVRI. Het gezamenlijke uitgangspunt is dergelijke frictiekosten zoveel mogelijk te beperken, onder andere door het volledig overnemen van het personeel van de AVRI dat werkzaam is voor Neder-Betuwe. In afwachting van de definitieve afspraken met de AVRI is een risicoreservering van € 200.000 opgenomen.

Ontwikkeling verzekeringen

Naar aanleiding van een in 2019 uitgevoerd doelmatigheidsonderzoek (213a) is een aantal verzekeringspolissen aangepast. Hierdoor draagt de gemeente een groter eigen risico voor potentiële schades of gebeurtenissen. Daarnaast is de verzekeringsmarkt aan het verharderen. Dit heeft consequenties voor premiestijgingen en verzekerbaarheid. Ook klimaatveranderingen gaan een grote rol spelen bij schades en verzekerbaarheid. Het kwantificeren en bepalen van de financiële impact van dit benoemde risico is niet in financiële zin uit te drukken en daarom is hiervoor geen risicoprofiel opgenomen.

Huisvesting voorziening onderwijs

Door het college van bestuur van het Van Lodenstein College te Kesteren (hierna: het schoolbestuur) is een aanvraag ingediend voor een huisvestingsvoorziening. De school kampte met een gebrekkig binnenklimaat, dat volgens het schoolbestuur te wijten is aan een constructiefout ontstaan bij de bouw van de school in 2008/2009. De verordening onderwijshuisvesting biedt de mogelijkheid tot herstel van een constructiefout. De aanvraag is afgewezen en de gemeente is na bezwaar en beroep in het gelijk gesteld. Het college van bestuur heeft aangegeven tegen het besluit beroep aan te tekenen bij de Raad van State. Vooralsnog schatten wij in dat voor dit onderwerp geen risicoschatting nodig is.

Specifieke uitkering stimulering Sport (SPUK)

De huidige SPUK regeling (BTW-compensatie voor sport) is verlengd en van toepassing tot en met 2025. Het risico dat wij als gemeente lopen is hoe en op welke manier de huidige SPUK-regeling vanaf 2026 voortgang gaat krijgen. Verder is er vanaf 2024 een wijziging in de regeling doorgevoerd: per gemeente is een plafondbedrag vastgesteld door het rijk. Voor Neder-Betuwe 2024 is dit afgerond € 163.000. In elk kalenderjaar wordt bepaald welke verdeelsleutel en maximaal bedrag aan voorschot per gemeente geldt. Als de besteding lager is dan het verleende voorschot, dient de uitkering terug te worden betaald. Als de besteding hoger is dan het voorschot, dan kan een ambtshalve herziening plaatsvinden. De hoogte bedraagt maximaal 18% van de in aanmerking komende bestedingen. De uitgaven en de inkomsten worden via de vaste P&C-cyclus nauwgezet gevolgd. Waar noodzakelijk worden zij bijgesteld met voorgestelde maatregelen. Vooralsnog schatten wij in dat geen risicoschatting nodig is.

Structurele financiële effecten Omgevingswet

Na vele jaren van voorbereiding is de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 een feit. Vanaf deze datum wordt met deze nieuwe wet gewerkt. Tijdens het implementatietraject hebben wij zo goed als mogelijk de financiële aspecten verwerkt in onze begroting, legesverordening en werkwijze. Wij monitoren dit nauwlettend. Het kwantificeren en bepalen van de financiële impact voor de lange termijn van dit benoemde risico is nog niet in financiële zin uit te drukken. Daarom is hiervoor geen risicoprofiel opgenomen. Het ministerie voert de komende jaren samen met de koepels VNG, IPO en UvW verschillende financiële evaluaties van de Omgevingswet uit om de uitvoeringspraktijk te blijven monitoren. Uit het geactualiseerde integraal financieel beeld Omgevingswet 2023 blijkt dat de terugverdientijd voor gemeenten langer duurt dan eerder door de Minister was becijferd. Het is nog onduidelijk wat de consequenties hiervan zijn en welke afspraken de Minister hierover met de koepels wil maken.

Oorlog Oekraïne en Opvang vluchtelingen

Oekraïense ontheemden vallen in Nederland onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB). Daarmee hebben zij in Nederland recht op opvang, medische zorg en onderwijs en het geeft hen de mogelijkheid om te werken. De RTB voor Oekraïners is onlangs verlengd tot 4 maart 2026. Het is onduidelijk of en welke status Oekraïense ontheemden daarna krijgen. Ook de gevolgen voor gemeenten zijn daardoor niet inzichtelijk. Het Rijk heeft daarnaast een regeling die gemeenten compenseert voor de kosten die zij maken voor de opvang van Oekraïners. Denk aan huisvesting, leefgeld, welzijns- en psychosociale activiteiten en inhuur van personeel. De looptijd van deze regeling loopt parallel aan de RTB. Tussentijds wordt deze regeling af en toe aangepast, wat inhoudelijke of financiële gevolgen kan hebben voor de gemeente.

Onze kosten voor de opvang van Oekraïense ontheemden zijn vanaf 2024 gestegen door met name de inrichting van nieuwe opvangplekken en de huur van een nieuwe locatie. Wij verwachten dat de stijging van de kosten doorgaat in 2025. Wij gaan er vooralsnog vanuit dat de Rijksregeling dekkend is voor de kosten die wij als gemeente maken. Het kwantificeren en bepalen van de financiële impact voor de lange termijn van de benoemde risico's is nog niet in financiële zin uit te drukken. Daarom is hiervoor geen risicoprofiel opgenomen.

Overzicht kengetallen

Via de kengetallen in de begroting wordt inzicht verkregen in de financiële positie en de exploitatieruimte van de gemeente. De kengetallen geven de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente weer en dragen bij aan een verantwoorde oordeelvorming over de positie van de gemeente.

Er zijn vijf kengetallen die het BBV voorschrijft en zijn genoemd in onderstaande tabel. Verder in de paragraaf is een toelichting op de kengetallen gegeven.

De kengetallen vloeien voort uit de voorziene geprognosticeerde balans van 2025 en het meerjarig perspectief. In kleur is de norm aangegeven uit het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK 2020 Gemeenten) dat door de provincie wordt gehanteerd voor het interbestuurlijk toezicht.

De betekenis van de kleuren zijn:

Groen : voldoende,

Oranje: matig,

Rood : onvoldoende.

Kengetallen	Signaleringswaarden Provincie			Signaleringswaarden Provincie						
	minst risicovol	neutraal	meest risicovol	Rekening		Begroting		Meerjarenbegroting		
				2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%	25%	66%	93%	98%	97%	97%	
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	<90%	90-130%	>130%	23%	65%	92%	97%	95%	95%	
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%	50%	34%	26%	24%	24%	24%	
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%	3%	4%	1%	2%	1%	0%	
Structurele exploitatieruimte	>0%	0%	<0%	-1,1%	0,8%	0,4%	-4,3%	-3,4%	-2,9%	
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%	119%	116%	109%				

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Het kengetal netto schuldquote, ook wel netto-schuld geeft aan hoe hoog de schuldenlast is ten opzichte van de eigen middelen of baten. De verhouding zegt het meest over de financiële vermogenspositie van de gemeente. Het geeft aan of er investeringsruimte is of niet. Ook zegt de netto schuldquote iets over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing), waardoor een begroting minder flexibel wordt. De netto schuldquote geeft daarmee wat de invloed is van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge schuld kan echter ook worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die vervolgens worden doorgeleend aan instellingen, die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. Om inzicht te krijgen in de mate waarin sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Zie hiervoor de regel netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen in de tabel.

Uit de netto schuldquote blijkt dat onze financieringspositie ten opzichte van voorgaande jaren fors minder gunstig aan het worden is. Bij de begroting en het meerjarig perspectief wordt het percentage bepaald over de begrote (benodigde) schuldenlast. Dit betekent dat onze schuldenlast fors aan het worden is. Neder-Betuwe gaat de komende jaren namelijk fors investeren, wat leidt tot een toename van de verhouding netto schuldquote. Dit verklaart ook de toename van het kengetal vanaf 2025. Naar de toekomst toe komen onze verplichtingen ten aanzien van rente en aflossing onder druk te staan.

Verhouding tussen vreemd en eigen vermogen (solvabiliteitsratio)

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen in het totale vermogen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen is (het financiële kengetal solvabiliteitsratio) des te gezonder de gemeente is.

Het provinciaal toezichtkader op gemeenten geeft aan dat wanneer 50% van het totaal vermogen uit eigen vermogen bestaat, de gemeente in de categorie 'minst risico' valt. Is het kengetal voor solvabiliteit kleiner dan 20%, dan is er veel vreemd vermogen aanwezig, wat wordt aangeduid als meest risico.

Neder Betuwe heeft voor alle jaren een laag solvabiliteitsratio. De oorzaak van het verschil in percentage tussen de jaarstukken en de begroting, alsmede het meerjarig perspectief ligt erin dat bij de jaarstukken het percentage bepaald wordt over de werkelijk aanwezige schuldenlast en bij de begroting

en meerjarenraming over de begrote (benodigde) schuldenlast. De gecalculeerde schuldenlast (is vreemd vermogen) voor nieuw beleid, nieuwe ontwikkelingen en ambities blijkt op rekeningbasis niet volledig benut. Dit vindt zijn oorzaak in de vertragingen van de uitvoering. De verwachte winstuitkering vanuit het industrieschap Medel zal een positief effect hebben op de solvabiliteitsratio.

Grondexploitatie

Het kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wanneer een gemeentegrond tegen een lagere prijs van landbouwgrond heeft aangekocht, loopt ze veel minder risico dan wanneer er dure grond is aangekocht en de vraag naar woningen is gestagneerd. Het bepalen van een norm voor het kengetal 'grondexploitatie' is lastig. De boekwaarde van de gronden in bezit zegt namelijk niets over de relatie tussen de vraag en het aanbod van woningbouw of bedrijventerrein. Maatwerk is hiervoor nodig. Dat wil onder andere zeggen: hoeveel woningen of bedrijventerrein er zijn gepland, van welk type en op welke plek. Daarnaast is het van wezenlijk belang wat de te verwachten vraag is. Dit vergt meer onderzoek dan naar voren komt in het genoemde kengetal. De boekwaarde van de gronden geeft aan of een gemeente veel heeft geïnvesteerd in haar grondexploitatie. Dit geld moet namelijk terugverdiend worden. Het kengetal neemt de komende jaren af in verband met de afwikkeling van diverse grondposities.

Structurele exploitatieruimte

Het kengetal structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Om voor de categorie 'minst risico' in aanmerking te komen moet dit percentage hoger zijn dan nul.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de ruimte die de gemeente nog heeft binnen de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing) de tarieven nog te laten stijgen. De definitie van het kengetal is: woonlasten van een meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar vóór het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De lokale lastendruk in Neder-Betuwe ligt hoger dan het landelijk gemiddelde, echter er is wel een daling ingezet. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten.

De gemeentelijke belastingen, die voor de inwoners de woonlasten vormen, zijn naast de rijksbijdragen de belangrijkste baten voor de gemeente. Om te kunnen bepalen of Neder-Betuwe nog ruimte heeft om de belastingen te verhogen is het nodig om na te gaan in hoeverre de afvalstoffen- en rioolheffingen kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Ook de gemiddelde WOZ-waarde is voor het tarief van de OZB een belangrijke factor. De riool- en afvalstoffenheffingen zijn 100 procent kostendekkend. Bij het vaststellen van het OZB-tarief is ook de structurele exploitatieruimte van belang. Zie hiervoor. Het verhogen van het OZB-tarief blijft een politieke keuze. U kunt in bovenstaand overzicht duidelijk zien dat de belastingcapaciteit en indirect de woonlasten van onze gemeente in een dalende lijn zit en daarmee zich ten opzichte van het landelijk gemiddelde positief ontwikkelt.

Algemeen beeld

De financiële positie van de gemeente is vanaf 2026 verre van gezond te noemen. Dit is duidelijk te zien bij de uitkomsten van de verschillende kengetallen.

De solvabiliteit daalt fors en dit komt doordat het vreemde vermogen stijgt door extra leningen die nodig zijn om de toekomstige ambities te kunnen financieren.

Dat er in de toekomst meer geleend moet worden om ambities waar te maken is ook zichtbaar bij de ratio's van de netto schuldquote. De netto schuldquote stijgt gestaag in de komende begrotingsjaren en dit wordt veroorzaakt door het feit dat er extra leningen nodig zijn om de ambities (investeringen) te financieren. Als gevolg hiervan houden wij de schuldpositie van de gemeente in het oog en gaan we pas over tot het aangaan van leningen indien dit noodzakelijk is.

Ook het kengetal structurele exploitatieruimte laat vanaf het jaar 2026 negatieve percentages zien en kleuren rood. Dit laat duidelijk zien dat onze meerjarenraming niet meer structureel sluitend is. Ook laat dit kengetal zien dat het gestarte heroverwegingsproces hard nodig is om weer terug te komen naar een gezonde financiële positie. Met de nu geprognosticeerde jaarlijkse tekorten binnen de financiële positie is het zeker nodig om toekomstige ambities af te wegen of deze nog haalbaar zijn en uitvoerbaar zijn binnen de financiële kaders.

Het gevolg van hetgeen hierboven is beschreven kleuren alle kengetallen oranje of rood behalve het kengetal grondexploitatie.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen IBOR

Integraal beleidskader IBOR

De gemeente Neder-Betuwe heeft het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR), Kader en Assetsheets vastgesteld. Dit plan geeft integraal invulling aan het beleidskader voor de openbare ruimte. De verschillende thema's en ambities zijn actueel en integraal vastgelegd. In de assets (beknpte beheerplannen) zijn deze per kapitaalgoed eenduidig vertaald voor de periode 2022-2026. De beknpte beheerplannen zijn de basis om het beheer goed integraal vorm te geven. Jaarlijks kan een bijstelling van een Asset plaatsvinden indien hier aanleiding voor ontstaat.

Huidige beleidskader IBOR

Met vaststelling van het IBOR plan is de basis voor integraal beheer helder, actueel en eenduidig gelegd. Het is daarmee ook het startpunt van een verdere integrale werkwijze voor het beheer van de openbare ruimte in Neder-Betuwe. De doorontwikkeling van IBOR is een continu proces op zowel inhoud als de inrichting van de organisatie.

In 2025 gaat het Meerjarig Investeringsprogramma (MJIP) voor de revitaliseringsprojecten in de openbare ruimte van start. Hiervoor zijn de kapitaallasten opgenomen in de meerjarenplanning.

Huidige stand van zaken IBOR

Uit de algemene beleidskaders van de gemeente Neder-Betuwe komen acht richtinggevende thema's voort. Deze thema's vormen het uitgangspunt voor de ambities voor het beheer en de inrichting van de openbare ruimte. Het thema veiligheid en gezondheid is in dit hoofdstuk opgesplitst in twee aparte productbladen.

1. Identiteit
2. Bruikbaarheid
3. Uitstraling
4. Klimaatadaptatie en duurzaamheid
5. Biodiversiteit
6. Veiligheid en gezondheid
7. Mobiliteit en bereikbaarheid
8. Participatie en zelfbeheer

In de planning-en-controlcyclus verantwoorden wij de 8 thema's.

Speerpunten 2025 IBOR

In 2025 zetten we in op de volgende speerpunten:

- Er is een IBOR coördinator aangesteld die het proces heeft gevisualiseerd. Daarmee borgen we een integrale aanpak en monitoren we de investeringen.
- We actualiseren de assetsheets uit het IBOR-plan om te waarborgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze beter aansluit bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen.
- Bij het uitvoeren van de 6 projecten binnen het MJIP 2026-2030 (Meerjaren Investeringsprogramma) worden de volgende 8 thema's als speerpunten meegenomen: Identiteit, Bruikbaarheid, Uitstraling, Klimaatadaptatie en duurzaamheid, Biodiversiteit, Veiligheid en gezondheid, Mobiliteit en bereikbaarheid, en Participatie en zelfbeheer.
- Wanneer de raad besluit om de DVO beeldbepalende beheertaken bij Avri te beëindigen heeft dit mogelijk consequenties voor het IBOR-plan en het MJOP van de gemeente. De gemeente dient dan haar strategische en uitvoeringsplanning aan te passen op het gebied van kosten, kwaliteit en uitvoering van diensten in de openbare ruimte.

Wegen en Verhardingen

Beleidskader:

Het IBOR-plan met bijbehorende Assetsheet Wegen en Verhardingen. De assetsheet is gericht op alle verhardingen in beheer van de gemeente Neder-Betuwe. Deze omvat de rijbanen, fiets- en voetpaden van asfalt en elementen verharding. Ook de wegmarkering en bermverharding zijn in deze asset meegenomen.

Wat is het areaal dat hoort bij deze asset?

De gemeente Neder-Betuwe heeft ruim 1,8 miljoen m² verhardingen in beheer. Dit is circa 72 m² per inwoner en ligt in lijn met het landelijk gemiddelde. De areaalgegevens van de wegen zijn vastgelegd in het beheersysteem Geovisia.

Huidige stand van zaken

- Om inzicht te krijgen in de kwaliteit van het totale areaal wordt er een tweejaarlijkse visuele weginspectie uitgevoerd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de CROW-systematiek voor wegbeheer.
- Er is voor 2025 een actueel en compleet beeld van de kwaliteit.
- De kwaliteit van de wegen in de gemeente Neder-Betuwe is stabiel. Dit valt in kwaliteitsniveau Basis (B) en voor de centrumgebieden (A).
- De fiets- en voetpaden zijn de afgelopen jaren in kwaliteit gestegen. Op meerdere plekken is er gewerkt om het uitgesteld onderhoud aan wegen weg te werken.

Samenvatting financiële gegevens

Wegen en Verharding (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	250.950	250.950	250.950	250.950
Kapitaallasten	297.182	323.486	324.189	330.485
Dotatie voorziening	1.113.898	1.113.898	1.113.898	1.113.898
Totaal Wegen en Verharding	1.662.030	1.688.334	1.689.037	1.695.333
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	1.522.087	1.406.985	1.291.883	1.176.781
Toevoeging	1.113.898	1.113.898	1.113.898	1.113.898
Onttrekking	1.229.000	1.229.000	1.229.000	1.229.000
Stand voorziening 31-12	1.406.985	1.291.883	1.176.781	1.061.679

Speerpunten 2025

1. Databeheer: De wegendata moet qua m2 worden herijkt. Tevens moet de wegendata worden bijgehouden in de kwaliteit in kenmerken (het paspoort). Enkele in het oog springende gebreken zijn het ontbreken van het jaar van aanleg, het uitgevoerde onderhoud en het verhardingstype. Deze inhaalslag is nodig om een goede programmering op te zetten ten behoeve van inspecties en projecten.
2. Inzichten op basis van weginspectie: Alle wegvakonderdelen in de gemeente Neder-Betuwe zijn geïnspecteerd.
3. Bermverharding: In 2025 zal meer bermverharding aangebracht worden om de verkeersveiligheid te vergroten.
4. In de komende jaren verwachten we een piek aan vervangingsinvesteringen voor wegen, aangezien een groot aantal wegen tussen 1970 en 1979 is aangelegd. In de financiële verordening is vastgelegd dat wegen een afschrijvingstermijn van 50 jaar hebben. Daarom zijn in 2024 de noodzakelijke vervangingskosten in kaart gebracht. Tevens gaat in 2025 het Integrale Meerjaren Investeringsprogramma (MJIP) Openbare Ruimte van start. Hiervoor zijn de kapitaallasten opgenomen in de meerjarenraming.

- De assetsheets van wegen en verhardingen die uit het IBOR-plan voortkomen, worden geactualiseerd om te waarborgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze beter aansluit bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen

Civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

Het IBOR-plan met bijbehorende asset civieltechnische kunstwerken. Deze asset omvat alle vaste en beweegbare bruggen, duikers en beschoeiingen. Buiten de scope vallen viaducten waarvan ProRail dan wel Rijkswaterstaat eigenaar is. De aanwezige verhardingen of openbare verlichting op deze objecten zijn in beheer bij de gemeente Neder-Betuwe en opgenomen in de verschillende assets.

Areaal civieltechnische kunstwerken:

- De gemeente Neder-Betuwe weet wat het areaal is van de grote kunstwerken. In het areaaloverzicht zijn de kleine kunstwerken zoals trappen, muren en faunaduikers niet opgenomen. Deze zijn niet in beeld gebracht en vastgelegd.
- De areaalgegevens van de kunstwerken worden in het beheerpakket Geovisia gezet. De data geeft inzicht in de vaste basisgegevens (type, afmetingen), inspectiecijfers, onderhoudsadvies en het verwachte planjaar van vervanging.
- De 86 duikers zijn gedifferentieerd in een drietal categorieën-
- Er zijn drie grondkerende constructies met een totale lengte van 285 meter.

Huidige stand van zaken

- De kunstwerken zijn in 2024 geïnspecteerd.
- In 2023 waren er 13 bruggen.
- De 93 duikers zijn in goede of redelijke conditie.
- Één beschoeiing (115 meter) heeft een zeer slechte conditie en krijgt de benodigde aandacht. De andere beschoeiingen (185 meter) zijn in uitstekende staat.

Samenvatting financiële gegevens

Civieltechnische Kunstwerken (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	5.000	5.000	5.000	5.000
Kapitaallasten	0	0	0	0
Dotatie voorziening	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal Civieltechnische kunstwerken	55.000	55.000	55.000	55.000
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	225.588	190.418	185.489	213.789
Toevoeging	50.000	50.000	50.000	50.000
Onttrekking	85.170	54.929	21.700	74.609
Stand voorziening 31-12	190.418	185.489	213.789	189.180

Speerpunten 2025

1. Inzicht in areaal: er is na de inspectie voldoende beeld bij de omvang van het aantal kleine kunstwerken en de leeftijdsopbouw van het totale areaal. Wij gaan aan de slag met een areaalscan en er worden de ontbrekende gegevens in Geo-visia ingevuld.
2. Vervangingsopgave: de vervangingsopgave op de middellange en lange termijn stelt ons voor een uitdaging. Het is daarom belangrijk om de benodigde investeringen inzichtelijk te maken en ervoor te zorgen dat we hier als gemeente slim op voorsorteren. Er zijn nog geen kapitaallasten op de meerjarenraming opgenomen voor deze vervangingsopgave.
3. De assetsheets van civieltechnische kunstwerken die uit het IBOR-plan voortkomen, worden geactualiseerd om te waarborgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze beter aansluit bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen

Openbare Verlichting

Beleidskader

Afbakening

Het IBOR-plan met bijbehorende asset openbare verlichting in de gemeente Neder-Betuwe. Deze asset omvat alle lichtmasten, armaturen, lampen en speciale verlichting. Buiten de scope vallen alle lichtreclames en onderdelen die aan de lichtmast hangen, zoals camera's, bloembakken, feestverlichting, vlaggen en bebording.

Areaal openbare verlichting:

- De gemeente Neder-Betuwe heeft in beeld wat het in beheer heeft. De areaalgegevens zijn vastgelegd in het beheersysteem Geovisia en in het klantenportaal van het bedrijf Spie.
- In de openbare ruimte staan 4.935 lichtmasten met 5.163 lichtbronnen. Ruim 90% van deze lichtbronnen heeft als functie straatverlichting.
- Van het totale areaal is op dit moment meer dan 30% uitgevoerd in energiezuinige ledlampen.
- Er zijn 301 stuks achterpadverlichting die in eigendom zijn van de woningbouwcoöperatie, maar wel door de gemeente Neder-Betuwe worden beheerd. Deze verlichting hangt in de paden die achter de huizen langs lopen. Als er een lamp stuk gaat, wordt de lamp door de gemeente Neder-Betuwe vervangen. Schade wordt geregeld door de woningbouwcoöperatie.
- Conform de geldende afschrijvingstermijn is 0,7% van de lichtmasten en 51% van de armaturen het komende jaar aan vervanging toe.

Huidige stand van zaken

- Er wordt periodiek een schouw uitgevoerd om te kijken of de straatverlichting voldoet / brandt.
- Een deel van de bestaande verlichting is verouderd/versleten en voldoet niet.
- Afgelopen periode is een actie ingezet om de kwaliteit van de openbare verlichting te verbeteren door oude bestaande verlichting door ledverlichting te vervangen. Door deze vernieuwingen wordt een besparing op het energieverbruik gerealiseerd en is er minder correctief onderhoud nodig.

Samenvatting financiële gegevens

Openbare Verlichting (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	428.838	428.838	428.838	428.838
Kapitaallasten	101.950	116.400	125.840	125.840
Dotatie voorziening	0	0	0	0
Totaal Openbare verlichting	530.788	545.238	554.678	554.678
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	0	0	0	0
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0

Stand voorziening 31-12	-	-	-	-
--------------------------------	---	---	---	---

Speerpunten 2025

1. Gemeenten zijn door wetgeving en de veiligheidsnorm NEN3140 voor hun openbare verlichting verplicht om hiervoor een installatieverantwoordelijke (IV'er) aan te wijzen. Hieraan worden strenge regels en verplichtingen gesteld. De gemeente Neder-Betuwe is bezig met het regelen van deze verantwoording.
2. Om de kwaliteit te verbeteren, zullen we in 2025 een nieuw besturingssysteem en meldingssysteem aanschaffen om betere monitoring mogelijk te maken.
3. De assetsheets van de openbare verlichting die uit het IBOR-plan voortkomen, worden geactualiseerd om te waarborgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze beter aansluit bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen

Afval en Schoon

Beleidskader

Het IBOR-plan met bijbehorende asset Afval en Schoon is gericht op het schoonhouden van de leefomgeving. Tot dit onderdeel behoren het legen van afvalbakken, opruimen van hondenpoep, onkruidbestrijding op verharding, het bestrijden van gladheid, enz.,

De gemeente Neder-Betuwe beheert in totaal 277 afval- en hondenpoepbakken. In totaal zijn er 61 ondergrondse containers. Gladheidsbestrijding vindt zoveel mogelijk plaats voordat er gladheid kan optreden. Aan de hand van meetapparatuur wordt er preventief gestrooid.

Huidige stand van zaken

- Een inventarisatie van de afvalbakken heeft uitgewezen dat er een hoge afkeur op beeldkwaliteit (graffiti, scheefstand, beschadiging, deuken) is. Ook zijn een hoog aantal afvalbakken al geruime tijd financieel afgeschreven.
- Het aantal meldingen over de schone leefomgeving vroeg ook in 2024 aandacht om het onderhoud op niveau te houden.
- Onkruid op verharding scoort lager dan het gewenste niveau.
- Er is weinig natuurlijk vuil op verharding. Volgens de inspectieresultaten scoort 90% van de locaties een Hoog niveau (A).

Samenvatting financiële gegevens

Afval en Schoon (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	639.069	639.069	639.069	639.069
Kapitaallasten	9.350	18.615	27.795	27.795
Dotatie voorziening	0	0	0	0
Totaal Afval en Schoon	648.419	657.684	666.864	666.864
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	0	0	0	0
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Stand voorziening 31-12	-	-	-	-

Speerpunten 2025

1. Vervangingsopgave afvalbakken: Er zal worden ingezet op de optimalisatie van de spreiding van afvalbakken in de gemeente. Om landelijk gemiddeld aantal afvalbakken te halen worden er extra

bakken bijgeplaatst. Een aantal bestaande bakken gaan een nieuwe plek krijgen en er komen meer afvalbakken langs hondenuitlaatroutes.

2. Uitbreidingsmogelijkheden zwerfafvalaanpak: De zwerfafvalvergoeding wordt nu vooral ingezet voor participatie (opruimacties met scholen). Neder-Betuwe gaat zich verder oriënteren om het maximale uit de zwerfafvalvergoeding te halen met een aanpak op meerdere fronten.

Riolering en Water

Beleidskader

In de asset-sheet Riolering en water welke is opgenomen in het IBOR, zijn de beleidsmatige onderdelen overgenomen uit het Programma Riolering en water 2024-2028 (PRW). Dit Programma is in september 2023 aan de gemeenteraad aangeboden ter vaststelling.

De belangrijkste kaders uit het PRW zijn:

1. Voldoen aan de wettelijke kaders waaronder:
  1. zorgplicht voor doelmatige inzameling en transport van afvalwater;
  2. zorgplicht voor doelmatige inzameling en verwerking van hemelwater;
  3. zorgplicht voor het voorkomen of beperken van grondwateroverlast.
2. In stand en duurzaam bedrijfszeker houden van het asset (riolering en leidingwerk, gemalen en overige rioleringsobjecten).
3. Inzicht houden op de kwaliteitstoestand en het functioneren van het asset door het uitvoeren van inspecties en door middel van telemetrie.
4. De integraliteit met andere gemeentelijke onderdelen bewaken, zoals onder andere Ruimtelijke ontwikkelingen, beheerplannen en overige gemeentelijke projecten met beperking van de maatschappelijke negatieve effecten als doel.
5. Invulling geven aan het Bestuursakkoord Water door te streven naar optimale samenwerking tussen regiogemeenten en overige waterkwaliteitsbeheerders en daarmee beperking van de stijging van kosten.
6. Bij uitvoeren van de zorgtaken aansluiten aan het toekomstbeeld van een klimaat adaptief Neder-Betuwe in 2050 zoals is geschetst in het vastgesteld beleidsdocument Lokale Adaptatie Strategie.
7. De gezonde financiële positie consolideren zonder grote schommelingen in de opbouw van de heffing toe te staan.

Huidige stand van zaken

De totale vervangingswaarde van onze gemeentelijke riool- en watervoorzieningen in 2024, zowel boven als ondergronds, bedraagt circa € 110 miljoen. Met het beheer en in stand houden is jaarlijks ruim € 1 miljoen gemoed. De gemeente beheert hiervoor onder meer 9.128 rioolaansluitingen, 135 km rioolleiding onder vrij verval, 80 km persleiding, 24 km drainage, 9.000 kolken, 119 IBA's, 27 hoofdgemalen en 411 minigemaaltjes (stand 2024).

De geraamde kosten en baten over de looptijd van het Programma Riolering en Water 2024-2028 zijn volledig met elkaar in evenwicht. Gedurende de planperiode is rekening gehouden met de realisatie van 4 omvangrijke integrale renovatieprojecten. Binnen deze projecten is de gemeentelijke wateropgave klimaat meegenomen en wordt de bestaande riolering volledig vernieuwd.

In het PRW zijn de kapitaallasten van deze projecten opgenomen in de kostendekking.

De renovatieslag van de grotere gemalen en mini-gemalen (drukriolering bij woningen) die is ingezet wordt komende jaren voortgezet en nagenoeg afgerond in de planperiode. Om de hoeveelheid aangesloten verharding op het riool te verminderen zijn wij gestart met het afkoppelen van dakvlakken van de woningen in recent uitgevoerde renovatieprojecten. Streven is dit te blijven doen in alle toekomstige projecten. Wij participeren in projecten waarin gestuurd wordt op het verminderen van bestaande verharding. De inspectie van het riool verloopt volgens de planmatige uitvoeringswijze en de kwaliteit van het riool is actueel in beeld. De bestaande grotere opgaven bepaald in de voorgaande planperiode worden binnen de planperiode van het PRW uitgevoerd. De uit de actuele inspecties volgende kleinere reparaties worden al dan niet gebundeld al binnen de looptijd van het PRW uitgevoerd. Grotere ingrepen zonder acute noodzaak tot directe uitvoering worden gebundeld en als opgave opgenomen voor uitvoering in de volgende planperiode.

Samenvatting financiële gegevens

Riolering en Water incl Baggeren (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	165.667	165.667	165.667	165.667
Kapitaallasten	657.068	709.352	759.182	768.162
Dotatie voorziening	27.960	-13.249	-40.664	-40.664
Totaal Riolering en water	850.695	861.770	884.185	893.165
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	865.526	893.486	880.237	839.573
Toevoeging	27.960	0	0	0
Onttrekking	0	13.249	40.664	40.664
Stand voorziening 31-12	893.486	880.237	839.573	798.909

Speerpunten 2025

1. Wij communiceren de tariefdifferentiatie van de rioolheffing richting bedrijven. Daarnaast adviseren wij over mogelijkheden om zuiniger om te gaan met drinkwater en daarmee kosten te besparen.
2. We wijzigen de bestaande grondslag riolering naar een separate riool- en waterheffing. De grondslag riolering is eerst gewijzigd naar een gedifferentieerd tarief, het splitsen van de heffing heeft een lagere prioriteit gekregen. Deze wordt later in de planperiode uitgewerkt en voorgelegd aan het bestuur.
3. Wijzigen van de doorbelasting compensabele BTW op de begroting riolering.
4. Het 'ontsteden' en duurzaam vergroenen van schoolpleinen.
Voor het stimuleren van vergroening is een subsidieregeling opgesteld en gepubliceerd. De gemeente is met een aantal scholen in gesprek en brengt de regeling regelmatig bij de schoolbesturen onder de aandacht.
5. Opstellen van een communicatieplan met het doel onze inwoners te informeren over wat de gemeente doet in relatie tot de water-, hitte- en droogteproblematiek en wat wij verwachten van inwoners.
6. Door middel van een subsidieregeling stimuleren wij het vergroenen van versteend particulier terrein.
7. Uitwerken van de opgave om het energie- en materiaalgebruik te beperken en circulair werken te stimuleren.
8. Wij gaan de lozingen van de (agrarische) bedrijven (van o.a. de laanboomsector) in kaart brengen. We richten ons zowel op de hoeveelheid die tot afstroming komt (van verhardingen) als op de kwaliteit. Ons doel is deze lozingen op termijn te beheersen en waar nodig te verbeteren, zowel kwantitatief door vermindering van de hoeveelheid geloosd water, als kwalitatief door vermindering van de uitspoeling van belastende stoffen.
9. De bergingseis op het eigen perceel binnen nieuwbouwlocaties wordt uitgewerkt en geïmplementeerd. Daarnaast onderzoeken wij of deze eis op knelpuntlocaties, die gevoelig zijn voor wateroverlast, verder opgehoogd moet worden.
10. De randvoorwaarden, om meer wateroppervlak en koele zones te realiseren aan de randen van de bestaande kernen, worden uitgewerkt. Hierbij worden nieuwe ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van klimaatadaptieve oplossingen meegenomen bij het verbeteren van bestaande knelpunten in het stedelijk gebied.

Groen en Bomen

Beleidskader

De asset "Groen en bomen" gaat over het onderhoud van het openbaar groen in de kernen en het buitengebied. De gemeente Neder-Betuwe heeft circa 131 hectare aan openbaar groen en 14.485 stuks

bomen in beheer. Van al het openbaar groen ligt ruim 56% in het buitengebied. Het groen bestaat hoofdzakelijk uit extensief gras (85%) met bomen. Binnen de bebouwde kom worden de groenvlakken gevormd door gazons en bermen (72%). Ook heesters (12%), bosplantsoen (7%) en struikrozen (2%) zien we met regelmaat terug in het straatbeeld.

In de gemeente Neder-Betuwe komen 170 verschillende boomsoorten voor. De meest voorkomende boomsoorten zijn de eik, es, linde, populier, wilg en peer. Het overgrote deel van de bomen (84%) behoort tot het boomtype 'niet vrij uitgroeiende boom'. Dit zijn bomen die tot een bepaalde hoogte zijn opgekroond. Van de circa 3100 essenbomen is 75% in meer of mindere mate aangetast door de essentaksterfte. Het openbaar groen in de gemeente Neder-Betuwe vertegenwoordigt een totale waarde van circa € 21.000.000. Het uitgangspunt bij deze berekening is de vervangingswaarde: wat kost het als al het openbaar groen nu zou moeten worden vervangen.

Huidige stand van zaken

- Uw raad heeft bepaald dat voor groenonderhoud kwaliteitsniveau basis (B) het uitgangspunt is. De centrumgebieden worden op een hoog niveau (A) onderhouden. Voor de buitengebieden geldt een laag onderhoudsniveau (C).
- Het groene karakter van de gemeente Neder-Betuwe wordt breed gewaardeerd door de inwoners. Het algemene beeld over het openbaar groen binnen de gemeente is redelijk positief, maar men is kritisch op de achterstanden in het onderhoud.
- Het onderhoud in de openbare ruimte wordt uitgevoerd door de Avri, waaronder het technisch onderhoud van groen en bomen plus het verzorgend onderhoud.
- Avri beoordeelt het eigen onderhoudswerk en kijkt daarbij naar het percentage afkeur. Sinds 2023 wordt het onderhoudswerk ook door een onafhankelijke partij beoordeeld. De resultaten van deze groeninspecties worden gedeeld en besproken met de Avri.
- Voor een flink aantal onderdelen wordt onder het afgesproken onderhoudsniveau gescoord. Aandachtspunten zijn onkruid in beplanting, onkruid in heesters, maaien van gazons, onkruid in boomspiegels en onkruid op elementverhardingen.
- In 2023 zijn we begonnen met de renovatie van kwalitatief slechte plantvakken. Dit is gedaan na aanleiding van een inventarisatie van de plantvakken in de gemeente. Hieruit bleek dat de gewenste kwaliteit niet meer gehaald kon worden vanwege de oude beplanting. De plantvakken met oude beplanting staan bovendien snel vol met onkruid en zijn erg intensief qua onderhoud. Komende jaren worden deze plantenvakken opnieuw ingeplant.

Samenvatting financiële gegevens

Groen en Bomen (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	1.551.441	1.566.441	1.581.441	1.596.441
Kapitaallasten	8.544	33.250	36.202	39.952
Onttrekking Reserve Essentaksterfte	0	0	0	0
Totaal Groen en Bomen	1.559.985	1.599.691	1.617.643	1.636.393
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	0	0	0	0
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Stand voorziening 31-12	-	-	-	-

Speerpunten 2025

1. Kwaliteit van het groenonderhoud: Indien de raad positief besluit, kan worden gestart met het terughalen van de beeldbepalende taken bij de Avri. Inzet is om de contracten met derden op 1 januari 2025 weer in eigen beheer uit te voeren. De overgang van het personeel en bijbehorende taken naar Neder-Betuwe zal uiterlijk 1 januari 2026 zijn. De bestaande Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met Avri wordt gewijzigd. In overleg met Avri worden taken gefaseerd teruggehaald.
2. De vervangingsopgave groen: Inboet en vervanging zijn noodzakelijk om de kwaliteit van het openbaar groen op lange termijn op peil te houden. Omdat steeds meer beplanting de reguliere levensduur overschrijdt zal de kwaliteit verder afnemen. Door te vervangen kan de nieuwe situatie beter worden afgestemd op de omgeving.
3. Vervangen van (zieke) bomen en realiseren van nieuwe boomstructuren: Essentaksterfte en in mindere mate de eikenprocessierups zorgen voor aantasting van bomen. Daarnaast worden er vanuit de klimaatadaptatie opgave en het landschapsontwikkelingsplan gezocht naar locaties voor het aanplanten van extra bomen.

Spelen

Beleidskader

Het IBOR-plan met bijbehorende asset-Spelen richt zich op de speeltoestellen en valondergronden. Het onderhoud van jongeren ontmoetingsplaatsen (JOP) en hekwerken valt onder de asset meubilair en overige. De gemeente Neder-Betuwe beheert in totaal 463 stuks speeltoestellen op 77 verschillende locaties. Alle gegevens worden in het programma PlayMapping bijgehouden en geregistreerd.

Huidige stand van zaken

- Aan de hand van de inspectiegegevens en beschikbare foto's van de speeltoestellen ligt het onderhoudsniveau op een kwaliteitsniveau Basis (B).
- De speeltoestellen voldoen aan de veiligheidseisen.
- Het onderhoudsniveau van de valondergronden scoort een kwaliteitsniveau Basis (B).
- De gemeente Neder-Betuwe heeft een wettelijke plicht om speelconstructies goed te onderhouden en regelmatig te controleren. De speeltoestellen moeten voldoen aan het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).
- Speelplan controleert in opdracht van de Gemeente regelmatig de veiligheid van de speeltoestellen en houdt hiervan logboeken bij.

Samenvatting financiële gegevens

Spelen(IBOR 2022-2031)				
-------------------------------	--	--	--	--

Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	136.237	111.237	111.237	111.237
Kapitaallasten	0	0	0	0
Dotatie voorziening	0	0	0	0
Totaal Spelen	136.237	111.237	111.237	111.237
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	0	0	0	0
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Stand voorziening 31-12	-	-	-	-

Speerpunten 2025

- Uitvoering van het nieuwe Speelruimteplan 2024-2027: een herinrichting van 11 speelplekken
- We willen de speelplekken voor meer inwoners aantrekkelijk laten zijn. Op dit moment zijn de speelplekken vooral gericht op kinderen zonder beperking maar ook kinderen met een beperking en volwassenen moeten kunnen spelen, sporten en bewegen. Dit doen we dankzij beschikbare financiële impulsen.
- De aantrekkelijkheid van speelplekken vergroten doen we ook dankzij impulsen voor vergroening: aandacht voor klimaatbestendigheid en biodiversiteit.
- We zetten in op een goed netwerk van speelplekken per dorp.

Meubilair en Overige

Beleidskader

Het IBOR-plan met bijbehorende asset Meubilair en Overige is gericht op het beheer en onderhoud van het straat- en parkmeubilair. Deze asset omvat de zitbanken, hekwerken, palen, fietsnietjes, brandkranen en dergelijke. Ook de ontmoetingsplekken voor jongeren en ouderen/senioren zijn hierin meegenomen.

Wat is het areaal?

- Op de speelplekken staan 110 bankjes waar mensen op kunnen zitten. Naast bankjes zijn er ook picknicktafels en andere zit mogelijkheden die gebruikt kunnen worden.
- Waar gewenst door bewoners en waar nodig zijn hekwerken rond speelplekken aangebracht. In de gemeente Neder-Betuwe staan 47 hekwerken met naar schatting een totale lengte van 1.250 meter.
- Jongeren ontmoeten elkaar op informele en formele ontmoetingsplekken. De openbare ruimte telt 4 van dit soort plekken die zich bevinden in Ochten, Dodewaard en IJzendoorn. Ook de sportverenigingen en jeugdverenigingen zijn belangrijke ontmoetingsplekken. Voor de ouderen is er één ontmoetingsplek.

Huidige stand van zaken

- Avri beoordeelt het onderhoudswerk.
- De zitbanken en picknicktafels worden periodiek geïnspecteerd op beplakking en graffiti, overgroei door beplanting en volledigheid. Het onderhoudsniveau ligt gemiddeld op een kwaliteitsniveau Hoog (A).
- De hekwerken bevatten weinig tot geen deuken en gaten en scoren een kwaliteitsniveau Hoog (A).

Meubilair en Overige (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	155.624	155.624	155.624	155.624
Kapitaallasten				
Dotatie voorziening				
Totaal Meubilair en overige	155.624	155.624	155.624	155.624
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	0	0	0	0
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Stand voorziening 31-12	-	-	-	-

Speerpunten 2025

1. Wildgroei: vanuit verschillende doelen en oogpunten worden vaak paaltjes en hekwerken geplaatst in de openbare ruimte (bijvoorbeeld vanuit verkeerstechnisch oogpunt of op verzoek van inwoner). De registratie en daadwerkelijke beheer is echter onvoldoende geborgd.
2. Beheerareaal en beschikbaar budget: De omvang van het aantal objecten in de openbare ruimte is bekend. Uitgangspunt is in 2025 is de registratie op te nemen in Geovisia.
3. De assetsheets van Meubilair en overige die uit het IBOR-plan voortkomen, worden geactualiseerd om te waarborgen dat alle informatie actueel en accuraat is, zodat deze beter aansluit bij de nieuwste marktontwikkelingen, vastgestelde thema's en financiële richtlijnen

Begraafplaatsen

Beleidskader

Beleidskader is het IBOR-plan met bijbehorende asset Begraafplaatsen. Het beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen is gesplitst in het administratieve beheer en het onderhoud van de openbare objecten op de begraafplaatsen. In de asset wordt specifiek het onderhoud beschreven. Hieronder valt het reguliere onderhoud, groot onderhoud en vervangen van objecten zoals bomen en beplanting, gazon, paden, bankjes, afvalbakken en watertappunten.

Overige zaken die geregeld worden rondom begraafplaatsen zijn te lezen in het 'Beleids- en beheerplan begraafplaatsen 2022-2026' en de 'Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen' met de bijbehorende nadere regels.

Wat is het areaal van de begraafplaatsen?

- Om inzicht te krijgen in het bestaande areaal is een inventarisatie op alle begraafplaatsen uitgevoerd. De inventarisatie is verwerkt in het gemeentelijk beheersysteem.
- De gemeente Neder-Betuwe beheert in totaal zeven begraafplaatsen. Hiervan zijn er drie actief in gebruik. Dat wil zeggen dat hier nieuwe graven worden uitgegeven. Op drie andere begraafplaatsen wordt alleen nog begraven in eerder uitgegeven graven (bijzettingen). Op één begraafplaats wordt niet meer begraven. Dit is de begraafplaats achter de dijk bij de Dodewaardse kerk.
- Op de begraafplaatsen is er een breed scala aan beheerobjecten. De begraafplaatsen samen hebben een oppervlakte van circa 105.000 m².
- Van het totale oppervlakte is 54% in gebruik als groene ruimte. Het groen bestaat hoofdzakelijk uit gazon (43%), bosplantsoen (26%) en extensief gras (14%).
- Veel paden bestaan uit ongebonden verharding (91%). Op het voorplein en de parkeerplaatsen is vaak asfalt- en elementenverharding gebruikt om te zorgen dat deze langdurig stevig blijven.
- De hoofdingangen worden aangegeven met een toegangspoort. De begraafplaats bij de Hiense kerk tegen de Waalbandijk wordt aan de oost-, west- en zuidzijde begrensd door een hekwerk en stenen muur met een lengte van 152 meter.

- Verspreid over de begraafplaatsen staan diverse afvalbakken, zitbanken, palen, watertappunten, fietsenrekken en bebording. In totaal gaat het om 93 stuks meubilair.

Huidige stand van zaken

- Aan de hand van een schouw is vastgesteld dat de begraafplaatsen er netjes uit zien. De paden zijn goed onderhouden en het groen staat er verzorgd bij.
- Er zijn geen onderhoudsachterstanden bekend van de openbare ruimte waar de gemeente Neder-Betuwe verantwoordelijk voor is. Eventuele zaken en meldingen worden direct opgepakt door de aannemer.
- Voor de begraafplaatsen wordt kwaliteitsniveau A (Hoog) nagestreefd. Er wordt een gezamenlijke periodieke kwaliteitsschouw uitgevoerd.
- Conform het beleid uit IBOR past de gemeente Neder-Betuwe geen chemische onkruidbestrijding toe. Zonder de toepassing van onkruidbestrijdingsmiddelen zijn de verhardingen moeilijk te beheren. Op sommige plekken is er op de halfverhardingspaden en grindvakken veel onkruidgroei. De paden en vakken die in de toekomst niet meer beheersbaar zijn, zullen worden omgevormd tot groenvak op plekken waar dit mogelijk is. Op plekken waar paden gewenst zijn moet een halfverhardingssoort gebruikt worden die beter onkruid resistent is.

Begraafplaatsen (IBOR 2022-2031)				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	189.353	189.353	189.353	189.353
Kapitaallasten	21.968	23.316	23.107	23.107
Dotatie voorziening	34.500	34.500	34.500	34.500
Totaal Begraafplaatsen	245.821	247.169	246.960	246.960
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	199.144	193.644	188.144	200.144
Toevoeging	34.500	34.500	34.500	34.500
Onttrekking	40.000	40.000	22.500	22.500
Stand voorziening 31-12	193.644	188.144	200.144	212.144

Speerpunten 2025

- Inventarisatie van het meubilair: We gaan in kaart brengen wat de kwaliteit van de afvalbakken, zitbanken, palen en bebording is. Voor een eventuele vervangingsopgave is geen aanvullend budget beschikbaar.
- Onderhoud van grindpaden: In de praktijk blijkt het moeilijk te zijn om onkruid tussen grind te verwijderen. Om het onderhoudswerk en de kosten beheersbaar te houden wordt er gezocht naar alternatieven en gekeken naar omvormingsmogelijkheden. Met de kosten voor deze aanpassingen is nog geen rekening gehouden.

Verkeersvoorzieningen

Beleidskader

Uitgangspunt is het Neder-Betuws Verkeer- en Vervoerplan (NBVVP) dat de gemeenteraad in maart 2018 heeft vastgesteld. Het plan gaat over de verkeerscirculatie, de verkeersveiligheid, het openbaar vervoer, de fietspaden en de kwaliteit van de leefomgeving. De oplossingsrichtingen/-maatregelen in dit NBVVP zijn opgenomen in een uitvoeringsprogramma.

Huidige stand van zaken

De gemeente Neder-Betuwe stimuleert de gewenste/noodzakelijke (auto)mobilititeit voor (economische) ontwikkeling. Deze automobilititeit mag niet leiden tot ongewenste effecten voor de verkeersveiligheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook zetten we ons er voor in dat onze inwoners in plaats van de auto

juist de fiets of het openbaar vervoer pakken. Dit draagt bij aan de bereikbaarheid en leefbaarheid van dorpskernen.

Activiteiten 2025

Voor 2025 staat onder meer gepland:

- Het veilig(er) inrichten van 60 km-wegen, onder ander Leigraafseweg (Dodewaard), Lageveldseweg (Kesteren), Marktstraat-Verlengde Melkdreef (Ochten).
- Het duurzaam veilig(er) inrichten van de Spoorstraat te Kesteren
- Het (pro-actief) plaatsen van laadpalen.
- Daarnaast worden actuele knelpunten naar aanleiding van meldingen opgelost en vinden onder andere reguliere campagnes plaats.

Gebouwen (niet-IBOR)

Beleidskader

Het beleidskader is vastgelegd in het Beheerplan Duurzaam Meerjarig Onderhoud Gemeentelijke Gebouwen 2022-2025. Volgens het beheerplan wordt gestructureerd, doelmatig, veilig en planmatig onderhoud gepleegd aan de gemeentelijke gebouwen en daarmee verbonden terreinen en installaties. Daarbij gaat het vanuit maatschappelijk oogpunt om de exploitatie van welzijnsgebouwen, voor ondersteuning van bewegingsonderwijs en verenigingssport over de exploitatie van binnensportaccommodaties, werven en gemeentehuis voor de gemeentelijke huisvesting en overige (monumentale) gebouwen en objecten, zoals kerktorens, baarhuisjes en bergingen op begraafplaatsen en monumenten in de openbare ruimte. Het kwaliteitsniveau is sober en doelmatig zonder voorbij te gaan aan de gebruikersbelangen en met een kritische kostenbewuste blik op de toekomstverwachtingen over de gemeentelijke gebouwen.

Huidige stand van zaken

Uit de inspecties ten behoeve van het beheerplan blijkt dat het conditieniveau van de verschillende gebouwen en bijbehorende terreinen en installaties aan de conditienormen voldoet. Zo krijgen in het kader van effectief en kostenbewust onderhoud, representatieve, monumentale gebouwen en/of gebouwen met een omvangrijke gebruiksfunctie qua onderhoud meer aandacht ten opzichte van gebouwen met verminderd gebruik of die op de nominatie staan voor afstoting. Daardoor staat het (groot/planmatig) onderhoud en opheffen van calamiteiten en storingen in relatie tot de aard, functie en ouderdom van een gebouw en omvang van gebruik en is de budgettaire dekking daarop afgestemd. Veiligheid vormt een belangrijk aandachtspunt zoals veilig onderhoud aan en gebruik van elektrische installaties (NEN 3140). Duurzaamheid en energiebesparing zijn speerpunten die voortdurende aandacht krijgen, in het bijzonder in de opdracht voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed.

Samenvatting financiële gegevens

Gebouwenbeheerplan 2022-2025				
Exploitatie:	2025	2026	2027	2028
Onderhoud	258.139	254.339	254.339	254.339
Kapitaallasten	524.027	676.621	687.369	686.601
Dotatie voorziening	245.484	245.484	245.484	245.484
Totaal Gebouwenbeheer	1.027.649	1.176.444	1.187.191	1.186.423
Verloop Voorziening	2025	2026	2027	2028
Stand voorziening 01-01	763.329	773.344	738.594	727.173
Toevoeging	322.984	322.984	322.984	322.984
Onttrekking	312.969	357.734	334.405	269.829
Stand voorziening 31-12	773.344	738.594	727.173	780.328

Speerpunten 2025

- Naast het dagelijks monitoren op klachten en storingen, is divers (groot) onderhoud gepland voor de binnensport- en welzijnsaccommodaties, gemeentelijke gebouwen zoals werven en het gemeentehuis en cultureel/historisch erfgoed, zoals kerktorens en monumenten. De ambities in het beheerplan zijn daarin richtingbepalend.
- In 2025 en verder gaan we door met het van het gas afkoppelen van gasgestookte warmte-installaties in gemeentelijke gebouwen. Daarvoor zoeken we naar verdere bouwkundige verbeteringen qua isolatie en luchtdichtheid alsmede duurzame alternatieven om de CO₂ uitstoot te reduceren.
- Starten met de verduurzaming van Sporthal De Leede, gymzaal Kesteren alsmede gymzaal Echteld.
- Vervangen van de noodaggregaat bij het gemeentehuis in Opheusden om bij calamiteiten en uitval te voorzien in een noodstroomvoorziening, bij de systeemkeuze zullen (duurzame) alternatieven worden meegenomen.
- Toekomstige inrichting van het gemeentehuis waaronder de raadzaal in verband met de groei van het aantal raadsleden.
- Exploiteren van het schoolgebouw aan de Tollenhof in Kesteren om een tekort aan onderwijsruimtes weg te nemen.
- Sporthal De Eng zal de nodige aandacht vragen met betrekking tot de toekomstige integratie in het MFC+ in Dodewaard.

Paragraaf 4 Financiering

Algemeen

In deze paragraaf komen de onderwerpen aan de orde, die behoren tot de financieringsfunctie van de gemeente. Dit noemen we de gemeentelijke treasury-functie. Deze functie heeft als doel het financieren van het gemeentelijk beleid (zorgen voor tijdige beschikbaarheid van voldoende geldmiddelen) en het uitzetten van de overtollige geldmiddelen. Daarnaast gaat het om het besturen, beheersen en bewaken van de inkomende en uitgaande geldstromen, de vermogenswaarden, de financiële posities en de kosten en de risico's die hieraan verbonden zijn. De risico's en kosten worden daarbij geminimaliseerd en het renteresultaat geoptimaliseerd.

Wettelijk kader

De gemeentelijke regelgeving over de financieringsfunctie is gebonden aan algemeen geldende wettelijke kaders, waaronder de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV), de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO), de ministeriële regeling Uitzettingen en Derivaten Decentrale Overheden (RUDDO) en het Treasurystatuut 2016.

Als gevolg van artikel 212 van de Gemeentewet is de gemeente verplicht een financiële verordening te hebben. Ook moet de gemeente op grond van artikel 186 van de Gemeentewet een paragraaf financiering opnemen bij een begroting en bij het jaarverslag. In de financiële verordening worden de kaders van het beleid vastgelegd. Zowel de financiële verordening als de paragraaf financiering worden door de gemeenteraad vastgesteld. Het is gebruikelijk dat de kaders vervolgens worden uitgewerkt in een treasurystatuut.

Financieringsbeleid

De gemeente zet de overtollige geldmiddelen uit bij de Nederlandse Staat (schatkistbankieren). Om het renteresultaat te optimaliseren wordt financiering met externe middelen beperkt door eerst de eigen liquide financieringsmiddelen te gebruiken. Als deze laatste ontoereikend zijn kunnen externe middelen in de vorm van financiering worden aangetrokken.

Conform ons treasurybeleid kan het volgende gesteld worden:

- Onze gemeente gebruikt de financieringsfunctie uitsluitend voor de publieke taak.
- Onze huisbankier is de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten, waarmee een rekening-courant verhouding is afgesloten met binnen bepaalde grenzen automatische afroaming van de saldi naar dagelden ter beperking of verbetering van de rentelasten of -baten.
- Het beheer is prudent en aan de kasgeldlimiet en renterisiconorm wordt voldaan.

Financieringspositie

Om de financieringsbehoefte te bepalen, wordt gekeken in welke mate de boekwaarde van de vaste activa en de bouwgronden in exploitaties worden gefinancierd met eigen vermogen (reserves) en lang vreemd vermogen (voorzieningen en langlopende leningen).

Het verwachte financieringstekort/-overschot			
Jaar:		Financieringstekort:	Financieringsoverschot:
2024		40.000.000	0
2025		44.000.000	0
2026		44.000.000	0
2027		45.000.000	0

Op grond van de ontwikkeling van de financieringsbehoefte voor de komende begrotingsjaren, de huidige liquiditeitspositie (van directe beschikbare geldmiddelen) en ervaringen met het realiseren van verwacht nieuw beleid wordt ingeschat, dat in 2025 voor de financiering een beroep wordt gedaan op de kapitaalmarkt. De gemeente mag een deel van haar financieringsbehoefte opvangen binnen de kasgeldlimiet.

Het financieringstekort vanaf 2025 is te groot om in zijn geheel met kasgeld te financieren. Op basis van de huidige vooruitblik wordt in de loop van 2025 vanwege het oplopende financieringstekort een beroep gedaan op de kapitaalmarkt.

Naar verwachting worden er in 2025 één of meerdere langlopende geldleningen aangetrokken voor een bedrag van circa € 33 miljoen. In 2026 zijn langlopende geldleningen nodig van € 3 miljoen. Dit is het gevolg van de investeringen die voor de komende jaren staan gepland. De komende jaren lopen er enkele grote investeringsprojecten (o.a. MFC Dodewaard, uitbreiding Pantarijn, VCOG Kesteren en Randweg Opheusden) waardoor er een hoog financieringstekort ontstaat en dus een beroep op de kapitaalmarkt moet worden gedaan.

Met de rentelasten hiervan is in deze begroting rekening gehouden. Dat wil zeggen dat er een forse rentelast is opgenomen voor nog af te sluiten leningen om de investeringen voor de komende jaren te kunnen financieren.

Dit betreft echter een momentopname ten tijde van het opmaken van deze begroting. Hierbij is rekening gehouden met de boekwaarden van de activa, de eigen financieringsmiddelen (reserves en voorzieningen), de vaste opgenomen geldleningen gedurende het begrotingsjaar 2025 en de meerjarenraming. De ontwikkelingen in de financieringsbehoefte worden gedurende het begrotingsjaar nauwlettend gevolgd.

Rentebeleid

Geldmarkt:

De rente over kortlopende schulden wordt gebaseerd op de Euribor (Euro Interbank Offered Rate). De Euribor is het tarief dat wordt bepaald met de percentages waartegen Europese primaire banken elkaar onderling leningen verstrekken. De 3-maands Euribor is een van de tarieven, die op kortlopende schulden het meest wordt toegepast. Deze staat op het moment van het opstellen van deze paragraaf (september 2024) op een stand van 3,488%. Dit betekent dat wij bij het aangaan van een kasgeldlening een rentevergoeding moeten betalen van 3,488%.

Kapitaalmarkt:

Op het moment van het opstellen van de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 handhaaft de Europese Centrale Bank (ECB) de herfinancieringsrente op 3,5%. Door de hoge inflatie in 2022, besloot de ECB de rente te verhogen. Binnen een jaar wist de ECB de rente in negen significante stappen te verhogen van 0% naar 4% in september 2023. Deze rente bleef maandenlang gelden tot begin 2024.

De Europese Centrale Bank heeft op 12 september 2024 opnieuw de rente verlaagd van 3,75 naar 3,5%. Dit is de tweede verlaging in jaar 2024, na een eerder verlaging van 0,25% in juni. De ECB wil hiermee de afkoelende inflatie verder onder controle krijgen en de economische groei stimuleren. De ECB probeert met de renteverlaging de economie in de eurozone aan te zwengelen nu de inflatie daalt. Met een lagere rente wordt lenen voor bedrijven en consumenten goedkoper, wat kan zorgen voor meer uitgaven en investeringen. Dit zou de economie weer een impuls kunnen geven.

De beleidsvoornemens ten aanzien van rente:

- De interne rekenrente bedraagt 1%,
- Voor de bouwgrond in exploitaties wordt een rentepercentage gehanteerd van 1,00%. Dit percentage is gelijk aan de interne rekenrente. Deze methodiek is aangepast naar aanleiding van een nieuwe notitie grondexploitaties in 2023 door de commissie BBV.
- De rente tot de grens van de kasgeldlimiet, nodig voor de dekking van een eventueel financieringstekort, baseren wij op het rentepercentage van de 3-maands Euribor van momenteel 3,488%. Uitgaande van een behoudende koers naar de toekomst hanteren wij een percentage van 3% (kort geld). De verwachting is dat de rente nog licht zal dalen.
- De rente die de kasgeldlimiet te boven gaat en die nodig is om een eventueel financieringstekort te kunnen dekken, baseren wij op het rentepercentage langlopende geldleningen van 20 jaar, dat begin september 2024 op 3,04% (bron: Bank Nederlandse Gemeenten) ligt. Uitgaande van een behoudende koers en de te verwachten rentedaling hanteren wij een percentage van 3% (lang geld),
- De rentevisie van de gemeente Neder-Betuwe wordt vooral ingegeven door de kaders van het kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Daarnaast doen wij geen risicovolle beleggingen,

- Financiering geschiedt met het huidige korte geld (< 1 jaar) tot maximaal de kasgeldlimiet van de wet Fido,
- Financiering met lang geld (> 1 jaar) boven de kasgeldlimiet van de wet Fido, waarbij rekening moet worden gehouden met de lopende investeringskredieten, herfinanciering van aflossingen op leningen en de berekende financieringstekorten,
- Bij het aantrekken van nieuwe leningen houden we rekening met de gevolgen voor de renterisiconorm. Zoals looptijd, vervroegde aflossingsmogelijkheden, boetes en herzieningen van de rentevoet.

De geprognosticeerde renteresultaten zijn als volgt gespecificeerd:

Overzicht verwachte renteresultaten (Bedragen x € 1000)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Externe rentelasten over de korte financiering	240	252	270	240
Externe rentelasten over de lange financiering	664	650	651	650
Externe rentelasten voor nieuw beleid en herfinanciering	990	1.123	1.105	1.163
Totaal door te berekenen externe rente	1.894	2.025	2.026	2.054
Rente over eigen vermogen (n.v.t.)				
Rente over voorzieningen (n.v.t.)				
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	1.894	2.025	2.026	2.054
Aan taakvelden 3.2 en 8.2 toegerekende rente	-2	-2	-2	-2
Aan overige taakvelden toegerekende rente	-907	-1.108	-1.116	-1.130
Aan taakvelden door te rekenen externe rente	-909	-1.110	-1.118	-1.132
Renteresultaat op taakveld treasury	985	915	908	922
Beleggingsresultaat op taakveld treasury	-35	-35	-35	-35
Resultaat taakveld treasury	950	880	873	888

Voor wat betreft de financiering van het nieuwe beleid is de geprognosticeerde rente voor de aan te trekken langlopende leningen opgenomen in de tabel van verwachte renteresultaten onder de noemer externe rentelasten voor nieuw beleid. Bij het daadwerkelijk aangaan van een langlopende geldlening zal verantwoording over de consolidatie van geldleningen plaatsvinden in de bestuursrapportage en de jaarstukken.

Als gevolg van de dalende rente op de kapitaalmarkt (de ECB heeft de herfinancieringsrente in 2024 al twee keer verlaagd met 0,25%) zijn de rentelasten gedaald ten opzichte van voorgaand begrotingsjaar. De actualisatie van de financieringspositie heeft geleid tot een voordeel van €135.000 in 2025 aflopend naar €81.000 in 2028. Dit voordeel is eveneens gemeld bij de 3e W-vraag "Wat mag het kosten"bij algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien.

Indicatoren

Om vooral de financieringsrisico's (renterisico's) te beperken, zijn in de Wet Fido twee instrumenten genoemd: de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Daarnaast is met het schatkistbankieren een drempelbedrag bepaald.

Renterisiconorm

Het doel van de renterisiconorm is om tot een spreiding binnen de langlopende lening-portefeuille te komen, waardoor het renterisico wordt beperkt. De jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen mogen niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal (van de totale lasten) met een aangehouden minimum van € 2,5 miljoen.

De jaarlijks verplichte aflossingen van de reeds aangetrokken leningen vallen ruim binnen de gestelde norm. De aangetrokken leningen hebben een vast afgesproken rentepercentage voor de gehele looptijd, renteherziening is hierop niet van toepassing. Uit onderstaand overzicht blijkt wat de gemeente de komende jaren mag aflossen aan vaste geldleningen binnen de gestelde normen.

Berekening renterisiconorm				
Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Renterisiconorm	Aflossingen
2025	20%	81.622.000	16.324.400	1.327.000
2026	20%	81.352.000	16.270.400	1.327.000
2027	20%	90.302.000	18.060.400	1.327.000
2028	20%	78.462.000	15.692.400	1.327.000

Kasgeldlimiet

Het doel van de kasgeldlimiet is om de directe gevolgen van een snelle rentestijging te beperken. Gemeenten mogen hun financieringsbehoeften slechts voor een beperkt bedrag met kort geld (looptijd < 1 jaar) financieren. In de wet Fido is bepaald dat de gemiddelde netto vlottende schuld (looptijd korter dan een jaar) per kwartaal de kasgeldlimiet niet mag overschrijden. De norm is vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal. Per kwartaal wordt de ontwikkeling van de vlottende middelen in relatie tot de toegestane kasgeldlimiet intern getoetst. De gemeente Neder-Betuwe heeft op dit moment geen schulden met een looptijd korter dan een jaar (kort geld).

Berekening kasgeldlimiet			
Jaar:	Percentage:	Begrotingstotaal	Kasgeldlimiet
2025	8,5%	81.622.000	6.938.000
2026	8,5%	81.352.000	6.915.000
2027	8,5%	90.302.000	7.676.000
2028	8,5%	78.462.000	6.669.000

In het geval dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet de overschrijding worden omgezet van schuld in rekening-courant naar langlopende schuld. Dit kan door het aantrekken van een geldlening met een looptijd langer dan een jaar. Het streven van de gemeente Neder-Betuwe is erop gericht om binnen de kasgeldlimiet een deel van de financieringsbehoefte te dekken. Dit doen we door zoveel mogelijk gebruik te maken van de ruimte binnen het verstrekte rekening-courantkrediet. Voor 2024 bedraagt dit € 2,25 miljoen van de huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten. Het is toegestaan om twee kwartalen de kasgeldlimiet te overschrijden. Bij een blijvende overschrijding na twee kwartalen moet overgegaan worden op langlopende financieringsmiddelen, tenzij er in de derde kwartaal de nodige middelen worden ontvangen waardoor weer binnen de kasgeldlimiet wordt gebleven.

Drempelbedrag schatkistbankieren

De lagere overheden zijn verplicht overtollige middelen aan te houden bij het Ministerie van Financiën (schatkist). Om het dagelijkse kasbeheer doelmatig uit te kunnen voeren, is een drempelbedrag bepaald dat buiten de schatkist mag worden gehouden.

Het drempelbedrag voor overheden met een begrotingstotaal kleiner dan of gelijk aan € 500 miljoen is 2% van het begrotingstotaal, waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Dit betekent dat wij in 2025 een positief rekening-courantsaldo bij de banken mogen hebben van € 1 miljoen, al het meerdere wordt dagelijks naar de schatkist overgemaakt.

Portefeuillebeheer

De term portefeuillebeheer wordt gehanteerd voor alle activiteiten rond het aantrekken, uitzetten of garanderen van financiële middelen met een periode vanaf één jaar.

- Opgenomen gelden
- Uitgezette gelden
- Derivaten

Opgenomen gelden gemeente Neder-Betuwe (langer dan één jaar).

In onderstaand overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille opgenomen leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille opgenomen leningen	2025	2026	2027	2028
Aantal per 1-1-	4	4	4	4
Aantal per 31-12-	4	4	4	4
Oorspronkelijk bedrag per 1-1-	36.540.000	36.540.000	36.540.000	36.540.000
Oorspronkelijk bedrag 31-12-	36.540.000	36.540.000	36.540.000	36.540.000
Nieuwe leningen	0	0	0	0
Vervallen leningen	0	0	0	0
Stand restant per 1-1-	32.886.000	31.559.000	30.232.000	28.905.000
Stand restant per 31-12-	31.559.000	30.232.000	28.905.000	27.578.000
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	9.135.000	9.135.000	9.135.000	9.135.000
Gemiddelde grootte 1-1-	8.221.500	7.889.750	7.558.000	7.226.250
Gemiddelde grootte 31-12-	7.889.750	7.558.000	7.226.250	6.894.500
Aflossingen regulier	1.327.000	1.327.000	1.327.000	1.327.000
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0
Renteanpassingen (oud percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Renteanpassingen (nieuw percentage)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 1-1-	1,90	1,90	1,90	1,90
Gemiddeld rentepercentage ongewogen 31-12-	1,90	1,90	1,90	1,90
Gemiddeld rentepercentage gewogen 1-1-	2,07	2,09	2,11	2,13
Gemiddeld rentepercentage gewogen 31-12-	2,09	2,11	2,13	2,15

Op grond van de ontwikkeling van de financieringsbehoefte voor de komende begrotingsjaren wordt ingeschat dat in 2025 voor de financiering een beroep wordt gedaan op de kapitaalmarkt. De omvang hangt af van de omvang van de investeringen die worden gedaan. Omdat bedrag en rente-percentage nog niet bekend zijn, is dit nog niet verwerkt in het overzicht van de opgenomen leningenportefeuille.

Uitgezette gelden

In het onderstaande overzicht zijn de verwachte ontwikkelingen in de portefeuille uitgezette leningen zichtbaar gemaakt.

Informatie portefeuille uitgezette leningen				
	2025	2026	2027	2028
Aantal	6	6	6	6
Oorspronkelijk bedrag	1.302.083	1.302.083	1.302.083	1.302.083
Nieuwe leningen	0	0	0	0
Vervallen leningen	0	0	0	0
Stand per 1-1-	1.003.575	1.000.773	997.970	995.168
Stand per 31-12-	1.000.773	997.970	995.168	992.366
Gemiddelde grootte (oorspronkelijk)	217.014	217.014	217.014	217.014
Gemiddelde grootte 1-1-	167.262	166.795	166.328	165.861
Gemiddelde grootte 31-12-	166.795	166.328	165.861	165.394
Aflossingen regulier	2.802	2.802	2.802	2.802
Aflossingen vervroegd	0	0	0	0

De uitgezette leningen hebben betrekking op de renteloze leningen die de gemeente heeft geboden aan plaatselijke verenigingen, het bieden van startersleningen (SVn) en Duurzaamheidsleningen (SVn). Bij de aflossingen zijn alleen de reguliere aflossingen in beeld gebracht. De cijfers van de aflossingen en verstrekkingen die via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn) lopen, worden pas bekend in het betreffende boekjaar zelf en zijn dus niet in bovenstaand overzicht verwerkt.

Derivaten

Wij hebben geen derivaten.

Risicobeheer

De risico's die binnen de gemeentefinanciering kunnen worden onderscheiden zijn:

Koersrisico, Valutarisico, Renterisico, Kredietrisico en Liquiditeitsrisico.

- **Koersrisico en Valutarisico:**

De gemeente maakt geen gebruik van beursgenoteerde, koersafhankelijke financieringsmiddelen of financieringsmiddelen in vreemde valuta en is dat de komende jaren ook niet van plan. Er is dus geen sprake van directe koers- of valutarisico's.

- **Renterisico**

De Wet Fido stelt een maximum aan de renterisico's die een gemeente mag lopen voor zowel de korte (kasgeldlimiet) als de lange (renterisiconorm) termijn.

- **Kredietrisico**

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij haar financiële verplichtingen niet kan nakomen. In het geval van uitzettingen bestaat het risico dat de kredietwaardigheid van de tegenpartij daalt. Bij het opstellen van deze paragraaf zijn er geen kredietrisico's aanwezig voor de uitzettingen voor jaar 2025 en verdere jaren. De gemeente loopt risico op geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt.

U wordt jaarlijks bij de vaststelling van de jaarstukken op de hoogte gehouden van de actuele stand van zaken over de hoogte van de garantstellingen. Bij de jaarrekening 2023 (vaststelling 4 juli 2024) was nog sprake van een totale garantstelling van afgerond € 19,4 miljoen per 31-12-2023. Dit betreft vooral de achtervang voor woningbouwcorporaties Stichting Thius, Woonzorg Nederland, Stichting Habion en Uitvoeringsorganisatie Breedband. Er is in 2023 geen aanspraak gemaakt op een garantstelling.

- **Liquiditeitsrisico**

Op basis van een gedetailleerde korte termijnplanning en een globale meerjarige liquiditeitsplanning wordt ingeschat wanneer de gemeente over welke hoeveelheid direct beschikbare geldmiddelen moet beschikken. Geëigende middelen om over de juiste liquiditeit te beschikken, zijn de inzet van de rekening courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten en (langlopende) leningen. Omdat de gemeente een zeer solide en betrouwbare partner is, kan er ook in geval van krapte op de geld- en kapitaalmarkt altijd geld worden aangetrokken.

Paragraaf 5 Verbonden partijen

Algemeen

Een verbonden partij is een privaot- of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een financieel én bestuurlijk belang heeft.

Financieel belang

Er is een financieel belang als de gemeente een bedrag ter beschikking heeft gesteld aan een organisatie en dat bedrag niet verhaalbaar is bij faillissement. Een financieel belang bestaat ook als de gemeente financieel aansprakelijk is wanneer die organisatie zijn verplichtingen niet nakomt.

Bij leningen en garantstellingen is er dus geen sprake van een verbonden partij, omdat de gemeente juridische verhaalsmogelijkheden heeft als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij, omdat het hier gaat om overdrachten (subsidiës).

Bestuurlijk belang

Bij een bestuurlijk belang gaat het om zeggenschap via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht. Er is dus een bestuurlijk belang als de burgemeester, een ander collegelid, een raadslid of een ambtenaar namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt of stemt.

Bij alleen een benoemings- of een voordrachtsrecht, waarbij de gemeente een bestuurder of commissaris in de organisatie mag benoemen of voordragen, is er strikt genomen geen sprake van een verbonden partij. Gemeenten kunnen van zo'n recht gebruik maken om ervoor te zorgen dat er kwalitatief goede bestuurders in het bestuur van een partij terechtkomen.

Juridische rechtsvormen van verbonden partijen

Er bestaan drie verschillende juridische rechtsvormen voor verbonden partijen.

Bij **publiekrechtelijke verbonden partijen** gaat het vooral om gemeenschappelijke regelingen (GR'en). De gemeente gaat dergelijke gemeenschappelijke regelingen aan voor primaire, uitvoerende gemeentelijke taken. Zij vormen een verlengd lokaal bestuur waarbij meestal de vrijwilligheid van de samenwerking voorop staat. Voor sommige taken legt de wetgever verplichte samenwerking op, zoals de veiligheidsregio.

De meest voorkomende en tegelijkertijd 'zwaarste' vorm is de gemeenschappelijke regeling met een *openbaar lichaam*. Deze regeling heeft als enige een rechtspersoonlijkheid en een algemeen bestuur. Dit bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten en stelt een dagelijks bestuur aan. Gemeenten kunnen aan dit openbaar lichaam in principe alle gemeentelijke taken en bevoegdheden overdragen. Voorbeelden van dergelijke gemeenschappelijke regelingen zijn Regio Rivierenland en GGD Gelderland Zuid.

Bij **privaatrechtelijke verbonden partijen** gaat het vooral om stichtingen en vennootschappen. Een stichting heeft een bestuur voor de dagelijkse leiding en kent een ideëel of sociaal doel, waarbij alleen aan dat doel kan worden uitgekeerd. Stichtingen kennen geen controlerend mechanisme, tenzij dat in de statuten is geregeld. Een vennootschap heeft een raad van bestuur en, afhankelijk van de statuten of de omvang van de vennootschap, een raad van commissarissen. De raad van bestuur wordt gecontroleerd door de vergadering van aandeelhouders. Gemeenten maken vaak gebruik van vennootschappen bij nutsvoorzieningen, havenactiviteiten, culturele of economische activiteiten. De belangrijkste reden om samen te werken met dit type verbonden partij zijn de financiële voordelen door winstdeling en dividend. Voorbeelden van deze soort privaatrechtelijke verbonden partijen zijn Waterbedrijf Vitens en de Bank Nederlandse Gemeenten.

Het **publiek-private samenwerkingsverband (PPS)** is een bijzondere vorm van een verbonden partij. Daarin nemen naast de gemeente en eventuele andere overheden ook private partijen deel. Een veel voorkomend voorbeeld van een PPS zien we in lokale gebiedsontwikkeling. Deze samenwerkingsvorm komt in verschillende variaties voor. De wetgever heeft een voorkeur voor publiekrechtelijke boven privaatrechtelijke samenwerking. De gedachte hierachter is, dat in een publiekrechtelijke samenwerking de openbaarheid en de controle beter zijn gewaarborgd dan in een privaatrechtelijke participatie. Tot en met 2021 participeerde Neder-Betuwe in een PPS: Casterhoven CV. De ontvlechting hiervan is inmiddels gerealiseerd.

Bestuurlijke en financiële risico's

Het inzichtelijk maken van de verbonden partijen is om twee redenen van belang. De eerste reden is dat zij vaak gemeentelijk beleid en gemeentelijke taken uitvoeren; het is verlengd lokaal bestuur. De tweede reden gaat over de kosten en de financiële risico's die de gemeente kan lopen en de daaruit voortvloeiende budgetgevolgen.

Bij verbonden partijen kunnen we twee typen risico's onderscheiden: financiële en bestuurlijke. Naast de aard en omvang van de activiteiten wordt het risicoprofiel ook beïnvloed door de juridische vorm, structuur en organisatie van een verbonden partij. De belangrijkste soorten verbonden partijen inclusief de mate van bijbehorende risico's zijn hieronder weergegeven:

Belangrijkste soorten verbonden partijen	Rechtsvorm	Risico (Financieel/bestuurlijk)
Stichting	Privaatrechtelijk	Laag
Vennootschap (BV, NV)	Privaatrechtelijk	Middel
Gemeenschappelijke regeling	Publiekrechtelijk	Hoog
Publiek-private samenwerking (PPS)	Privaatrechtelijk	Hoog

De risico's van gemeenschappelijke regelingen en PPS-constructies zijn relatief hoger dan die van andere verbonden partijen. Bij de gemeenschappelijke regelingen ligt de oorzaak daarvan in het feit dat de aangesloten gemeenten volledig financieel aansprakelijk zijn. Bij PPS-constructies komt het risico voort uit de samenwerking met een private partij met eigen (winst-)doelstellingen. Zoals hiervoor vermeld, participeert Neder-Betuwe op dit moment niet in een PPS-constructie.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Verbonden partijen dienen het publiek belang

Net als onze eigen organisatie dragen verbonden partijen bij aan het realiseren van onze lokale doelen en ambities, zoals verwoord in deze begroting. De gemeente neemt daarnaast de verantwoordelijkheid om de belangen van de verbonden partijen zelf te dienen. Deze verantwoordelijkheid ontstaat automatisch door deelname in een *derde rechtspersoon*.

Hoewel de gemeente zelf verantwoordelijk is voor het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen en wettelijke plichten, laten wij dus voor een groot aantal terreinen het voorbereiden en/of uitvoeren van beleid over aan onze verbonden partijen. Deze maken voor ons beleid of voeren dit voor ons uit, terwijl wij dat in principe (voor zover de wet dat toestaat) ook zelf zouden kunnen doen.

Hier zijn vier redenen voor:

- via gemeenschappelijke regelingen kan worden samengewerkt aan beleidsuitdagingen die de gemeentegrens overschrijden of die voor meerdere gemeenten van groot belang zijn;
- sommige taken vragen specialistische kennis, die onze eigen organisatie vanwege de schaalgrootte niet kan bieden;
- het beleggen van taken bij een verbonden partij kan efficiënter zijn dan ze zelf uitvoeren, waardoor voor minder geld dezelfde kwaliteit geleverd kan worden, voor hetzelfde geld meer kwaliteit of dezelfde kwaliteit voor hetzelfde geld, met minder kwetsbaarheid;
- voor sommige beleidsterreinen is het wettelijk verplicht om een gemeenschappelijke regeling op te richten.

Welke taken de verbonden partij voor ons verricht, is opgenomen in de beschrijving van de partijen in de betreffende begrotingsprogramma's.

Het (op maat) sturen en monitoren van verbonden partijen

Onze verbonden partijen zijn (deels) 'van ons', werken 'voor ons' en worden 'door ons' bekostigd. Daarom is het van belang dat raad, college en ambtelijke organisatie, elk voor zijn/haar eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden, het doen en laten van onze verbonden partijen (kunnen) sturen en monitoren. Dat gebeurt niet alleen via onze eigen begroting en jaarstukken, de raad krijgt ook jaarlijks de kaderbrieven, begrotingen, jaarstukken en indien relevant bestuursrapportages van de gemeenschappelijke regelingen voor een zienswijze voorgelegd.

Onze verbonden partijen

Nr.	Naam partij (soort verbonden partij)	Website	Relatie programma
1	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ) (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.vrgz.nl/	Fysieke leefomgeving
2	Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.gdgelderlandzuid.nl/	WMO, jeugdzorg en participatiewet
3	Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.regiorivierenland.nl/	Bestuur en dienstverlening
4	Afvalverwijdering Rivierenland (Avri) (Gemeenschappelijke regeling)	https://www.avri.nl	Fysieke leefomgeving
5	Omgevingsdienst Rivierenland (ODR) (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.odrivierenland.nl/	Fysieke leefomgeving
6	Regionaal archief Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.regionaalarchiefrivierenland.nl/	Overhead VPB onvoorzien
7	Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal (Gemeenschappelijke regeling)	https://www.uitwaarde.nl/recreatieschap-nederrijn-lek-en-waal	Economie
8	Werkzaak Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.werkzaakrivierenland.nl	WMO, jeugdzorg en participatiewet
9	Industrieschap Medel (Gemeenschappelijke regeling)	http://www.medel.nl/	Economie
10	Waterbedrijf Vitens N.V. (Venootschap (BV, NV))	http://www.vitens.nl/	Economie
11	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (Venootschap (BV, NV))	http://www.bng.nl/	Overhead VPB onvoorzien
12	Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (Gemeenschappelijke regeling)	https://ubrivierenland.nl/	Economie

1. Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Burgemeester

Vestigingsplaats: Nijmegen

Financieel belang:

De kosten van de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid worden gedragen door bijdragen van het Rijk, de provincie, zorgverzekeraars en gemeenten. De verdeling van de kosten, die voor rekening komen van de deelnemende gemeenten, zijn voor 50% gebaseerd op historische kosten en voor 50% op de rijksbijdrage per gemeente via het gemeentefonds.

De totale bijdrage van de deelnemende gemeenten, die in de begroting 2025 van de VRGZ is opgenomen, bedraagt € 51.693.587 waarvan de gemeentelijke bijdrage van Neder-Betuwe € 2.098.000 bedraagt.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	10.151.000	8.589.000	7.870.000
Vreemd vermogen	65.252.000	78.773.000	76.305.000
Totaal vermogen	75.403.000	87.362.000	84.175.000
Exploitatieresultaat:	3.076.000 positief		

Risico's en weerstandscapaciteit

Om de risico's te beheersen, zijn normen ontwikkeld voor het benodigde weerstandsvermogen.

Voor het programma Crisis en Rampenbestrijding (C&R) gaat dit om 5% van de baten. Een norm van totaal € 3.371.000. De stand van de algemene reserve C&R voor 2025 bedraagt naar verwachting € 2.984.000. Het saldo van de algemene reserve is lager dan de norm van 5%. Daarom zullen behaalde positieve resultaten worden toegevoegd aan de algemene reserve tot de bestuurlijke norm.

Voor het programma Regionale Ambulance voorziening (RAV) gaat dit om 10% van de baten. Een norm van totaal € 3.630.000. De stand van de algemene reserve C&R voor 2025 bedraagt naar verwachting € 2.944.000. Daarmee voldoet de reserve niet aan de bestuurlijke norm van 10%. De verwachte beschikbare weerstandscapaciteit (reserve aanvaardbare kosten RAV) is toereikend om de geïnventariseerde en gecalculerde risico's te dekken.

Het totaal aan gekwantificeerde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing voor C&R en RAV bedraagt een bedrag van totaal € 5.044.000. Hiermee komt de weerstandsratio (uitgaande van het normbedrag) op 1,56 en is voldoende. Zodoende zijn in totaliteit alle risico's afgedekt (€ 5.928.000 - € 5.044.000).

Dit betekent dat er in de begroting van de gemeente Neder-Betuwe geen rekening wordt gehouden met een extra risicoreservering.

2. Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Gelderland-Zuid

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Een collegelid

Vestigingsplaats: Nijmegen

Financieel belang:

De bijdragen van de aangesloten gemeenten aan de GGD zijn verdeeld in uniforme taken op basis van inwoneraantal, uniforme taken op basis van facturen en facultatieve taken. Het totaal van alle gemeentelijke bijdragen voor uniforme taken op basis van inwoneraantal en van facturen en facultatieve taken bedraagt voor 2025 conform de begroting 2025 van de GGD € 41.134.178. Voor Neder-Betuwe komt de gemeentelijke bijdrage uit op € 1.712.333. Hiervan is € 1.579.399 voor uniforme taken op basis van inwoneraantal en op basis van facturen en € 132.934 voor facultatieve taken. De gemeentelijke bijdrage stijgt daarmee in 2025 met 9,7% ten opzichte van een jaar eerder.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	3.144.000	2.297.000	2.181.000
Vreemd vermogen	28.945.000	28.455.000	22.594.000
Totaal vermogen	32.088.000	30.752.000	24.775.000
Exploitatieresultaat:	275.000 positief		

Risico's en weerstandscapaciteit

Op basis van de notitie 'Risicomanagement, voorzieningen en weerstandsvermogen' van de GGD is de streefwaarde van het weerstandsvermogen bij de begroting GGD 2025 bepaald op € 1.483.000.

Verwacht saldo van de algemene reserve bedraagt ultimo 2025 € 1.481.000. Het totaal aan gekwantificeerde risico's van de GGD belooft een bedrag van afgerond € 3.214.000.

Hiermee komt de weerstandsratio op 0,46 en is onvoldoende. Er is in totaliteit sprake van niet afgedekte risico's van € 1.733.000 (€ 3.214.000 – € 1.481.000). Dit betekent dat er in de begroting van de gemeente Neder-Betuwe rekening gehouden moet worden met een extra risicoreservering van € 76.000 (op basis van totaal aantal inwoners GGD en het aantal inwoners Neder-Betuwe). Zie hiervoor paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicomanagement bij verbonden partijen in deze begroting.

3. Gemeenschappelijke regeling Regio Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Burgemeester

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang:

De bijdragen van de aangesloten gemeenten zijn gebaseerd op het inwoneraantal. Voor 2025 geldt een bijdrage per inwoner van € 11,54. De gemeenten dragen in totaal in 2025 € 2.951.000 bij aan Regio Rivierenland. Dat is een stijging van 7,4% ten opzichte van de begroting 2024. Dit betekent dat de gemeentelijke bijdrage van de gemeente Neder-Betuwe vanaf 2025 neerkomt op een bijdrage van € 296.779.

Daarnaast draagt de gemeente bij aan taken die Regio Rivierenland via dienstverleningsovereenkomsten uitvoert voor Neder-Betuwe (contractgestuurde dienstverlening). In 2025 werken we met Regio Rivierenland verder aan meer inzicht in en grip op deze dienstverleningsovereenkomsten.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	2.527.000	2.228.000	2.141.000
Vreemd vermogen	11.606.000	11.045.000	10.009.000
Totaal vermogen	14.133.000	13.273.000	12.150.000
Exploitatieresultaat:	108.000 positief		

Risico's en weerstandscapaciteit

Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling (GR) die taken uitvoert in opdracht van acht gemeenten. Het weerstandsvermogen van de regio wordt enerzijds gevormd door dat van de afzonderlijke gemeenten. Maar de GR is op grond van wettelijke voorschriften ook zelf verplicht voorzieningen te vormen voor kwantificeerbare risico's, verplichtingen en verliezen. Daarnaast is het wenselijk om voor bepaalde activiteiten een reserve te hebben om te voorkomen dat bedrijfsresultaten en onvoorziene omstandigheden grote afwijkingen veroorzaken in de jaarlijks geraamde gemeentelijke bijdragen en tarieven.

Regio Rivierenland concludeert dat de eigen weerstandscapaciteit voldoende is om de risico's die ze loopt op te vangen. De gemeente hoeft hiervoor geen aanvullende maatregelen te treffen.

In het verleden is een integrale inventarisatie van de financiële risico's uitgevoerd bij het Regiokantoor van Regio Rivierenland. Daarbij is een koppeling gelegd met de saldi van reserves om de risico's te kunnen dekken. De in de balans opgenomen algemene reserve van € 474.000 wordt voldoende geacht voor het afdekken van de financiële risico's.

In de zienswijze op de Begroting 2025 van Regio Rivierenland heeft Neder-Betuwe (opnieuw) geconstateerd dat het een geruststellende conclusie is dat er in algemene zin geen (grote) risico's zijn die om directe aanpassing in de bedrijfsvoering vragen en dat de in de balans opgenomen reserves voldoende wordt geacht voor het afdekken van de financiële risico's. Maar de risico's en maatregelen worden niet gekwantificeerd, alleen beschreven in algemene termen. En de laatste uitgebreide risicoanalyse dateert van enkele jaren geleden. Daardoor is voor onze gemeente niet goed na te gaan of de conclusie van de regio klopt: voor welk bedrag loopt de regio naar verwachting in 2025 risico's en welke omvang van het weerstandsvermogen past daarbij? Daarom heeft de raad in zijn zienswijze opnieuw aangedrongen op verheldering van de risico's en actualisering van de risicoanalyse.

4. AVRI

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: De heer van Someren

Vestigingsplaats: Geldermalsen

Bijdrage van de gemeente Neder-Betuwe aan Avri in 2025

De bijdragen van de aangesloten gemeenten aan Avri zijn gebaseerd op het inwoneraantal en de afvalstromen. Voor 2025 wordt de bijdrage van de gemeente Neder-Betuwe begroot op € 3.281.141. Dit bedrag is gebaseerd op 25.708 inwoners en bijna 9.000 huisaansluitingen die per 1 januari 2024 onder de afvalstoffenheffing vallen. Dit betekent een stijging van € 331.785 ten opzichte van de begroting van 2024.

Daarnaast betaalt de gemeente voor contractgestuurde dienstverlening die Avri uitvoert voor Neder-Betuwe. Voor 2025 wordt verder gewerkt aan meer inzicht in en grip op deze dienstverleningsovereenkomsten, om de kosten beheersbaar te houden en de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	1.806.000	1.568.000	1.317.000
Vreemd vermogen	45.278.000	44.335.000	41.298.000
Totaal vermogen	47.084.000	45.903.000	42.615.000
Exploitatieresultaat:	1.000 positief	0	0

Risico's en Weerstandscapaciteit bij Avri voor 2025:

Op basis van de begroting van 2025 is het weerstandsvermogen van Avri voor het Basispakket verbeterd naar een ratio van 1,15, wat betekent dat de financiële buffer "voldoende" is om risico's op te vangen. De gekwantificeerde risico's voor het Basispakket zijn vastgesteld op € 6.410.000, en de beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 7.376.000. Dit betekent dat Avri in staat is om de meeste financiële risico's die zich kunnen voordoen, adequaat te dekken.

Voor het Pluspakket is de situatie nog steeds uitstekend met geen gekwantificeerde risico's en de weerstandscapaciteit op €16.000. Voor Bedrijfsafval blijft het weerstandsvermogen op een zeer hoog niveau met een ratio van 5,35, waarbij de gekwantificeerde risico's op € 60.000 zijn geschat en de beschikbare weerstandscapaciteit op € 321.000 ligt. Dit biedt een solide bescherming tegen mogelijke risico's binnen deze categorie.

5. Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: de heer van Wolfswinkel

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang - ODR voor de gemeente Neder-Betuwe in 2025

De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan de ODR is bedoeld voor het uitvoeren van vergunningverlenings-, advies- en toezicht-/handhavingstaken op het gebied van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Ook wordt de bijdrage ingezet voor stelseltaken en het ketentoezicht, die in het Gelders Stelsel (provincie breed) worden uitgevoerd. De totale deelnemersbijdrage, opgenomen in de begroting ODR 2025, is **€ 25.372.118**. De gemeentelijke bijdrage van de gemeente Neder-Betuwe voor 2025 is vastgesteld op € 2.495.136, wat een stijging betekent van € 157.104 ten opzichte van de begroting van 2024.

Daarnaast betaalt de gemeente voor specifieke taken die de ODR uitvoert via dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) voor Neder-Betuwe, zoals het toezicht op milieutaken. In 2025 werken we verder aan meer inzicht en grip op deze overeenkomsten, zodat kosten beter beheerst kunnen worden terwijl de kwaliteit van de dienstverlening behouden blijft.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	2.119.652	1.004.752	976.127
Vreemd vermogen	2.675.000	2.500.000	2.325.000
Totaal vermogen	8.176.325	6.774.691	6.557.422
Exploitatieresultaat:	1.084.464		

Risico's en weerstandcapaciteit bij ODR voor 2025:

Op basis van het risicoprofiel, de risico's van de ODR is het weerstandsvermogen voor 2025 vastgesteld. De beschikbare weerstandcapaciteit van de ODR bedraagt voor 2025 € 727.550. Dit bestaat uit een algemene reserve van € 557.550, een reserve voor personele regelingen van € 125.000, en een bedrag voor onvoorziene kosten van € 45.000. Het benodigde weerstandsvermogen is bepaald op € 698.500. Dit betekent dat het huidige weerstandsvermogen van de ODR voldoende is (1,04) om de geïdentificeerde risico's af te dekken

6. Regionaal Archief Rivierenland (RAR)

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Wethouder Marien Klein

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang:

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de bijdrage per inwoner van de aangesloten gemeenten en de bijdrage van het Waterschap Rivierenland (dienstverleningsovereenkomst). De verdeling van de algemene en specifieke kosten, die gemaakt worden voor de deelnemende gemeenten, gebeurt naar evenredigheid van het aantal inwoners. In de begroting van het RAR over 2025 is een totale gemeentelijke bijdrage opgenomen van € 2.938.408 waaraan Neder-Betuwe een bedrag van € 321.115 levert.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	644.807	507.656	469.869
Vreemd vermogen	7.994.262	7.595.424	7.304.778
Totaal vermogen	8.639.069	8.103.080	7.774.647
Exploitatieresultaat:	74.938 positief		

Risico's en weerstandscapaciteit

Sinds 2022 is de algemene reserve/het weerstandsvermogen voldoende toereikend om de volledige benodigde weerstandscapaciteit te dekken (ratio van 1,0). Mede hierom zijn sinds 2022 de bestemmingsreserves inzetbaar voor hun eigen bestemming. Conclusie is dat voor de jaren 2023 tot en met 2028 het weerstandsvermogen minimaal voldoende is voor het opvangen van de risico's.

Op basis van de actuele cijfers bedraagt het normbedrag van de gewenste weerstandscapaciteit €200.000. Voor het jaar 2025 wordt een weerstandscapaciteit nodig geacht van € 200.000 zodat sprake is van een weerstandsverhouding van 1,0. Hiermee zijn alle risico's van het RAR afgedekt en is geen aanvullende risicoafdekking nodig vanuit de gemeenten. De verwachte weerstandscapaciteit voor 2025 betreft een bedrag van € 369.869, waarmee de risico's voldoende zijn afgedekt en geen extra reservering noodzakelijk is vanuit de gemeentelijke begroting.

7. Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Een collegelid

Vestigingsplaats: Kerk-Avezaath

Financieel belang:

De provincie en gemeenten hebben in het kader van de verzelfstandiging in 1999 (bij het ontstaan van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied met de handelsnaam Uit@waarde) hun bijdragen in de exploitatietekorten afgekocht. Uitgangspunt is dat de nieuwe organisatie zichzelf moet bedruipen. De gemeente Neder-Betuwe heeft in 2008 voor de laatste keer een afkoopsom betaald (€ 158.000) aan recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal en levert sinds 2009 geen financiële bijdrage meer.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	0	0	0
Vreemd vermogen	6.853	6.853	6.853
Totaal vermogen	6.853	6.853	6.853
Exploitatieresultaat:	0	0	0

Risico's en weerstandscapaciteit

Geen.

8. Werkzaak Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Een collegelid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang:

Voor Werkzaak Rivierenland is in de begroting van Neder-Betuwe rekening gehouden met een bijdrage om het totale bedrijfsvoeringsresultaat te dekken. Voor 2025 betreft de totale bijdrage € 1.384.300 voor salariskosten SW en bedrijfsvoeringskosten. In 2025 wordt op basis van de septembercirculaire 2023 verwacht, dat hier een rijksvergoeding van € 1.164.700 tegenover staat. Een deel van deze rijksvergoeding wordt door gemeente Neder-Betuwe gebruikt als dekking van salariskosten voor medewerkers van Sociale Werkvoorziening (SW), die in dienst zijn bij Scalabor (het voormalige Presikhaaf).

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	6.490.305	3.259.000	3.781.000
Vreemd vermogen	17.061.000	27.431.000	17.000.000
Totaal vermogen	23.551.305	30.690.000	20.781.000
Exploitatieresultaat:	5.848.400 positief	0	0

Risico's en weerstandscapaciteit

De totale netto-risico's, zoals berekend in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting 2025 van Werkzaak, beslaan een bedrag van € 2.500.000 en de beschikbare weerstandsvermogen is eveneens € 2.500.000. Hiermee komt de weerstandsratio op 1 en is voldoende. Zie hiervoor paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicomanagement bij verbonden partijen in deze begroting.

9. Industrieschap Medel

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Twee wethouders en twee raadsleden

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang:

De gemeenten Tiel en Neder-Betuwe nemen op gelijke basis deel. Een positief of een negatief saldo, dat het Algemeen Bestuur van Industrieschap Medel over enig jaar meldt, wordt voor gelijke delen gegund of bijgedragen. De grondexploitatie geeft in 2024 een verwacht saldo van € 40,7 miljoen op contante waarde.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	9.548.728	40.736.000	46.049.000
Vreemd vermogen	67.885.514	0	0
Totaal vermogen	77.434.242	40.736.000	46.049.000
Exploitatieresultaat:	5.561.000 positief		

Risico's en weerstandscapaciteit

De ontwikkeling van Medel brengt financiële risico's met zich mee. Deze risico's zijn kleiner geworden nu er sprake is van een onherroepelijk bestemmingsplan. In een doorlopen Tenderprocedure zijn alle kavels van Medel verkocht. Alle zich nu nog mogelijk voordoende risico's zijn verwerkt in de grondexploitatie 2024 en kunnen daar ruimschoots worden afgedekt. Zodoende is geen aanvullend risico opgenomen.

10. Waterbedrijf Vitens N.V.

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Als aandeelhouder
Vestigingsplaats: Zwolle

Financieel belang:

Overall in ons land werden drinkwaterbedrijven opgezet; uiteindelijk telde Nederland er zo'n 220. In de jaren daarna fuseerden steeds meer drinkwaterbedrijven tot de huidige tien, waarvan Waterbedrijf Vitens N.V. er één is. Vitens bestaat in haar huidige vorm sinds 2006 en richt zich op het maken van drinkwater.

De gemeente Neder-Betuwe bezit 16.023 (0,277%) gewone aandelen van € 1 (nominale waarde)

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2022 (jaarrekening)	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)
Eigen vermogen	649,5 miljoen	677,7 miljoen	n.n.b.
Vreemd vermogen	1.446,6 miljoen	1.569,7 miljoen	n.n.b.
Totaal vermogen	2.096,1 miljoen	2.237,4 miljoen	n.n.b.
Exploitatieresultaat:	33,9 miljoen positief	61,0 miljoen positief	n.n.b.

Risico's en weerstandscapaciteit

Niet van toepassing

11 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Als aandeelhouder
Vestigingsplaats: Den Haag

Financieel belang:

Neder-Betuwe heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht van 18.246 aandelen van € 2,50 (nominale waarde). Dit aandelenbezit heeft een duurzaam karakter.

2017 dividenduitkering 141 miljoen € 2,53 per aandeel totaal ontvangen € 46.162.
 2018 dividenduitkering 159 miljoen € 2,85 per aandeel totaal ontvangen € 52.001.
 2019 dividenduitkering 71 miljoen € 1,27 per aandeel totaal ontvangen € 23.172.
 2020 dividenduitkering 101 miljoen € 1,81 per aandeel totaal ontvangen € 33.025.
 2021 dividenduitkering 127 miljoen € 2,28 per aandeel totaal ontvangen € 41.601.
 2022 dividenduitkering 139 miljoen € 2,50 per aandeel totaal ontvangen € 45.615.
 2023 dividenduitkering 120 miljoen € 2,16 per aandeel totaal ontvangen € 39.411.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2022 (jaarrekening)	31-12-2023 (jaarstukken)	31-12-2024 (begroting)
Eigen vermogen	4.615 miljoen	4.721 miljoen	n.n.b.
Vreemd vermogen	107.459 miljoen	110.819 miljoen	n.n.b.
Totaal vermogen	112.074 miljoen	115.540 miljoen	n.n.b.
Exploitatieresultaat:	300 miljoen positief	254 miljoen positief	n.n.b.

Risico's en weerstandscapaciteit

Niet van toepassing.

12. Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland

Vertegenwoordiging gemeente Neder-Betuwe

Algemeen bestuur: Een Collegelid

Vestigingsplaats: Tiel

Financieel belang:

Voor de aanleg van een breedbandnetwerk is een langlopende financieringsovereenkomst afgesloten met een looptijd van 50 jaar. Aflossing vindt plaats vanaf het derde jaar (2022) en heeft een looptijd van 48 jaar. Het totale investeringsbudget is € 37.500.000. De zeven gemeenten die deelnemen in de UBR zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan of de UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen.

Financiële gegevens verbonden partij	31-12-2023 (jaarrekening)	31-12-2024 (begroting)	31-12-2025 (begroting)
Eigen vermogen	564.000	112.000	568.000
Vreemd vermogen	34.318.000	35.232.000	34.147.000
Totaal vermogen	34.882.000	35.344.000	34.715.000
Exploitatieresultaat:	317.000 positief	25.000 positief	80.000 positief

Risico's en weerstandscapaciteit

Voor de aanleg van een breedbandnetwerk is een langlopende financieringsovereenkomst afgesloten met een looptijd van 50 jaar. Aflossing vindt plaats vanaf het derde jaar (2022) en heeft een looptijd van 48 jaar. Het totale investeringsbudget is € 37.500.000. Hiervoor is een langlopende lening aangegaan bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De zeven deelnemende gemeenten aan GR UBR zijn voor hun aandeel garant als vermogenstekorten zouden ontstaan of als GR UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen. Het aandeel waar Neder-Betuwe garant voor staat bedraagt een percentage van 19,05% (4/21). Dit is een bedrag van € 7.143.000.

Voor 2025 verwacht de GR UBR niet dat er tekorten ontstaan. De financiële risico's zijn beperkt en er is voorzichtigheid betracht bij de financiële doorrekeningen van de exploitatie. De UBR genereert voldoende inkomsten uit de exploitatie van het breedbandnetwerk om de kosten te dekken. Dit gebeurt via de verhuur van glasvezelparen.

Met de ramingen zoals opgenomen in de begroting 2025 is zichtbaar gemaakt dat de UBR kapitaal en vermogen opbouwt en aan alle betalingsverplichtingen kan voldoen. Op de langere termijn (na 2026) groeit het eigen vermogen en neemt het saldo liquide middelen verder toe als gevolg van oplopende exploitatie-overschotten. Het is daarom niet te verwachten dat de deelnemende gemeenten vanuit hun eigenaarschap of garantiestelling voor de lening financiële nadelen zullen ondervinden. Na 2026 lopen de positieve resultaten op, omdat de geactiveerde voorbereidingskosten dan volledig zijn afgeschreven en niet meer op de exploitatie drukken.

Paragraaf 6 Grondbeleid

Algemeen

In paragraaf 6 wordt aangegeven hoe de gemeente het grondbeleid inzet om haar bestuurlijke doelen te bereiken. De raad heeft de Nota Grondbeleid op 8 december 2016 vastgesteld. In deze nota is onze visie op ons grondbeleid weergegeven. Deze paragraaf bevat de verplichte onderdelen zoals omschreven in artikel 16 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van doelstellingen en de uitvoering,
- een actuele vooruitblik van de verwachte resultaten van de totale grondexploitatie,
- een onderbouwing van de geraamde winstneming,
- de beleidsuitgangspunten voor de reserves voor grondbeleid in relatie tot de risico's.

Grondbeleid gemeente Neder-Betuwe

Het gemeentelijk grondbeleid moet de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente stimuleren en faciliteren. Met een zorgvuldig uitgevoerd grondbeleid kan de gemeente haar rol bij deze ruimtelijke ontwikkeling zuiver houden en waar nodig versterken.

We willen initiatieven van derden zo goed mogelijk faciliteren. Wenselijke en kansrijke initiatieven brengen we zo snel mogelijk naar de eindstreep. De kosten die de gemeente moet maken om het initiatief mogelijk te maken, worden via het zogenaamde verplichte kostenverhaal door de initiatiefnemer betaald. De afspraken daarover leggen we vast in een overeenkomst.

Maar dit betekent niet dat het voeren van actief grondbeleid helemaal wordt uitgesloten. De gemeente beschikt nog over enkele grondposities en kan mogelijk gronden aankopen als zich kansen voordoen. Uiteraard moet dit actief grondbeleid bijdragen aan de beleidsdoelstellingen en kaders van de raad en moeten de risico's beheersbaar zijn.

Onderverdeling complexen

In de gemeente zijn projecten in ontwikkeling die we op verschillende wijze financieel verantwoorden.

Ten eerste zijn er de eigen projecten van de gemeente. Hier gaat het om (aan te kopen) grondeigendommen van de gemeente. De gemeente beheert de ontwikkeling zelfstandig en doet zo aan actief grondbeleid. De gemeente wijzigt de bestemming, maakt de gronden bouw- en woonrijp en verkoopt de gronden zelf aan derden. Dit zijn de zogenaamde BIE Grexen (Bouwgrond in exploitatie).

Daarnaast zijn er de faciliterende projecten. Hier heeft de gemeente geen grondeigendom. Wij krijgen alle kosten die we maken op basis van gesloten overeenkomsten vergoed van de initiatiefnemers. Deze projecten worden bijgehouden als vorderingen en geregistreerd in de projectadministratie.

Tenslotte is er nog een facilitair project wat bijgehouden wordt als exploitatie. Dit is de ABC-SV en hier krijgt de gemeente haar kosten vergoed doordat de initiatiefnemers een vast bedrag betalen. Er wordt voor dit project wel een grondexploitatie gemaakt. Ook zal de gemeente indien nodig een voorziening moeten treffen voor een verwacht verlies. Dit soort facilitaire projecten worden ook wel de BIE Initiatieven genoemd

Rapportage grondexploitatiebegrotingen in relatie tot het Planning en Controle instrumentarium

Gezien het grote belang van een actueel inzicht in de financiële status van de projecten met een grondexploitatiebegroting rapporteren wij in 2025 op verschillende momenten over de uitvoering en voortgang hiervan. Wij doen dit in de jaarstukken 2024 en de bestuursrapportages 2025.

Verbonden partijen

Aangezien het projecten Medel als deelneming onderdeel is van Verbonden partijen is dit project niet opgenomen in deze paragraaf. Voor meer informatie hierover verwijzen wij u naar de programma's 3 en 4 en naar Paragraaf 5 Verbonden Partijen.

Actualisatie grondexploitaties

De grondexploitaties zijn per 1 januari 2024 bijgewerkt. Hierbij zijn de te verwachten kosten, opbrengsten, fasering en de te hanteren parameters opnieuw beoordeeld.

Risico's

Binnen het grondbeleid hebben we twee soorten risico's bepaald: algemene risico's en project specifieke risico's. De risico's binnen het grondbeleid moeten afgedekt worden door de weerstandscapaciteit. Voor meer informatie over risico's en weerstandscapaciteit verwijzen wij u naar paragraaf 2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Bestemmingsreserves Bovenwijkse voorzieningen Ruimtelijke investeringen

Onlangs is een vernieuwde nota Kostenverhaal vastgesteld. Het praktische deel van deze nota wordt jaarlijks bijgewerkt en vastgesteld door het college. Begrote afdrachten aan de reserves Bovenwijkse voorzieningen en Financiële Bijdragen vinden plaats zoals bepaald in het praktische deel van de nota Kostenverhaal.

Overzicht van actuele prognose diverse complexen

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de financiële stand van zaken van de projecten:

- Boekwaarden per 1-1-2024
- Nog te realiseren baten en lasten over gehele looptijd
- Verwachte resultaten (Contante waarde)
- Ingeschatte risico's

Voor een nadere toelichting op de projecten verwijzen wij naar de jaarstukken 2023 onderdeel paragraaf 6 Grondbeleid.

	Boekwaarde	Nog te maken Lasten	Nog te ontv. Baten	Eindwaarde	Contante waarde	Contante waarde	Looptijd	Algemeen risico	Specifiek risico
	per 1-1-2024	per 1-1-2024	per 1-1-2024	per einde grex	1-1-2023	1-1-2024	t/m	2024	2024
BIE Grexen									
ABC	€ -210.520	€ 175.657	€ -	€ 36.968	€ 38.129	€ 36.243	2024	€ -	€ -
Bonegraaf-oost	€ 120.217	€ 96.678	€ 1.534.221	€ 1.329.724	€ 1.236.747	€ 1.278.089	2025	€ 12.022	€ -
Herenland	€ 1.299.317	€ 411.519	€ 1.221.625	€ -520.981	€ -493.989	€ -490.932	2026	€ 129.932	€ -
Herenland-west	€ 1.250.148	€ 3.439.076	€ 5.242.016	€ 482.502	€ 224.676	€ 428.448	2029	€ 124.178	€ 30.000
Poort van Ochten	€ 143.677	€ 1.027.004	€ 1.856.856	€ 683.420	€ 653.280	€ 631.375	2027	€ 14.368	€ -
subtotaal	€ 2.602.839	€ 5.149.934	€ 9.854.718	€ 2.011.633	€ 1.658.844	€ 1.883.222			
BIE Initiatieven									
ABC SV	€ 847.186	€ 885.861	€ 1.749.331	€ 480	€ 346	€ 453	2026	€ 84.719	€ -
subtotaal	€ 847.186	€ 885.861	€ 1.749.331	€ 480	€ 346	€ 453		€ 365.218	€ 30.000
TOTAAL	€ 3.450.025	€ 6.035.795	11.604.049	€ 2.012.113	€ 1.659.190	€ 1.883.675		€ 395.218	

Paragraaf 7 Bedrijfsvoering

Algemeen

Bedrijfsvoering is een belangrijk aspect voor de ambtelijke organisatie om haar werk te kunnen doen. Wanneer we over bedrijfsvoering spreken, sluiten wij aan bij de definitie van het Ministerie van BZK: *bedrijfsvoering gaat over de bedrijfsprocessen waarmee de gemeente haar beleidsdoelstellingen kan realiseren, samen met de sturing en beheersing van die processen.*

Voor een goede bedrijfsvoering zijn budget, personeel met kennis en kunde, infrastructuur, structuur, informatie en beheersinstrumenten nodig. Ook is een gezonde cultuur binnen de organisatie cruciaal om onze doelstellingen te bereiken.

Het zijn dynamische tijden voor het openbaar bestuur en het ziet ernaar uit dat deze dynamiek permanent is. Dat vraagt een organisatie die daarmee goed om kan gaan en kwaliteit blijft leveren. Het college is primair verantwoordelijk voor een adequate bedrijfsvoering. De raad heeft een kaderstellende en controlerende taak.

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

Visie en beleid ten aanzien van onze bedrijfsvoering

Het gemeentelijke takenpakket verandert voortdurend. De transformaties in het sociaal domein en de Omgevingswet zijn daarvan belangrijke voorbeelden. Maar de financiële mogelijkheden blijken tegelijkertijd niet oneindig. De overheid gaat mede daarom steeds meer uit van zelfredzaamheid van inwoners. De gemeente ontwikkelt zich bij de realisatie van initiatieven steeds meer naar één van de maatschappelijke partijen. En niet meer als de gemeente die 'van bovenaf' bepaalt wat goed is.

De gemeentelijke ambities en het veranderende takenpakket stellen hoge eisen aan de kwaliteit van de ambtelijke organisatie. 2024 heeft laten zien dat deze druk op de ambtelijke organisatie soms knelt. Dit is de reden dat in 2025 een beeld wordt gemaakt van de organisatie om te komen tot een verbetering.

De organisatiestructuur

Onze organisatiestructuur is afgeleid van het zogenoemde directiemodel. De organisatie staat onder algemene leiding van de gemeentesecretaris, die tevens algemeen directeur is. De ambtelijke organisatie bestaat uit drie afdelingen: de fysieke pijler, de sociale pijler en de bedrijfsvoeringspijler.

We hechten waarde aan een compacte en efficiënte organisatie en aan een gezonde bestuurs- en organisatiecultuur waarin lef, professionaliteit, samenwerken, resultaat, klantgerichtheid en plezier kernbegrippen zijn. We zetten in op betrouwbaarheid en toegankelijkheid van zowel bestuur als organisatie. We ontwikkelen de gemeentelijke organisatie verder richting een wendbare organisatie, die goed kan blijven inspelen op toekomstige ontwikkelingen en waarbij verbinding met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties cruciaal is. We hebben oog voor de wensen van onze klanten en reageren daar adequaat op door in mogelijkheden en kansen te denken en niet in onmogelijkheden of bedreigingen.

De medewerkers

In het strategisch HR-beleid is onze HR-visie vastgelegd: onze medewerkers zijn goed toegerust om te kunnen werken, nu en in de toekomst. Onze organisatie en medewerkers zijn wendbaar en staan in verbinding met collega's en klanten. We bouwen de kernkwaliteiten 'wendbaar' en 'verbindend' verder uit, koesteren ze en zijn hier ook zuinig op. We werken in een inspirerende en prettige werkomgeving en vinden het welbevinden van onze medewerkers belangrijk. We werken hier concreet aan door in te zetten op duurzame inzetbaarheid en een inspirerende, prettige en uitdagende werkomgeving en welbevinden van medewerkers.

In 2025 leggen we het accent op het binden en boeien van onze medewerkers, een strategisch opleidingsplan, het welbevinden en de vitaliteit van onze medewerkers, de verdere professionalisering van onze arbeidsmarktcommunicatie en een goede onboarding. Hiermee blijven we ervoor zorgen dat onze medewerkers goed in staat zijn hun werkzaamheden nu en in de toekomst te kunnen doen.

Doorontwikkeling van de organisatie

De laatste jaren zijn de wettelijke taken en de lokale ambities en opgaven in veelheid toegenomen en complexer geworden. Daarnaast zijn er externe ontwikkelingen die in meer of mindere mate van invloed zijn op de wijze waarop de ambtelijke organisatie haar werk uitvoert. Denk hierbij aan verdere digitalisering, de krapte op de arbeidsmarkt, datagedreven werken, de steeds mondiger wordende burger en de minder beschikbare financiële middelen.

We werken daarom verder aan de doorontwikkeling van de organisatie, die gericht is op het versterken van de wendbaarheid en de verbindingen binnen en buiten de organisatie. In 2024 start hiervoor een onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie. Hierbij wordt onderzocht in hoeverre de huidige inrichting en werkwijze van de ambtelijke organisatie in staat is de wettelijke taken, lokale ambities en opgaven van de toekomst op een efficiënte en effectieve wijze tot uitvoer te brengen. Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek kan in 2025 besloten worden een vervolgtraject op te starten om de huidige inrichting en/of werkwijze van de ambtelijke organisatie verder door te ontwikkelen.

Ontwikkeling omvang ambtelijke organisatie

In de voorliggende begroting zijn de formatie-uitbreidingen vanuit de kadernota 2025 – 2028 verwerkt. Dit betreft enerzijds het structureel maken van de formatie waarvoor eerder geen structurele dekking was en anderzijds nieuwe formatie op grond van nieuw beleid in de kadernota. Hiermee is de formatieomvang 183,21 fte. Door extra inspanningen op het gebied van arbeidsmarktcommunicatie en werving- en selectie lukt het redelijk goed om de bezetting op orde te houden.

Een toekomstbestendige organisatie vraagt echter continu aandacht om de beschikbare capaciteit en de hoeveelheid werk met elkaar in balans te blijven houden. Als onderdeel van het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie wordt nog in 2024 een formatiebenchmark uitgevoerd en onderzocht wat dit voor onze organisatie betekent. Daarbij blijft de organisatie kritisch op de benodigde formatie en wordt er in het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van de ambtelijke organisatie ook gekeken naar de inrichting en werkwijze van de ambtelijke organisatie.

Digitalisering, privacy en informatiebeveiliging

Informatie wordt steeds belangrijker. Ook voor onze gemeente. De schaalgrootte van onze gemeente vraagt echter om duidelijke keuzes. Ten aanzien van de ontwikkelingen en investeringen gelden dan ook de volgende uitgangspunten:

1. We bieden een veilige omgeving. Burgers, ondernemers en medewerkers mogen er op vertrouwen dat hun gegevens veilig zijn en niet kunnen worden benaderd door onbevoegden.
2. We bieden continuïteit. In het geval van calamiteiten bieden wij de noodzakelijke ondersteuning om de essentiële informatievoorziening binnen 48 uur beschikbaar te krijgen. Dit biedt garanties voor het functioneren van 'de veiligheidsdriehoek' en de kritische registraties van de gemeente.
3. We voldoen aan wet- en regelgeving. Het betreft hier onder meer de wet- en regelgeving gericht op archief, privacy, security en de uitvoering van de wettelijke informatietaken.
4. We bieden onze medewerkers hoogwaardige informatievoorziening die hen in staat stelt om effectief en efficiënt invulling te geven aan de toegewezen taken.

Om dit te kunnen realiseren moeten we de basis versterken. Dat wil zeggen:

- We optimaliseren het beheer en onderhoud van onze informatievoorziening door het versterken van de I&A-organisatie, het efficiënter maken van onze dienstverlening aan de

interne organisatie, het vergroten van het inzicht in de middelen die wij beheren en het versterken van het applicatiebeheer in de afdelingen;

- We werken aan het beheerst doorontwikkelen van de informatievoorziening. Anders gezegd: we streven naar weloverwogen, onderbouwde aanpassingen van en uitbreidingen op onze informatievoorziening. Daarmee verlagen we risico's en zorgen we dat onze informatievoorziening aan blijft sluiten op de strategische doelstellingen van de gemeente.

Informatiebeveiliging en privacy (IB)

Net als vele organisaties hebben de Gemeenten ook te maken met een groeiende cyberdreiging. Om de privacy en de beveiliging van de gegevens van onze burgers zo goed mogelijk te beschermen sturen, we aan de hand van Informatiebeveiligings-, privacy-beleid op een continu verbeterende weerbaarheid tegen de cyberdreigingen en bescherming van onze gegevens. De doorlopende implementatie van de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) is hier een belangrijk ondersteunend instrument.

Informatiebeveiliging

Als onderdeel van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is enige tijd geleden een risicoanalyse uitgevoerd op onze weerbaarheid. Dat heeft geresulteerd in een nog steeds relevante risicokaart (Heatmap) welke goed inzicht geeft om gericht een aantal risico's verder aan te pakken. We hebben een goede verdediging tegen dreigingen op internet en ook onze gegevensopslag (back-up) is veilig. Dit betekent niet dat we, net zoals elke andere organisatie, onkwetsbaar zijn. We kunnen herstellen van een ernstig cyberincident, maar dat vraagt wel de nodige inspanning.

We leggen onze focus op een meer diepgaande verdediging binnen onze IT-infrastructuur. Dit heet segmentatie: het in kleine goed beschermde onderdelen verdelen van onze infrastructuur. Dit is relevant voor het geval een kwaadwillende toch onverhoopt toegang weet te verkrijgen. Het is dan van groot belang zijn of haar bewegingsruimte maximaal in te perken zodat toegang tot gevoelige gegevens onzegd kan worden. Nog verdergaande maatregelen zullen genomen worden met de vernieuwing van de infrastructuur. Zo werken we er voortdurend aan de impact van een cyber-incident en de inspanning voor herstel zo klein mogelijk te maken.

In 2025 zal er ook weer de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) uitgevoerd moeten worden, waarbij we met zelfevaluaties (zowel intern als extern) aantonen in de basis onze informatiebeveiliging op orde te hebben. Specifieke onderdelen zijn:

- SUWInet (een systeem waarin gemeente met overheidsinstanties informatie over inwoners deelt conform de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (SUWI))
- de op DigiD aangesloten webapplicaties van de gemeente (met Digitale Identiteit (DigiD) kan een inwoner laten zien wij hij/zij is als hij/zij op internet bij een (semi) overheidsorganisatie iets wil regelen).

Privacy

Daar waar informatieveiligheid vooral gaat om de bescherming van al onze gegevens, ligt de focus bij privacy vooral op persoonsgegevens. In die zin is privacy meer compliance gericht (voldoen aan wetgeving) en informatieveiligheid gericht op cyber security. Vanuit AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) wetgeving werken we aan het waarborgen van de privacyregelingen bij de door ons beheerde persoonsgegevens van onze inwoners en derden. Dit doen we onder andere door kennis en vaardigheden op niveau te houden bij huidige en nieuwe medewerkers.

Hiermee dragen we eraan bij dat we risico's voorkomen, door adequate kennis en inzichten. En daarnaast tijdig mogelijke risico's identificeren om er zo vooraf op te kunnen acteren. In het kader van het voortdurend periodiek onderhoud aan onze privacy processen, reviewen we beleid en uitvoering. Denk hierbij aan het privacy beleid, verbetering privacy processen (registers, verantwoording). Een belangrijke en positieve ontwikkeling binnen de organisatie is dat de nieuwe medewerkers de aangeboden e-learningmodules (gefaciliteerd door SEP) volgen en de betreffende certificaten halen.

Samenwerking in de regio

Om een zelfstandige organisatie te kunnen blijven, is het belangrijk dat wij goed samen blijven werken in en met partners in de regio. Samenwerking in Rivierenland en in Gelderland-Zuid maakt dat we taken efficiënt kunnen uitvoeren en dat we een stevigere kwaliteit kunnen leveren. Maar het stelt de gemeentelijke organisatie ook voor uitdagingen. De benodigde gezamenlijke sturing, opdrachtformulering en afstemming maakt het tegelijkertijd ook complex. En de samenwerking aan gemeentegrens overschrijdende opgaven zoals stikstof, energietransitie en klimaatadaptatie maakt stevigere resultaten mogelijk, maar daarmee nemen ook het aantal overleggen, samenwerkingsverbanden en de bestuurlijke drukte toe.

Meer over regionale samenwerking vindt u in begrotingsprogramma 1, in de beschrijvingen van onze verbonden partijen in de respectievelijke begrotingsprogramma's en in paragraaf 5 Verbonden partijen.

Doelmatigheid en doeltreffendheid

Op basis van de Onderzoekverordening 213a Neder-Betuwe 2019 doen we regelmatig onderzoek naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid. Jaarlijks optimaliseren we een aantal processen door continu vanuit de klantbeleving verbeteringen aan te brengen met zo min mogelijk verspilling. Daarmee proberen we de tevredenheid van klanten, medewerkers en de organisatie te verbeteren.

Deze aanpak is geen onderzoek in de gebruikelijke zin met een rapport van bevindingen en aanbevelingen. Het is wel een continu verbeterproces, waarbij het beleid en de inrichting van de processen en systemen direct worden aangepakt. Mocht er aanleiding zijn voor een specifiek onderzoek dan wordt de Rekenkamercommissie geïnformeerd. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt de voortgang gemonitord.

Frauderisico's

Wij zijn ons bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de gemeentelijke taken. De organisatie beschikt over een frauderisicoanalyse. Vanuit de bedrijfsvoering is er verhoogde aandacht voor de inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) ten aanzien van de geïdentificeerde risicogebieden. Tevens worden de relevante geldstromen/processen betrokken in de interne controles die gedurende het jaar worden uitgevoerd.

Stakeholders van de gemeente moeten er op kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. De gemeente beschikt over een uitgebreid scala aan zogenaamde soft controls. Iedere medewerker van de gemeente legt bij indiensttreding een ambtseed of ambtsbelofte af en overlegt een verklaring omtrent gedrag. Daarnaast beschikt Neder-Betuwe over een vastgestelde regeling en gedragscodes, onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen, welke openbaar beschikbaar zijn. We beschikken daarnaast over een regeling melden vermoeden misstanden en in de organisatie is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Onze (financiële) processen en systemen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheidingen, zogenaamde hard controls. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwickelen en/of zelfstandig toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden en periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen er toe bij dat onregelmatigheden worden gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging heeft daarom vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

Rechtmatigheid

Inwoners moeten erop kunnen vertrouwen dat de gemeente rechtmatig handelt. Dit betekent dat het college zich houdt aan de door de wetgever en de gemeenteraad gestelde kaders. Dit betekent bijvoorbeeld dat er bij het verstrekken van subsidies wordt voldaan aan de voorwaarden uit de verordening, dat inkopen en aanbestedingen voldoen aan de aanbestedingsregels en dat het college handelt binnen de kaders van de vastgestelde begroting en de gemaakte afspraken over eventuele afwijkingen van de begroting. Vanaf het boekjaar 2023 legt het college hierover verantwoording af in de rechtmatigheidsverantwoording.

In de jaarstukken 2025 zal op deze plaats een toelichting worden gegeven op de rechtmatigheidsverantwoording over het boekjaar 2025.

Digitaal toegankelijke en transparante overheid

Vanuit de landelijke overheid wordt in de laatste jaren steeds meer nadruk gelegd op transparantie en digitale toegankelijkheid van overheidsorganisaties: burgers en bedrijven hebben recht om te weten welke informatie over hen verwerkt wordt, op informatie over wat er in hun buurt gebeurt en op eenvoudige toegang tot (digitale) overheidsdiensten.

Drie belangrijke wetten op dat terrein zijn afgelopen jaar in werking getreden:

1. de Wet open overheid (Woo), die overheden verplicht om behalve op verzoek ook pro-actief een aantal categorieën informatie te publiceren;
2. de Wet elektronische publicaties (Wep), die de publicatie van formele besluiten regelt;
3. de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer: die de gemeente verplicht om voor alle diensten en producten een digitaal kanaal in te richten.

Voor alle drie deze wetten is de implementatie in gang gezet.

Wet open overheid

Iedereen heeft recht op informatie over wat de overheid doet, hoe ze dat doet en waarom. Overheidsorganisaties moeten die informatie uit zichzelf geven, of als iemand daarom vraagt. De informatie wordt dan openbaar. Dat is geregeld in de Wet open overheid (Woo). In deze wet bestaan twee vormen van openbaarmaking van informatie; actieve en passieve openbaarmaking. Bij passieve openbaarmaking gaat het om het delen van documenten nadat hier een verzoek om is gedaan. Bij actieve openbaarmaking worden de documenten op voorhand door de overheid beschikbaar gesteld zonder dat hier een verzoek aan vooraf is gegaan.

Voor de implementatie van de Woo de afgelopen jaren de nodige stappen gezet om te kunnen voldoen aan de vereisten van de wet, waarbij in eerste instantie is gefocust op de passieve openbaarmaking. Hiervoor zijn nieuwe technieken geïmplementeerd die het proces beter ondersteunen zoals intelligente tooling voor het anonimiseren van documenten en een oplossing om deze vervolgens te publiceren. Deze oplossingen gebruiken we vervolgens om ook de actieve openbaarmaking te ondersteunen.

We volgen met deze implementatie het stappenplan zoals dat door de landelijke overheid wordt voorgeschreven en wat nog enige jaren in beslag neemt.

Per 1 november 2024 moesten de eerste 5 informatiecategorieën van de Woo verplicht openbaar gemaakt worden. De overige informatiecategorieën hoeven nog niet verplicht openbaar gemaakt te worden. Het aankomende jaar wordt stapsgewijs gewerkt om ook dit mogelijk te maken.

De Woo vraagt veel van de hele gemeentelijke organisatie, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Met name de actieve openbaarmaking. Alle communicatie-uitingen, zowel intern en extern, vallen onder het regime van de Woo en als organisatie staan we hier dus voor een grote verandering in bewustwording en handelen. Meer leest u hierover in paragraaf 9 Wet open overheid.

Wet elektronische publicaties

De Wep is sinds 1 januari 2021 van kracht. De Wep introduceert een verplichting voor gemeenten om alle wettelijk voorgeschreven bekendmakingen, mededelingen en kennisgevingen van (voorgenomen) besluiten die niet tot één of meer belanghebbenden zijn gericht, in een officieel elektronisch publicatieblad te doen. Verordeningen worden door de gemeente al op deze wijze bekendgemaakt. Volgens de Wep moeten ook kennisgevingen worden gepubliceerd. Voorgenomen besluiten moeten met bijbehorende stukken zowel fysiek als elektronisch ter inzage worden gelegd.

De implementatie van de Wep is voor een belangrijk deel afgerond. De digitale terinzagelegging van voorgenomen besluiten en bijbehorende stukken moet echter nog worden geïmplementeerd. Als oplossing kijken we of we hiervoor kunnen aansluiten bij een bestaande voorziening Decentrale Regelgeving en Officiële Publicaties (DROP) of dat we hiervoor een eigen voorziening implementeren. Het streven is een generieke oplossing te realiseren die ook voor andere publicaties geschikt is zoals de publicatie in het kader van de Wet Open Overheid. Verwachte realisatie van een oplossing vindt plaats in Q4 2024/Q1 2025.

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer

De Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) regelt dat burgers en bedrijven hun zaken die ze met de overheid moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. Zij krijgen daarmee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan het bestuursorgaan te zenden. Daarnaast blijft de mogelijkheid om post te sturen bestaan, burgers en bedrijven hebben de keuze tussen de digitale en papieren weg.

Voor Neder-Betuwe ondersteunen we de digitale weg door het aanbieden van elektronische formulieren waarmee burgers en bedrijven een aanvraag, verzoek of melding kunnen indienen. De e-formulieren vervangen zoveel mogelijk de aanwezige pdf-bestanden die niet voldoen aan toegankelijkheidseisen en bovendien lastig zijn in gebruik en ook lastiger te onderhouden zijn. Op dit moment zijn al veel pdf-formulieren vervangen en wordt op projectbasis gewerkt aan verdere vervanging. De verankering van deze nieuwe vorm van dienstverlening moet evenwel nog zijn beslag krijgen in 2025 en verder.

Ten aanzien van alle drie de wetten geldt dat de belasting voor de ambtelijke organisatie erg groot is. We kiezen ervoor daar waar het kan en mag de implementatie stapsgewijs in te voeren. Daarbij biedt deze vorm van digitalisering van de aanvraag- en meldingprocessen ook ruimte aan (gedeeltelijke) automatisering in het registratie en verwerking van de formulieren waarmee de op termijn ook efficiëntievoordelen behaald kunnen worden.

Naast de digitale toegankelijkheid blijft ook in 2025 het veilig houden van onze informatie essentieel.

Personeelslasten

Personeelslasten (burger)raadsleden, college en griffie

In de begroting 2025 is voor (burger)raadsleden meerjarig een bedrag van € 319.000 geraamd. Voor het college is meerjarig vanaf 2025 een bedrag van € 607.138 geraamd en voor de griffie meerjarig een bedrag van € 183.641.

Personeelslasten ambtelijke organisatie

Voor de personeelslasten van de ambtelijke organisatie is in 2025 een bedrag van € 17,3 miljoen geraamd (inclusief de stelpost loonontwikkelingen). De personeelslasten voor Babsen, pensioen van oud-wethouders en nabestaanden, Appa-uitkeringen en voormalig personeel zijn hierbij inbegrepen. De formatie van de ambtelijke organisatie in 2025 is in totaal 183,21 fte.

Overige personeelslasten (burger)raadsleden, college, griffie en ambtelijke organisatie)

Voor de overige personeelslasten (van (burger)raadsleden, college, griffie en ambtelijke organisatie) is in 2025 meerjarig een bedrag van € 780.431 geraamd. De overige personeelslasten hebben o.a. betrekking op reiskosten woon-werk, secundaire arbeidsvoorwaarden, verzekeringen, vergoedingen, jubilea, enz.

Vrijval vacaturegelden inzetten voor externe inhuur

Binnen de organisatie ontstaan gedurende het jaar vacatures door uitstroom van medewerkers. Het voordeel dat hierdoor ontstaat binnen de personeelslasten wordt vrijval vacaturegelden genoemd. Het management maakt vervolgens de afweging om de vacature wel of niet in te vullen. Invulling is mogelijk op basis van een (tijdelijke) arbeidsovereenkomst of op basis van tijdelijke externe inhuur.

Vervanging personeel bij ziekte en zwangerschapsverlof

In de begroting 2025 is meerjarig een bedrag geraamd van € 325.303 voor de (tijdelijke) vervanging van langdurig zieke medewerkers. In het geval van zwangerschapsverlof ontvangt de werkgever een zwangerschapsuitkering van het UWV op basis van 70% van het dagloon. Deze uitkering is bedoeld om de medewerkster voor een bepaalde periode (gedeeltelijk) te vervangen.

Paragraaf 8 Duurzaamheid

Algemeen

Hoewel een paragraaf duurzaamheid niet verplicht is, kiest het college – vanwege het integrale karakter van deze opgave en het belang dat wij hier aan hechten – er bewust wel voor. Zoals deze paragraaf zal laten zien is duurzaamheid een opgave die vrijwel alle programma's van deze begroting raakt. In deze paragraaf hebben we de belangrijkste onderdelen op het gebied van duurzaamheid verzameld.

Klimaatvraagstuk vanuit gemeentelijk perspectief

De versterkte uitstoot van broeikasgassen (menselijk handelen) zorgt voor een stijging van de gemiddelde temperatuur op aarde. Dit leidt tot klimaatveranderingen waardoor onze gemeente voorbereid moet zijn op meer en extremere weersomstandigheden. Belangrijk is dat wij bovendien ons steentje bijdragen om – net als bij regionale en nationale initiatieven – de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

We willen de volgende doelen bereiken in de komende jaren:

- a. verlagen van het energieverbruik – en daarmee de energielasten – van onze inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke partners;
- b. overschakelen van fossiele energiebronnen naar meer duurzame bronnen (waar mogelijk en economisch rendabel);
- c. versterking van het bewustzijn bij de inwoners van nut en noodzaak om duurzamer te leven;
- d. vergroten van circulariteit binnen de lokale samenleving.

Zowel op mondiaal, landelijk, regionaal als op lokaal niveau is er steeds meer de urgentie om duurzaam handelen in onze samenleving te verankeren. Duurzaamheid en klimaatverandering is namelijk niet alleen een milieuvraagstuk met projecten, zoals aardgasvrij wonen, grootschalige opwek en klimaatadaptatie. Ook op sociaal gebied ontstaan problemen door de klimaatverandering, zoals energiearmoede. Op gezondheidsgebied nemen we maatregelen bij extreme hitte door het opstellen van lokale hitteplannen. Maar verduurzamen biedt ook kansen voor een gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl, denk aan meer biodiversiteit, gezonde biologische teelt van groenten, hergebruik van spullen, minder vlees eten, meer bewegen door op de fiets naar het werk te gaan of het vergroenen van versteende wijken. Een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving zijn allebei belangrijk. Bij een integrale aanpak kunnen we efficiënter samenwerken, eerder onze doelen bereiken.

In Neder-Betuwe en de regio Rivierenland zijn al verschillende visie- en beleidsstukken rondom duurzaamheid vastgesteld. De komende jaren zetten wij in op een versnelde realisatie van onze doelen. Daarom heeft het college in augustus 2022 het programmaplan duurzaamheid vastgesteld waarin de samenhang van onze doelen en de wijze waarop daar sturing aan wordt gegeven is opgenomen. Vanuit 5 deelopgaven wordt het programma vormgegeven, namelijk:

1. Duurzame en gezonde leefstijl
2. Nieuwe energievormen
3. Toekomstbestendige leefomgeving
4. Circulaire samenleving
5. Bedrijfsvoering

Duurzaamheid raakt vrijwel alle programma's van deze begroting.

Programma 1 Bestuur en dienstverlening

De klimaat- en duurzaamheidsopgave vraagt een andere manier van werken en denken. Intern, maar ook extern. Via de communicatieaanpak SAMENDETOEKOMST.NL worden alle

informatiestromen samengebracht en is dit de plek waaronder alle communicatie uitingen hun plek vinden.

Wij werken hierbij veel samen in de regio Rivierenland. Niet alleen omdat het moet, maar juist omdat hier kansen liggen voor een efficiënte aanpak. Eerder werkten wij al aan een regionale energiestrategie 1.0. We kijken hoe we dit verder kunnen ontwikkelen naar een volgende stap in de Regionale energiestrategie. Daar waar we schaalvoordeel kunnen behalen werken we regionaal samen. Daarom is het Regionaal Energieloket Rivierenland een belangrijke partner in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid. Ook op het gebied van klimaat werken wij nauw samen met onze regionale partners. In 2025 ligt er een grote focus op netcongestie en regionale maatregelen die nodig zijn om deze problematiek het hoofd te bieden.

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Wij zetten actief in op het voorkomen van vandalisme en daarmee op een lange en duurzame levensduur van onze kapitaalgoederen. Daarmee wordt het gebruik van grondstoffen en materialen teruggedrongen. De vervoersmiddelen voor de BOA's zijn elektrisch en daarmee reduceren we onze CO₂ uitstoot.

Programma 3 Fysieke leefomgeving

De focus binnen dit programma ligt op

- De warmtetransitie en de uitvoering van de lokale adaptatiestrategie. Daarmee zetten we de stappen om de CO₂ uitstoot terug te brengen door energiebesparing en fossiele brandstoffen te vervangen voor hernieuwbare energie. Daarnaast gaan we inwoners en ondernemers helpen om gefaseerd van het gasnet los te komen. Voor de beschikbaar gestelde rijksmiddelen voeren we een pakket aan energiebesparende maatregelen uit via EnergieVitaal. Wij geven daarin zelf het goede voorbeeld. We zijn bezig met het uitvoeren van het plan om ons vastgoed versneld te verduurzamen.
- Circulariteit is een steeds groter vraagstuk binnen de opgave duurzaamheid. Het huidige zwerfafvalprogramma zetten wij ook in 2025 voort. De focus ligt op het beter scheiden van afval en het hergebruiken van grondstoffen en producten. Ook gaan wij door met de inzameling van incontinentiemateriaal. Het inzamelen van oud papier door verenigingen wordt afgebouwd. Wij zijn met hen in gesprek over andere (financiële) arrangementen, zoals bijvoorbeeld de inzet van vrijwilligers als duurzaamheidsambassadeur.
- Wij geven uitvoering aan een aantal grote duurzaamheidsregelingen, zoals het Nationaal Isolatie Programma en onze eigen stimuleringsregeling voor het verduurzamen van koopwoningen (precariogelden). Met Thius maken we concrete afspraken voor het verduurzamen van huurwoningen. Ook voeren wij in 2025 een pilot uit in de Oranjewijk in Dodewaard voor het verduurzamen van een wij met gespikkeld bezit (huur/koop).
- Ook zetten wij een volgende stap in onze transitievisie warmte. Wij stellen een energievisie en een programma Warmte & Energie op.

Programma 4 Economie

- We streven naar economische groei door te werken aan een goed ondernemersklimaat, goede ondernemersdienstverlening en een goede kwaliteit van onze werklocaties. Ondernemers ondersteunen wij bij het verduurzamen van hun bedrijfsmodel. We maken ze wegwijs in de regelingen die er voor hen zijn. Veel ondernemers zijn hier al mee bezig en goede voorbeelden lichten wij uit. Daarnaast nemen wij de lokale ondernemers mee in onze ambitie om meer duurzaam in te kopen. Hiermee wordt het een gezamenlijk groeiproces en behouden wij de mogelijkheden om lokaal te blijven inkopen. Via DOE kunnen ondernemers maatwerkadvies krijgen voor hun onderneming.
- Wij geven uitvoering aan het landschapsontwikkelplan. Hiermee zetten wij in op het vergroten van biodiversiteit. Wij verkennen de mogelijkheden om combinaties te maken tussen biodiversiteit, klimaatadaptatie en de vraag naar water van o.a. onze laanboomsector. Ook zetten wij in 2025 verder in op het vergroenen van het openbaar gebied en particuliere terreinen. Naast een prettige leefomgeving helpt dit ook bij het voorkomen van hittestress.

Programma 5 Wmo, jeugdzorg en Participatiewet

- In 2025 geven we uitvoering aan EnergieVitaal. Via dit programma ondersteunen we inwoners met energie armoede met het nemen van energiebesparende maatregelen. Dit zijn middelgrote tot grote maatregelen, zoals vervanging van oud witgoed en het isoleren van o.a. zolderdaken.
- Naast het dempen van de oplopende energielasten zetten wij ons in 2025 ook in voor een concreet pakket aan energiebesparende maatregelen. Dit pakket is gericht op structurele oplossingen. Via de communicatiecampagne samendetoekomst.nl geven we concrete handvatten (ook financieringsmogelijkheden) aan inwoners en ondernemers voor duurzame en gezonde keuzes. Voor inwoners met energiearmoede staat er een ontzorgingstraject klaar met subsidie die kan oplopen tot € 5.500,- per huishouden.

Programma 6 Onderwijs, sport en welzijn

- De voorbereidingen voor de uitbreiding van de Pantarijn is in volle gang. Hierbij worden tegelijkertijd duurzaamheids- en gezondheidsmaatregelen genomen door het gebouw bijna energie neutraal te maken (BENG) en te voldoen aan het programma van eisen Frisse scholen. Hiermee wordt gekozen voor een goede verhouding tussen kwaliteit, toekomstbestendigheid én kosten. Bij nieuwe investeringen zijn duurzaam bouwen en een gezond binnenklimaat het uitgangspunt.
- In 2025 geven wij ook verder uitvoering aan Gezond op eigen wijze (voorheen 'Lokaal Akkoord Neder-Betuwe Bloeit!') Wij werken daarbij aan het bevorderen van een duurzame en gezonde leefstijl in een omgeving die hier structureel aandacht voor heeft en gezonde en duurzame keuzes stimuleert.
- Neder-Betuwe heeft een sterke sociale cohesie en een rijk verenigingsleven. Via deze netwerken kunnen doelgroepen via een vertrouwd gezicht gestimuleerd worden voor het nemen van duurzaamheidsmaatregelen. In 2025 staat het team van duurzaamheidsambassadeurs op verschillende locaties in de gemeente.

Reserve duurzaamheid en Rijksmiddelen

In de exploitatie wordt toegewerkt naar een overzichtelijke begroting voor het programma duurzaamheid. Hieraan is een reserve gekoppeld en worden rijksregelingen ingezet. Deze subsidies worden tijdelijk weggezet in de post "derdengelden", omdat ze alleen ingezet kunnen worden voor dit doel. Zie onderstaande tabel voor een overzicht van de verschillende geldstromen.

Duurzaamheid				
Exploitatie:	2024	2025	2026	2027
Klimaat	136.850	136.850	136.850	136.850
duurzaamheidsleningen toekomstbestendig wonen	30.295	30.295	30.295	30.295
Totaal	167.145	167.145	167.145	167.145
Reserve duurzaamheid	2024	2025	2026	2027
Stand reserve duurzaamheid 01-01	154.345	154.345	154.345	154.345
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Sub-Stand reserve 31-12	154.345	154.345	154.345	154.345
Toevoeging vanuit reserve Precario				
Stand van deel uit Precariogelden 01-01	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
sub-Stand van deel uit precariogelden 31-12	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
totaal Stand reserve duurzaamheid totaal 31-12	1.154.345	1.154.345	1.154.345	1.154.345

Derdengelden energiebesparende maatregelen				
Stand derdengelden 01-01	497.092	497.092	497.092	497.092
Toevoeging	0	0	0	0
Onttrekking	0	0	0	0
Stand derdengelden energ. Besp. Maatr. 31-12	497.092	497.092	497.092	497.092
Derdengelden CDOKE				
Stand CDOKE 01-01	392.965	480.494	671.588	462.588
Toevoeging	396.529	400.094	0	0
Onttrekking	309.000	209.000	209.000	209.000
Stand derdengelden CDOKE 31-12	480.494	671.588	462.588	253.588
Totaal reserve en derdengelden 31-12	2.131.931	2.323.025	2.114.025	1.905.025

Paragraaf 9 Wet Open Overheid

Algemeen

Iedereen toegang tot publieke informatie

Vanaf 1 mei 2022 geldt in Nederland de nieuwe Wet open overheid (Woo). De Wet open overheid heeft als doel de overheid transparanter te maken. Overheidsinformatie moet voor iedereen beter toegankelijk worden, makkelijk vindbaar zijn en uitwisselbaar zijn. De nieuwe wet geeft iedereen het recht op toegang tot publieke informatie. Dit betekent dat gemeenten (en andere overheden) méér informatie actief openbaar moeten maken. De Wet open overheid draagt bij aan onze ambitie om een open, duidelijke en betrouwbare overheid te zijn.

De Woo en de begroting en de verantwoording

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Woo is voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Deze begroting en jaarlijkse verantwoording vloeien voort uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In de memorie van toelichting bij de Woo staat onder andere dat met dit artikel is beoogd een stimulans te geven op de controle op naleving van de Woo door het bestuursorgaan zelf. De verantwoording die wordt afgelegd op grond van dit artikel ziet op zowel de actieve openbaarmaking ingevolge hoofdstuk 3 van de Woo en de passieve openbaarmaking ingevolge hoofdstuk 4 van de Woo.

De paragraaf 'Wet open overheid' bevat op basis van artikel 3.5 van de Wet openbaarheid ten minste:

- Beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet.
- Gerealiseerd beleid in relatie tot de beleidsvoornemens.

Actieve en passieve openbaarmaking

De Woo bestaat uit twee pijlers: 1. de passieve openbaarmaking: dit gaat over de afhandeling van het informatieverzoek en 2. de actieve openbaarmaking. De actieve openbaarmaking bestaat uit twee delen: a. We moeten proactief en tijdig allerlei soorten informatie openbaar maken (denk aan bestuursstukken, vergunningen, maar ook aan klachten, jaarverslagen en organisatiegegevens. En b. We moeten onze informatiehuishouding op orde brengen. Met als doel om informatie makkelijker en beter te kunnen ontsluiten.

Passieve openbaarmaking

Op de website staat opgenomen hoe je als burger een Woo-verzoek kunt indienen. Daarnaast is opgenomen hoe je als inwoner informatie snel kunt vinden en waar je terecht kunt als dit niet lukt. Ook is het proces bij het indienen van het Woo verzoek uitgelijnd en georganiseerd. Duidelijk is geworden dat het implementeren van de Woo en de afhandeling van Woo-verzoeken veel extra capaciteit vraagt. In 2024 is vanuit de budgetten die hiervoor beschikbaar zijn gesteld een vaste Woo-coördinator aangesteld om het proces verder neer te zetten en te optimaliseren en de behandeling van de ingediende Woo-verzoeken te begeleiden.

Actieve openbaarmaking

De gemeente Neder-Betuwe maakte ook voor de invoering van de Woo al veel actief openbaar, zoals organisatiegegevens, raadsstukken en collegebesluiten. Deze zijn terug te vinden op deze website. Regelingen en beschikkingen staan gepubliceerd op overheid.nl. Er moet steeds meer openbaar gemaakt worden. Per 1 november 2024 zijn de eerste 5 informatiecategorieën van de Woo verplicht openbaar gemaakt. Voor gemeenten gaat het om informatie over de organisatie, de werkwijze (waaronder de taken en bevoegdheden) en de bereikbaarheid van het bestuursorgaan en haar organisatieonderdelen. De categorieën Organisatie en werkwijze (artikel 3.3, eerste lid, onderdeel d Woo) en Bereikbaarheidsgegevens (artikel 3.3, eerste lid, onderdeel e Woo) worden

ontsloten via het Register van Overheidsorganisaties (ROO). De gemeente heeft hiervoor dus geen eigen publicatieplatform voor hoeven in te richten. De Woo-coördinator is als is als redacteur voor de gemeente bij de ROO aangemeld.

Nog niet alle informatiecategorieën hoeven op dit moment verplicht openbaar gemaakt te worden. Hier wordt uiteraard wel naar gestreefd. Daarom zal het aankomende jaar verder gewerkt worden aan het realiseren van het openbaar maken van alle informatiecategorieën.

Het is verplicht een contactfunctionaris aan te wijzen die burgers, journalisten en andere geïnteresseerden helpt om openbare informatie makkelijk te vinden. Ook zonder een formeel Woo-verzoek in te hoeven dienen. In Neder-Betuwe is de Woo-coördinator als Woo-contactfunctionaris aangewezen.

FINANCIËLE BEGROTING

A: Het overzicht baten en lasten en de toelichting

Uitgangspunten en kaders die gehanteerd worden bij ramingen

Het financieel-economisch perspectief voor de komende jaren vraagt nog steeds om een strikt begrotingsbeleid. Aanvullend op geldende wet- en regelgeving in onder meer de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording en onze Financiële verordening art. 212, gaan wij hierbij uit van onderstaande uitgangspunten. Deze zijn leidend voor ons inhoudelijke en financiële beleid en de uitvoering in de komende jaren.

1. Coalitieakkoord 2022-2026: "Zorgzaam – Duurzaam – Koersvast!"
Als uitvloeisel van de gemeenteraadsverkiezingen is een coalitieakkoord opgesteld. Dit akkoord vormt de leidraad voor het gemeentelijk beleid voor de komende jaren (eerste W-vraag per Ambitie).
2. Integrale afweging
De raad weegt nieuw beleid tegen elkaar en tegen de beschikbare financiële beleidsruimte af bij de besluitvorming over de begroting in het najaar. Deze begroting biedt inzicht in de ontwikkeling van de financiële beleidsruimte en in voorgesteld nieuw beleid.
3. Bestaand beleid
Bij het opstellen van de begroting gaan we uit van het bestaande beleid. Bestaand beleid gaat over de (financieel) beleidsmatige situatie tot en met uw besluitvorming de raad van juli 2024.
4. Nieuw beleid
Een uitzondering op het voorgaande punt betreft nieuwe ontwikkelingen waarover u bij de behandeling van deze begroting besluit. Het kan bijvoorbeeld gaan om voorstellen voor nieuw beleid, Ombuigingen en dekkingsvoorstellen. De inpassing van eventueel nieuw beleid/nieuwe ontwikkelingen, Ombuigingen en dekkingsmiddelen vindt plaats in de begroting onder het hoofdstuk 'Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en Ombuigingen'. Definitieve besluitvorming over het 'Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en Ombuigingen heroverwegingen' gebeurt bij de begrotingsbehandeling.
Bij bestuursrapportages en jaarstukken worden geen besluiten genomen over het uitvoeren van nieuw beleid. Nieuw beleid of beleidsintensiveringen na de kadernota kunnen alleen op basis van een afzonderlijk raadsbesluit verwerkt worden in de begroting. Hiermee wordt terughoudend omgegaan.
5. Nieuw beleid na begrotingsbehandeling
Als de raad besluit over een voorstel om extra middelen uit te geven op een ander moment dan bij de genoemde integrale afweging dient solide dekking worden gevonden. Tenzij er sprake is van externe dekking moet in het voorstel aangegeven worden welke adequate dekking er is. Een mogelijkheid hierbij is 'oud voor nieuw' ofwel oud beleid schrappen voor nieuw beleid. Een beroep op een verwacht positief begrotingsoverschot of een waarschijnlijk rekeningsaldo is in principe geen adequate dekking.
6. Behoedzame en reële ramingen
Bij het begroten (budgetteren) gaan we uit van behoedzame en reële ramingen. De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor een begrotingsjaar baseren wij op de meicirculaire van het voorafgaande jaar. Tussentijdse mutaties in de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds verrekenen wij incidenteel met het begrotingssaldo. Bijstelling van specifieke, incidentele geldstromen van rijk of provincie verrekenen wij direct met de specifieke, incidentele uitgaven die hiertegenover staan.
7. Structureel en reëel sluitende begroting
Voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 wordt voorgesteld en volgen wij het advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten om af te wijken van het tot op heden gehanteerde uitgangspunt dat zowel de begroting als het laatste jaar van de meerjarenraming structureel en reëel sluitend zijn. Er wordt aangesloten bij de (minimale) norm voor (normaal) repressief toezicht op grond van het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader van de provinciale toezichthouders. Dit betekent dat de begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Als de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is, dan moet aannemelijk zijn dat dit evenwicht uiterlijk in het laatste jaar van de meerjarenraming tot stand wordt gebracht.

8. Structurele uitgaven worden structureel gedekt

Tegenover structurele lasten staan structurele baten. Tegenover structurele lasten kunnen geen incidentele baten of incidentele meevallers staan. Uit het budget voor onvoorziene uitgaven worden geen structurele uitgaven gedaan.

9. Weerstandscapaciteit inzetten ten gunste van realisatie van Ambities.

Binnen het financieel beleid bestaat de mogelijkheid om de weerstandscapaciteit in te zetten voor het realiseren van grote ambitieprojecten. Hiervoor gelden de volgende afspraken:

- De weerstandsratio mag niet onder de 1% komen.
- Voor grote ambitieprojecten worden de lasten (exploitatiekosten en kapitaallasten in beeld gebracht).
- Ter dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten kan een bestemmingsreserve gevormd.
- Om het risico van het wegvallen van de dekking door op termijn het uitputten van de bestemmingsreserve moet vroegtijdig (bij een kadernota) de nodige vervangingsinvesteringen in beeld gebracht zijn waar dekking vanuit een bestemmingsreserve tegenover staat.
- Daarnaast moet ons weerstandscapaciteit goed gemonitord worden zodat de gestelde kaders van het risicomanagement worden nagekomen.

10. Weerstandscapaciteit inzetten ten gunste van een sluitende begroting of meerjarenraming

Onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel van aard. Vanaf 2024 mogen gemeenten hun algemene reserve onder voorwaarden echter (gedeeltelijk) inzetten ter dekking van een structureel tekort in de begroting of meerjarenraming. Omdat hiermee feitelijk een structureel tekort wordt gedekt vanuit incidentele middelen wordt van deze mogelijkheid voorsnog geen gebruik gemaakt. Afhankelijk van de ontwikkeling van de financiële positie, de algemene reserve en de risico's kan hierin op enig moment een andere afweging worden gemaakt.

11. Aantal inwoners

Als uitgangspunt bij het samenstellen van de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 wordt het aantal inwoners genomen op peildatum 1 januari 2024. Op die datum telde Neder-Betuwe 25.692 inwoners.

Plaatsnaam	Aantal 2016	Aantal 2017	Aantal 2018	Aantal 2019	Aantal 2020	Aantal 2021	Aantal 2022	Aantal 2023	Aantal 2024
Dodewaard	4.379	4.376	4.383	4.441	4.392	4.423	4.462	4.547	4604
Echteld	1.056	1.027	1.025	1.037	1.036	1.047	1.056	1.066	1041
Kesteren	5.527	5.671	5.812	6.078	6.411	6.564	6.854	7.143	7345
Opheusden	6.132	6.215	6.309	6.303	6.336	6.353	6.352	6.351	6344
Ochten	4.860	4.902	4.932	5.005	4.986	5.081	5.144	5.174	5208
IJzendoorn	1.095	1.112	1.154	1.170	1.178	1.180	1.164	1.167	1166
TOTAAL	23.049	23.303	23.615	24.034	24.339	24.648	25.032	25.448	25.708

12. Prijspeil (inflatiepercentage)

De budgetten in de begroting worden geraamd op basis van constante prijzen. De uitkeringen uit het gemeentefonds wordt geraamd op basis van lopende prijzen. Om aansluiting te houden met de verwachte prijsontwikkeling wordt centraal een stelpost prijscompensatie geraamd.

De meicirculaire 2024 geeft de kaders aan voor de verwachte prijsstijging voor het jaar 2025. De afspraak die wij met u hebben gemaakt, is dat wij voor de prijsstijging jaarlijks een stelpost prijsstijging opnemen met het percentage dat de meicirculaire voor het volgende jaar aangeeft.

Bij de begroting 2025 passen we onze stelpost prijsstijgingen voor 2025 aan op basis van het verwachte percentage prijsstijging uit de meicirculaire 2024. In de meerjarenraming 2026-2028 wordt voor de jaren 2026 tot en met 2028 rekening gehouden met verwachte prijsstijgingen uit de meicirculaire 2024.

13. Personeelslasten

De formatie 2025 wordt geraamd op basis van de formatie 2024. De huidige, nog geldende CAO heeft een looptijd van 1 januari 2024 tot 1 april 2025. De financiële effecten van deze CAO zijn verwerkt in de eerste bestuursrapportage 2024. Informatie over een nieuwe CAO is nog niet bekend, de onderhandelingen hierover beginnen medio november 2024. De meicirculaire 2024 geeft kaders aan voor de verwachte loonstijgingen voor de komende jaren. De huidige CAO is verwerkt via de 1^e bestuursrapportage 2024 in de begroting 2024 en

meerjarenraming 2025-2027. De meicirculaire 2024 geeft de kaders aan voor de verwachte loonstijging voor het jaar 2025.

Bij de begroting 2025 passen we onze stelpost loonstijging voor 2025 aan op basis van het verwachte percentage prijsstijging uit de meicirculaire 2024. In de meerjarenraming 2026-2028 wordt voor de jaren 2026 tot en met 2028 rekening gehouden met verwachte loonstijgingen uit de meicirculaire 2024.

14. Investeringsbudgetten en vrijval van investeringsbudgetten

In de door u in juli 2019 vastgestelde Financiële Verordening (art. 212) heeft u beleidskaders aangegeven voor de manier van omgaan met investeringsbudgetten en vrijval van investeringsbudgetten. Investeringsbudgetten worden beschikbaar gesteld op basis van een deugdelijke voorbereiding. De ondergrens voor investeringsbudget bedraagt € 25.000. Vrijval in investeringsbudgetten wordt niet in de exploitatiesfeer ingezet. De ruimte die ontstaat door vrijval van afschrijvingslasten wordt benut voor vervanging van investeringsbudgetten. Als vervanging niet nodig is, zal de vrijval van afschrijvingslasten ten gunste komen van de financiële positie. Bij bestuursrapportages wordt bezien of er daadwerkelijk sprake is van vrijval van kapitaallasten.

15. Reserves en voorzieningen

De basis hiervoor vormt de nota reserves en voorzieningen 2018. Deze nota is vastgesteld in de raadsvergadering van 8 maart 2018.

16. Reservepositie

De algemene reserve dient ter dekking van de risico's en om incidentele exploitatietekorten op te vangen.

17. Doorrekening uren

Als ambtelijke capaciteit wordt ingezet voor grondexploitaties, investeringsprojecten en bestuursopdrachten met afzonderlijke dekking (bv. reserves of subsidies) dan kunnen de ambtelijke kosten die hiermee zijn gemoeid worden doorberekend aan deze kostendragers. Deze kosten komen dan niet ten laste van de exploitatiebegroting. Urentoerekening naar grondexploitaties, investeringen en bestuursopdrachten kan alleen plaatsvinden indien er sprake is van een actuele en reële raming van de verwachte ambtelijke inzet. Op dit moment worden er alleen standaard uren doorberekend aan grondexploitaties en bestuursopdrachten. Van een structurele toerekening van vaste formatie aan investeringen is op dit moment nog geen sprake.

Overzicht van lasten en baten

In dit hoofdstuk zijn diverse (verplichte) financiële overzichten ondergebracht. Deze overzichten geven naast de overzichten per programma inzicht in de exploitatie en de financiële positie. In verband met afronding op duizendtallen kunnen kleine verschillen ontstaan. Voor de onderstaande tabellen geldt dat een bedrag met een +/- teken een voordeel is.

Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid gesplitst naar lasten en baten													
Bedragen x € 1.000		2025			2026			2027			2028		
Bestaand en nieuw beleid programma's	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
1 Bestuur en dienstverlening	3.391	-700	2.691	3.391	-700	2.690	3.384	-700	2.683	3.384	-700	2.683	
2 Openbare orde en veiligheid	3.775	-66	3.709	3.391	-66	3.325	3.086	-66	3.020	3.108	-66	3.042	
3 Fysieke leefomgeving	22.340	-10.847	11.493	23.538	-12.852	10.686	22.542	-12.261	10.280	21.611	-11.293	10.318	
4 Economie	2.974	-2.338	636	2.226	-1.789	437	1.440	-1.008	431	591	-213	378	
5 WMO, jeugdzorg en participatiewet	28.186	-5.268	22.918	27.432	-5.311	22.121	27.035	-5.094	21.941	26.905	-5.094	21.811	
6 Onderwijs, sport en welzijn	7.147	-2.030	5.118	7.706	-2.064	5.642	7.751	-1.928	5.823	7.746	-1.928	5.818	
8 Mutatie reserves	812	-4.873	-4.061	44	-2.259	-2.215	10.619	-11.595	-976	19	-745	-726	
AD Overhead, vpb, onvoorzien	12.936	-55.165	-42.229	13.463	-53.339	-39.877	14.350	-54.870	-40.520	15.017	-56.178	-41.161	
Geraamd resultaat inclusief mutaties in reserves	81.561	-81.286	275	81.191	-78.382	2.809	90.205	-87.522	2.683	78.380	-76.217	2.164	
+ = te kort - = overschot													

Overzicht baten en lasten per programma							
Bedragen x € 1.000,-	Rekening		Begroting	Meerjarenraming			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Bestaand beleid							
1	Bestuur en dienstverlening	2.559	2.876	2.733	2.732	2.725	2.725
2	Openbare orde en veiligheid	2.782	3.457	3.021	2.947	2.947	2.969
3	Fysieke leefomgeving	9.281	13.281	10.531	10.123	9.694	9.693
4	Economie	517	958	619	420	414	361
5	WMO, jeugdzorg en participatiewet	20.037	22.139	21.479	21.084	20.898	20.898
6	Onderwijs, sport en welzijn	4.806	5.013	5.207	5.761	5.637	5.637
8	Mutatie reserves	-5.806	-6.190	-2.719	-1.388	-776	-723
AD	Overhead, vpb, onvoorzien	-39.063	-39.859	-41.199	-40.132	-41.377	-41.377
Geraamd resultaat Bestaand beleid		-4.887	1.675	-328	1.547	161	183

Overzicht baten en lasten per programma							
Bedragen x € 1.000,-	Rekening		Begroting	Meerjarenraming			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen							
1	Bestuur en dienstverlening			-42	-42	-42	-42
2	Openbare orde en veiligheid			688	378	73	73
3	Fysieke leefomgeving			962	563	587	625
4	Economie			17	17	17	17
5	WMO, jeugdzorg en participatiewet			1.439	1.037	1.043	913
6	Onderwijs, sport en welzijn			-89	-119	186	182
AD	Overhead, vpb, onvoorzien			-1.030	255	858	216
8	Mutatie reserves			-1.342	-828	-200	-4
Geraamd resultaat nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen				603	1.262	2.522	1.980

Overzicht baten en lasten per programma							
Bedragen x € 1.000,-	Rekening		Begroting	Meerjarenraming			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Bestaand beleid en nieuw beleid							
1	Bestuur en dienstverlening	2.559	2.876	2.691	2.690	2.683	2.683
2	Openbare orde en veiligheid	2.782	3.457	3.709	3.325	3.020	3.042
3	Fysieke leefomgeving	9.281	13.281	11.493	10.686	10.280	10.318
4	Economie	517	958	636	437	431	378
5	WMO, jeugdzorg en participatiewet	20.037	22.139	22.918	22.121	21.941	21.811
6	Onderwijs, sport en welzijn	4.806	5.013	5.118	5.642	5.823	5.818
8	Mutatie reserves	-5.806	-6.190	-4.061	-2.215	-976	-726
AD	Overhead, vpb, onvoorzien	-39.063	-39.859	-42.229	-39.877	-40.520	-41.161
Geraamd resultaat bestaand beleid en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen		-4.887	1.675	275	2.809	2.683	2.164

Incidentele lasten en baten

De begroting bevat structurele lasten en baten maar ook incidentele lasten en baten. In het overzicht hieronder zijn de geraamde incidentele baten en lasten per programma weergegeven.

Hieronder volgt een overzicht van incidentele lasten en baten per programma:

Overzicht van incidentele lasten en baten					
Bedragen x 1000	Pr.	Begroting	Meerjarenraming		
		2025	2026	2027	2028
Incidentele lasten					
Inzet Jeugd Boa	P2	74	-	-	-
Coördinator omgevingsplan	P3	104	104	-	-
Trekker circulariteit en klimaatadaptatie 0,4 fte	P3	42	42	-	-
Terugname beeldbepalende beheertaken (IBOR)	P3	350	-	-	-
Dementievriendelijke gemeente	P5	10	10	-	-
Jeugd- en jongerenbeleid	P5	100	100	-	-
Opgroeien in Kansrijke Omgeving (OKO)	P5	69	69	-	-
Opgroeien in Kansrijke Omgeving (OKO)	P5	62	35	114	-
Uitkomst onderzoek Toekomstige uitvoering Participatiewet en Schuldhulpverlening	P5	75	90	-	-
Juridische ondersteuning bij gezinshereniging	P5	17	17	17	-
Actualisatie IHP uitvoeringsplan 2021-2025	P6	-	-172	-	-
Employer branding	AD	28	28	-	-
Vormen bestem.res. voor toekom. afschr.lasten	AD	-	-	10.000	-
Uitvoering informatiebeleidsplan 2025-2027	AD	683	519	92	-
Totaal incidentele lasten		1.613	842	10.223	
Incidentele baten					
Onttrekking Algemene Reserve ter dekking van nieuw beleid, nieuwe ontwikkelingen en ambities	AD	-352	-352	-	-
Onttrekking Algemene Reserve ter dekking vorming bestemmingsreserve	AD	-	-	-10.000	-
Onttrekking Algemene Reserve ter dekking uitvoering informatiebeleidsplan 2025-2027	AD	-683	-519	-92	-
Stelpost Beleidsvoornemens	AD	-744	-397	-	-
Vervallen opschalingskorting	AD	770	-	-	-
Totaal incidentele baten		-1.009	-1.268	-10.092	
Totaal aan incidentele lasten en baten 2025-2028		604	-426	131	

Toelichting op de Incidentele Lasten en Baten

Incidentele Lasten

De incidentele lasten die de structurele financiële positie incidenteel beïnvloeden bedragen in totaal € 1.613.000 voor het jaar 2025, € 842.000 over het jaar 2026, € 10.223.000 voor het jaar 2027.

Al deze incidentele lasten hebben betrekking op realisatie van thema's en ambities met een incidenteel karakter 2025 € 1.613.000, 2026 € 842.000 en 2027 € 223.000)

In het jaar 2027 wordt een bestemmingsreserve gevormd van € 10 miljoen ten laste van de algemene reserve voor dekking van toekomstige afschrijvingslasten van toekomstige investeringen (Integraal onderwijsHuisvestingsPlan (IHP) en de Randweg Opheusden.

Incidentele Baten

De incidentele baten die de structurele financiële positie incidenteel beïnvloeden bedragen in totaal € 1.009.000 voor het jaar 2025, € 1.268.000 over het jaar 2026 en € 10.092.000 over het jaar 2027.

De incidentele baten hebben voor het jaar 2025 betrekking op het geven van dekking voor de incidentele lasten die betrekking hebben op thema's en ambities (€ 1.035.000 voor het jaar 2025, € 871.000 voor het jaar 2026 en € 92.000 voor het jaar 2027).

In het jaar 2027 wordt uit de algemene reserve € 10 miljoen onttrokken voor het vormen van een bestemmingsreserve ter dekking van toekomstige afschrijvingslasten van toekomstige investeringen (Integraal onderwijsHuisvestingsPlan (IHP) en de Randweg Opheusden.

Voor de jaren 2025 en 2026 wordt de gevormde stelpost beleidsvoornemens ingezet als dekking. (2025 € 744.000 en voor 2026 € 397.000)

De nieuwe financieringssysteem voor gemeenten eerder wordt ingesteld. De nieuwe financieringssysteem (op basis van het BBP in plaats van "trap op trap af systeem") gaat al in per 1-1-2024 in plaats van 1-1-2027. Het nadeel compenseert het Rijk voor 2024 volledig, maar voor 2025 slechts voor de helft aan gemeenten. Dit betekent dat gemeenten in 2025 eenmalig minder algemene uitkering ontvangen dan was voorzien in de laatste circulaire.

De eenmalige daling van het gemeentefonds in 2025 mag in de meerjarenbegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 voor de jaarschijf 2025 als incidenteel wordt gezien. (Een negatieve baat van € 770.000).

Conclusie:

De incidentele lasten in deze begroting bedragen voor 2025 € 1.613.000, voor 2026 € 842.000 en voor 2027 € 10.223.000.

De incidentele baten in deze begroting bedragen voor 2025 € 1.009.000, voor 2026 € 1.268.000 en voor 2027 € 10.092.000.

De conclusie rondom de incidentele lasten en baten is als volgt.

- In 2025 wordt onze financiële positie voor € 604.000 positief beïnvloed door het verschil tussen incidentele lasten en baten (lager tekort).
- In 2026 wordt onze financiële positie voor € 426.000 negatief beïnvloed door het verschil tussen incidentele lasten en baten (hoger tekort).
- In 2027 wordt onze financiële positie voor € 131.000 positief beïnvloed door het verschil tussen incidentele lasten en baten (lager tekort).

Financiële positie 2025-2028 gecorrigeerd met incidentele lasten en baten

In onderstaand overzicht is onze financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten. Het BBV schrijft voor dat inzichtelijk gemaakt moet worden of er sprake is van een structureel evenwicht. De incidentele baten en lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo.

Voor meer informatie en een specificatie over incidentele lasten en baten verwijzen wij u naar het 'Overzicht van incidentele lasten en baten'.

Als de incidentele baten en lasten buiten beschouwing worden gelaten binnen de financiële positie, is het structureel evenwicht van onze financiële positie bij deze begroting als volgt:

Financiële Positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten				
Bedragen x 1000	begroting		Meerjarenraming	
	2025	2026	2027	2028
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid	275	2.809	2.683	2.164
<u>Incidentele lasten en baten</u>				
Incidentele lasten	1.613	842	10.223	-
Incidentele baten	-1.009	-1.268	10.092	
Totaal incidentele lasten en baten	604	-426	131	
Geraamd structurele begrotingspositie (Financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten)	-329	3.236	2.553	2.164

Toelichting de financiële positie gecorrigeerd met incidentele lasten en baten

Het geraamde resultaat gecorrigeerd met incidentele lasten en baten laat voor het jaar 2025 een structureel begrotingssaldo zien met een overschot van € 329.000, voor het jaar 2026 een structureel begrotingssaldo met een tekort van € 3.236.000, voor het jaar 2027 een structureel begrotingssaldo met een tekort van € 2.553.000 en het jaar 2028 laat een structureel begrotingssaldo zien met een tekort van € 2.164.000.

De jaarschijf 2025 is structureel in evenwicht met een geraamd overschot van € 329.000. De jaarschijven 2026, 2027 en 2028 van deze begroting zijn niet structureel in evenwicht.

B: Uiteenzetting financiële positie en de toelichting

Inhoud

De uiteenzetting van de financiële positie is een onderdeel van de begroting, dat voorgeschreven wordt vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Artikel 20 van het BBV geeft aan dat de uiteenzetting van de financiële positie uit drie delen bestaat:

1. Een raming voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen,
2. Een vooruitblik van de begin- en eindbalans van het begrotingsjaar, die tenminste de posten bevat om het EMU-saldo te kunnen berekenen,
3. Het EMU-saldo over het vorige begrotingsjaar, de berekening van het geraamde bedrag over het begrotingsjaar en het volgende jaar.

Afzonderlijke aandacht wordt tenminste besteed aan:

- I. De jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume,
- II. De investeringen; onderscheiden naar investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut,
- III. De financiering,
- IV. De stand en het gespecificeerde verloop van de reserves,
- V. De stand en het gespecificeerde verloop van de voorzieningen.

De financiële positie

De ramingen van de financiële gevolgen van het bestaande en nieuwe beleid, dat voor de begrotingsjaren in de programma's is opgenomen, worden in de financiële positie weergegeven. Deze financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe is gesplitst in bestaand beleid en nieuw beleid. Het bestaande beleid is gebaseerd op de (financieel) beleidsmatige situatie tot en met besluitvormingen tijdens de raad van juli 2024.

Bestaand beleid

In de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 gaat bestaand beleid over de situatie tot en met uw besluitvormingen in de raad van juli 2024. Op basis van bestaand beleid geeft de financiële positie voor de jaren 2025 tot en met 2028 onderstaand beeld weer. Voor 2025 gaat het om een overschot van € 328.000, voor 2026 om een tekort van € 1.547.000, voor 2027 om een tekort van € 161.000 en voor 2028 om een tekort van € 183.000.

De financiële positie bestaand beleid is hieronder weergegeven.

Overzicht financiële positie						
Bedragen x € 1.000,-	Rekening		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	80.063	87.510	80.246	74.415	84.197	73.565
Baten	-84.950	-85.835	-80.574	-72.868	-84.036	-73.382
Geraamd resultaat bestaand beleid	-4.887	1.675	-328	1.547	161	183

Schommelingen in bestaand beleid

Jaarschijven 2025-2026

De lasten dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met afgerond € 5,8 miljoen. De grootste verschillen (> € 100.000) worden hieronder toegelicht:

- Lasten dalen met € 1,8 miljoen rond grondexploitaties niet-bedrijventerreinen. Dit moet u uiteraard in relatie zien met de daling van de baten.
- Lasten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere lasten verkeer en vervoer.
- Lasten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere lasten openbaar groen.
- Lasten dalen met € 2,2 miljoen rond grondexploitaties bedrijventerreinen. Dit moet u uiteraard in relatie zien met de daling van de baten.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere lasten economische promotie.
- Lasten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere lasten Wmo.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere lasten Jeugdzorg.
- Lasten stijgen met € 0,4 miljoen als gevolg van hogere lasten onderwijs.
- Lasten stijgen met € 0,1 miljoen als gevolg van hogere lasten sportaccommodaties.
- Lasten stijgen met € 0,1 miljoen als gevolg van hogere lasten cultuurpresentatie.
- Lasten dalen met € 0,6 miljoen als gevolg van lagere overhead.
- Lasten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere lasten treasury.
- Lasten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere lasten overige baten en lasten.
- Lasten dalen met € 0,7 miljoen als gevolg van lagere dotaties aan reserves.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen waarvan de oorzaak ligt in overige kleine verschillen

De baten dalen in 2026 ten opzichte van 2025 met afgerond € 7,8 miljoen. De grootste verschillen (> € 100.000) worden hieronder toegelicht:

- Baten dalen met € 0,4 miljoen als gevolg van lagere baten ruimte en leefomgeving.
- Baten dalen met € 1,2 miljoen, waarvan de oorzaak ligt in de grondexploitaties niet zijnde de bedrijventerreinen.
- Baten dalen met € 2,2 miljoen, waarvan de oorzaak ligt in de grondexploitaties zijnde de bedrijventerreinen.
- Baten stijgen met € 0,1 miljoen als gevolg van hogere baten OZB-woningen.
- Baten dalen met € 2 miljoen, waarvan de oorzaak ligt in een lagere algemene uitkering.
- Baten dalen met € 2 miljoen als gevolg van lagere onttrekkingen uit de reserves.
- Baten dalen met € 0,1 miljoen waarvan de oorzaak ligt in overige kleine ontwikkelingen.

Jaarschijven 2026-2027

De lasten stijgen in 2027 ten opzichte van 2026 met afgerond € 9,8 miljoen. De grootste verschillen (> € 100.000) worden hieronder toegelicht:

- Lasten dalen met € 0,5 miljoen als gevolg van lagere lasten milieubeheer.
- Lasten stijgen met € 0,1 miljoen als gevolg van hogere lasten openbaar groen.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere lasten samenkracht en participatie.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere lasten volksgezondheid.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere lasten sportbeleid en activering.
- Lasten stijgen met € 0,4 miljoen als gevolg van hogere lasten overige baten en lasten.
- Lasten stijgen met € 10,6 miljoen als gevolg van hogere dotaties aan reserves.
- Lasten dalen met € 0,2 miljoen waarvan de oorzaak ligt in overige kleine verschillen

De baten stijgen in 2027 ten opzichte van 2026 met afgerond € 11,2 miljoen. De grootste verschillen (> € 100.000) worden hieronder toegelicht:

- Baten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere baten samenkracht en participatie.
- Baten dalen met € 0,1 miljoen als gevolg van lagere baten volksgezondheid.
- Baten dalen met € 0,2 miljoen als gevolg van lagere baten sportbeleid en activering.
- Baten stijgen met € 0,1 miljoen als gevolg van hogere baten OZB-woningen.
- Baten stijgen met € 1,4 miljoen, waarvan de oorzaak ligt in een hogere algemene uitkering.
- Baten stijgen met € 10 miljoen als gevolg van hogere onttrekkingen uit de reserves.
- Baten stijgen met € 0,1 miljoen waarvan de oorzaak ligt in overige kleine ontwikkelingen.

Jaarschijven 2027-2028

De lasten en baten binnen het bestaand beleid van jaarschijf 2028 zijn nagenoeg gelijk aan de lasten en baten van jaarschijf 2027. Het enige verschil betreft de mutaties in reserves. In 2027 vindt een incidentele onttrekking van € 10,6 miljoen en een incidentele dotatie van € 10 miljoen plaats. Dit resulteert vervolgens voor 2028 in een bedrag aan lagere lasten van € 10 miljoen en € 0,6 miljoen aan lagere baten ten opzichte van 2027.

Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen

In de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 zijn onder nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen de volgende onderdelen opgenomen.

Het betreft de volgende ontwikkelingen, voornemens en ambities:

Programma 1 Bestuur en Dienstverlening

- Coördinator Gemeentewinkel

Programma 2 Openbare Orde en Veiligheid

- Digitale weerbaarheid en weerbaar tegen ondermijning

Programma 3 Fysieke Leefomgeving

- Effectieve en efficiënte inrichting en beheer openbare ruimte
- Stimuleren van wandelen, Ommetje Casterhoven (Brug)
- Speelruimte plan 2024-2027
- Het verhogen van de groene uitstraling van de gemeente
- Klimaatadaptatie
- Trekker deelopgave circulariteit en klimaatadaptatie
- Regisseur omgevingsplan
- Actualiseren en herijken programma duurzaamheid
- Rehabilitatie Bagijnestraat Ochten (voorbereiding 2026 gereed 2029)
- Rehabilitatie Dodewaard Zuid te Dodewaard (voorbereiding 2027 gereed 2030)
- Rehabilitatie Fruitstraat Kesteren (voorbereiding 2026 gereed 2029)
- Rehabilitatie IJzendoorn Oud IJzendoorn (voorbereiding 2028 gereed 2031)
- Rehabilitatie Molendam Ochten (voorbereiding 2027 gereed 2030)
- Rehabilitatie Schenk Hofstraat Kesteren (voorbereiding 2026 gereed 2029)
- Rehabilitatie De Leede Kesteren (voorbereiding 2025 gereed 2028)
- Rehabilitatie Dichterswijk/Romeinse buurt Kesteren (voorber.2025 gereed 2028)
- Rehabilitatie Nassaulaan Kesteren (voorbereiding 2025 gereed 2028)
- Brug Betuwe Singel Echteld

Programma 4 Economie

- Geen

Programma 5 Wmo, Jeugdzorg en Participatiewet

- Voldoende opvangplekken voor asielzoekers
- Specialistische jeugdzorg - Mobiele brigade en integrale zorg
- Preventief jeugdbeleid
- Toekomstbestendige uitvoering van Participatiewet en Schuldhulpverlening
- Projectleider sociale pijler

Programma 6 Onderwijs, Sport en Welzijn

- Verduurzamen gemeentelijke gebouwen Sporthal de Leede 2025
- Verduurzamen gemeentelijke gebouwen Gymzaal Echteld 2025
- Verduurzamen gemeentelijke gebouwen Kesteren/Hoenderik 2026
- Vervanging vervoersbussen (Klaartje en Swobrik)
- Vervanging vervoersbussen (Klaartje en Swobrik)
- IHP Investerings scholen Kesteren
- Realiseren skatevoorzieningen
- Verleggen inrit verkeer

Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, VPB, Onvoorzien

- Het mogelijke effect van de aanpassing van de financiering systematiek in het gemeentefonds (Zonder verdere Rijksmaatregelen)
- Stelpost prijsstijgingen Verbonden Partijen
- Bestaande structurele formatiebehoefte zonder structurele dekking
- Uitvoering informatiebeleidsplan 2025 -2027
- Versterking ondersteuning primair proces
- Inzet uit Algemene reserve voor Incidenteel nieuw beleid
- Inzet uit stelpost Beleidsvoornemens
- Inzet uit Stelpost groeiformatie n.a.v. groeigemeente

Overige ontwikkelingen die als "Nieuw beleid" bij deze begroting zijn ingezet of verwerkt.

Het betreft de volgende zaken:

- Effecten meicirculaire 2024
- Actualisatie urenrekeningen en kostendeckendheid leges voor 2024
- Actualisatie financieringspositie
- Uitkomst onderzoek Toekomstige uitvoering Participatiewet en Schuldhulpverlening.
- Verhoging bijdrage VNG.
- Samenwerkingsovereenkomst Sociaal Domein.
- Extra middelen Inburgering.
- Opgroeien in Kansrijke Omgeving (OKO).
- Juridische ondersteuning bij gezinshereniging en procedures.
- Effecten raadsbesluiten gemeenteraad van september 2024.
  - Gebiedsvisie Resort Rivierendal (dekking uit de algemene reserve)
  - Terugname beeldbepalende beheertaken (IBOR)
  - Bestuursrapportage 2024 verbonden partij Werkzaam
  - Actualisatie IHP-uitvoeringsplan 2021-2025

Toelichting op de actualisatie urenrekening en kostendeckendheid leges

In het kader van het jaarlijks samenstellen van de urenrekeningen en het bepalen van de kostendeckendheid van leges is de beschikbare ambtelijke capaciteit op een juiste wijze toegeschreven naar de betreffende taakvelden. Dit is gebaseerd op de meest recente rijksnotities in de BBV. Het gevolg is dat binnen al de programma's een verschuiving in ambtelijke uren heeft plaatsgevonden. Binnen deze verschuiving is met name zichtbaar een deel van de formatie-uitbreiding die in eerste instantie is opgenomen op de personeelsstaat onder taakveld overhead (overzicht algemene dekkingsmiddelen) en vervolgens doorverdeeld wordt naar het betreffende taakveld over de verschillende programma's. Zodoende ontstaat een voordeel bij overzicht algemene dekkingsmiddelen en een nadeel op de verschillende programma's. Per saldo is binnen de nieuwe urenrekening een financieel effect zichtbaar van afgerond € 20.000 (als onderdeel van het totale financiële effect van afgerond € 120.000) en betreft een positieve bijstelling van de verwachte terugverdien capaciteit op de verschillende projecten dan wel initiatieven van derden.

Daarnaast is de kostendeckendheid van leges geactualiseerd, wat heeft geresulteerd in een actualisatie van de legesopbrengsten en bijkomende kosten. Het financieel effect van de bijstellingen leges en samenhangende lasten hebben geresulteerd in een voordeel van afgerond € 100.000.

Het effect op de financiële positie van deze twee onderwerpen bedraagt in totaliteit voor alle programma's in deze begroting structureel afgerond € 120.000 voordelig.

Programma/overzicht	Bedrag	Voordelig/nadelig
Programma 1 Bestuur en dienstverlening	31.134	Nadelig
Programma 2 Openbare orde en veiligheid	65.404	Nadelig
Programma 3 Fysieke leefomgeving	26.149	Nadelig
Programma 4 Economie	16.986	Nadelig
Programma 5 Wmo, jeugdzorg en Participatiewet	220.086	Nadelig
Programma 6 Onderwijs, sport en welzijn	21.998	Voordelig
Overzicht Algemene dekkingsmiddelen	456.864	Voordelig
Totaal	119.103	Voordelig

Totaal Nieuw Beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen 2025-2028

Bedragen x € 1.000,-	Begroting	Meerjarenraming		
	2025	2026	2027	2028
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen				
Lasten	1.315	6.776	6.008	4.816
Baten	-712	-5.514	-3.486	-2.834
Geraamd resultaat nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	603	1.262	2.522	1.981

Totaal beleid (bestaand en nieuw)

Rekening houdend met het opgenomen nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen bieden wij u nu een begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 aan, inclusief incidentele lasten en baten, met een tekort van € 275.000 voor 2025, een tekort van € 2.809.000 voor 2026, een tekort van € 2.683.000 voor 2027 en een tekort van € 2.164.000 voor 2028.

Hieronder volgt een totaaloverzicht van de financiële positie.

Overzicht financiële positie

Bedragen x € 1.000,-	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Bestaand beleid						
Lasten	80.063	87.510	80.246	74.415	84.197	73.565
Baten	-84.950	-85.835	-80.574	-72.868	-84.036	-73.382
Geraamd resultaat bestaand beleid	-4.887	1.675	-328	1.547	161	183
Nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen						
Lasten			1.315	6.776	6.008	4.816
Baten			-712	-5.514	-3.486	-2.834
Geraamd resultaat nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen			603	1.262	2.522	1.981
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	-4.887	1.675	275	2.809	2.683	2.164

Overzicht financiële positie met mutaties reserves

Bedragen x € 1.000,-	Rekening	Begroting		Meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Geraamd resultaat begroting exclusief mutaties in reserves	919	7.865	4.336	5.025	1.875	1.810
Geraamde mutaties reserves	-5.806	-6.190	-4.061	-2.215	-976	-726
Geraamd resultaat bestaand en nieuw beleid, ontwikkelingen, ambities en heroverwegingen	-4.887	1.675	275	2.809	2.683	2.164

Conclusie financiële positie

Conform artikel 189 van de gemeentewet moet u erop toezien, dat de begroting reëel en structureel in evenwicht (sluitend) is. Wij moeten u een reële en structureel sluitende begroting 2025 en een meerjarenraming 2026-2028 ter vaststelling aanbieden.

Dit is de derde begroting binnen deze nieuwe raadsperiode. Een raadsperiode, waaraan nog steeds de uitvoering van een stevige ambitie gekoppeld is. Een solide financiële positie is niet alleen noodzakelijk om onze ambities nu en in de toekomst waar te blijven maken, maar is zeker ook cruciaal voor de zelfstandigheid van onze gemeente.

Een reëel en structureel sluitende begroting en meerjarenraming

Wij staan voor het aanbieden van een begroting die reëel structureel in evenwicht is maar voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 wordt voorgesteld en willen wij het advies van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten volgen om af te wijken van het tot op heden gehanteerde uitgangspunt dat zowel de begroting als het laatste jaar van de meerjarenraming structureel en reëel sluitend zijn. Er wordt aangesloten bij de (minimale) norm voor (normaal) repressief toezicht op grond van het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader van de provinciale toezichthouders. Dit betekent dat de begroting structureel en reëel in evenwicht moet zijn. Als de begroting niet structureel en reëel in evenwicht is, dan moet aannemelijk zijn dat dit evenwicht uiterlijk in het laatste jaar van de meerjarenraming tot stand wordt gebracht.

De u aangeboden begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 laat u op basis van structurele en incidentele lasten en baten een financiële positie zien waarin voor het jaar 2025 sprake is van een begrotingstekort, de jaren erna laten ook tekorten zien. Het jaar 2025 sluit met een tekort van afgerond € 275.000, het jaar 2026 met een tekort van € 2.809.000, het jaar 2027 met een tekort van € 2.683.000 en het jaar 2028 met een tekort van € 2.164.000.

Halen wij nu alle incidentele lasten en baten uit deze begroting en meerjarenraming - een vereiste vanuit de BBV - dan is voor het jaar 2025 sprake van een sluitende financiële positie met structurele begrotingsoverschot. Voor de jaren daarna is er sprake van structurele begrotingstekorten. Het jaar 2025 sluit met een structureel (zonder incidentele lasten en baten) begrotingsoverschot van € 244.000, De jaren 2026 tot en met 2028 sluiten niet en laten structurele (zonder incidentele lasten en baten) begrotingstekorten zien van € 3.236.000 voor het jaar 2026, € 2.553.000 voor het jaar 2027 en € 2.164.000 voor het jaar 2028

De begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 is voor het begrotingsjaar 2025 reëel en structureel sluitend. De meerjarenraming van deze begroting is niet reëel en structureel sluitend.

De weerstandsratio geeft voor het jaar 2025 een stand van 0,9 aan wat gekwalificeerd wordt als "Matig". De weerstandsratio daalt in de jaren daarna naar 0,7 in 2028 wat gekwalificeerd wordt als "onvoldoende".

De daling van het weerstandscapaciteit en de weerstandsratio vanaf 2024 komt door het vormen van een bestemmingsreserve van € 10 miljoen ten laste van de algemene reserve voor dekking van toekomstige afschrijvingslasten van toekomstige investeringen (Integraal onderwijsHuisvestingsPlan (IHP) en de Randweg Opheusden.

De door het Rijk doorgevoerde wijziging van financieringssysteem binnen de algemene uitkering en de nog door te voeren kortingen op de algemene uitkering zorgen voor forse jaarlijkse tekorten op de financiële positie van de gemeente Neder-Betuwe.

Bij het vaststellen van de Kadernota 2025-2028 is daarom opdracht gegeven tot een ombuigingstraject dat bij de kadernota 2026-2029 zicht moet bieden op een pakket aan maatregelen om de financiële positie vanaf 2026 structureel in evenwicht te brengen. Gelet op het ingezette ombuigingstraject wordt voor de doorrekening van de *beschikbare* weerstandscapaciteit in deze risicoparagraaf vanaf 2026 uitgegaan van ten minste sluitende begrotingssaldi (€ 0). We gaan er dus vanuit dat we voldoende maatregelen nemen om de financiële positie vanaf 2026 structureel sluitend te maken. Daar staat tegenover dat er in de realisatie van ombuigingen sprake is van onzekerheden. De omvang van de besparingen is gebaseerd op een inschatting en kan in de praktijk anders uitvallen en ook in de snelheid waarmee maatregelen effect sorteren schuilt een risico. Voor besparingsverliezen in het kader van de ombuigingen nemen we daarom vanaf 2025 een risico van € 2 miljoen op.

In deze begroting en meerjarenraming zijn de financiële effecten van de septembercirculaire 2024 niet meegenomen. De uitkomsten hiervan zullen via een afzonderlijke raadsinformatiebrief aan u worden gemeld.

Geprognosticeerde balans meerjarig

ACTIVA						PASSIVA					
per 31 december						per 31 december					
Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028
Vaste activa:						Vaste Passiva:					
Materiële en immateriële vaste activa	77.941	104.777	104.568	103.495	102.730	Eigen vermogen:					
Financiële vaste activa (kapitaalverstrekking)	214	218	218	218	218	- Algemene reserve	15.604	15.552	14.376	4.284	4.284
Financiële vaste activa (overige langl. leningen)	933	1.001	998	995	992	- Bestemmingsreserves	14.829	15.241	14.202	23.317	22.591
						- Nog te bestemmen resultaat					
						Voorzieningen	4.110	4.591	4.418	4.291	4.175
						Waarborgsommen	3	3	3	3	3
						Langlopende leningen	22.886	31.559	30.232	28.905	27.578
						Nog af te sluiten leningen	16.000	33.000	37.000	37.000	39.000
Overlopende activa	900	3.000	3.000	3.000	3.000	Overlopende passiva	7.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Vlottende activa:						Vlottende passiva:					
Voorraden (GreX)	2.661	890	1.784	590	140	Vlottende schulden < 1 jaar	8.418	11.340	11.738	11.398	10.348
Overige vlottende activa, uitzettingen < 1 jaar	6.000	7.000	7.000	6.500	6.500						
Liquide middelen	200	400	400	400	400						
Totaal	88.849	117.285	117.967	115.197	113.979	Totaal	88.849	117.285	117.967	115.197	113.979

Berekening EMU-saldo meerjarig

Centraal Bureau voor de Statistiek

www.cbs.nl/kredo

Vragenlijst

Berekening EMU-saldo

Gemeente Neder-Betuwe (1740)

Algemene gegevens:

Overheidslaag:

Gemeente

Berichtgeernaam:

Neder-Betuwe

Berichtgevenummer:

1740

Jaar:

2025

Naam contactpersoon:

Telefoon:

E-mail:

Bestandsnaam:

Omschrijving	2024	2025	2026
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2025	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-7.865	-4.336	-5.025
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	23.621	19.372	-1.073
3. Mutatie voorzieningen	75	-118	-174
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.071	-641	894
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-30.340	-23.185	-5.020

Ruimte voor uw toelichting

I. Jaarlijks terugkerende verplichtingen gerelateerd aan arbeid

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV) moet in de programmabegroting afzonderlijk aandacht worden besteed aan de verplichtingen van jaarlijks terugkerende arbeidskosten van vergelijkbaar volume. Voor deze verplichtingen mogen geen voorzieningen worden gevormd.

Aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn:

- **Voormalig personeel**

De verplichtingen voor voormalig personeel worden jaarlijks in de begroting opgenomen. Dit heeft betrekking op o.a. ziekte-uitkeringen en/of werkloosheidsuitkeringen van personeel uit dienst. In de begroting 2025 is hier geen raming voor opgenomen.

- **Pensioen oud-wethouders en nabestaanden**

Dit betreft de verplichtingen aan oud-wethouders en nabestaanden als gevolg van een actueel pensioen of nabestaandenpensioen op grond van de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa). Voor de huidige pensioenen van oud-wethouders of hun nabestaanden is meerjarig vanaf 2025 een bedrag van € 42.063 opgenomen in de begroting.

- **Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa uitkeringen)**

Wethouders, die aftreden of niet worden herkozen, hebben recht op een Appa uitkering. De gemeente kan zich hier niet voor verzekeren. De uitkeringslasten moeten als ze zich voordoen ten laste te worden gebracht van de lopende exploitatie, wat een negatieve invloed zal hebben op de financiële positie van de gemeente. Het eerste jaar ontvangt de ex-wethouder 80% van het laatste inkomen. Dat bedrag is inclusief vakantiegeld en eindejaarsuitkering. De resterende uitkeringsduur ontvangt de ex-wethouder 70%. Inkomsten die de ex-wethouder genereert, worden uiteraard gekort op de Appa uitkering. In het eerste jaar mag er tot 20% worden bijverdiend zonder korting op de Appa uitkering. Tijdens de resterende uitkeringsduur is deze marge 30%. In 2025 zijn er geen verplichtingen als het gaat om Appa uitkeringen.

- **Arbeidsongeschiktheidsverzekering van (ex-) burgemeesters en (ex-) wethouders**

Alle kosten van (volledige én gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid van (ex-) burgemeesters en (ex-) wethouders komen volledig voor rekening van de gemeente Neder-Betuwe. Deze kosten kunnen enorm oplopen en daardoor een grote invloed hebben op de financiële positie van de gemeente. Om dit risico af te dekken is er een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten bij Centraal Beheer (via VNG). In de begroting 2025 is hier meerjarig een bedrag van € 20.711 voor opgenomen.

- **Voorziening wethouderspensioenen**

Voor toekomstige wethouderspensioenen is een voorziening aanwezig waarin het kapitaal is opgenomen om aan de toekomstige pensioenverplichting te kunnen voldoen.

- **Voorziening verlofsparen**

Op basis van de cao gemeenten kunnen medewerkers gebruik maken van de mogelijkheid verlofsparen. Het spaarverlof kan worden opgenomen voor korte duur, maar ook voor een langere verlofperiode. Het verlofsparen is een verplichting van niet-gelijke omvang. Hiervoor is reeds een voorziening gecreëerd.

- **Voorziening regeling voor vervroegde uittreding (RVU)**

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2024 deelnemen aan de RVU als zij voldoen aan de wettelijke en fiscale voorwaarden en de regels die in de cao gemeenten zijn opgenomen. De duur van de RVU is maximaal twee jaar. In 2025 is er één medewerker die gebruik maakt van de RVU. De kosten die betrekking hebben op de RVU worden conform het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en gemeenten (BBV) in een voorziening opgenomen.

II. Investerings met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut

Alle investeringen moeten geactiveerd worden en over de verwachte levensduur worden afgeschreven. Overeenkomend met de BBV-voorschriften moeten investeringen als volgt onderscheiden worden:

- Investerings met een economisch nut (verhandelbaar),
- Investerings met economisch nut waar heffingen tegenover staan (bijvoorbeeld rioolheffingen),
- Investerings met een maatschappelijk nut (niet verhandelbaar, bijvoorbeeld wegen, fietspaden, etc.)

In de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 zijn alle investeringen geactiveerd en over de verwachte levensduur afgeschreven. Het onderscheid voor investeringen is in overeenstemming met de BBV-voorschriften toegepast. Investerings rond nieuw beleid zijn in deze begroting per programma afzonderlijk opgenomen.

III. De financiering

Voor verdere informatie over de financiering wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

IV. Specificaties van de stand en het verloop van reserves en voorzieningen

DE STAND EN HET VERLOOP VAN DE RESERVES EN VOORZIENINGEN (x € 1.000)													
Naam reserve/voorziening	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2025)	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2026)	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2027)	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2028)	Overige vermeerdingen	Verminder. beschik. over en bijdr. uit	Saldo begin begrotingsjaar (1-1-2029)
RESERVES													
Algemene reserves													
Algemene reserve	18.468		2.916	15.552		1.176	14.376		10.092	4.284			4.284
Algemene reserve	18.468		2.916	15.552		1.176	14.376		10.092	4.284			4.284
Bestemmingsreserves t.b.v. tariefegalisatie													
Geen													
Totaal bestemmingsreserves t.b.v. tariefegalisatie													
Bestemmingsreserves													
Reserve bovenwijkse voorziening	1.020	215	598	638	25		663		600	63			63
Reserve Fonds Ruimtelijke Investeringsen	565	214	140	639	19	40	618	19	40	597	19	40	576
Reserve Verkeer en vervoer	529		149	380			380			380			380
Reserve Precariobelasting	1.898		50	1.848		60	1.788			1.788			1.788
Reserve Laanboomgebouw	162		54	108		54	54		54				
Reserve kapitaallasten	870	383	21	1.231		33	1.198	600	9	1.789		9	1.781
Reserve omgevingswet	778		115	663		115	548		219	329		115	214
Reserve essentaksterfte	156		94	62			62			62			62
Reserve Duurzaamheid	2.109		540	1.569		500	1.069			1.069			1.069
Bestemmingsreserves	8.087	812	1.761	7.138	44	802	6.380	619	922	6.077	19	164	5.932
Bestemmingsreserves waar invest. Tegenover staan													
Reserve huisv v Lodenstein College	4.962		196	4.766		196	4.570		196	4.375		196	4.179
Reserve huisv nieuwbouw Pantarijn	3.422			3.422		86	3.336		86	3.251		86	3.165
Reserve toekomstige afschrijvingen investeringen								10.000	300	9.700		300	9.400
Bestemmingsreserves waar invest. Tegenover staan	8.384		196	8.188		281	7.907	10.000	581	17.326		581	16.744
Totaal bestemmingsreserves	16.471	812	1.957	15.326	44	1.083	14.287	10.619	1.503	23.403	19	745	22.677
Nog te bestemmen resultaat jaarrekening													
TOTAAL RESERVES	34.939	812	4.873	30.878	44	2.259	28.663	10.619	11.595	27.687	19	745	26.960
VOORZIENINGEN													
Voorzieningen voor verplichtingen/verliezen, risico's													
Voorziening verliesgevende BIE-Initiatieven	491			491			491			491			491
Voorziening wethouders pensioenen	467			467			467			467			467
Voorziening verlofsparen	175			175			175			175			175
Totaal Voorzieningen voor verpl./verliezen, risico's	1.133			1.133			1.133			1.133			1.133
Egalisatievoorzieningen													
Voorz. onderhoud wegen (incl. kunstwerken)	1.748	1.164	1.314	1.597	1.164	1.284	1.477	1.164	1.251	1.391	1.164	1.304	1.251
Voorz. onderhoud gebouwen	763	323	313	773	323	358	739	323	334	727	323	270	780
Voorziening riolering	866	28		893	-13		880	-41		840	-41		799
Voorziening Onderhoud Begraafplaatsen	199	35	40	194	35	40	188	35	23	200	35	23	212
Totaal Egalisatievoorzieningen	3.576	1.549	1.667	3.458	1.508	1.682	3.284	1.481	1.608	3.157	1.481	1.596	3.042
TOTAAL VOORZIENINGEN	4.709	1.549	1.667	4.591	1.508	1.682	4.418	1.481	1.608	4.291	1.481	1.596	4.175
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	39.648	2.361	6.540	35.469	1.552	3.941	33.080	12.099	13.202	31.977	1.499	2.341	31.136

C: Het overzicht van lasten en baten per taakveld

Lasten en baten per programma/taakveld		Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025
0.1	Bestuur	2.036	-10	2.026
0.2	Burgerzaken	1.355	-690	665
1	Bestuur en dienstverlening	3.391	-700	2.691
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	2.208	0	2.208
1.2	Openbare orde en veiligheid	1.567	-66	1.501
2	Openbare orde en veiligheid	3.775	-66	3.709
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	535	-59	476
2.1	Verkeer en vervoer	3.911	-181	3.730
2.2	Parkeren	85	0	85
2.3	Recreatieve havens	5	0	5
2.5	Openbaar vervoer	199	-68	131
5.5	Cultureel erfgoed	72	-8	64
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.758	-211	2.547
7.2	Riolering	2.179	-2.436	-257
7.3	Afval	3.379	-3.628	-248
7.4	Milieubeheer	3.717	-243	3.474
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	297	-348	-52
8.1	Ruimte en leefomgeving	3.026	-2.036	990
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	1.451	-684	767
8.3	Wonen en bouwen	727	-946	-219
3	Fysieke leefomgeving	22.340	-10.847	11.493
3.1	Economische ontwikkeling	184	0	184
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.384	-2.328	56
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	48	-10	39
3.4	Economische promotie	357	0	357
4	Economie	2.974	-2.338	636
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1.935	-235	1.700
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0
6.3	Inkomensregelingen	5.912	-4.255	1.657
6.4	WSW en beschut werk	1.245	0	1.245
6.5	Arbeidsparticipatie	1.133	-536	597
6.6	Maatwerkvoorziening (WMO)	973	-89	884
6.71A	Hulp bij huishouden (WMO)	0	0	0
6.711	Huishoudelijke hulp (WMO)	2.090	0	2.090
6.712	Begeleiding (WMO)	1.010	0	1.010
6.713	Dagbesteding (WMO)	365	0	365
6.72A	Jeugdhulp begeleiding	0	0	0
6.72B	Jeugdhulp behandeling	0	0	0
6.71C	Dagbesteding (WMO)	0	0	0
6.71D	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0
6.73A	Pleegzorg	0	0	0
6.73B	Gezinsgericht	0	0	0
6.73C	Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0
6.74A	Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0
6.74B	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0
6.74C	Gesloten plaatsing	0	0	0
6.811	Beschermd wonen (WMO)	22	0	22
6.821	Jeugdbescherming	639	0	639
6.822	Jeugdreclassering	22	0	22
7.1	Volksgezondheid	1.778	-153	1.625
6.714	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	22	0	22
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorziening WMO	783	0	783
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	1.201	0	1.201
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorziening Integraal	929	0	929
6.791	PGB WMO	170	0	170
6.91	Coördinatie en beleid WMO	487	0	487
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	492	0	492
6.752	Jeugdhulp ambulante Regionaal	5.069	0	5.069
6.753	Jeugdhulp ambulante Landelijk	90	0	90
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	1.789	0	1.789
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	30	0	30
5	WMO, jeugdzorg en participatiewet	28.186	-5.268	22.918
4.1	Openbaar basisonderwijs	290	0	290
4.2	Onderwijshuisvesting	1.555	-96	1.459
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.623	-918	1.705
5.1	Sportbeleid en activering	450	-176	274
5.2	Sportaccommodaties	1.332	-634	698
5.3	Cult.presentatie, -productie en -partic.	438	-196	242
5.6	Media	458	-9	449
6	Onderwijs, sport en welzijn	7.147	-2.030	5.118
0.11	Resultaat van baten (+) en lasten (-)	-275	0	-275
7	Resultaat baten en lasten	-275		-275
0.10	Mutaties reserves	812	-4.873	-4.061
8	Mutatie reserves	812	-4.873	-4.061
0.4	Overhead	11.425	-115	11.310
0.5	Treasury	987	-36	950
0.61	OZB Woningen	304	-4.142	-3.838
0.62	OZB Niet-woningen	66	-2.032	-1.966
0.64	Belastingen overig	87	-284	-197
0.7	Alg. Uitkeringen en ov. Uitkeringen GF	0	-48.554	-48.554
0.8	Overige baten en lasten	67	0	67
AD	Overhead, vpb, onvoorzien	12.936	-55.165	-42.229
****	Totaal programma's	81.286	-81.286	

Bijlagen

In onderstaand overzicht is de stand van zaken opgenomen van de realisatie van de eerder door uw raad opgelegde bezuinigingen en heroverwegingen.

Nog niet gerealiseerde Bezuinigingen en Heroverwegingen

Bezuinigingen en Heroverwegingen	Pr.	2024	2025	2026	2027	2028
Sportaccommodatie Bijstelling voorziening de Eng	P6	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Sportaccommodatie Herbestemmen/verkleinen de Eng	P6	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500	-53.500
Taakstellende bezuiniging AVRI Integraal beheer openbare ruimte	P7	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000

Totaal nog te realiseren bezuinigingen en heroverwegingen		-108.500	-108.500	-108.500	-108.500	-108.500
--	--	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------	-----------------